

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

LIETUVOS MTEPI INFRASTRUKTŪRŲ PLĖTROS GAIRIŲ ATASKAITA

Vilnius 2019

Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centro (MOSTA) parengtoje Lietuvos MTEPI infrastruktūrų plėtros gairių ataskaitoje pateikiama Lietuvos MTEPI infrastruktūrų politikos apžvalga, investicijų į MTEPI infrastruktūras apžvalga, užsienio šalių gerosios infrastruktūrų politikos praktikos. Ataskaitoje taip pat pateikiami akademinės bendruomenės ir suinteresuotų šalių apklausos ir diskusijų rezultatai. Vienas iš projektų tikslų buvo parengti infrastruktūrų vertinimo metodiką ir ją išbandyti. Vertinimo metodika ir bandomojo vertinimo rezultatai pateikiami paskutiniame šios ataskaitos dalyje. Ataskaita parengta įgyvendinant projektą „Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų infrastruktūros plėtros analizės ir vertinimo sistemos kūrimas ir diegimas“ (projekto Nr. 10.1.1-ESFA-V-912-01-0002).

Apžvalgą parengė: Tadas Juknevičius, Artūras Malysis, Kristina Masevičiūtė

Dizainas: Paulė Gumbelevičiūtė

Turinys

Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų infrastruktūros politikos apžvalga	4
Suinteresuotų šalių apklausa apie Lietuvos MTEPI infrastruktūrų politiką	121
Diskusijos dėl Lietuvos mokslinių tyrimų infrastruktūrų raidos krypčių apibendrinimas	123
Narystės tarptautinėse mokslinių tyrimų infrastruktūrose apibendrinamojo vertinimo metodika	132

Apžvalgoje naudojami trumpiniai:

Bendrieji trumpiniai:

MTEP – moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra

MTEPI – moksliniai tyrimai, eksperimentinė plėtra ir inovacijos

ES – Europos Sąjunga

ESFI – Europos Sąjungos fondų investicijos. Šis trumpinys naudojamas kalbant apie visų laikotarpių ES investicijas

BPD – Bendrasis programavimo dokumentas

LR – Lietuvos Respublika

NSP – Nacionalinė studijų programa

UAB – uždaroji akcinė bendrovė

APC – atviros prieigos centras

MTI – mokslinių tyrimų infrastruktūra

ESFRI – Europos mokslinių tyrimų infrastruktūrų strateginis forumas (European Strategy Forum on Research Infrastructures)

BNKP – Bendroji nacionalinė kompleksinė programa

NKP – nacionalinė kompleksinė programa

BMV – Bendroji nacionalinė mokslinių tyrimų ir mokslo bei verslo bendradarbiavimo programa

TKP – Tyrėjų karjeros programa

Ministerijos:

AM – Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija

SM – Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerija

SAM – Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija

FinMin – Lietuvos Respublikos finansų ministerija

ŠMM – Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija

EiMin – Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija

ŽŪM – Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija

Kitos valstybės institucijos:

LRS – Lietuvos Respublikos Seimas

LRV – Lietuvos Respublikos Vyriausybė

LMT – Lietuvos mokslo taryba

LMA – Lietuvos mokslų akademija

MITA – Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūra

CPVA – Centrinė projektų valdymo agentūra

LVPA – Lietuvos verslo paramos agentūra

ESFA – Europos socialinio fondo agentūra

MOSTA – Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras

IVPK – Informacinės visuomenės plėtros komitetas

Kitos organizacijos:

LIC – Lietuvos inovacijų centras

ŽEF – Žinių ekonomikos forumas

LABA – Lietuvos akademinių bibliotekų asociacija

LMBA – Lietuvos mokslinių bibliotekų asociacija

VITP – Visorių informacinių technologijų parkas

Universitetai:

VU – Vilniaus universitetas

VGTU – Vilniaus Gedimino technikos universitetas

LEU – Lietuvos edukologijos universitetas

MRU – Mykolo Romerio universitetas

VDU – Vytauto Didžiojo universitetas

VDA – Vilniaus dailės akademija

ASU – Aleksandro Stulginskio universitetas

LSU – Lietuvos sporto universitetas
KTU – Kauno technologijos universitetas
KU – Klaipėdos universitetas
ŠU – Šiaulių universitetas
LMTA – Lietuvos muzikos ir teatro akademija
LSMU – Lietuvos sveikatos mokslų universitetas
KMU – Kauno medicinos universitetas
LVA – Lietuvos veterinarijos akademija
ISM – ISM Vadybos ir ekonomikos universitetas

Mokslinių tyrimų institutai:

LII – Lietuvos istorijos institutas
NVI – Nacionalinis vėžio institutas
LLTI – Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas
LKI – Lietuvių kalbos institutas
GTC – Gamtos tyrimų centras
FTMC – Fizinių ir technologijos mokslų centras
IMC – Inovatyvios medicinos centras
LEI – Lietuvos energetikos institutas
LAMMC – Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centras
LKTI – Lietuvos kultūros tyrimų institutas

Ižanga

Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų (toliau – MTEPI) infrastruktūros politika šioje apžvalgoje suprantama kaip įvairių politinių ir administracinių mechanizmų taikymas, siekiant realizuoti iš šalies politinės darbotvarkės ar integracinių procesų kylančias iniciatyvas, susijusias su MTEPI infrastruktūros kūrimu, plėtra ir valdymu.

Sąvoka „politiniai ir administraciniai mechanizmai“ nusako, kad šiame procese svarbu atskirti lygmenis ir priskirti jiems atitinkamas funkcijas ir atsakomybes, susijusias su politinio, t. y. strateginio lygmens sprendimų formavimu ir priėmimu ir administracinio, t. y. įgyvendinimo lygmens sprendimų formavimu ir priėmimu.

Atskiri procesai, susidedantys į bendrą MTEPI infrastruktūros politiką vyksta skirtinguose lygmenyse nuo parlamento iki laboratorijų, tokiu būdu suformuodami platų dalyvių tinklą. Ryšius tarp šio tinklo dalyvių nusako pasiskirstymas atsakomybės sritimis, funkcijomis, pavaldumas, bendradarbiavimas. Kadangi MTEPI infrastruktūros politikos procesas yra integruota MTEPI sistemos, o pastaroji visos šalies ekonomikos dalis, dalyvių, tiesiogiai ir netiesiogiai dalyvaujančių MTEPI infrastruktūros politikos procese tinklas, iš jo poreikių kylanti paklausa ir ją sprendžiančios pasiūlos objektas negali apsiriboti tik MTEPI infrastruktūra. T. y. MTEPI infrastruktūros politika, tam, kad ji būtų veiksminga ir darytų didžiausią įmanomą poveikį šalies socialiniams-ekonominiams procesams, turi būti derinama su kitais lygiagrečiai vykstančiais procesais, o jie visi kartu siekti bendro tikslo valstybės mastu.

Šioje apžvalgoje nagrinėjama MTEPI infrastruktūros politika nuo 2000 m., kai buvo suformuoti pirmieji prioritetai iki dabar, šiuo laikotarpiu kilusios iniciatyvos, jas įgyvendinančios strategijos, pastarąsias detalizuojančios programos, jų pagrindu įgyvendinami projektai ir to pasėkoje atsiradę infrastruktūros objektai, organizaciniai dariniai, siekiantys panaudoti sukurtą MTEPI infrastruktūrą socialiniam-ekonominiam poveikiui generuoti. Apžvalga atskleis sprendimų priėmimo ir realizavimo būdus ir priemones, mechanizmus. Taip pat apžvelgiama kitų MTEPI sistemoje ir už jos ribų lygiagrečiai vykstančių procesų įtaka ir poveikis MTEPI infrastruktūros politikai.

Apžvalga skirstoma į tris etapus pagal MTEPI infrastruktūros politikos įgyvendinimo laikotarpius. Jų atskyrimas, turint omenyje politikos tęstinumo ir tvarumo būtinybę yra sąlyginis ir tai matysis nagrinėjant teisės aktus, dariusius įtaką atitinkamų laikotarpių darbotvarkei, nes vieno laikotarpio pabaiga paprastai skiriama pasirengti kitam laikotarpiui, kaip ir vieno laikotarpio rezultatai pasireiškia tik prasidėjus kitam laikotarpiui. Visgi, atskaitos tašku laikant finansavimą, šioje apžvalgoje MTEPI infrastruktūros politikos įgyvendinimo laikotarpiai daugiausia sutampa su Europos Sąjungos fondų investicijų (toliau – ESFI) laikotarpiais. MTEPI infrastruktūros politikos laikotarpiai:

- 2000–2006 m.;
- 2007–2013 m.;
- 2014 – iki dabar.

2000–2006 m. laikotarpis svarbus tuo, kad šiuo laikotarpiu Lietuva tapo ES nare ir jai atsivėrė galimybės pasinaudoti ESFI, o kartu ir atsakomybė planuoti ir įgyvendinti jas atsižvelgiant į Europos Sąjungos (toliau – ES)

mokslinių tyrimų ir inovacijų darbotvarkę, siekiant bendrų ES tikslų. Apžvalgoje daugiausia nagrinėjamas 2007–2013 m. laikotarpis, kurio metu MTEPI sistemą užplūdo investicijos gerokai viršijusios ankstesnes, o iniciatyvas dėl MTEPI infrastruktūros kūrimo plėtros buvo bandoma paversti tarpinstitucinėmis, pildančiomis ne tik MTEPI sistemos, bet ir kitų socialinių-ekonominių procesų poreikius. Nuo 2014 m. MTEPI infrastruktūros politika iš pradžių derinta prie sumanios specializacijos strategijos įgyvendinimo tikslų ir uždavinių, ilgainiui dar ir papildė priemonių, skirtų realizuoti aukštųjų mokyklų tinklo pertvarkos tikslus ir uždavinius, sąrašą. Nors laikotarpiai, išskyrus pirmąjį, sutampa su ESFI laikotarpiais, visgi svarbu pastebėti, kad nuo 1998 m. egzistuoja dar vienas šaltinis, skirtas atnaujinti studijų ir MTEPI infrastruktūrą valstybės biudžeto (ne ESFI) lėšomis – valstybės kapitalo investicijos. Apžvalgoje bus skiriama dėmesio ir šiam šaltiniui.

Apžvalgoje nagrinėjami šie, valstybės MTEPI infrastruktūros politikos visumą sudarantys aspektai:

- **Prioritetai, principai ir kitas reglamentavimas.** Nagrinėjama, kaip nuo 2000 m. kito valstybės prioritetai MTEPI sistemos atžvilgiu, kokių kitų principų laikomasi įgyvendinant MTEPI infrastruktūros politiką, kaip tai atsispindėjo teisės aktuose;
- **Sistemos dalyviai ir jų įtraukimas.** Nagrinėjamas MTEPI sistemos dalyvių dalyvavimas sprendimų dėl MTEPI infrastruktūros plėtros priėmimo ir įgyvendinimo procesuose;
- **Iniciatyvos.** Nagrinėjamos iniciatyvos, dariusios įtaką MTEPI infrastruktūros politikos įgyvendinimo kryptis ir projektų pasirinkimą;
- **Priemonės ir projektai.** Nagrinėjama nuo 2000 m. įgyvendintų priemonių ir projektų, skirtų MTEPI infrastruktūrai plėtoti visuma, jų finansavimas, atitikimas valstybės prioritetams, projektų pareiškėjai ir partneriai. Taip pat skiriama dėmesio studijų infrastruktūros, viešosios infrastruktūros, naudojamos MTEPI ir studijų reikmėms, plėtrai;
- **Lygiagretūs MTEPI procesai ir sąsajos su jais.** Nagrinėjami MTEPI sistemoje vykstantys procesai, tiesiogiai ar netiesiogiai veikiantys MTEPI infrastruktūros politiką;
- **Rezultatai.** Nagrinėjami MTEPI infrastruktūros projektų pagrindu suformuoti infrastruktūros objektai, organizaciniai dariniai, jei įmanoma, apžvelgiami priemonių, skirtų MTEPI infrastruktūros plėtrai rodiklių pasiekimai.

2000–2006 m. laikotarpis

Prioritetai, principai ir kitas reglamentavimas

Valstybės ištekliai, kuriuos galima skirti atitinkamiems ūkio sektoriams vystyti, konkrečioms socialinėms-ekonominėms problemoms spręsti, paprastai yra riboti. To nepasakysi apie poreikius. Mokslo ir studijų institucijų ir verslo poreikiai visada viršijo valstybės galimybes juos patenkinti ir sunku tikėtis, kad ši situacija artimiausiu metu pasikeis, kadangi netenkinami poreikiai linkę kauptis, o patenkinti poreikiai suformuoja naujus. Tai galima buvo stebėti integruotų mokslo, studijų ir verslo centrų (slėnių) kūrimo ir plėtros procese, kai slėnių vizijose išreikšti pradiniai investicijų į MTEPI ir studijų infrastruktūrą poreikiai siekė apie 430 mln. eurų, o į slėnių programose numatytus infrastruktūros projektus realiai investuota apie 300 mln. eurų. Taip pat paminėtinas 2014–2020 m. laikotarpio MTEPI ir studijų infrastruktūros planavimas ŠMM administruojamos priemonės „Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų infrastruktūros plėtra ir integracija į europines infrastruktūras“ veiklos „MTEPI infrastruktūros atnaujinimas sumanios specializacijos kryptyse“ ir priemonės „Studijų aplinkos ir infrastruktūros koncentravimas, tobulinimas ir informacinių sistemų plėtra“ veiklos „Mokslo ir studijų institucijų infrastruktūros koncentravimas, mokymo ir mokymosi aplinkos modernizavimas. Investicijos į studijų infrastruktūrą, įrangos įsigijimas, studijų bazinės įrangos kūrimas ir atnaujinimas“ lėšomis, kuomet esant bendram veiklų biudžetui apie 80 mln. eurų, universitetų poreikiai siekė apie 490 mln. eurų. Tendencija savo poreikius iškelti aukščiau kitų ar jais viršyti valstybės galimybes nėra išskirtinai būdinga tik mokslo ir studijų institucijoms, konkuruojančioms dėl ribotų valstybės išteklių. Pvz. valstybės kapitalo investicijas 2017–2018 m. nagrinėjusios Transparency international Lietuvos skyriaus ataskaitoje „Infrastructure governance in Lithuania“ galima įžvelgti ministerijų ir kitų valstybės institucijų galimybes ir taikomą praktiką nustatyti lengviau įveikiamus projektų atrankos kriterijus, tokiu būdu stengiantis užsitikrinti didesnes investicijas į savo atsakomybės sritį.¹ Esant tokioms aplinkybėms būtina nustatyti prioritetus įvairiuose lygmenyse – nuo valstybės strateginio lygmens prioritetų, nurodančių, kokios MTEPI sistemos, MTEPI infrastruktūros politikos raidos kryptys pasirenkamos atitinkamam laikotarpiui, kuriems ūkio sektoriams derėtų skirti daugiau dėmesio

¹ Infrastructure governance in Lithuania. The added value of CoST in high-income countries: Lithuania case study. Transparency International Lietuvos skyrius. 2018 m. lapkritis.

(įskaitant ir finansavimą) iki prioritetų konkrečiuose ūkio sektoriuose ir atskiruose jų segmentuose, pvz. nustatant mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros (toliau – MTEP) kryptis, kurioms turėtų būti skiriamas didesnis dėmesys, lyginant su kitomis. Visgi, tik nustatyti prioritetas nepakanka, svarbu prioritetizuoti ir sistemos dalyvius, savo potencialu ir kitomis galimybėmis geriausiai gebančius sukurti pridėtinę vertę, reikalingą atitinkamos MTEP krypties ar ūkio sektoriaus poreikiams patenkinti. Pvz. 2014-2020 m. ESFI laikotarpiu planuojant valstybės MTEPI infrastruktūros projektus numatyta atitiktis sumanios specializacijos prioritetams, kaip vienas iš projektų atrankos kriterijų, tačiau nenustatyta kiek naujų ar esamų MTEP centrų ar laboratorijų reikėtų, kad būtų patenkinti atitinkamo prioriteto poreikiai, kuriam prioritetui reikėtų skirti daugiau dėmesio kitų atžvilgiu, kurios mokslo ir studijų institucijos savo potencialu labiausiai pajėgios atliepti atitinkamus prioritetus. Taigi, prioritetizavimas nėra tik krypties nustatymas, o apima daug platesnį įvairių aspektų lauką, turintį susiaurinti investicijų srautus ir nukreipti juos ten, iš kur galima tikėtis įmanomai didžiausio poveikio ir tuo pat metu išvengti investicijų perpildymo plėtojant vienus prioritetus ir trūkumo, plėtojant kitus.

Investicijų srautų prioritetizavimas nėra vienintelis principas, kuriuo turėtų vadovautis ribotus išteklius turinti valstybė, investuojanti į MTEPI infrastruktūrą. Jai taip pat svarbu siekti telkti turimą potencialą – teritoriniu arba tinkliniu principu, derinti investicijas į MTEPI infrastruktūrą su kitomis investicijomis MTEPI ir studijų sistemoje, t. y. sukūrus mokslo centrą užtikrinti, kad jame dirbs pakankamai tyrėjų, o jame kuriamas žinias praktiškai galės taikyti pakankamai atitinkamos srities specialistų, kuriems rengti irgi reikalinga atitinkama infrastruktūra (šiuo atveju – studijų). Valstybei taip pat svarbu pasirinkti, koku būdu investicijos pasieks sistemos dalyvius. Investuojant į MTEPI infrastruktūrą Lietuvoje vyrauja planinis arba konkursinis projektų atrankos būdas. Abu būdai turi privalumų ir trūkumų ir nėra universalūs, t. y. jų taikymas turėtų priklausyti nuo situacijos MTEPI sistemoje, valstybės poreikių ir galimybių. Galimi ir kiti principai, taikomi priklausomai nuo valstybės politinės darbotvarkės, ilgalaikių strateginių tikslų, integracinių procesų ir kitų veiksmų.

Valstybės prioritetai ir kiti principai, pagal kuriuos investuojama į MTEPI infrastruktūrą nustatomi teisės aktuose, kurių kokybė, aiškumas, tvarumas ir darna su visa valstybės teismine baze gali gerokai palengvinti investicijų administravimo procesus bei užkirsti kelią tokiems trikdžiams, kaip projektų įgyvendinimo stabdymas, teisės aktuose esant neatitikimų, dviprasmiškumų ar interpretacijos galimybei. Teisės aktų kokybė taip pat lemia jų pagrindu įgyvendinamų konkrečių projektų kokybę. Veiksmingą MTEPI infrastruktūros politikos įgyvendinimui įtaką daro ne tik MTEPI sritį reglamentuojantys teisės aktai. Pvz. MTEPI infrastruktūros plėtros projektų realizavimo metu pirminę svarbą įgauna statybas, viešuosius pirkimus ir kitus šalies ūkio procesus, nebūtinai susijusius su MTEPI, reglamentuojantys teisės aktai.

MTEPI infrastruktūros politika neatsiejama nuo MTEPI politikos, o ši turėtų būti integruota šalies ekonomikos strategijos dalis. MTEPI infrastruktūros politiką formuoja vidiniai šalies strateginiai interesai ir integracija į Europos mokslinių tyrimų, Europos ekonominę erdvę. Šalies strateginių interesų pagrindu formuojami investicijų prioritetai, t. y. kartinės šalies ekonomikos sritys, kurioms turėtų būti skiriamas didžiausias dėmesys siekiant ekonominės ir socialinės gerovės kilimo, daugiau ar mažiau pabrėžiant MTEPI svarbą šiame procese. Integracijos į Europos ekonominę erdvę procesai diktavo principus, kuriais remiantis ekonominės ir socialinės gerovės augimas turėtų vykti sparčiau, siekiant susilyginti su pažengusiomis bendrijos ekonomikomis. Lietuvos teisės aktuose nuo XXI amžiaus pradžios atsispindėjo siekiai išnaudoti šalies išskirtinumus, siekiant integruotis į bendrą Europos Sąjungos rinką.

Apčiuopiamos investicijos į viešąją MTEPI infrastruktūrą pajudėjo pradėjus skirti valstybės kapitalo investicijas švietimo ir mokslo sritims. Valstybės kapitalo investicijos – valstybės lėšos, skirtos naujo statinio statybos arba statinio rekonstravimo darbams atlikti, analogiškam ilgalaikiam materialiajam ir nematerialiajam turtui įsigyti, kai jį įsigyjant padidinamas ilgalaikio materialiojo ir nematerialiojo turto kiekis, taip pat naujoms informacinių ir ryšių technologijoms įsigyti (sukurti) valstybės institucijoms, įstaigoms ir įmonėms, savivaldybių įstaigoms ir įmonėms, taip pat kitiems ūkio subjektams². Valstybės politiką formuojančios valstybės institucijos ir įstaigos tvirtina atitinkamos srities investicijų projektų atrankos kriterijus ir jų reikšmes. Švietimo ir mokslo srities atveju ši institucija yra Švietimo ir mokslo ministerija. Viešieji subjektai, kurie pretenduoja gauti valstybės kapitalo investicijų, rengia investicijų projektus ir teikia juos valstybės politiką formuojančioms valstybės institucijoms ir įstaigoms pagal valdymo sritis. Jose sudarytos atrankos komisijos, neviršydamos valstybės kapitalo investicijų preliminarinių limitų, atranka tam tikrais metais siūlomus įgyvendinti investicijų projektus. Tada pasiūlymai teikiami Finansų ministerijai, kuri rengia Valstybės investicijų programą. Ši programa sudaroma trejiems metams ir pagal valstybės kapitalo investavimo sritis tvirtinama kartu su atitinkamų metų Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymu.

Patvirtinus Valstybės investicijų programą valstybės politiką formuojančios valstybės institucijos ir įstaigos, taip pat kitos valstybės institucijos ir įstaigos teikia Finansų ministerijai pasiūlymus dėl Valstybės investicijų programoje trejiems metams numatytų lėšų paskirstymo pagal valstybės biudžeto asignavimų valdytojus ir investicijų projektus.

² <https://finmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/biudzetas/valstybes-kapitalo-investicijos>

Finansų ministerija, vadovaudamasi gautais pasiūlymais, rengia trejų metų valstybės kapitalo investicijų paskirstymo pagal valstybės biudžeto asignavimų valdytojus ir investicijų projektus projektą. Šių lėšų trejų metų paskirstymą pagal valstybės biudžeto asignavimų valdytojus ir investicijų projektus tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė.³

Apžvalgoje bus aptartos valstybės kapitalo investicijos MTEPI ir studijų infrastruktūros projektams įgyvendinti. Įgyvendinamus projektus sudėtinga priskirti MTEPI arba studijų sričiai, kadangi didelė jų dalis skirta tenkinti bendrus mokslo ir studijų institucijų poreikius, pvz. rekonstruoti, atnaujinti, suremontuoti atitinkamą padalinį, konkretų pastatą ar pan., kuriame gali būti vykdoma tiek MTEPI, tiek studijų veikla. Valstybės kapitalo investicijas taip pat sudėtinga skirstyti į laikotarpius, juolab į pasirinktus šioje apžvalgoje, kadangi projektai gali tęstis daug metų (ilgiausiai įgyvendinamas projektas tęsiasi nuo 2001 m. iki šiol) arba būti įgyvendinti per vienus metus. Tokiu atveju, visos valstybės kapitalo investicijos konkreitiems projektams, mokslo ir studijų institucijoms ir kiti svarbūs šios iniciatyvos aspektai nuo 2000 m. iki dabar bus aptarti šiame skyriuje.

2002 m. birželio 12 d. nutarimu Nr. 853 LRV pritarė Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikiai strategijai, kuri tapo sudėtine 2002 m. lapkričio 12 d. LRS nutarimu Nr. IX-1187 patvirtintos Valstybės ilgalaikės raidos strategijos dalimi. Valstybės ilgalaikės raidos strategijoje nustatyti ilgalaikiai valstybės raidos prioritetai ir jų įgyvendinimo kryptys. Iš išskirtų trijų prioritetų – žinių visuomenė, konkurencinga ekonomika ir saugi visuomenė, pirmuosius du galima laikyti MTEPI politikos pagrindu, nulėmusiu ir viešosios bei privačios MTEPI infrastruktūros plėtros poreikį. Neatsiejama žinių visuomenės kūrimo proceso kryptis – švietimas ir mokslas, o vienas iš šios krypties tikslų – aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimas ir būtinos šalies mokslinės ir technologinės kompetencijos užtikrinimas. Vienas iš šio tikslo uždavinių tiesiogiai numato MTEPI infrastruktūros plėtros poreikį – „palaikyti ir stiprinti turimą mokslinį potencialą, didinant investicijas į švietimo ir mokslo įstaigų infrastruktūrą, galintį parengti tinkamus besikeičiančiai darbo rinkai ir pozityviai visuomenės raidai specialistus, gebančius įsisavinti naujas technologijas“. MTEPI infrastruktūrą plėtoti netiesiogiai įpareigoja ir kiti uždaviniai, numatantys kurti mokslinių tyrimų užsakymo sistemą, plėsti taikomuosius mokslinius tyrimus, tyrimus, skirtus naujoms lanksčioms technologijoms kurti ir diegti, plėtoti taikomąją mokslinę veiklą, skatinti mokslinių tyrimų kokybę, plėsti bendrus su kitomis šalimis projektus, mokslinius tyrimus vykdyti tarptautiniu pagrindu. Prioritetas „konkurencinga ekonomika“ numato pramonės ir verslo plėtrą, kuri neatsiejama nuo didelę pridėjamąją vertę kuriančios veiklos, grindžiamos mokslu, žiniomis bei aukštomis technologijomis bet kurioje pramonės šakoje, tarp jų ir tradicinėse pramonės šakose. Reikia atkreipti dėmesį, kad daugumos ūkio sektorių plėtra neatsiejama nuo mokslo pasiekimų pagrindu kuriamų technologijų, kurių savalaikis ir veiksmingas diegimas didina šių sektorių konkurencingumą ir sudaro sąlygas kurti didelės pridėtinės vertės produktus ir paslaugas. Tai akcentuojama ir Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikėje strategijoje, kurioje investicijos į švietimą, mokymą ir mokslinius tyrimus įvardijamos kaip priemonė konkurencingumui didinti.⁴

2002 m. liepos 19 d. nutarimu Nr. 1182 LRV patvirtino prioritетines Lietuvos MTEP 2002–2006 metų kryptis:

- moksliniai tyrimai žmogaus gyvenimo kokybei užtikrinti:
 - genomika ir biotechnologijos sveikatai ir žemės ūkiui;
 - geros kokybės, saugaus ir ekologiškai švaraus maisto technologijos;
 - ekosistemų ir klimato pokyčiai;
- moksliniai tyrimai, skirti žinių visuomenei kurti:
 - informacinės visuomenės technologijos;
 - piliečiai ir valdymas žinių visuomenėje;
 - tautinio identiteto išsaugojimas globalizacijos sąlygomis;
- moksliniai tyrimai, skirti nanotechnologijoms kurti:
 - nanomokslas;
 - nanotechnologijos;
 - daugiafunkcinių nanostruktūrinių medžiagų kūrimas;
- moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra, skirti branduolinės saugos eksploatuojant Ignalinos atominę elektrinę ir nutraukiant jos eksploatavimą bei radioaktyviųjų atliekų tvarkymo uždaviniams spręsti:
 - branduolinė sauga;
 - radioaktyviųjų atliekų tvarkymo technologijos;
- moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra, skirti Lietuvos pramonės tarptautiniam konkurencingumui didinti: biotechnologijos, mechatronikos, lazerinių, informacijos ir kitų aukštųjų technologijų kūrimas.⁵

³ Ten pat.

⁴ http://eimin.lrv.lt/web/lt/ukio_ministerija/strategijos/lietuvos-ukio-ekonomikos-pletros-strategija

⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. liepos 19 d. nutarimas Nr. 1182 „Dėl prioritетinių Lietuvos mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros kryptių patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.6582A111718D>)

Kaip rodo šį nutarimą sekęs ŠMM ministro 2003 m. balandžio 3 d. įsakymas Nr. 431, kuriuo patvirtinta Projektų prioritetinėse Lietuvos mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros kryptyse finansavimo 2003–2006 m. tvarka, minėtos kryptys apibrėžė MTEP projektų, finansuotų konkurso būdu, tematikas. Projektai buvo skirti Lietuvos mokslininkams pasirengti dalyvauti 6-ojoje bendrojoje ES MTEP programoje ir atitiko šios programos tematikas. Išimtis – kryptis „tautinio identiteto išsaugojimas globalizacijos sąlygomis“, skirta remti lietuvių kalbotyros, Lietuvos literatūros, etnologijos, istorijos, knygotyros, filosofijos istorijos ir meno istorijos mokslų šakų projektus.⁶

Biotechnologijos, mechatronikos, lazerinių technologijų, informacinių technologijų ir kitoms LRV patvirtintoms kryptims plėtoti konkurso būdu finansuojant MTEP veiklą buvo skirta ir Aukštųjų technologijų plėtros programa, patvirtinta LR švietimo ir mokslo ministro 2003 m. balandžio 3 d. įsakymu Nr. 430. Nors šiuose teisės aktuose nekalbama apie MTEP infrastruktūros plėtrą atitinkamose kryptyse, visgi, turint omenyje, kad aukšto tarptautinio lygio MTEP veiklų vykdymui (ypatingai fizinių ir technologijos mokslų kryptyse) būtina moderni laboratorinė įranga, galima daryti prielaidą, kad MTEP infrastruktūros kūrimo iniciatyvos turėtų tai atliepti. Tas pats pasakytina apie Pramoninės biotechnologijos plėtros Lietuvoje 2007–2010 metų programą, patvirtintą LRV 2006 m. spalio 24 d. nutarimu Nr. 1050, kuria buvo siekiama remiant aukšto lygio mokslinius tyrimus ir taikomąją veiklą, vykdomą mokslo ir verslo kartu, kurti cheminių medžiagų gavimo iš biomasės technologijas, biotechnologinius produktus ir biodiagnostinius metodus pramonei, žemės ūkiui ir sveikatos apsaugai, biokatalizatorius ir biotechnologinius procesus, naujus biomasės šaltinius bei efektyviau naudoti vietines žaliavas, tinkamas pramonei biotechnologijai.⁷ Programos įgyvendinimą sunku įsivaizduoti mokslo ir studijų institucijoms ir verslo įmonėms neturint MTEPI infrastruktūros, įgalinančios vykdyti aukšto lygio MTEP veiklą. MTEPI infrastruktūros poreikis, nors ir neįvardintas tiesiogiai gali būti išskaitytas ir Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikėje strategijoje, kurioje, kaip minėta aukščiau, numatoma pasitelkti mokslo pasiekimus atitinkamiems ūkio sektoriams plėtoti. Tad galima išskirti dar keletą valstybės prioritetų, minimų strategijoje, kurių dalis sutampa arba apima LRV nutarimu Nr. 1182 patvirtintus prioritetus:

- Ekonomika;
- Informacinės technologijos ir telekomunikacijos;
- Kaimo ir žemės ūkio plėtra;
- Energetika;
- Statybos plėtra;
- Turizmo plėtra.⁸

Su Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikėje strategija siejasi ir iš dalies persidengia ilgalaikė mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros strategija, patvirtinta LRV 2003 m. gruodžio 22 d. nutarimu Nr. 1646. Strategijoje buvo nustatyta šalies MTEP vizija, misija ir tikslai iki 2015 m. Pagrindinis tikslas – „stiprinti šalies mokslinį technologinį potencialą, siekti, kad jis kuo efektyviau būtų naudojamas šalies pažangai spartinti ir konkurencingumui didinti atsižvelgiant į ribotus Lietuvos išteklius“. Tam laikotarpiui formuluoti strateginiai tikslai, kurie anot strategijos autorių yra kintantys priklausomai nuo objektyvaus šalies poreikių, galimybių ir tarptautinio bendradarbiavimo vaidmens vertinimo, apėmė siekius iki 2015 m. tapti žinių visuomene, mokslo ir gamybos sąveiką, išlaidų MTEP didėjimą, aukštųjų technologijų gamybos dalies didėjimą, kompiuterinio raštingumo plėtrą ir integraciją į ES mokslo technologinę erdvę. Taip pat strategijoje buvo numatyta, kad MTEP plėtra turi tapti neabejotinu ESFI naudojimo prioritetu.⁹

Šią strategiją buvo numatyta įgyvendinti pasitelkiant Lietuvos mokslo ir technologijų baltosios knygos nuostatų įgyvendinimo programą, kuri patvirtinta tuo pačiu LRV nutarimu Nr. 1646. Lietuvos mokslo ir technologijų baltoji knyga yra 2001 m. ŠMM parengtas dokumentas atskleidžiantis MTEP ryšį su visomis šalies raidos sritimis ir naujų žinių, technologijų ir inovacijų įtaką šių sričių vystymuisi ir konkurencingumo augimui. Baltojoje knygoje išskiriamos šios nuo MTEP lygio priklausomos ūkio šakos:

- Daug darbo reikalingos pramonės plėtra (ūkio šakos, kuriančios daug darbo vietų, pvz. drabužių pramonė);
- Žemės ūkis;

⁶ Švietimo ir mokslo ministro 2003 m. balandžio 3 d. įsakymas Nr. 431 Dėl mokslinių tyrimų projektų prioritetinėse Lietuvos mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros kryptyse finansavimo tvarkos (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.7FD8188E129B>)

⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. spalio 24 d. nutarimas Nr. 1050 „Dėl Pramoninės biotechnologijos plėtros Lietuvoje 2007–2010 metų programos patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.1B8010A4CDE7>)

⁸ http://eimin.lrv.lt/web/lt/ukio_ministerija/strategijos/lietuvos-ukio-ekonomikos-pletros-strategija

⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. gruodžio 22 d. nutarimas Nr. 1646 „Dėl ilgalaikės mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros strategijos bei Lietuvos mokslo ir technologijų baltosios knygos nuostatų įgyvendinimo programos patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2E2A58B6723F>)

- Statyba ir statybinių medžiagų gamyba;
- Elektros eksportas;
- Naftos produktai;
- Transportas ir ryšiai;
- Mašinų ir įrengimų gamyba;
- Elektronika ir elektrotechnika;
- Cheminės medžiagos ir produktai;
- Verslo paslaugos.¹⁰

Lietuvos mokslo ir technologijų baltosios knygos nuostatų įgyvendinimo programa buvo siekiama šalies suderintos plėtros – „užtikrinti ilgalaikę sistemingą mokslo ir technologijų plėtrą, sudaryti sąlygas kurti moksliniais tyrimais, technologijų plėtra ir inovacijomis pagrįstą visuomenę Lietuvoje“. Viena iš programos priemonių numato atnaujinti mokslo centrų MTEP bazę prioritetingose MTEP kryptyse tam skiriant po 4 mln. litų (1,158 mln. eurų) kasmet. Šiame dokumente dar kartą akcentuotas siekis ypač daug dėmesio skirti prioritetingų (sėkmingiausių) MTEP sričių, padedančių plėtoti aukštųjų technologijų gamybą sričių (lazerių, biotechnologijos, programinės įrangos, medžiagotyros, mechatronikos ir kitų), plėtrai, tačiau paminėta ir socialinių bei humanitarinių mokslų, kurių rezultatai padėtų nustatyti ekonominių, socialinių, kultūrinių ir politinių veiksnių ryšius, svarba.¹¹

Rengdamasi 2004–2006 m. ESFI laikotarpiui, LRV 2004 m. rugpjūčio 2 d. nutarimu Nr. 935 patvirtino Lietuvos 2004–2006 metų bendrąjį programavimo dokumentą, numatantį investicijų tikslus, uždavinius ir priemones. Apžvelgiant Lietuvos MTEP situaciją, BPD minima, kad „... kiekviena šalis turi siekti didinti savo tyrimų potencialą, plėtoti pažangias technologijas bei inovacijas, skatinti jų diegimą pramonėje ir versle. Lietuva, būdama maža šalis, neturi galimybių kurti naujų žinių visose mokslo srityse, todėl jai reikia specializuotis tose srityse, kuriose jau sukaupta specialių žinių, panaudojant didelį šalies turimą tyrimų ir taikomosios veiklos potencialą.“ Ten pat minima, kad sritys, pasižyminčios dideliu potencialu yra:

- Biotechnologija;
- Lazerių technologijas;
- Biochemija;
- Chemija;
- Matematika;
- Aplinkos apsauga.

BPD išskiriami 5 investicijų prioritetai:

- Socialinės ir ekonominės infrastruktūros plėtra;
- Žmogiškųjų išteklių plėtra;
- Gamybos sektoriaus plėtra;
- Kaimo plėtra ir žuvininkystė;
- Techninė parama.¹²

Prioritetu „Socialinės ir ekonominės infrastruktūros plėtra“ buvo siekiama „užtikrinti tvarią ir ekonomiškai efektyvią energetikos, transporto ir sveikatos apsaugos infrastruktūros plėtrą, suformuoti švietimo įstaigų tinklą remiantis racionalaus energijos naudojimo ir aplinkos apsaugos principais“. Šį siekį atspindėjo priemonės, kurios vėliau tapo pagrindu konkrečioms infrastruktūros projektams:

- Transporto infrastruktūros prieinamumo ir paslaugų kokybės gerinimas;
- Energijos tiekimo stabilumo, prieinamumo ir didesnio energetikos efektyvumo užtikrinimas;
- Aplinkos kokybės gerinimas ir žalos aplinkai prevencija;
- Sveikatos priežiūros įstaigų restruktūrizavimas ir modernizavimas;
- Darbo rinkos, švietimo, profesinio mokymo, mokslo ir studijų institucijų bei socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra.¹³

¹⁰ Lietuvos mokslo ir technologijų baltoji knyga. Mokslo ir studijų departamentas prie Švietimo ir mokslo ministerijos, 2001 (<https://www.smm.lt/uploads/documents/bk.pdf>)

¹¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. gruodžio 22 d. nutarimas Nr. 1646 „Dėl ilgalaikės mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros strategijos bei Lietuvos mokslo ir technologijų baltosios knygos nuostatų įgyvendinimo programos patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2E2A58B6723F>)

¹² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 2 d. nutarimas Nr. 935 „Dėl Lietuvos 2004–2006 metų bendrojo programavimo dokumento patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.AEF225494516>)

¹³ Ten pat.

BPD pabrėžiamas svarbus aspektas investicijoms – „būtinybė užtikrinti, kad infrastruktūros priemonės atitiktų platesnius plėtros poreikius ir kad būtų visiškai išnaudotos sinergijos tarp infrastruktūrinių priemonių bei kitų intervencijos rūšių, tokių kaip valstybės finansuojamos paramos verslui tobulinimas, galimybės.“¹⁴ Laikantis šio aspekto, dalis pagal priemonę „Darbo rinkos, švietimo, profesinio mokymo, mokslo ir studijų institucijų bei socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra“ įgyvendintų MTEP ir studijų infrastruktūros plėtros projektų buvo siejama su prioritetu „Žmogiškųjų išteklių plėtra“ ir „Gamybos sektoriaus plėtra“ priemonėmis ir pagal jas įgyvendintais projektais. Tad, matomas gan ankstyvas bandymas suderinti intervencijos priemones bendrų tikslų siekimui.

Nors paprastai prioritetingas MTEP kryptis nustato Vyriausybė, LR Mokslo ir studijų įstatymo 2002 m. birželio 11 d. redakcijoje Nr. IX-945, kuri įsigaliojo nuo 2002 m. spalio 1 d. ir negalioja nuo 2009 m. gegužės 12 d., numatyta, kad valstybė pripažįsta lituanistikos tyrimų prioritetą¹⁵. Šio prioriteto svarba vėliau pasireiškė įvairiomis programomis ir finansiniais instrumentais, išskiriančiais lituanistikos sritį iš kitų prioritetų, pvz. Lituanistikos mokslinių tyrimų prioriteto įgyvendinimo 2007–2008 metų programa, kurios paskirtis – „plėsti ir skatinti lituanistikos mokslinius tyrimus, padėti įgyvendinti lituanistikos mokslinių tyrimų prioritetą papildomai finansuojant lituanistikos mokslinių tyrimų kryptis, sustiprinti lituanistikos mokslinių tyrimų indėlį į krašto socialinę plėtrą“.

Apibendrinant įvairiuose teisės aktuose išskirtas MTEP sritis, išskirtini šie 2000–2006 m. laikotarpio išvestiniai prioritetai:

- Biotechnologija sveikatai ir biofarmacija;
- Biotechnologija pramonei;
- Informacinės ir ryšio technologijos
- Lazerinės technologijos;
- Medžiagų mokslas ir nanotechnologijos;
- Mechatronika ir elektronika;
- Maisto technologijos;
- Žemės ūkis;
- Energetika;
- Ekosistemos ir klimatas;
- Statyba;
- Transportas;
- Tautinis identitetas ir lituanistika;
- Turizmas;
- Ekonomika;
- Verslas ir administravimas.

Dar vienas svarbus dokumentas, apsprendęs šalies MTEPI politikos, o kartu ir MTEPI infrastruktūros plėtros kryptį 2007–2013 m. finansavimo laikotarpyje – 2000 m. Europos Vadovų Tarybos patvirtinta Lisabonos strategija, kurioje buvo iškeltas strateginis tikslas per 10 metų Europos Sąjungą paversti „konkurencingusia ir dinamiškiausia žinių pagrindu augančia ekonomika pasaulyje“, spartinant technologinę pažangą, kuriant žinių visuomenę, atliekant būtinas ekonomines reformas ir mažinant socialinę atskirtį.¹⁶ Lisabonos strategija Lietuvoje buvo įgyvendinama per Nacionalinę Lisabonos strategijos įgyvendinimo programą, patvirtintą LRV 2005 m. lapkričio 22 d. nutarimu Nr. 1270. Programoje numatyta, kad „Lietuva siekia ugdyti žinių visuomenę, sukurti žiniomis pagrįstą ekonomiką ir eiti suderintos plėtros keliu, kurti ir plėtoti modernų, dinamišką, konkurencingą ūkį, o pagrindinė tokio siekio sąlyga – visapusiškas šalies MTEP sistemos plėtojimas. Socialiniai partneriai (privatus verslas) kviečiami ir skatinami didinti investicijas į MTEP. Valstybės inovacijų politika turės būti orientuota į visus sektorius, įskaitant pramonę ir paslaugas, aukštųjų technologijų ir tradicinių šakų įmones.“¹⁷ Nacionalinę Lisabonos strategijos įgyvendinimo programą sudaro trys prioritetai – makroekonomikos, mikroekonomikos ir užimtumo sričių. Makroekonomikos srities prioritetą numatė tikslus, uždavinius ir priemones, skirtus išlaikyti spartų ekonomikos augimą, makroekonominį stabilumą ir siekti visateisės narystės Ekonominėje ir pinigų sąjungoje. Užimtumo srities prioriteto tikslais, uždaviniais ir priemonėmis buvo siekiama skatinti užimtumą ir investicijas į žmogiškąjį kapitalą. MTEPI sistemai aktualiausias mikroekonomikos srities prioritetą, kuriuo buvo siekiama skatinti Lietuvos įmonių konkurencingumą. Programoje įmonių

¹⁴ Ten pat.

¹⁵ Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 2002 m. birželio 11 d. redakcijos Nr. IX-945 24 str. 1 dalis (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2D9D59D22454>)

¹⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. lapkričio 22 d. nutarimas Nr. 1270 „Dėl Nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo programos“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.21F65081AF97>)

¹⁷ Ten pat.

konkurencingumo siekimas neatsiejamas nuo MTEP – „žinios, gebėjimas pasinaudoti naujausiais atradimais, kurti naujas žinias ir technologijas – pagrindinė ne tik šiuolaikinio ūkio, bet ir daugelio kitų gyvenimo sričių varomoji jėga. Viena svarbiausių šalies raidos ir modernizavimo sąlygų – inovacijomis, žiniomis pagrįsta ekonomika, gebėjimas kurti ir visose gyvenimo srityse taikyti naujas žinias.“¹⁸ 2007–2013 m. laikotarpio investicijos į viešąją MTEPI infrastruktūrą užprogramuotos programos 1 tikslu – sudaryti sąlygas verslui naudotis viešojo sektoriaus MTEP rezultatais ir pačiam investuoti į MTEP, plėtojant viešojo sektoriaus MTEP pajėgumus. Šį tikslą įgyvendinančių priemonių pagrindu vėliau buvo investuojama į viešąją MTEPI infrastruktūrą, siekiant sukurti Lietuvoje slėnius, įgyvendinant nacionalines kompleksines programas. Investicijoms į privačią MTEPI infrastruktūrą, taip stiprinant verslo konkurencingumą, pagrindą davė 2 programos tikslas – „siekti, kad kuo daugiau įmonių būtų konkurencingos tarptautiniu mastu, o pramonės ir su ja susijusios verslo struktūros ir sukuriama nacionalinio produkto dalis būtų artimos ES šalių rodikliams.“¹⁹

Sistemos dalyviai ir jų vaidmuo

MTEPI infrastruktūros politikos formavimo ir įgyvendinimo procesuose dalyvauja daugybė skirtingo lygmens institucijų – nuo strateginio lygmens sprendimus formuojančio Seimo, juos įgyvendinančios Vyriausybės, ministerijų iki atskirų mokslo ir studijų institucijų ar net konkrečių jų padalinių. Kiekvieno lygmens vaidmuo procese ir atliekamos funkcijos lemia politikos veiksmingumą ir tvarumą. MTEPI infrastruktūros politikos dalyviai didžiąja dalimi sutampa su visos MTEPI sistemos dalyviais.

Lietuvos MTEPI sistema iki šiol pasižymi mokslo ir studijų institucijų gausa, o iki 2010–2011 m. vykusios mokslinių tyrimų institutų tinklo pertvarkos, KMU ir LVA susijungimo, kai kurių buvusių mokslinių tyrimų institutų statusų pasikeitimo, mokslo ir studijų institucijų buvo dar daugiau. Kaip buvo numatyta tuo metu galiojusioje LR Mokslo ir studijų įstatymo redakcijoje (įsigaliojo nuo 2002 m. spalio 1 d., negalioja nuo 2009 m. gegužės 12 d.):

„Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų sistemą sudaro:

- 1) mokslo ir studijų institucijos: aukštosios mokyklos ir mokslinių tyrimų įstaigos;
- 2) Lietuvos valstybinis mokslo ir studijų fondas;
- 3) Lietuvos mokslo taryba;
- 4) Lietuvos mokslų akademija;
- 5) Lietuvių katalikų mokslo akademija;
- 6) Lietuvos universitetų rektorių konferencija;
- 7) Lietuvos mokslo institutų direktorių konferencija;
- 8) mokslo ir studijų institucijų asociacijos;
- 9) mokslo ir technologijų parkai;
- 10) mokslininkų ir tyrėjų organizacijos, sąjungos, studentų atstovybės;
- 11) kitos institucijos, įstaigos ar organizacijos, kurių veikla susijusi su mokslo ir studijų veiklos vertinimu ar organizavimu.“²⁰

organizavimu.“²⁰

Lietuvoje 2003 metais buvo 31 valstybinė aukštoji mokykla (15 universitetinių aukštųjų mokyklų ir 16 kolegijų) bei 17 nevalstybinių aukštųjų mokyklų (6 universitetinės aukštosios mokyklos ir 11 kolegijų), 17 valstybės mokslo institutų, 18 universitetų mokslo institutų, 8 valstybinės mokslo įstaigos. Be to, MTEP veikloje dalyvavo įvairios valstybinės bei viešosios įstaigos, verslo struktūros. Iš viso 2003 m. MTEP veikloje dalyvavo 152 institucijos.²¹

Į įvairių strategijų, programų ar kitų teisės aktų, reglamentuojančių investicijų prioritetus, principus, MTEPI infrastruktūros projektų pobūdį ir kitus MTEPI sistemos turinį lemiančius aspektus, rengimo procesą paprastai įtraukiami ekspertinių institucijų (LMT, LMA), mokslo ir studijų institucijų, verslo ar asocijuotų mokslo ir verslo struktūrų, kitų socialinių–ekonominių partnerių atstovai. MTEPI sistemos dalyvių įsitraukimas pasireiškė dalyvavimu darbo grupių, komisijų, tarybų ir kitų organų veikloje, ekspertiniu įvairių procesų vertinimu (tiek valstybės institucijų prašymu, tiek savanoriškai), nuomonės reiškimu dėl įvairių MTEPI sistemos procesų įvairiuose renginiuose, diskusijose, raštu ir pan. Įtraukiant minėtų socialinių ekonominių partnerių atstovus į MTEPI infrastruktūros politikos procesus, iškyla jų šališkumo problema, kadangi į įvairius teisės aktus įtrauktos nuostatos, paremtos jų siūlymais, gali atnešti naudą konkrečioms jų atstovaujamos institucijoms, pvz. joms tampant projektų pareiškėjais ar partneriais. Ta pati problema iškyla į šiuos procesus įtraukiant LMT ir LMA, kurių ekspertai taip pat turi darbinių ryšių su konkrečiomis

¹⁸ Ten pat.

¹⁹ Ten pat.

²⁰ Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 2002 m. birželio 11 d. redakcijos Nr. IX-945 3 str. (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2D9D59D22454>)

²¹ <http://rtd.smm.lt/Pub/default.aspx?Page=subb4>

mokslo ir studijų institucijomis. Iš kitos pusės, planuojant MTEPI infrastruktūros projektus, svarbu nustatyti poreikį, kurį formuoja ne tik šalies ekonominiai, socialiniai interesai, bet ir konkrečių institucijų interesai, susiję su jų veikla, plėtros planais ir galimybėmis. Tad, rizika priimti sprendimus, kurie būtų išskirtinai naudingi atitinkamoms institucijoms išlieka, kita vertus, valstybės administraciniai mechanizmai turėtų gebėti šias rizikas minimizuoti.

Iniciatyvos

Igyvendinant valstybės politinę darbotvarkę, strateginius tikslus, integracinius procesus ar kitų veiksmų veikiamos kyla iniciatyvos, apsprendžiančios MTEPI infrastruktūros politikos kryptis ir pobūdį. Pvz. 2007–2013 m. laikotarpio ryškiausia iniciatyva buvo slėnių kūrimas ir plėtra, nuo 2014 m. iki dabar besitęsiančio laikotarpio – sumani specializacija. Tokios iniciatyvos paprastai apima ne tik MTEPI infrastruktūros politikos procesą, bet ir kitus MTEPI sistemoje ar ir už jos ribų vykstančius procesus, pvz. studijų sistemą. 2000–2006 m. laikotarpis nepasižymėjo išskirtinėmis, plačią mokslo ir akademinę bendruomenę įtraukiančiomis iniciatyvomis, kaip sekantys laikotarpiai, tad jas išskirti MTEPI politikos procesuose šioje apžvalgoje pabandyta įvertinant įvairiuose MTEPI sistemą reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatytus tikslus, investicijų į MTEPI infrastruktūrą ir visą MTEPI sistemą tikslus ir kitus požymius, rodančius kryptingą valstybės politiką MTEPI sistemos ar MTEPI infrastruktūros plėtros atžvilgiu 2000–2006 m. laikotarpiu. Šio laikotarpio strateginiuose dokumentuose vyrauja trys tarpusavyje susiję siekiai:

- Sprendžiant šalies ekonominius iššūkius plėtoti mokslo sritis, kuriose Lietuva turi didelį intelektualinį potencialą (Aukštųjų technologijų plėtros programa, Pramoninės biotechnologijos plėtros Lietuvoje 2007–2010 metų programa, Lietuvos 2004–2006 metų bendrasis programavimo dokumentas);
- Sudaryti sąlygas kurti moksliniais tyrimais, technologijų plėtra ir inovacijomis pagrįstą (žinių) visuomenę Lietuvoje (Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikė strategija, Mokslo ir technologijų baltoji knyga, Ilgalaikė mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros strategija);
- Mokslo ir technologijų pagalba stiprinti tradicinės pramonės, žemės ūkio, paslaugų ir kt. sektorių veiksmingumą ir konkurencingumą pasaulinėje rinkoje (Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikė strategija, Lietuvos 2004–2006 metų bendrasis programavimo dokumentas, Ilgalaikė mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros strategija).

Šiuos siekius įvardinti kaip iniciatyvas gan keblu, kadangi nebuvo numatyti konkretūs jų įgyvendinimo mechanizmai derinant įvairias priemones, tarp skirtingų institucijų koordinuojant jų įgyvendinimo procesą. Visgi, tokie siekiai, pirmiausia kilę iš Europos Sąjungos darbotvarkės, nustatė kryptį, kuria didžiąja dalimi vadovaujamosi ir dabar transformuojant juos į detalesnius siekius sukurti Lietuvoje slėnius ar įgyvendinti sumanios specializacijos strategiją. 2000–2006 m. laikotarpiu aukščiau minėtus siekius buvo bandoma realizuoti įgyvendinant konkrečias priemones ir projektus, iš kurių, skirti MTEPI infrastruktūrai plėtoti, aptariami sekančiame poskyryje.

Priemonės ir projektai

Tiesioginė valstybės MTEPI infrastruktūros politikos išraiška yra priemonės, skirtos kurti ir plėtoti MTEPI infrastruktūrą ir iš jų kylantys projektai, kurių metu kuriami nauji, plėtojami ar atnaujinami esami MTEPI objektai, kuriuose vykdoma MTEPI veikla, įranga aprūpinami mokslo ir studijų institucijų padaliniai (fakultetai, katedros, laboratorijos). Kalbant apie tokias plataus profilio organizacijas, kaip universitetai, MTEPI veiklai reikalingos infrastruktūros atskyrimas nuo studijų veiklai reikalingos infrastruktūros tampa problemiškas ar netgi neįmanomas, juolab turint omenyje tokius objektus, kaip bibliotekos ar duomenų bazės. Realybėje atskyrimas netgi būtų žalingas, siekiant studijų, mokslo ir inovacijų sinergijos. Apžvalgoje aptariamos priemonės, tiesiogiai ar netiesiogiai skirtos viešosios MTEPI infrastruktūros kūrimui ir plėtrai, jų tikslai, finansavimas, sąsajos su kitomis MTEPI politikos priemonėmis. Taip pat nagrinėjami viešosios MTEPI infrastruktūros kūrimo ir plėtros projektai, jų finansavimas, atitikimas valstybės prioritetams. Apžvalgoje taip pat skiriama dėmesio priemonėms ir projektams netiesiogiai prisidedantiems prie viešosios MTEPI infrastruktūros plėtros – nagrinėjamos studijų infrastruktūrai kurti ir plėtoti skirtos priemonės, projektai, jų sąsajos su MTEPI infrastruktūros priemonėmis ir projektais, priemonės, skirtos mokslo ir studijų institucijų pastatų/patalpų modernizavimui. Privati MTEPI infrastruktūra taip pat reikšmingai veikia MTEPI sistemoje vykstančius procesus, sudaro sąlygas verslui investuoti į MTEPI veiklas, glaudžiau bendradarbiauti su mokslo ir studijų institucijomis taip kuriant ir didinant savo konkurencinį pranašumą pasitelkiant mokslo laimėjimus, tad apžvalgoje ieškoma viešosios ir privačios MTEPI infrastruktūros sąsajų.

2000–2006 m. laikotarpiu MTEPI infrastruktūra buvo plėtojama pasitelkiant du lėšų šaltinius:

- Valstybės kapitalo investicijas;
- 2004–2006 m. ESFI laikotarpio lėšas.

Kaip minėta aukščiau, valstybės kapitalo investicijas netikslinga skirstyti į laikotarpius, tad nepaisant to, kad šis skyrius skirtas 2000–2006 m. laikotarpiui, žemiau bus apžvelgtos visos valstybės kapitalo investicijos švietimo ir mokslo sričiai nuo 2000 m. iki dabar.

Valstybės kapitalo investicijos

Valstybės kapitalo investicijų paskirstymo reglamentavimas aptartas skyriuje „Prioritetai, principai ir kitas reglamentavimas“, tad šiame skyriuje koncentruojamasi į investicijų srautus, investicijas gavusias institucijas, konkrečius projektus, jų įgyvendinimo trukmę, finansavimą ir kitus aspektus. Anksčiausias viešai prieinamas teisės aktas reglamentuoja 2000 m. kapitalo investicijų paskirstymą konkrečioms programoms, tad apžvalgoje nagrinėjamos 2000–2018 m. laikotarpio investicijos. Dalis investicijų MTEPI sistemą pasiekia skiriant asignavimus Švietimo ir mokslo ministerijos valdymo sričiai, o dalis – tiesiogiai mokslo ir studijų institucijoms konkrečioms programoms įgyvendinti. Švietimo ir mokslo ministerijai skiriamos lėšos mokslo ir studijų institucijas pasiekia įgyvendinant įvairias programas, skirtas bendriems institucijų poreikiams tenkinti. Nuo 2000 m. iki dabar galima išskirti 14 programų, skirtų MTEPI ir studijų infrastruktūrai kurti ir atnaujinti.

1 pav. Švietimo ir mokslo ministerijos valdymo srities Valstybės kapitalo investicijos bendrosioms programoms

Programa	Finansavimas 2000–2017 m.
Lietuvos mokslo ir studijų informacijos sistemos bazinės įrangos įsigijimas ir įdiegimas	3458931,89
Lietuvos mokslo ir studijų kompiuterių tinklo LITNET integracija į Europos Sąjungos akademinį kompiuterių tinklą (LITNET GEANT programa)	199837,81
Nuotolinio mokymo plėtra Lietuvoje	144810,01
Mokslo ir studijų įstaigų renovavimo, rekonstravimo ir pagrindinių priemonių įsigijimo programos įgyvendinimas	8688600,55
Valstybės mokslinio tyrimo įstaigų mokslinės aparatūros atnaujinimas	6102293,78
Mokslo ir studijų institucijų, vykdančių tarptautinius projektus, įrangos įsigijimas	289620,02
Universitetų įrangos atnaujinimas	1448100,09
2003–2006 metų mokslo ir studijų įstaigų renovavimo, rekonstravimo programos įgyvendinimas	11437094,53
Mokslo ir studijų institucijų renovavimo ir rekonstravimo 2007–2009 metų programos įgyvendinimas	5699721,96
Aukštųjų mokyklų studentų bendrabučių atnaujinimo programos įgyvendinimas	35784985,72
Aukštųjų mokyklų kompiuterinės, laboratorinės ir kitos įrangos atnaujinimas	3185820,2
Aukštųjų mokyklų ir švietimo įstaigų infrastruktūros plėtros programa	21820172,63
Aukštųjų mokyklų pastatų renovacijos projekto įgyvendinimas	1448100,09
Lietuvos mokslo ir studijų institucijų bibliotekų tinklo pajėgumų didinimas	101367,01
Iš viso	99809456,29

Šaltinis – ŠMM

Skaičiavimai – MOSTA

LRV nutarimuose, kuriais tvirtinamas kapitalo investicijų paskirstymas įvairiems subjektams, neišskirti konkretūs projektai, įgyvendinami šių programų pagrindu, taip pat programų lėšos nepaskirstytos konkrečioms mokslo ir studijų institucijoms. Išimtis viena programa – „2003–2006 metų mokslo ir studijų įstaigų renovavimo, rekonstravimo programos įgyvendinimas“. Dalis jai skirtos finansavimo paskirstyta mokslo ir studijų institucijoms. Visgi, daugiau dėmesio šioms programoms apžvalgoje nebus skiriama dėl viešai prieinamų duomenų trūkumo. Investicijas mokslo ir studijų sistemos dalyviams galima suskirstyti į:

- Investicijas valstybinėms universitetams;
- Investicijas valstybinėms mokslinių tyrimų institucijoms;
- Investicijas valstybinėms kolegijoms;
- Investicijas kitoms mokslo ir studijų sistemos organizacijoms.

Daugiausia kapitalo investicijų pasiekė valstybinius universitetus – 149 193 948,8 eurų. Į mokslinių tyrimų institutus investuota 26 895 709,39 eurų, į valstybines kolegijas – 3 876 274,3 eurų. Taip pat pateikiamos investicijos į kitą MTEPI sistemos dalyvių infrastruktūrą. Tarp tokių dalyvių yra LMA, LMA Vrublevskių biblioteka, Valstybinė teismo

medicinos tarnyba, Lietuvos akademinų bibliotekų direktorių asociacija. LMA ir LMA Vrublevskių biblioteka Vyriausybės nutarimuose, kuriuose nustatytas investicijų pasiskirstymas, priskiriamos prie mokslo ir studijų įstaigų. Valstybinė teismo medicinos tarnyba iki 2010 m. institutų tinklo pertvarkos buvo MRU teismo medicinos institutas, t. y. mokslo ir studijų institucija. Nuo 2010 m. institutas iš ŠMM valdymo srities perėjo į Teisingumo ministerijos valdymo sritį ir prarado mokslinių tyrimų instituto statusą. Visgi, apžvalgoje pateikiamos ir tolesnės (nuo 2010 m.) investicijos į šią organizaciją. LABA į apžvalgą įtraukta todėl, kad akademinės bibliotekos tarnauja tiek studijų, tiek MTEP reikmėms. Į šias organizacijas investuota 20 447 243,89 eurų.

2 pav. Švietimo ir mokslo ministerijos valdymo srities Valstybės kapitalo investicijos mokslo ir studijų sistemos dalyviams

Organizacijos rūšis	Investicijos, eurų
Valstybiniai universitetai	149 193 948,8
Valstybiniai mokslinių tyrimų institutai	26 895 709,39
Valstybinės kolegijos	3 876 274,3
Kitos mokslo ir studijų sistemos organizacijos	20 447 243,89

Šaltinis – ŠMM

Skaičiavimai – MOSTA

Valstybės kapitalo investicijų į MTEPI ir studijų infrastruktūrą pastaruoju metu mažėja. Daugiausia jų buvo paskirstyta 2006 m. ir 2007 m. – atitinkamai 26 124 304,77 eurų ir 26 386 410,91 eurų. Mažiausiai – 2012 m. (1 945 377,65 eurų).

3 pav. Valstybės kapitalo investicijų pasiskirstymas aukštųjų mokyklų ir mokslinių tyrimų institutų projektams pamečiui

Metai	Investicijos, eurų	Metai	Investicijos, eurų	Metai	Investicijos, eurų
2000	5170006,04	2007	26386410,91	2014	4326054,17
2001	5246466,629	2008	23598120,41	2015	6694510
2002	9677073,65	2009	13939701,04	2016	7275000
2003	9702849,79	2010	7944566,68	2017	9007000
2004	13273864,6	2011	2888090,75	2018	4942000
2005	19989573,56	2012	1945377,65		
2006	26124304,77	2013	2282205,72		

Šaltinis – ŠMM

Skaičiavimai – MOSTA

Tarp universitetų daugiausia kapitalo investicijų skirta VU – 30 894 378,7 eurų. LSMU skirta 22 909 629,34 mln. eurų (iki 2010 m. susijungimo investicijos buvo skirtos atskirai KMU ir LVA), VGTU – 22 808 469,82 eurų.

Tarp mokslinių tyrimų institutų daugiausia investicijų skirta NVI – 12 755 977,7 eurų. Antroje vietoje pagal investicijas nuo jo gerokai atsiliekantis LLTI – 2 740 384,61 eurų.

Tarp kolegijų daugiausia investuota į Šiaulių valstybinę kolegiją – 1 018 303,99 eurų.

Tarp kitų mokslo ir studijų sistemos organizacijų daugiausia investuota į Valstybinę teismo medicinos tarnybą 11 321 157,8 eurų.

Į aukščiau minimas lėšų sumas neįskaičiuotos investicijos, skirtos ilgalaikiam turtui įsigyti arba 2003–2006 metų mokslo ir studijų įstaigų renovavimo, rekonstravimo programai įgyvendinti. Neaišku, kokiems konkrečioms mokslo ir studijų institucijų objektams (projektams) skirtos investicijos 2003–2006 metų mokslo ir studijų įstaigų renovavimo, rekonstravimo programai įgyvendinti, o investicijas, skirtas ilgalaikiam turtui įsigyti institucijos paskirsto pagal atskirų padalinių poreikius, tad jas priskirti konkrečioms projektams taip pat problemiška. Šių investicijų pasiskirstymas tarp atskirų organizacijų pateiktas 6 pav.

4 pav. Valstybės kapitalo investicijų pasiskirstymas tarp organizacijų

Organizacija	Projektų skaičius (be ilgalaikio įsigijimo)	Finansavimas, eurų

Valstybiniai universitetai	124	149193948,8
Vytauto Didžiojo universitetas	5	7363878,12
Kauno technologijos universitetas	17	12141889,18
Lietuvos sporto universitetas	14	2796058,32
Lietuvos sveikatos mokslų universitetas	21	22909629,34
Aleksandro Stulginskio universitetas	6	12236017,09
Klaipėdos universitetas	8	6105189,97
Lietuvos edukologijos universitetas	1	6566207,08
Lietuvos muzikos ir teatro akademija	3	3132895,71
Mykolo Romerio universitetas	4	11060899,43
Šiaulių universitetas	5	4809511,13
Vilniaus dailės akademija	5	6368924,9
Vilniaus Gedimino technikos universitetas	15	22808469,82
Vilniaus universitetas	20	30894378,7
Valstybiniai mokslinių tyrimų institutai	30	26895709,39
Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas	1	14481
Lietuvos energetikos institutas	5	2196149,96
Lietuvos istorijos institutas	2	168345,22
Lietuvių kalbos institutas	4	2575301,18
Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas	0	2740384,61
Nacionalinis vėžio institutas	8	12755977,7
Fizinių ir technologijos mokslų centras	0	822525,8
Gamtos tyrimų centras	1	934497,18
Inovatyvios medicinos centras	0	90361,44
Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centras	7	4543526,36
Lietuvos socialinių tyrimų centras	0	54158,94
Valstybinės kolegijos	17	3876274,3
Marijampolės kolegija	3	462233,55
Alytaus kolegija	1	535797,03
Klaipėdos kolegija	1	117875,35
Vilniaus technologijų ir dizaino kolegija	4	782553,28
Kauno kolegija	3	874073,2
Šiaulių valstybinė kolegija	3	1018303,99
Vilniaus kolegija	2	85437,9
Kitos mokslo ir studijų sistemos organizacijos	7	20 447 243,89
Lietuvos mokslų akademija	1	4220137,54
Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka	1	3544734,47
Lietuvos akademinė bibliotekų direktorių asociacija	1	1361214,08
Valstybinė teismo medicinos tarnyba	4	11321157,8

Šaltinis – ŠMM

Skaičiavimai – MOSTA

Didžiausios investicijos skirtos MRU įgyvendintam projektui „Mykolo Romerio universiteto išplėtimas ir pastato Vilniuje, Ateities g. 20, rekonstravimas (3-ioji eilė)“, trukusiam nuo 2000 m. iki 2009 m. – 8 876 563,94 eurų. VU nuo 2007 m. iki dabar įgyvendinamam projektui „Senosios Vilniaus universiteto bibliotekos pastato Vilniuje, Universiteto g. 3, rekonstravimas“ skirta 7 240 411,92 eurų. Trečiasis pagal investicijų dydį yra Valstybinės teismo medicinos tarnybos projektas „Instituto pastato Vilniuje, Ateities gatvėje, statyba, įrengimas ir pritaikymas instituto veiklai“ – 7 045 973,26 eurų. Daugiausia projektų, kurių vertė viršija 1 mln. eurų įgyvendino LSMU – 7. NVI įgyvendino 6 tokius projektus, VGTU, VU ir ASU – po 4. Ilgiausiai įgyvendinamas projektas yra VGTU „Vilniaus Gedimino technikos universiteto pastato Trakų g. 1/26 rekonstravimas – pritaikymas akademinėi veiklai“, įgyvendinamas nuo 2001 m., o į jį investuota 4 235 854,94 eurų. LEU projektas „500 vietų valgyklos rekonstravimas į biblioteką-valgyklą“ įgyvendinamas nuo 2004 m., į jį investuota 4 637 627,41 eurų. Nuo 2004 m. iki 2007 m. buvo įgyvendinami (neturima duomenų, ar jau baigti) VGTU projektas „Vilniaus Gedimino technikos universiteto mokslo ir administracinio centro Vilniuje, Saulėtekio al. 11, statyba“ ir LMA projektas „Lietuvos mokslų akademijos rūmų kapitalinis remontas“. Į juos

investuota atitinkamai 5 767 935,58 eurų ir 4 192 623,64 eurų. Didžiausios investicijos per vienus metus skirtos MRU projektui „Mykolo Romerio universiteto išplėtimas ir pastato Vilniuje, Ateities g. 20, rekonstravimas (3-ioji eilė)“. 2006 m. šiam projektui skirta 2 730 537,53 eurų. Ne ką mažiau ir 2007 m. – 2 354 610,75 eurų. NVI projektas „Nacionalinio vėžio instituto Vilniuje Santariškių g. 1, linijinio greitintuvo ir programinės įrangos procesų valdymo įsigijimas“ įgyvendinamas tik nuo 2017 m., o jam per du finansavimo metus skirta 4 541 000 eurų (atitinkamai 2 000 000 eurų 2017 m. ir 2 541 000 eurų 2018 m.). 2018 m. finansavimas šiam projektui sudarė daugiau nei pusę viso mokslo ir studijų organizacijoms skirto finansavimo. VDA projektui „Mokomojo korpuso Vilniuje, Maironio g. 3, rekonstravimas“ 2008 m. skirta 2 109 881,83 eurų.

5 pav. Valstybės kapitalo investicijos į projektus, didesnius nei 1 mln. eurų

Projektas	Vykdytojas	Trukmė	Investicijos
Mykolo Romerio universiteto išplėtimas ir pastato Vilniuje, Ateities g. 20, rekonstravimas (3-ioji eilė)	MRU	2000-2009	8876563,94
Senosios Vilniaus universiteto bibliotekos pastato Vilniuje, Universiteto g. 3, rekonstravimas	VU	2007-	7240411,92
Instituto pastato Vilniuje, Ateities gatvėje, statyba, įrengimas ir pritaikymas instituto veiklai	Valstybinė teismo medicinos tarnyba	2003-2016	7045973,26
Vilniaus Gedimino technikos universiteto mokslo ir administracinio centro Vilniuje, Saulėtekio al. 11, statyba	VG TU	2004-2017	5767935,58
Vilniaus universiteto centrinių rūmų architektūrinio ansamblio pastato Vilniuje, Universiteto g. 7 ir 9/1, rekonstravimas	VU	2000-2007	4704877,21
500 vietų valgyklos rekonstravimas į biblioteką-valgyklą	LEU	2004-	4637627,41
Nacionalinio vėžio instituto Vilniuje Santariškių g. 1, linijinio greitintuvo ir programinės įrangos procesų valdymo įsigijimas	NVI	2017-	4541000
Vilniaus Gedimino technikos universiteto pastato Trakų g. 1/26 rekonstravimas – pritaikymas akademinėi veiklai	VG TU	2001-	4235854,94
Lietuvos mokslų akademijos rūmų kapitalinis remontas	LMA	2004-2017	4192623,64
Kauno medicinos universiteto Anatomijos instituto infrastruktūros atnaujinimas ir plėtra	LSMU	2005-2014	4176320,66
Mokomojo korpuso Vilniuje, Maironio g. 3, rekonstravimas	VDA	2003-2011	3532784,99
Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos rekonstravimas (avarinės būklės likvidavimas)	LMA Vrublevskių biblioteka	2012-	3472908,71
Žemės ūkio mokslo ir technologijų parko plėtra	ASU	2003-2007	3073157,99
Botanikos sodo Kairėnuose infrastruktūros rekonstravimas ir plėtojimas	VU	2004-2016	2915146,19
Medicinos akademijos bibliotekos ir informacijos centro statyba	LSMU	2004-2006	2816265,06
Vileišių rūmų ansamblio Vilniuje, Antakalnio g. 6, restauravimas (projektavimas)	LLTI	2003-2006	2694045,41
Lietuvos žemės ūkio universiteto sporto salės kapitalinis remontas ir sporto komplekso Kauno rajone, Akademijos miestelyje, Studentų g. 11, plėtros techninio projekto parengimas	ASU	2006-	2569369,78
Patalpų Vilniuje, T. Kosciuškos g. 10 ir 12 (buvę Sluškių rūmai), rekonstravimas ir pritaikymas studijų reikmėms	LMTA	2000-2010	2562847,54

Medicinos technikos ir technologijų atnaujinimo bei plėtros programos įgyvendinimas	Valstybinė teismo medicinos tarnyba	2007-2009	2448157,94
Buvusio Elektronikos instituto ELITA pastato rekonstravimas – pritaikymas akademinėi veiklai	VGTU	2000-2007	2349976,84
III rūmų kapitalinis remontas	KTU	2006-2010	2330861,91
Gyvulininkystės ir pašarų gamybos technologijų atnaujinimas Lietuvos veterinarijos akademijos Praktinio mokymo ir bandymų centre	LSMU	2008-2016	2196964,78
Medicinos technikos ir technologijų atnaujinimo bei plėtros programos įgyvendinimas	Valstybinė teismo medicinos tarnyba	2003-2007	2158537,92
Lietuvių kalbos instituto su lituanistikos fondų saugykla statyba	LKI	2000-2002	2114226,14
Vilniaus universiteto Onkologijos instituto operacinių ir Reanimacijos skyriaus rekonstravimas	NVI	2004-2007	1940454,13
Klaipėdos universiteto studentų miestelio auditorinio mokomojo pastato Nr. 6 rekonstravimas	KU	2004-2009	1859070,9
Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto pastatų Kaune, Gimnazijos g. 7, 7A, 7B, 7C, restauravimas ir rekonstravimas	VDU	2000-2003	1800857,28
Vytauto Didžiojo universiteto 320 vietų studentų bendrabučio Kaune, Vytauto pr. 71, rekonstravimas	VDU	2002-2005	1784059,32
Vytauto Didžiojo universiteto Daugiafunkcio mokslo ir studijų centro pastato Putvinskio g. 23, Kaune statyba	VDU	2015-2016	1731209
Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių instituto pastato Vilniuje, Vokiečių g. 10, rekonstravimas	VU	2000-2003	1647069,05
Universalus maniežo statyba	ASU	2006-2007	1608839,21
5-ojo studentų bendrabučio Akademijos miestelyje, Universiteto g. 8, rekonstravimas ir baldų įsigijimas	ASU	2006-2007	1607970,34
Vilniaus universiteto Onkologijos instituto Reanimacijos skyriaus ir endoskopinės-urologinės operacinės patalpų rekonstravimas	NVI	2008-2012	1448100,01
Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Medicinos akademijos Slaugos fakulteto studijų ir mokslo bazės sukūrimas	LSMU	2014-	1408202,01
Lietuvos akademinė bibliotekų tinklo (LABT) IT infrastruktūros atnaujinimas ir plėtra	LABA	2007-2010	1399154,29
Patalpų P. Višinskio g. 19 ir 23 pritaikymas studijų ir mokslo veiklai	ŠU	2003-2007	1387859,14
Užkrečiamųjų ligų katedros patalpų Lietuvos veterinarijos akademijos Veterinarijos institutui perkelti į Akademijos teritoriją Kaune, Tilžės g. 18, rekonstravimas	LSMU	2007-2009	1374246,99
Stambių gyvulių klinikos Patologinių skrodimų ir tyrimų skyriaus, pataloginės histologijos laboratorijos įrengimas	LSMU	2003-2007	1370481,93
Mokomojo korpuso Maironio g. 6 statyba įrengiant ir modernizuojant biblioteką	VDA	2000-2002	1349339,66
Nacionalinio vėžio instituto Santariškių g. 1, Vilniuje mokslo, mokymo ir gydymo efektyvumo didinimas, modernizuojant didžiąją salę	NVI	2015-	1346733,09
Sporto salės Vilniuje, Saulėtekio al. 28, rekonstravimas (avarinės būklės likvidavimas)	VGTU	2006-2009	1264770,62

Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Medicinos akademijos Kardiologijos instituto patalpų Sukilėlių pr. 17, Kaune rekonstravimas	LSMU	2015-	1239620
Kompiuterinio tomografo įsigijimas ir specialių patalpų įrengimas	NVI	2006-2007	1071594,07
Specialios antiradiacinės kanalizacijos sanavimo sistemos įrengimas	NVI	2008-2011	1039620

Šaltinis – ŠMM
Skaičiavimai – MOSTA

Daugiausia investicijų pagal programą „2003–2006 metų mokslo ir studijų įstaigų renovavimo, rekonstravimo programos įgyvendinimas“ skirta KTU – 484 534,29 eurų. Po jo seka VU su 480 479,61 eurais ir VGTU su 345 516,69 eurais. Tarp mokslinių tyrimų institutų daugiausia lėšų pagal minėtą programą skirta GTC – 120 192,3 eurais. Daugiausia investicijų ilgalaikiam turtui įsigyti skirta VU – 8 792 574,09 eurais. VGTU skirta 6 701 227,98 eurais, o KTU – 5 048 945,76 eurais. Tarp mokslinių tyrimų institutų daugiausia lėšų ilgalaikiam turtui įsigyti skirta LAMMC – 2 958 157,07 eurais. FTMC skirta 822 525,8 eurų.

6 pav. Valstybės kapitalo investicijų programai „2003–2006 metų mokslo ir studijų įstaigų renovavimo, rekonstravimo programos įgyvendinimas“ ir ilgalaikiam turtui įsigyti

Organizacija	Investicijos pagal programą „2003–2006 metų mokslo ir studijų įstaigų renovavimo, rekonstravimo programos įgyvendinimas“	Investicijos ilgalaikio turto įsigijimui
Vytauto Didžiojo universitetas	132645,96	1287940,21
Kauno technologijos universitetas	484534,29	5048945,76
Lietuvos sporto universitetas	48076,92	547671,44
Lietuvos sveikatos mokslų universitetas	288461,52	3155410,06
Aleksandro Stulginskio universitetas	151181,64	2146663,56
Klaipėdos universitetas	138727,98	1386700,64
Lietuvos edukologijos universitetas	156105,18	1772474,49
Lietuvos muzikos ir teatro akademija	82252,08	229958,28
Mykolo Romerio universitetas	152919,36	908538,01
Šiaulių universitetas	150602,4	1736272,01
Vilniaus dailės akademija	70667,28	539562,08
Vilniaus Gedimino technikos universitetas	345516,69	6701227,98
Vilniaus universitetas	480479,61	8792574,09
Lietuvos energetikos institutas	31858,2	1350459,52
Lietuvos istorijos institutas	36781,74	73563,48
Nacionalinis vėžio institutas	25776,18	201865,14
Fizinių ir technologijos mokslų centras	-	822525,8
Gamtos tyrimų centras	120192,3	499304,88
Inovatyvios medicinos centras	75880,44	14481
Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centras	73853,1	2958157,07
Lietuvos socialinių tyrimų centras	-	54158,94
Lietuvos mokslų akademija	-	27513,9
Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka	-	71825,76
Valstybinė teismo medicinos tarnyba	-	28962

Šaltinis – ŠMM
Skaičiavimai – MOSTA

2004–2006 m. ESFI laikotarpio lėšos

2004–2006 m. ESFI laikotarpio projektai, skirti švietimo ir MTEP srities infrastruktūrai kurti ir plėtoti įgyvendinti pagal BPD priemonę „Darbo rinkos, švietimo, profesinio mokymo, mokslo ir studijų institucijų bei socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra“. Priemonė buvo skirta ne tik investicijoms į švietimo ir MTEP srities, tačiau ir į socialinių paslaugų infrastruktūrą ir apėmė šiuos uždavinius:

- Mokymosi visą gyvenimą infrastruktūros plėtra;
- Infrastruktūros, bazinės įrangos, reikalingos švietimui, profesiniam mokymui, mokslui ir studijoms, atnaujinimas;
- Mokymosi visą gyvenimą sąlygų plėtra diegiant modernias informacines technologijas;
- „Iškritimo“ iš bendrojo mokymo sistemos prevencijos infrastruktūros sukūrimas;
- Darbo biržų infrastruktūros atnaujinimas;
- Profesinio orientavimo, konsultavimo bazės atnaujinimas;
- Mokymosi visą gyvenimą bei darbo biržų aplinkos pritaikymas neįgaliesiems;
- Neįgaliųjų profesinės bei darbinės reabilitacijos infrastruktūros plėtra;
- Nestacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros kūrimas ir renovacija;
- Nenaudojamų pastatų pritaikymas bendruomenės poreikiams;
- Techninės dokumentacijos rengimas, tyrimų ir kitos veiklos, susijusios su projekto įgyvendinimu, atlikimas.²²

MTEP infrastruktūrai kurti ir atnaujinti skirta aukščiau minėtos priemonės veikla – „Infrastruktūros, bazinės įrangos, reikalingos švietimui, profesiniam mokymui, mokslui ir studijoms, atnaujinimas“.

Planuojant BPD priemonės „Darbo rinkos, švietimo, profesinio mokymo, mokslo ir studijų bei socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra“ įgyvendinimą Švietimo ir mokslo ministerija skyrė paramą tiesioginiam finansavimo skyrimui ir konkursui. Projektai pagal tiesioginio finansavimo skyrimo (nekonkursinę) procedūrą turėjo atitikti BPD projektų administravimo ir finansavimo taisyklėse, reglamentuojančiose paramos teikimo procedūras, nustatytus du pagrindinius reikalavimus projektams ir pareiškėjams:

- Parama skiriama valstybinės svarbos projektams;
- Pareiškėjai ir galimi paramos gavėjai tiesiogiai įvardijami BPD priede.

Iš švietimo ir mokslo ministro nustatytų uždavinių valstybinės svarbos projektams, patvirtintų 2004 m. liepos 16 d. įsakymu Nr. ISAK-1187, paminėtini šie uždaviniai, kurių pagrindu buvo įgyvendinami MTEP ir studijų infrastruktūros projektai:

- Išplėtoti informacijų ir komunikacijų technologijomis grįstą nuotolinio mokymosi tinklą Lietuvoje ir sudaryti sąlygas Lietuvos mokslo ir studijų institucijoms įgyvendinti nuotolinį mokymąsi visuose Lietuvos regionuose;
- Atnaujinti ir modernizuoti žemės ir miškų ūkio augalų biotechnologinių tyrimų infrastruktūrą;
- Sukurti Mechatronikos mokslo, studijų ir informacijos centrą plėtoti Lietuvos kompetenciją mechatronikos srityje;
- Sukurti Nacionalinį lazerinių tyrimų ir technologijų centrą plėtoti srities fundamentinius ir taikomuosius mokslinius tyrimus Lietuvoje;
- Pagerinti mokslo ir studijų institucijų vertinimo sistemos bazę;
- Sukurti Lietuvos mokslo ir studijų informacijos sistemos akademinę dalį ir atlikti jos bandomąjį įdiegimą;
- Sukurti Lietuvos akademinės e-leidybos sistemą, kuri apima e-dokumentų rengimą, saugojimą, paiešką ir pateikimą vartotojams.²³

Siekiant įgyvendinti aukščiau minėtus uždavinius, buvo paskelbtas kvietimas teikti paraiškas Paramai gauti įgyvendinti valstybinės svarbos projektus. Kita dalis projektų buvo įgyvendinama bendro konkurso tvarka, skelbiant kvietimus teikti paraiškas pagal:

- ribotos trukmės paramos konkursą „Parama plėtoti ir atnaujinti mokslo ir studijų sistemos infrastruktūrą, bazinę įrangą, diegti modernias informacijos technologijas bei gerinti teikiamų paslaugų kokybę“;
- konkursą „Parama projektų dokumentacijai rengti“ (pagal šią priemonę buvo remiamas techninių projektų rengimas būsiamiems investiciniams projektams).

²² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 2 d. nutarimas Nr. 935 „Dėl Lietuvos 2004–2006 metų bendrojo programavimo dokumento patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.AEF225494516>)

²³ Švietimo ir mokslo ministro 2004 m. liepos 16 d. įsakymas Nr. ISAK-1187 „Dėl 2004 metų valstybinės svarbos švietimo, profesinio mokymo, mokslo ir studijų projektų užduočių patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.27B8B9E26509>)

Igyvendinant priemonę „Darbo rinkos, švietimo, profesinio mokymo, mokslo ir studijų bei socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra“ buvo baigti įgyvendinti 235 projektai, kuriems skirta 132,048 mln. eurų iš kurių pripažintos deklaruotomis Europos komisijai buvo 129,937 mln. eurų. MTEPI infrastruktūrai kurti ir plėtoti buvo įgyvendinti 20 projektų, kurių finansavimo suma siekė 14 845 632,89 eurų. Mišri, t. y. mokslui ir studijoms skirta infrastruktūra buvo kuriama ir plėtojama įgyvendinant 17 projektų, kurių finansavimas – 15 891 398,88 eurų. Studijų infrastruktūra buvo plėtojama įgyvendinant 18 projektų, kurių finansavimas siekė 7 395 167,66 eurų. Atkreiptinas dėmesys, kad dalis šių projektų apėmė tik techninio projekto parengimą, t. y. veiklą skirtą pasirengti įgyvendinti investicinį projektą. Tokiu būdu iš 20 MTEPI infrastruktūros projektų 8 buvo skirti techniniams projektams parengti. Tarp mišrių ir studijų infrastruktūros projektų tik techniniams projektams parengti buvo skirti atitinkamai 5 ir 9 projektai. Kelis techninio projekto parengimui skirtus projektus sekė MTEP infrastruktūros kūrimo projektas. Tokių projektų „porų“ tarp MTEP infrastruktūros projektų buvo 3, tarp mišrios infrastruktūros projektų – 1., tarp studijų infrastruktūros projektų – 3. Verta pastebėti, kad buvo atvejų, kai finansuotas tik techninio projekto parengimas, o pats infrastruktūros kūrimo projektas buvo įgyvendinamas tik 2007–2013 m. laikotarpiu.

7 pav. ESFI lėšų pasiskirstymas tarp MTEP, mišrios ir studijų infrastruktūros

Projektų sk.	Finansavimas, eurų, iš viso	Projektų sk. (Infrastruktūros kūrimas)	Finansavimas, eurų	Projektų sk. (techninio projekto parengimas)	Finansavimas, eurų
MTEP infrastruktūra					
20	14845632,89	12	14767915,58	8	77717,31
Mišri infrastruktūra					
17	15891398,88	12	15845455,88	5	45943
Studijų infrastruktūra					
18	7395167,66	9	7304489,35	9	90678,31

Šaltinis – FinMin

Skaičiavimai – MOSTA

Daugiausia MTEP ir studijų infrastruktūros projektų įgyvendino Vilniaus universitetas – 17, iš kurių 10 būdamas pareiškėju ir 7 partneriu. Bendra projektų, kuriuos įgyvendinant dalyvavo VU vertė – 17 054 064,38 eurų (7 675 064,45 eurų – būnant pareiškėju, 9 378 999,93 eurų – būnant partneriu). Nuo VU gerokai atsiliko po 5 projektus įgyvendinę Kauno technologijos universitetas, Lietuvos sveikatos mokslų universitetas ir Fizinių ir technologijos mokslų centras. Visi KTU projektai įgyvendinti jam būnant pareiškėju, o jų finansavimas siekė 5 202 664,69 eurų. Verta pastebėti, kad KTU įgyvendino net 4 projektus, kurių rezultatai skirti visai MTEP ir studijų sistemai, t. y. kūrė bendro naudojimo infrastruktūrą – LITNET, akademinės e-leidybos sistemą, Informacinėmis ir komunikacinėmis technologijoms grįstą nuotolinio mokymosi tinklą, mokslo ir studijų informacijos sistemą. Tiek LSMU, tiek FTMC įgyvendino po 4 projektus būdami pareiškėjais (jų finansavimas siekė atitinkamai LSMU – 1 311 838,09 eurų, FTMC – 6 771 807,61 eurų) ir po 1 projektą būdami partneriais (jo finansavimas siekė atitinkamai LSMU – 1 887 567,3 eurų, FTMC – 9 018,48 eurų). Atkreiptinas dėmesys, kad infrastruktūros kūrimo projektus daugiausia įgyvendino tik universitetai ir mokslinių tyrimų institutai. Vienintelė šiai kategorijai nepriklausanti institucija buvo Vilniaus universiteto ligoninė Santaros klinikos, buvusi partneriu 2 projektuose, kurių bendra vertė – 1 187 055,82 eurų. Reikia atkreipti dėmesį, kad šie skaičiai nebūtinai atspindi vienai institucijai tekusią lėšų sumą. Projektą įgyvendinant su partneriais, infrastruktūra kuriama ir partnerių institucijose, tad investicijų priskyrimas institucijoms yra tik sąlyginis.

8 pav. Organizacijų įgyvendintų projektų (būnant pareiškėju) skaičius ir finansavimas

Institucija	Iš viso		MTEP infrastruktūra		Mišri infrastruktūra	
	Projektų sk.	Finansavimas, eurų	Projektų sk.	Finansavimas, eurų	Projektų sk.	Finansavimas, eurų
KTU	5	5202664,69	0	0	5	5202664,69
LSMU	4	1305203,74	2	1290506,41	2	14697,33
ASU	2	1680168,47	0	0	2	1680168,47

KU	1	378491,1	1	378491,1	0	0
ŠU	2	3425522,58	1	15349,86	1	3410172,72
VG TU	1	719065,5	1	719065,5	0	0
VU	10	7675064,45	4	3985570,43	6	3689494,02
LEI	1	11943,06	1	11943,06	0	0
LKTI	1	8570,73	1	8570,73	0	0
NVI	1	1887567,3	0	0	1	1887567,3
FTMC	4	6771807,61	4	6771807,61	0	0
GTC	2	467425,27	2	467425,27	0	0
IMC	3	1196902,9	3	1196902,9	0	0

Šaltinis – ŠMM
Skaičiavimai – MOSTA

Mokslo ir studijų institucijų, kitų organizacijų bendradarbiavimas įgyvendinant MTEP infrastruktūros projektus gali rodyti ilgus partnerystės tarp skirtingų institucijų tyrėjų grupių metus ir lemti bendradarbiavimą ne tik kuriant infrastruktūrą, bet ir vykdant MTEP veiklas, bendras studijas ir pan. Nagrinėjant MTEP ir mišrios infrastruktūros projektus, pastebėta, kad daugiausia bendradarbiavo VU ir IMC (tuomet buvo VU eksperimentinės ir klinikinės medicinos institutas ir VU imunologijos institutas). Šios institucijos buvo partnerėmis 5 projektuose, iš kurių 2 projektus įgyvendino būdamas vieninteliais partneriais. VU ir FTMC (tuomet buvo Fizikos institutas, Puslaidininkų fizikos institutas ir Chemijos institutas) partnerystė taip pat krenta į akis – jie kartu įgyvendino 4 projektus.

9 pav. Organizacijų partnerystė įgyvendinant projektus

Partneriai	Projektų skaičius	Finansavimas
VU, FTMC	4	5851075,18
VU, IMC	2	632305,98
VU, IMC, Santaros klinikos	2	1187055,82
VU, IMC, NVI	1	1798038,29
VU, LAMMC	1	1398600,89
VU, VDU, NVI, LAMMC	1	1954663,56
KTU, KU, VG TU	1	1115204,47
LSMU, VU, NVI, IMC, Kauno klinikos, Santaros klinikos, Valstybinis patologijos centras	1	1887567,3
VU, GTC	1	462320,11

Šaltinis – ŠMM
Skaičiavimai – MOSTA

Didžiausios vertės MTEP infrastruktūros projektą įgyvendino FTMC – „Tarpdisciplininių tyrimų eksperimentinės bazės stiprinimas medžiagotyros, biotechnologijos ir aplinkotyros srityse“, kurio vertė siekė 3 047 651,75 eurų. Beveik 2 mln. eurų siekė VU įgyvendintas projektas „Proteomikos tyrimų infrastruktūros sukūrimas“ (1 954 663,56 eurų) ir FTMC įgyvendintas projektas „Nacionalinio lazerių mokslo ir technologijų centro plėtra“ (1 940 301,4 eurų).

Tarp mišrios vertės infrastruktūros projektų didžiausias buvo ŠU įgyvendintas projektas „BIBLIOREG: Akademinei biblioteka kuria besimokantį regioną“ (3 410 172,72 eurų). Nacionalinio vėžio instituto projektas „Medicinos fizikinių

technologijų ir nanofotonikos mokslo ir studijų centras“ buvo 1 887 567,3 eurų vertės, o VU projektas „Universitetinės praktinių studijų ir mokslinių tyrimų bazės stiprinimas strateginėse modernių biomokslų srityse“ – 1 798 038,29 eurų vertės.

10 pav. MTEP ir mišrios infrastruktūros projektai pagal vertę (be projektų, skirtų techniniam projektui parengti)

MTEP infrastruktūra		
Projektas	Vykdytojas	Finansavimas, eurų
Tarpdisciplininių tyrimų eksperimentinės bazės stiprinimas medžiagotyros, biotechnologijos ir aplinkotyros srityse	FTMC	3047651,75
Proteomikos tyrimų infrastruktūros sukūrimas	VU	1954663,56
Nacionalinio lazerių mokslo ir technologijų centro plėtra	FTMC	1940301,4
Žemės ir miškų ūkio augalų biotechnologinių tyrimų tinklas	VU	1398600,89
Ląstelių ir audinių tyrimų infrastruktūros plėtra kardiologijoje	LSMU	1285594,08
Nacionalinis kamieninių ląstelių centras	IMC	1175471,02
Fliktuacinių procesų laboratorijų infrastruktūros esminis išplėtimas fundamentiniams ir taikomiesiems greitaveikių puslaidininkinių prietaisų tyrimams	FTMC	929750,91
Nacionalinis lazerių mokslo ir technologijų centras	FTMC	854103,55
Statybos srities universitetinių mokslo institutų mokslinių tyrimų laboratorinės bazės atnaujinimas ir plėtra	VGTU	719065,51
Nanotechnologijų ir medžiagotyros centras (NanoTechnas)	VU	621901,69
Ilgalaikių ekologinių ir biologinių mokslinių tyrimų bei monitoringo stočių tinklas	GTC	462320,11
Medžiagų ir konstrukcijų tyrimo centro atnaujinimas	KU	378491,11
Mišri infrastruktūra		
BIBLIOREG: Akademinei biblioteka kuria besimokantį regioną	ŠU	3410172,72
Medicinos fizikinių technologijų ir nanofotonikos mokslo ir studijų centras	NVI	1887567,3
Universitetinės praktinių studijų ir mokslinių tyrimų bazės stiprinimas strateginėse modernių biomokslų srityse	VU	1798038,29
Naujos molekulinės technologijos fundamentinėje medicinoje plėtojant studijas ir mokslą	VU	1436801,84
Aplinkos inžinerijos ir kraštotvarkos mokslo ir studijų infrastruktūros modernizavimas Lietuvos žemės ūkio universitete	ASU	1316036,66
LITNET'o regioniniai centrai	KTU	1284872,97
Mechatronikos mokslo, studijų ir informacijos centro sukūrimas	KTU	1115204,47
Informacinėmis ir komunikacinėmis technologijomis grįsto nuotolinio mokymosi tinklo plėtra Lietuvoje	KTU	1014092,64
Lietuvos akademinės e-leidybos sistemos sukūrimas	KTU	971801,31
Lietuvos mokslo ir studijų informacijos sistemos akademinės dalies sukūrimas ir bandomasis įdiegimas	KTU	816693,3
Matematikos ir informatikos instituto mokslinių tyrimų ir doktorantūros studijų infrastruktūros plėtra	VU	430042,57
Infrastruktūros modernizavimas biomasės resursų valdymo ir konversijos technologijų mokslo bei studijų plėtrai	ASU	364131,81

Šaltinis – ŠMM

Skaičiavimai – MOSTA

Daugiausia investicijų į MTEP infrastruktūrą skirta biotechnologijai sveikatai ir biofarmacijai plėtoti – 3 885 250,57 eurų. 3 259 280,4 eurų skirta projektams lazerinių technologijų MTEP infrastruktūrai kurti. Biotechnologijų, skirtų pramonei srities infrastruktūrai plėtoti skirta 2 438 545,16 eurų. Kalbant apie mišrią infrastruktūrą, daugiausia investicijų taip pat teko biotechnologijai sveikatai ir biofarmacijai plėtoti – 2 957 909,04 eurų. 1 796 402,88 eurų skirta projektams, numatytiems plėtoti sričiai, kuri tiesiogiai neminama įvairiuose strateginiuose dokumentuose – medicinos

mokslams ir technologijoms. Ekosistemų ir klimato srities infrastruktūrai kurti skirtiems projektams teko 1 757 506,49 eurų. Tarp mišrių projektų, t. y. skirtų tiek MTEP, tiek studijų infrastruktūrai kurti, buvo įgyvendinami 6 projektai, kurių negalima priskirti prie atitinkamų mokslo sričių (pvz. bibliotekos, duomenų bazės, informacinė infrastruktūra). Tokiems projektams įgyvendinti skirta 7 504 987,24 eurų.

11 pav. ESFI lėšų pasiskirstymas išvestiniams prioritetams

Išvestiniai prioritetai	MTEPI infrastruktūra		Mišri infrastruktūra			Bendrai		
	Projektų skaičius	Valstybės investicijos	Projektų skaičius		Valstybės investicijos	Projektų skaičius		Valstybės investicijos
			isi (17)	e univ.-salių (11)		isi (37)	e univ.-salių (31)	
Transportas	0	0		0	4414 69,83		0	4414 69,83
Energetika	1	1194 3,06		0	4414 69,83		1	4534 12,89
Statyba	2	9083 11,06		0	4414 69,83		2	1349 780,89
Biotechnologija sveikatai ir biofarmacija	7	3885 250,57		2	2957 909,04	5	9	6843 159,6
Biotechnologija pramonei	3	2438 545,16		1	8056 01,64	0	4	3244 146,8
Žemės ūkis	3	7140 59,85		1	4554 58,48	0	4	1169 518,33
Maisto technologijos	0	0		0	4414 69,83		0	4414 69,83
IT ir ryšio technologijos	0	0		2	8797 50,94		2	8797 50,94
Mechatronika ir elektronika	0	0		1	1556 674,3		1	1556 674,3
Lazerinės technologijos	3	3259 280,4		2	1075 168,17	1	5	4334 448,57
Nanotechnologijos ir medžiagotyra	5	1732 186,93		2	1075 168,17	3	7	2807 355,095
Ekosistemos ir klimatas	4	1244 688,07		1	1757 506,49	1	5	3002 194,56
Ekonomika	0	0		0	4414 69,83		0	4414 69,83
Tautinis identitetas	1	8570 ,73		0	4414 69,83		1	4500 40,56
Turizmas	0	0		0	4414 69,83		0	4414 69,83
Verslas ir administravimas	0	0		0	4414 69,83		0	4414 69,83
Iš viso nustatytiems teisės aktuose:		1420 2835,8			1409 4995,9			2829 7831,69
Medicinos mokslai ir technologijos	1	6427 97,04		3	1796 402,88	0	4	2439 199,92

Iš viso:		6427			1796		2439
		97,04			402,88		199,92
Iš viso:		1484			1589		3073
		5632,9			1398,8		7031,61

Šaltinis – ŠMM

Skaičiavimai – MOSTA

Studijų infrastruktūros kūrimo projektams taip pat pravartu skirti dėmesio, kadangi tinkama studijų infrastruktūra sudaro prielaidas ugdyti būsimus tyrėjus, atliepti ekonominius ir socialinius šalies poreikius. Ekonominiais ir socialiniais šalies iššūkiams atliepti svarbi sinergija tarp aukštojo mokslo ir MTEPI sistemų, t. y. tikslinga finansavimą nukreipti panašioms prioritetams.

Studijų infrastruktūros projektus įgyvendino ne tik universitetai ir mokslinių tyrimų institutai, kaip MTEP ir mišrios infrastruktūros atveju, tačiau ir kolegijos – įgyvendinti 7 universitetų projektai ir 11 kolegijų. Iš 7 universitetų projektų tik 3 buvo skirti infrastruktūrai kurti, kiti – techniniams projektams būsimoms investicijoms parengti. Iš 11 kolegijų projektų 6 skirti infrastruktūrai kurti ir 5 techniniams projektams parengti. Didžiausią studijų infrastruktūros projektą įgyvendino VU – „Bazinės įrangos atnaujinimas ir virtualiosios erdvės eksperimentiniams įgūdžiams lavinti sukūrimas specialistų rengimui prioritetingose mokslo kryptyse BAZEK“, kuriam skirta 1 667 421,63 eurų. Kauno kolegija įgyvendino 851 023,93 eurų vertės projektą „Geoinformacinių sistemų specialistų rengimo infrastruktūros plėtra orientuojantis į technologines inovacijas ir eurointegraciją“, LEU – 833 475,3 eurų vertės projektą „Vaikų gerovės srities specialistų rengimui bei kvalifikacijos kėlimui būtinos infrastruktūros sukūrimas Vilniaus pedagoginiame ir Klaipėdos universitetuose“.

12 pav. Studijų infrastruktūros projektai pagal vertę (išskyrus projektus, skirtus techniniams projektams parengti)

Studijų infrastruktūra		
Projektas	Vykdytojas	Finansavimas, eurų
Bazinės įrangos atnaujinimas ir virtualiosios erdvės eksperimentiniams įgūdžiams lavinti sukūrimas specialistų rengimui prioritetingose mokslo kryptyse BAZEK	VU	1667421,63
Geoinformacinių sistemų specialistų rengimo infrastruktūros plėtra orientuojantis į technologines inovacijas ir eurointegraciją	Kauno kolegija	851023,93
Vaikų gerovės srities specialistų rengimui bei kvalifikacijos kėlimui būtinos infrastruktūros sukūrimas Vilniaus pedagoginiame ir Klaipėdos universitetuose	LEU	833475,3
Alytaus kolegijos veiklos kokybės gerinimas, modernizuojant mokymosi aplinką ir gerinant studijų infrastruktūrą	Alytaus kolegija	754654,09
Formaliam ir neformaliam gamtamoksliniam švietimui skirtos infrastruktūros plėtra ir bazinės įrangos modernizavimas Vytauto Didžiojo universitete ir Lietuvos miškų institute	VDU	718554,5
Statybos, geležinkelio transporto ir dizaino sričių specialistų rengimo bazės modernizavimas	Vilniaus technologijų ir dizaino kolegija	648882,53
Lietuvos jūreivystės kolegijos infrastruktūros plėtra	Lietuvos aukštoji jūreivystės mokykla	617702,74
Šiaulių kolegijos autotransporto elektronikos specialistų rengimo bazės sukūrimas	Šiaulių kolegija	619052,84
Odontologinės priežiūros specialistų rengimo bazės infrastruktūros bei įrangos modernizavimas	Utenos kolegija	593721,79

Šaltinis – ŠMM

Skaičiavimai – MOSTA

Studijų infrastruktūros projektų priskyrimas tiems patiems išvestiniams prioritetams, kuriems priskirti MTEP ir mišrios infrastruktūros projektai gan komplikuoatas, turint omenyje, kad prioritetai buvo nustatomi MTEP sričiai, o ne

specialistų poreikiui visuomenėje patenkinti. Studijų infrastruktūra visų pirma skirta atitinkamų sričių specialistams rengti. Tokiu atveju, tiek 2000–2006 m. laikotarpio, tiek vėlesnių laikotarpių studijų infrastruktūros projektai priskirti studijų sritims, kryptims ir šakoms, kurias patvirtino ŠMM ministras 2010 m. vasario 19 d. įsakymu Nr. V-222 „Dėl Studijų kryptis sudarančių šakų sąrašo patvirtinimo“. Pagal šį teisės aktą išskiriamos šios studijų sritys:

- Biomedicinos mokslai. Išskiriamos šios studijų krypčių grupės:
 - medicina ir sveikata;
 - gyvybės mokslai;
 - žemės ūkis ir veterinarija;
- Fiziniai mokslai. Išskiriamos šios studijų krypčių grupės:
 - gamtos mokslai;
 - matematika ir kompiuterių mokslas.
- Technologijos mokslai. Išskiriamos šios studijų krypčių grupės:
 - inžinerija;
 - technologijos.
- Socialiniai mokslai. Išskiriamos šios studijų krypčių grupės:
 - socialinės studijos;
 - teisė;
 - verslas ir vadyba;
 - komunikacija;
 - švietimas ir ugdymas.
- Humanitariniai mokslai. Išskiriamos šios studijų krypčių grupės:
 - filologija;
 - istorija, filosofija, teologija ir kultūros studijos.
- Menai. Išskiriama ši studijų krypčių grupė:
 - meno studijos.²⁴

Kiekviena krypčių grupė dar skirstoma į kryptis, o kiekviena kryptis į šakas. Visas jų sąrašas pateikiamas aukščiau minėtame įsakyme.

Studijų infrastruktūros projektai dažniausiai apima kelias šakas, kryptis, krypčių grupes ar net sritis. Projektai buvo priskirti studijų kryptims (šaka būtų per smulki kategorija) taikant metodiką, kai kiekvienai studijų grupei, prie kurios plėtojimo prisideda projektas, skiriamas vienas sąlyginis balas. Tokiu būdu, studijų infrastruktūros projektai daugiausia prisidėjo prie socialinių mokslų srities plėtros (40 balų) ir biomedicinos mokslų srities (36 balai). Tarp krypčių grupių, daugiausia naudos teko verslui ir vadybai (20 balų), gyvybės mokslams (19 balų) ir inžinerijai (17 balų). Tarp krypčių – vadyba (6 balai) ir biologija, genetika, aplinkotyra, Elektronikos ir elektros inžinerija – po 5 balus.

Turint omenyje, kad kuriant 2004–2006 m. laikotarpio MTEP ir mišrią infrastruktūrą daugiausia investicijų teko biotechnologijos sveikatai ir biofarmacijos sričiai, taip pat nemaža dalis medicinos mokslams ir technologijoms, biomedicinos mokslų srities, ypatingai gyvybės mokslų krypčių grupės studijų infrastruktūros plėtra atrodo sukuria prielaidas sinergijai. Visgi, plėtojant studijų infrastruktūrą, daugiausia investicijų, kaip minėta, teko socialinių mokslų sričiai, kai tuo tarpu investicijos į MTEP ir mišrią infrastruktūrą šią sritį aplenkė, tad šioje vietoje sinergijos nematyti. Fizinių ir technologijos mokslų srities studijų infrastruktūrai, kartu paėmus, skirtas nemažas dėmesys (48 balai), tad sinergija taip pat galima, kadangi lazerinėms technologijoms, medžiagų mokslui ir nanotechnologijoms, statybai, mechatronikai ir elektronikai skirta ženkliai dalis lėšų plėtojant MTEP ir mišrią infrastruktūrą.

Lygiagretūs MTEPI procesai ir sąsajos su jais

MTEPI infrastruktūros politika sudaro tik dalį MTEPI politikos, kurios nuoseklumas, tvarumas, rezultatyvumas veikia šalies ekonominę ir socialinę situaciją. MTEPI infrastruktūros plėtra laikytina ne tikslu, o priemone kitiems procesams MTEPI sistemoje suaktyvinti, visgi, nepakankamas dėmesys ir investicijos MTEPI infrastruktūros plėtrai gali lemti kitų MTEPI sistemos procesų stagnaciją, specialistų trūkumą, šalies technologinį atsilikimą, konkurencingumo sumažėjimą ar netgi visuomenės degradaciją, turint omenyje socialinių ir humanitarinių mokslų vaidmenį visuomenės, tautos identiteto formavimui ir suvokimui. Bene pagrindinis MTEPI sistemos procesas, kurį „aptarnauja“ MTEPI infrastruktūra yra MTEPI veiklų vykdymas, kurio metu kuriamos naujos žinios, technologijos, inovacijos arba jau esančios žinios ir technologijos panaudojamos tikslams, apie kuriuos anksčiau nebuvo žinoma arba nesusimąstyta.

²⁴ Švietimo ir mokslo ministro 2010 m. vasario 19 d. įsakymas Nr. V-222 „Dėl Studijų kryptis sudarančių šakų sąrašo patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.75E96E682617>)

MTEPI veiklos ir MTEPI infrastruktūros tarpusavio priklausomybė gali varijuoti priklausomai nuo mokslo srities, pvz. socialiniams ir humanitariniams mokslams paprastai nereikia brangios įrangos palyginti su technologijos, fiziniams ar biomedicinos mokslais. Tokiu atveju, nenuostabu, kad investicijos į pastarosioms mokslo sritims vystyti skirtą MTEPI infrastruktūrą yra nepalyginamai didesnės, lyginant su socialinių ir humanitarinių mokslų MTEPI infrastruktūra, nors MTEP produkcija, priklausomai nuo mokslinio potencialo, gali būti pasiekama panaši. Galimi įvairūs MTEP veiklų vykdymo variantai – individuali, vykdoma kartu su kitais tos pačios institucijos, to paties padalinio tyrėjais, su skirtingų padalinių tyrėjais (tarpdisciplininiai tyrimai), su kitų institucijų tyrėjais (tarpinstituciniai tyrimai), su kitų sektorių tyrėjais, pvz. verslu, valstybės institucijomis (tarpsektoriniai tyrimai), su kitų šalių įvairių institucijų, sektorių tyrėjais (tarptautiniai tyrimai) ir kiti variantai. Valstybė įvairiomis paskatomis gali skirti didesnį ar mažesnį dėmesį vieniems ar kitiems variantams. Nuo valstybės MTEP veiklų vykdymo prioritetų paprastai priklauso investicijos MTEPI infrastruktūrai, t. y. gali būti kuriama infrastruktūra, pritaikyta aukšto lygio fundamentiniams tyrimams vykdyti, skirta bendradarbiavimui su kitomis šalies ar užsienio mokslo institucijomis, o gali būti kuriama infrastruktūra, skirta taikomiesiems tyrimams, eksperimentinei plėtrai vykdyti, turinti paskatinti aktyvesnę bendradarbiavimą su verslo sektoriumi ar siekiant komercinės naudos iš kuriamų žinių, technologijų ir produktų. Visgi daugeliu atvejų MTEPI infrastruktūra yra universali, t. y. galinti būti naudojama tiek fundamentiniams, tiek taikomiesiems tyrimams, tiek eksperimentinei plėtrai vykdyti ir panaudojama skirtingais būdais, priklausomai nuo vykdomo MTEP projekto pobūdžio. Nors Lietuvos MTEP sistema turi galias tradicijas, visgi ji nėra statiška, laikui bėgant keičiasi sistemos dalyvių poreikiai, vykdomos veiklos, kas didele dalimi priklauso ir nuo rinkos diktuojamų poreikių, naujų iniciatyvų atsiradimo, MTEPI sistemoje kylančių iššūkių, vystymosi tendencijų ir pan.

MTEPI sistemoje 2000–2006 m. laikotarpiu vykę procesai identifikuoti apžvelgiant to laikotarpio ŠMM strateginius veiklos planus, veiklos ataskaitas, BPD ir BPD įgyvendinimo ataskaitą.

Apžvelgiant ŠMM 2002–2007 m. laikotarpio strateginius veiklos planus (jų buvo 4), identifiкуotos šios priemonės, skirtos MTEPI sistemai tobulinti ir plėtoti:

- MTEP plėtojimas mokslo ir studijų institucijose;
- LMT, LMA, LMA bibliotekos, Tarptautinių mokslo ir technologijų plėtros programų agentūros (dabar – MITA) veiklos užtikrinimas;
- Konkursinio mokslinių tyrimų ir mokslo taikomosios veiklos finansavimo plėtojimas;
- mokslo ir studijų sistemos infrastruktūrinių įstaigų veiklos užtikrinimas;
- Valstybinių mokslo programų vykdymo užtikrinimas;
- Lietuvos mokslinės literatūros leidybos rėmimas, mokslo populiarinimo leidinių autorių skatinimas, mokslo populiarinimas;
- Tarptautinio bendradarbiavimo mokslo ir studijų srityje skatinimas bei integravimas į ES programas;
- Mokslininkų ir studentų skatinimas;
- Lietuvos dalyvavimo bendrosiose ES programose užtikrinimas;
- Universitetų bendrųjų vadovėlių leidybos rėmimas bei vadovėlių autorių skatinimas;
- Informacijos apie šalies mokslo potencialą kaupimo ir apibendrinimo skatinimas;
- Mokslo ir studijų institucijų rėmimas nenumatytų situacijų atvejais;
- Prisijungimo prie tarptautinių duomenų bazių veiklos užtikrinimas;
- Informacijos apie mokslo ir studijų sistemą sklaidos užtikrinimas;
- Jaunimo mokslinės, kūrybinės bei sportinės iniciatyvos skatinimas;
- Aukšto lygio centrų integravimo į Bendrą Europos mokslinių tyrimų erdvę skatinimas;
- Mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojų ir dėstytojų darbo užmokesčio kėlimas;
- Lietuvos mokslo ir studijų institucijų kompiuterių tinklo LITNET plėtra;
- Lietuvos mokslo ir studijų institucijų informacijos sistemos ITMiS plėtra;
- Doktorantų rengimo bei jų vykdomos MTEP veiklos rėmimas;
- MTEP paslaugų mokslo ir studijų institucijose rėmimas.²⁵

2004–2006 m. ESFI laikotarpio parama MTEPI sričiai nebuvo gan ženkli, lyginant su vėlesniais laikotarpiais. Be priemonės, skirtos MTEP infrastruktūrai plėtoti, kuri aptarta poskyryje „Priemonės ir projektai“, MTEPI sistemos plėtrai skirta dar viena priemonė – žmogiškųjų išteklių kokybės gerinimas mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje. Jos tikslas – didinti mokslininkų gebėjimus plėsti mokslines žinias tarptautiniu lygmeniu ir parengti specialistus, atitinkančius ekonomikos poreikius (galinčius taikyti inovacijas). Priemonei įgyvendinti numatyti šie uždaviniai:

- Kelti magistrantų ir doktorantų, mokslininkų ir kitų tyrėjų kvalifikaciją ir palaikyti jų kompetenciją;
- Vykdyti numatytą mokslinių tyrimų ir eksperimentinę plėtrą prioritetinėse srityse;

²⁵ <https://www.smm.lt/web/lt/ministerijos-strateginiu-veiklos-planu-archyvas>

- Sukurti mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros vertinimo sistemą;
- Plėtoti ir tobulinti konkurencingą mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros finansavimą;
- Skatinti mokslinės bendruomenės ir visuomenės dialogą.²⁶

Įgyvendinant šią priemonę, įvykdyta 113 projektų, kurių finansavimas siekė 35 676 650,71 eurų.

Rezultatai

Šiame poskyryje apžvelgiami ne rezultatai, susiję su MTEP veiklos vykdymu, pvz. mokslinė produkcija, patentai, licencijos, technologijos, produktai ar jų prototipai ir pan., kadangi juos lemia ne tik MTEPI infrastruktūra, bet ir daugybė kitų veiksnių. Šiame poskyryje aptariama sukurta MTEPI infrastruktūros vieta MTEPI sistemoje, mokslo ir studijų institucijose, t. y., kokie procesai, susiję su MTEPI infrastruktūra, vyksta po to, kai baigiami įgyvendinti projektai. 2000–2006 m. investicijos į MTEPI infrastruktūrą, kaip aptarta aukščiau, buvo palyginti negausios, o dauguma projektų gan mažos apimties. Nepaisant to, kai kuriose mokslo ir studijų institucijose pavyko atnaujinti pasenusią MTEPI ir studijų infrastruktūrą, sukurti naujus mokslo centrus, laboratorijas ir padėti pagrindus didesnei plėtrai 2007–2013 m. laikotarpiu.

Tarp naujai suformuotų mokslo ir studijų centrų galima paminėti šiuos:

- Nacionalinis lazerių mokslo ir technologijų centras, įkurtas FTMC (5 naujos laboratorijos) ir VU (3 naujos laboratorijos);
- Proteomikos centras su Masių spektrometrijos laboratorija tuometiniame Biochemijos institute (dabar VU). Laboratorija tapo pagrindiniu proteomikos tyrimų objektu, kuris per kompiuterinę Lietuvos proteominių tyrimų duomenų bazę (dar vienas šio projekto rezultatas) sujungtas su penkių laboratorijų-terminalų Vilniuje (3) ir Kaune (2) tinklu;
- Žemės ir miškų ūkio augalų biotechnologinių tyrimų tinklas. Šio projekto pagrindu rekonstruotos tyrimų patalpos (1 vnt.) ir laboratorijos (2 vnt.), įsigyta įranga (77 vnt.) tuometiniuose instituteuose, dabar sudarančiuose LAMMC ir Biotechnologijos institute (dabar VU);
- Nacionalinis kamieninių ląstelių centras, įkurtas tuometiniuose VU Eksperimentinės ir klinikinės medicinos institute, VU Imunologijos institute (dabar jiedu sudaro IMC) ir VU lignoninės Santaros klinikose;
- Nanotechnologijų ir medžiagotyros centras (NanoTechnas), šiuo metu esantis VU Chemijos ir geomokslų fakulteto Chemijos instituto dalimi su pajėgia tyrėjų komanda;
- Medžiagų ir konstrukcijų tyrimo centras, įkurtas KU, šiuo metu – Jūros tyrimų instituto Mechanikos ir jūrų inžinerijos laboratorija;
- LSMU Kardiologijos instituto Molekulinės kardiologijos laboratorija, įkurta projekto „Ląstelių ir audinių tyrimų infrastruktūros plėtra kardiologijoje“ pagrindu;
- Šiaulių universiteto biblioteka, įkurta projekto „BIBLIOREG: Akademinė biblioteka kuria besimokantį regioną“ pagrindu;
- Medicinos fizikinių technologijų ir nanofotonikos mokslo ir studijų centras, jungiantis kelias institucijas Vilniuje ir Kaune;
- 7 medicinos srities mokomosios laboratorijos, įkurtos VU Medicinos fakultete, įgyvendinant projektą „Naujos molekulinės technologijos fundamentinėje medicinoje plėtojant studijas ir mokslą“;
- Mechatronikos mokslo, studijų ir informacijos centras, įkurtas KTU ir baigtas komplektuoti įgyvendinus slėnio „Santaka“ programos projektą „Nacionalinio atviros prieigos MTEP centro sukūrimas Kauno technologijos universitete“, šiuo metu esantis KTU Mechatronikos instituto dalimi;

Kalbant apie bendrą visų mokslo ir studijų institucijų reikmėms skirtą infrastruktūrą, galima išskirti:

- Atnaujinta LITNET'o regioninių centrų įranga Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose ir Panevėžyje ir mažesniuose miestuose;
- Lietuvos mokslo ir studijų informacijos sistema (LieMSIS);
- Lietuvos akademinė e-leidybos sistema.

Išvados

²⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 2 d. nutarimas Nr. 935 „Dėl Lietuvos 2004–2006 metų bendrojo programavimo dokumento patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.AEF225494516>)

Šiuo laikotarpiu Strateginiuose dokumentuose išskirti siekiai, darantys įtaką MTEPI infrastruktūros politikai, koncentruojasi į tris pagrindinius tikslus – 1) plėtoti mokslo sritis, kuriose Lietuva turi didelį intelektualinį potencialą; 2) Kurti MTEPI grįstą (žinių) visuomenę; 3) MTEPI pagalba stiprinti tradicinius ūkio sektorius.

Šiuo laikotarpiu buvo pradėti integraciniai procesai į Europos mokslinių tyrimų erdvę, tad pagal tai buvo formuojami MTEPI infrastruktūros politikos tikslai ir uždaviniai.

Šiuo laikotarpiu valstybės biudžeto, t. y. valstybės kapitalo investicijos į MTEPI ir studijų infrastruktūrą (apie 89 mln. eurų) daugiau nei dvigubai viršijo ESFI (apie 38 mln. eurų).

Atskiro nagrinėjimo verti sprendimai dėl valstybės kapitalo investicijų paskirstymo atskiroms organizacijoms, turint omenyje tai, kad kai kurie projektai įgyvendinami ilgus metus kasmet skiriant nežymią lėšų dalį, o kai kuriems projektams skiriamas žymus finansavimas per trumpą laiką.

Valstybės kapitalo investicijos MTEPI ir studijų infrastruktūrai pamečiui gan žymiai svyruoja ir nemaža dalimi priklauso nuo valstybės ekonominės situacijos (daugiausia investuota 2006–2007 m. – virš 26 mln. kasmet, mažiausiai – 2012 m. – beveik 2 mln.).

Daugiausia valstybės kapitalo investicijų pasiekia universitetus (124 projektai ir beveik 150 mln. eurų finansavimas), palyginus su mokslinių tyrimų institutais (30 projektų ir beveik 27 mln. eurų finansavimas), kolegijomis (17 projektų ir apie 4 mln. eurų finansavimas) ir kitomis MTEPI sistemos organizacijomis (7 projektai ir virš 20 mln. eurų finansavimas).

Daugiausia projektų įgyvendino LSMU (21), o daugiausia investicijų pritraukė VU (beveik 31 mln. eurų), daugiausia investicijų iki šiol pareikalavęs projektas – MRU (trečias pagal dydį projektas taip pat buvo inicijuotas MRU, bet šiuo metu juo disponuoja Valstybinė teismo medicinos tarnyba).

Šiuo laikotarpiu MTEPI infrastruktūrai skirta mažiausiai ESFI lėšų, lyginant su sekančiais laikotarpiais (įgyvendinta 20 MTEPI ir 17 mišrios (MTEPI ir studijų) infrastruktūros projektų, skiriant atitinkamai apie 15 ir apie 16 mln. eurų finansavimą).

Iš 37 MTEPI ir mišrios infrastruktūros projektų, 13 buvo skirti tik techniniams projektams parengti.

VU įgyvendino daugiausia MTEPI ir mišrios infrastruktūros projektų (10), taip pat pritraukė daugiausia lėšų (apie 7,7 mln. eurų). Įdomu tai, kad FTMC, nors įgyvendino tik 4 projektus, pritraukė antrą pagal dydį finansavimą (apie 6,8 mln. eurų).

MTEPI ir mišrios infrastruktūros projektus įgyvendinant daugiausia bendradarbiaujančios institucijos – VU su IMC (5 kartu vykdyti projektai) ir VU su FTMC (4 kartu vykdyti projektai).

Didžiausia projekto vertė siekė apie 3 mln. eurų. Jį įgyvendino FTMC.

Daugiausia ESFI lėšų pasiekė MTEPI ir mišrios infrastruktūros projektus, skirtus biotechnologijos sveikatai ir biofarmacijos sričiai plėtoti (apie 6,8 mln. eurų). Taip pat įgyvendinta daugiausia projektų, prisidedančių prie šios srities plėtojimo – 15. Lazerinėms technologijoms skirta apie 4,3 mln. eurų ir 11 projektų).

Studijų infrastruktūros projektai daugiausia prisidėjo prie socialinių mokslų ir biomedicinos sričių plėtros.

Dėl palyginus mažo finansavimo MTEPI infrastruktūrai, sprendžiant iš projektų apimties ir pobūdžio, 2004–2006 m. ESFI laikotarpiu daugiausia buvo rengiamasi kitam, 2007–2013 m. ESFI laikotarpiui, pradedant kurti naujus mokslo centrus, rengiant techninius projektus būsimiems projektams bei dedant pagrindus bendrai, visų mokslo ir studijų institucijų reikmėms skirtai infrastruktūrai (duomenų bazėms, informacinėms sistemoms ir pan.).

2007–2013 m. laikotarpis

Prioritetai, principai ir kitas reglamentavimas

Apžvelgiant 2000–2006 m. laikotarpio prioritetus, principus ir kitą reglamentavimą minėta Lisabonos strategijos įgyvendinimo programa įpareigojo ŠMM ir EiMin nustatyti prioritetines ūkio ir MTEP politikos kryptis. Tai ir buvo padaryta LRV 2007 m. vasario 7 d. nutarimu Nr. 166 – nustatytos kryptys, kurios visiškai atkartoją aukščiau minėtu LRV 2002 m. liepos 19 d. nutarimu Nr. 1182 patvirtintas prioritetines Lietuvos MTEP 2002–2006 metų kryptis, tik šįkart skirtas 2006–2008 metams:

- moksliniai tyrimai žmogaus gyvenimo kokybei užtikrinti:
 - genomika ir biotechnologijos sveikatai ir žemės ūkiui;

- geros kokybės, saugaus ir ekologiškai švaraus maisto technologijos;
- ekosistemų ir klimato pokyčiai;
- moksliniai tyrimai, skirti žinių visuomenei kurti:
 - informacinės visuomenės technologijos;
 - piliečiai ir valdymas žinių visuomenėje;
 - tautinio identiteto išsaugojimas globalizacijos sąlygomis;
- moksliniai tyrimai, skirti nanotechnologijoms kurti:
 - nanomokslas;
 - nanotechnologijos;
 - daugiafunkcinių nanostruktūrinių medžiagų kūrimas;
- moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra, skirti branduolinės saugos eksploatuojant Ignalinos atominę elektrinę ir nutraukiant jos eksploatavimą bei radioaktyviųjų atliekų tvarkymo uždaviniams spręsti:
 - branduolinė sauga;
 - radioaktyviųjų atliekų tvarkymo technologijos;
 - moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra, skirti Lietuvos pramonės tarptautiniam konkurencingumui didinti: biotechnologijos, mechatronikos, lazerinių, informacijos ir kitų aukštųjų technologijų kūrimas.²⁷

2007–2013 m. ESFI laikotarpio investicijos MTEP sričiai buvo planuojamos pasitelkiant tris programas:

- Bendrąją nacionalinę mokslinių tyrimų ir mokslo bei verslo bendradarbiavimo programą;
- Bendrąją nacionalinę kompleksinę programą;
- Tyrėjų karjeros programą.

Bendrosios nacionalinės mokslinių tyrimų ir mokslo bei verslo bendradarbiavimo programos, kuri patvirtinta ŠMM ministro 2008 m. kovo 3 d. įsakymu Nr. ISAK-563, tikslas – stiprinant viešą MTEP bazę ir prieinamumą verslui didinti moksliniams tyrimams ir taikomajai veiklai imlių ūkio sektorių lyginamąją dalį. Įgyvendinant šią programą buvo planuojama sukurti MTEP infrastruktūrą, vykdyti tarptautinio lygio mokslinius tyrimus, aktualius verslui ir būtinius sprendžiant valstybei ir visuomenei svarbias problemas, sukurti prielaidas mokslo rezultatų taikomajai sklaidai bei kitam panaudojimui. Šios programos pagrindu vėliau buvo įgyvendinamos slėnių plėtros programos, atnaujinama aukšto lygio mokslinių tyrimų ir kompetencijos centrų infrastruktūra, įsigyta įranga, skirta įgyvendinti nacionalines mokslo programas, sukurtas Nacionalinis atviros prieigos mokslinės komunikacijos ir informacijos centras Vilniaus universitete.²⁸

Nacionalinės kompleksinės programos, patvirtintos ŠMM ministro 2007 m. gruodžio 3 d. įsakymu Nr. ISAK-2336 skirta aktualiems mokslo ir technologijų plėtros, įmonių ir aukštųjų mokyklų mokslinio bendradarbiavimo, viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimo MTEPI srityje klausimams kompleksiskai spręsti. Programos pagrindu įgyvendintos priemonės apėmė specialistų rengimą, studijų paslaugų kokybės gerinimą, tyrėjų kvalifikacijos ir kompetencijos tobulinimą, tyrėjų mobilumo skatinimą, viešojo sektoriaus MTEP veiklos efektyvumo didinimą, MTEP veiklos vykdymą, žinių ir technologijų sklaidą, mokslo ir verslo bendradarbiavimo skatinimą, viešosios MTEP infrastruktūros stiprinimą konkrečiuose ūkio sektoriuose (arba MTEPI srityse).²⁹ Vėliau ŠMM ministro įsakymais atitinkamoms mokslo ir studijų institucijoms, mokslo ir verslo asocijuotoms struktūroms pasitelkiant ekspertus, buvo pavesta parengti nacionalinės kompleksinės programos kiekvienam iš šių ūkio sektorių:

- Biotechnologija ir biofarmacija;
- Darnioji chemija;
- Informacinės technologijos;
- Jūrinis sektorius;
- Lazeriai, naujosios medžiagos, elektronika ir nanotechnologijos bei taikomieji fiziniai mokslai ir technologijos;
- Mechatronika;
- Žemės, miškų ir maisto ūkis.

²⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. vasario 7 d. nutarimas Nr. 166 „Dėl prioritetinių Lietuvos mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros krypčių patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.CDFE2FB6EC5F>)

²⁸ Švietimo ir mokslo ministro 2008 m. kovo 3 d. įsakymas Nr. ISAK-563 „Dėl Bendrosios nacionalinės mokslinių tyrimų ir mokslo bei verslo bendradarbiavimo programos patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.FFECDCF20EBC>)

²⁹ Švietimo ir mokslo ministro 2007 m. gruodžio 3 d. įsakymas Nr. ISAK-2336 „Dėl bendrosios nacionalinės kompleksinės programos patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.32AF65FB658B>)

- Medicinos mokslų;
- Lietuvos kūrybinių ir kultūrinių industrijų.

Tyrėjų karjeros programos, patvirtintos ŠMM ministro 2007 m. gruodžio 3 d. įsakymu Nr. ISAK-2335, tikslas – skatinti tęstinį mokslininkų ir kitų tyrėjų profesinį tobulinimąsi visuose karjeros etapuose ir didinti žmogiškųjų išteklių gebėjimus MTEP srityje kokybine ir kiekybine prasme. Įgyvendinant šią programą buvo skatinamas tyrėjų ir studentų mobilumas, tobulinama tyrėjų kvalifikacija ir kompetencijos, populiarinamas mokslas ir technologijos, didinamas MTEP našumas ir potencialas. Programa numatė ir MTEP infrastruktūros plėtrą, reikalingą jos tikslui įgyvendinti. Kitaip nei aukščiau minėtos Bendroji nacionalinė kompleksinė programa ir Bendroji nacionalinė mokslinių tyrimų ir mokslo bei verslo bendradarbiavimo programa, kurias įgyvendinant daugiausia vyravo sektorinis požiūris, t. y. siekis stiprinti atitinkamas MTEP sritis, Tyrėjų karjeros programa buvo orientuota į bendrosios infrastruktūros plėtrą – įvairių duomenų bazių kūrimą, atvėrimą, informacinių technologijų infrastruktūros plėtrą.³⁰

Didžiausios iki šiol investicijos į MTEPI infrastruktūrą viešąjį sektorių pasiekė per integruotų mokslo, studijų ir verslo centrų (slėnių) plėtros programas. Tam, kad Nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo programoje iškeltas siekis „Plėtoti didelės kompetencijos centrus ne tik Vilniuje ir Kaune, bet ir kituose regionuose, atsižvelgiant į jų specifiką, ir užtikrinti darnią jų plėtrą“ virstų konkrečiais infrastruktūros projektais, o šiuo metu ir veikiančiais moderniais aukšto lygio MTEP centrais, buvo inicijuotas procesas, įtraukęs Vyriausybę, kelias ministerijas, pajėgiausias mokslo ir studijų institucijas, įvairias agentūras, socialinius, ekonominius partnerius, Lietuvos ir užsienio ekspertus ir kt. Šio proceso pradžia galima laikyti Integruotų mokslo, studijų ir verslo centrų (slėnių) kūrimo ir plėtros koncepcijos patvirtinimą LRV 2007 m. kovo 21 d. nutarimu Nr. 321, nors parengiamieji darbai vyko jau nuo 2006 m. Įgyvendinant koncepcija buvo siekiama sukurti Lietuvoje tarptautinio lygio mokslo, studijų ir žinių ekonomikos branduolius, paspartinti žinių visuomenės kūrimą ir sustiprinti ilgalaikius Lietuvos ūkio konkurencingumo pagrindus. To buvo siekiama telkiant, atnaujinant ir optimizuojant MTEPI infrastruktūrą, stiprinant MTEP ryšius su studijomis, žmogiškųjų išteklių plėtra, sudarant sąlygas žinių ir technologijų perdavimui verslui, kuriant konkurencingus mokslo, studijų ir verslo sąveiką skatinančius centrus. Koncepcijoje netiesiogiai įvardintos sritys – perspektyviausi mokslo, technologijų ir verslo sektoriai, kuriems turėtų būti skiriamas didžiausias dėmesys, t. y. nukreipiama į Aukštųjų technologijų plėtros 2007–2013 metų programą, patvirtintą LRV 2006 m. spalio 24 d. nutarimu Nr. 1048. Šios programos tikslas – remiant aukšto lygio MTEP veiklą, padėti plėtoti Lietuvoje jau esamas aukštųjų technologijų gamybos kryptis, perspektyvias pasaulio mastu ir turinčias mokslinį potencialą, kuris įgalina gaminti produktus, konkurencingus pasaulio rinkoje. Šios kryptys tai:

- Biotechnologija;
- Mechatronika;
- Lazerių technologijos;
- Informacinės technologijos;
- Nanotechnologijos ir elektronika.

Slėnių koncepcijoje minima, kad perspektyviausi mokslo, technologijų ir verslo sektoriai įvardyti dar viename dokumente – EiMin užsakymu 2006–2007 m. viešosios įstaigos Socialinės ir ekonominės plėtros centro parengtoje Lietuvos ūkio (ekonominės) raidos įžvalgoje pagal regionines ir pasaulio tendencijas. Įžvalgoje teigiama, kad sėkmingiausiai dirba maisto perdirbimo, medienos, baldų, tekstilės ūkio sektoriai, tad norint Lietuvos ūkiui išlikti konkurencingam pasaulinėje rinkoje, būtina didinti investicijas į naujų technologijų absorbciją ir inovacijų kūrimą šiose srityse.

Bendroji nacionalinė kompleksinė programa glaudžiai susijusi su slėnių kūrimu ir plėtra, o ją įgyvendinant, t. y. plėtojant atitinkamus ūkio sektorius, sukurta MTEPI infrastruktūra papildė slėnių infrastruktūrą arba kai kuriais atvejais atitinkamų ūkio sektorių plėtra sutapo su slėnių kūrimu ir plėtra (Jūrinio sektoriaus NKP, atitinkanti Jūrinio slėnio plėtros tikslus ir Žemės, miškų ir maisto ūkio NKP, atitinkanti „Nemuno“ slėnio plėtros tikslus). Tai nenuostabu, kadangi tiek slėnių kūrimo iniciatyva, tiek nacionalinės kompleksinės programos buvo skirtos sustiprinti MTEP sritis, turinčias didžiausią potencialą, geriausias galimybes pasiekti veiksmingą mokslo, studijų ir verslo sinergiją.

Slėnių kūrimo ir plėtros koncepcijoje buvo numatytos procedūros ir taisyklės, pagal kurias mokslo ir studijų institucijos, kartu mokslo ir verslo asocijuotomis struktūromis, verslo įmonėmis galėjo inicijuoti slėnių vizijų rengimą. Bendru ŠMM ir EiMin ministrų 2007 m. birželio 5 d. Nr. įsakymu ISAK-1118/4-231 taip pat buvo sudaryta Slėnių plėtros komisija (apie ją plačiau bus kalbama poskyryje „Sistemos dalyviai ir jų įtraukimas“) bei nustatyta slėnių vizijų ir programų atrankos ir vertinimo tvarka. Slėnių vizijų pagrindu buvo parengtos ir LRV nutarimais patvirtintos programos, numačiusios konkrečias priemones, projektus, slėnių organizacinę struktūrą, plėtros perspektyvas ir kitus aspektus,

³⁰ Švietimo ir mokslo ministro 2007 m. gruodžio 3 d. įsakymas Nr. ISAK-2335 „Dėl tyrėjų karjeros programos patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.D0249B254505>)

reikalingus, siekiant sudaryti sąlygas sutelkiant mokslo, studijų ir verslo potencialią, susikurti atitinkamiems slėniam, plėtojantiems atitinkamas MTEP kryptis:

- Jūrinio slėnio programa, patvirtinta LRV 2008 m. liepos 23 d. nutarimu Nr. 786, skirta plėtoti šias MTEP kryptis:
- Jūrinė aplinka;
- Jūrinės technologijos.³¹
- Slėnio „Nemunas“ programa, patvirtinta LRV 2008 m. spalio 1 d. nutarimu Nr. 1130, skirta plėtoti šias MTEP kryptis:
- agrobiotechnologija, bioenergetika ir miškininkystė;
- maisto technologijos, sauga ir sveikatingumas.³²
- Slėnio „Santaka“ programa, patvirtinta LRV 2008 m. lapkričio 12 d. nutarimu Nr. 1170, skirta plėtoti šias MTEP kryptis:
- darnioji chemija (taip pat ir biofarmacija);
- mechatronika ir susijusios elektroninės technologijos;
- ateities energetika (taip pat ir aplinkos inžinerija);
- informacinės ir telekomunikacinės technologijos;³³
- Slėnio „Saulėtekis“ programa, patvirtinta LRV 2008 m. lapkričio 24 d. nutarimu Nr. 1262, skirta plėtoti šias MTEP kryptis:
- lazeriai ir šviesos technologijos;
- medžiagotyra ir nanotechnologijos;
- puslaidininkų fizika ir elektronika;
- civilinė inžinerija.³⁴
- Slėnio „Santara“ programa, patvirtinta LRV 2008 m. lapkričio 24 d. nutarimu Nr. 1263, skirta plėtoti šias MTEP kryptis:
- biotechnologija;
- inovatyvios medicinos technologijos, molekulinė medicina ir biofarmacija;
- ekosistemos ir darnus vystymasis;
- informatika ir komunikacijų technologijos.³⁵

Siekiant spręsti valstybei ir visuomenei strategiškai svarbias problemas buvo inicijuotas nacionalinių mokslo programų rengimas. LRV 2008 m. liepos 16 d. nutarimu Nr. 731 patvirtinti Nacionalinių mokslo programų nuostatai, o 2008 m. spalio 1 d. nutarimu Nr. 980, šių nacionalinių mokslo programų sąrašas:

- Ateities energetika;
- Lėtinės neinfekcinės ligos;
- Lietuvos ekosistemos: klimato kaita ir žmogaus poveikis;
- Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui;
- Sveikas ir saugus maistas;
- Valstybė ir tauta: paveldas ir tapatumas.³⁶

Vėliau ŠMM ministro įsakymais buvo patvirtintos atitinkamos nacionalinės mokslo programos, numačiusios priemones, skirtas moksliniams tyrimams vykdyti, tyrėjų kompetencijai tobulinti, tyrėjų ir jų grupių bendradarbiavimui stiprinti, moksliniams rezultatams pristatyti ir skleisti, mokslinėms rekomendacijoms valstybės institucijoms rengti bei mokslinių tyrimų infrastruktūrai stiprinti ir įrangai įsigyti.

³¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. liepos 23 d. nutarimas Nr. 786 „Dėl Integruoto mokslo, studijų ir verslo centro (slėnio) Lietuvos jūrinio sektoriaus plėtrai programos patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.96BEE30C59DC>)

³² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. spalio 1 d. nutarimas Nr. 1130 „Dėl Integruoto mokslo, studijų ir verslo centro (slėnio) „Nemunas“ plėtros programos patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.59E82059492C>)

³³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. lapkričio 12 d. nutarimas Nr. 1170 „Dėl Integruoto mokslo, studijų ir verslo centro (slėnio) „Santaka“ plėtros programos patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.526D7429ADEE>)

³⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. lapkričio 24 d. nutarimas Nr. 1262 „Dėl Integruoto mokslo, studijų ir verslo centro (slėnio) „Saulėtekis“ plėtros programos patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8AC24DFE6223>)

³⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. lapkričio 24 d. nutarimas Nr. 1263 „Dėl Integruoto mokslo, studijų ir verslo centro (slėnio) „Santara“ plėtros programos patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.25B76F7707C4>)

³⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. spalio 1 d. nutarimas Nr. 980 „Dėl nacionalinių mokslo programų sąrašo patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.FF021179DAC3>)

Dar keli MTEPI sistemos ir MTEPI infrastruktūros politikai reikšmingi dokumentai buvo jungtinės tyrimų programos. Jomis buvo siekiama sukurti sąlygas koordinuoti MTEP projektų, finansuojamų ESFI ir kitų šaltinių lėšomis, įgyvendinimą ir veiksmingai panaudoti jų rezultatus. ŠMM ministro 2009 m. liepos 10 d. įsakymu Nr. ISAK-1475 patvirtintas Jungtinių tyrimų programų rengimo ir įgyvendinimo aprašas. Šių programų tikslas – sutelkti atitinkamo sektoriaus mokslinį potencialą, pagrįsti ESFI lėšų, skirtų atskirų mokslinių tyrimų ir ekonominės veiklos sektorių plėtrai, veiksmingą panaudojimą, sukurti mokslo ir studijų sistemos bendradarbiavimo su verslu savireguliacijos mechanizmus ir susieti slėnių projektus su atitinkamų mokslinių tyrimų ir ekonominės veiklos sektorių tobulinimu.³⁷ Kitaip tariant, šios programos apėmė priemones ir projektus, įgyvendinamus skirtingų programų pagrindu (BMV, BNKP, TKP), kuriuos siejo tematinė priklausomybė atitinkamam mokslinių tyrimų ir ekonominės veiklos sektoriui. LMT ir LMA ekspertų pagalba išskirti šie sektoriai:

- Gamtos išteklių ir žemės ūkio;
- Biomedicinos ir biotechnologijos;
- Medžiagų mokslo, fizikinių ir cheminių technologijų;
- Inžinerijos ir informacinių technologijų.

ŠMM ministro įsakymais patvirtintos šių keturių sektorių jungtinės tyrimų programos. Nors šiomis programomis buvo siekiama išvengti galimo infrastruktūros dubliavimo ir sustiprinti mokslo ir studijų institucijų ir kitų MTEP projektų vykdytojų bendradarbiavimą atitinkamose tematikose, visgi teigiama šių programų reikšmė MTEPI sistemai, nors ir nebuvo vertinta, yra abejotina. Programos neturėjo realaus finansavimo, tad buvo tik priemonė, skirta MTEP infrastruktūros plėtros rezultatams ir jos poveikiui atitinkamiems ūkio sektoriams vertinti. Taip pat nebuvo išspręsta skirtingų ministerijų kompetencijai priskirtinų jungtinių tyrimų programų priemonių koordinavimo problema – nenumatyta institucija, galinti koordinuoti šių programų įgyvendinimą. Visgi, tikėtina, kad programos turėjo neigiamą įtaką MTEPI sistemai – aukščiau minėtame Jungtinių tyrimų programų rengimo ir įgyvendinimo apraše numatyta, kad „paraiškos dėl slėnių projektų finansavimo gali būti teikiamos tik švietimo ir mokslo ministrui patvirtinus JTP, kurių rėmuose plėtojami šie projektai“. Tokiu būdu buvo sugaišti keli mėnesiai, kas galėjo sąlygoti kai kurių slėnių projektų įgyvendinimo vėlavimą ar netgi grėsmę nespėti jų įgyvendinti laiku ateityje. Įsibėgėjus slėnių projektų įgyvendinimui ir galiausiai juos pabaigus, paaiškėjo, kad jungtinės tyrimų programos tebuvo formalumas, neturėjęs įtakos realioms valstybės institucijų ar projektų vykdytojų veiksmams.

Taip, kaip BMV, BNKP ir TKP buvo programos, atvėrusios kelių investicijoms į viešąją MTEPI infrastruktūrą, Inovacijų versle 2009–2013 metų programa, patvirtinta LRV 2009 m. birželio 3 d. nutarimu Nr. 577, tapo pagrindu investicijoms į verslo MTEPI infrastruktūrą, turėdama priemonę „Teikti finansavimą subsidijų forma verslo inicijuojamiems investiciniams MTEP infrastruktūros kūrimo ir plėtros projektams įgyvendinti“.³⁸

LRV 2010 m. vasario 17 d. nutarimu Nr. 163 patvirtinta Lietuvos inovacijų 2010–2020 metų strategija – pirmasis ilgalaikis strateginio planavimo dokumentas, nustatantis Lietuvos inovacijų srities viziją, tikslus, uždavinius ir siektinus rezultatus. Strategijos tikslas – kurti kūrybingą visuomenę, sudaryti sąlygas plėtoti verslumą ir inovacijas. Įgyvendinant strategijos uždavinius buvo siekiama skatinti didelės pridėtinės vertės produktų gamybą, sudaryti inovatyviam verslui palankią aplinką, skatinti švietimo, MTEP ir inovacijų sistemų sąveiką. Strategijoje numatyta, kad perspektyviausiais Lietuvoje turėtų būti laikomi sektoriai, kuriantys didelę pridėtinę vertę, turintys kritinį kiekį aukštos kvalifikacijos žmogiškojo potencialo, plėtros potencialą rinkoje ir galimybių didinti produktyvumą. Inovatyvių veiklų skatinimas šiuose sektoriuose turėtų būti prioritetas. Strategijoje taip pat įvardyti šie pramonės sektoriai:

- Maisto produktų ir gėrimų gamyba;
- Medienos ir medinių dirbinių gamyba;
- Baldų gamyba;
- Tekstilės gaminių gamyba;
- Chemikalų, chemijos produktų ir cheminio pluošto gamyba.
- Biotechnologija;
- Lazerių technologijos;
- informacinės ir ryšių technologijos;
- Transporto ir logistikos paslaugos.³⁹

³⁷ Švietimo ir mokslo ministro 2009 m. liepos 10 d. įsakymas Nr. ISAK-1475 „Dėl Jungtinių tyrimų programų rengimo ir įgyvendinimo aprašo patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2A10FB6050F9>)

³⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. birželio 3 d. nutarimas Nr. 577 „Dėl Inovacijų versle 2009–2013 metų programos patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.01CD53B2C977>)

³⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. vasario 17 d. nutarimas Nr. 163 „Dėl Lietuvos inovacijų 2010–2020 metų strategijos patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.C83B3A35D7D6>)

Anot strategijos autorių – ypač daug dėmesio Lietuva turėtų skirti naujoms perspektyvoms ūkio sritims, kurios ateityje galėtų lemti šalies gerovę:

- Švariosioms technologijoms;
- Ateities energetikai;
- Kūrybinei industrijai;
- Gerovės ir sveikatingumo sritims (farmacija, medicinos ir sveikatingumo paslaugos, medicinos ir sveikatingumo įrangos, technikos ir reikmenų, ekologiškų žemės ūkio ir maisto produktų gamyba ir kt.).⁴⁰

Apibendrinant įvairiuose teisės aktuose išskirtas MTEP sritis, taip pat turint omenyje, kad ir 2007-2013 m. laikotarpiui galioja dar 2002 m. patvirtinta Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikė strategija, išskirtini šie 2007-2013 m. laikotarpio išvestiniai prioritetai:

- Transportas;
- Energetika ir energijos sauga;
- Statyba;
- Medicinos mokslai ir technologijos;
- Biotechnologija sveikatai ir biofarmacija;
- Biotechnologija pramonei;
- Žemės ūkis;
- Maisto technologijos;
- Informacinės ir ryšio technologijos;
- Mechatronika ir elektronika;
- Lazerinės ir šviesos technologijos;
- Medžiagų mokslas ir nanotechnologijos;
- Ekologija, ekosistemos ir klimatas;
- Jūrinis sektorius;
- Ekonomika;
- Kūrybinės ir kultūrinės industrijos;
- Tautinis identitetas ir lituanistika;
- Turizmas.

Nemaža dalis prioritetų sutampa su 2000–2006 m. laikotarpio prioritetais, kas rodo MTEPI politikos tvarumą bei tęstinį dėmesio telkimą į sritis, pasižyminčias pajėgiausiu MTEPI potencialu.

Baigiantis 2007–2013 m. laikotarpiui LRS 2012 m. gegužės 15 d. nutarimu Nr. XI-2015 patvirtino Valstybės pažangos strategiją „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ – valstybės viziją ir raidos prioritetus bei jų įgyvendinimo kryptis iki 2030 metų. Tai pagrindinis planavimo dokumentas, kuriuo turi būti vadovaujama priimant strateginius sprendimus ir rengiant valstybės planus ar programas. Strategijoje numatyta, kad pokyčiai turi įvykti šiose pagrindinėse srityse:

- Sumani visuomenė;
- Sumani ekonomika;
- Sumanus valdymas.

Sumanios visuomenės ugdymo kryptimis įvardytos:

- Veikli visuomenė;
- Solidari visuomenė;
- Besimokanti visuomenė.⁴¹

Besimokančios visuomenės kryptis apima MTEP sistemos plėtrą ir yra grindžiama tuo, kad Lietuvos žmonės yra išsilavinę, domisi mokslu ir naujovėmis, lengvai perpranta ir naudoja naujas technologijas, moka užsienio kalbų, puoselėja mokymosi visą gyvenimą principus. Lietuvoje sudarytos sąlygos besimokantiejiems individualiai tobulėti ir kūrybiškumui formuotis, verslo ir mokslo bendroms idėjoms realizuoti. Aukštasis mokslas geba konkuruoti pasaulyje – Lietuvos mokslininkų darbai tarptautiniu mastu prisideda prie aktualiausių pasaulinio lygio problemų sprendimo. Visoje Lietuvoje gyventojai turi palankias sąlygas neformaliajam ugdymui ir mokymuisi visą gyvenimą plėtoti.⁴²

Strategijoje taip pat išskirtos esminės pokyčių iniciatyvos kiekvienai iš minėtų krypčių. Dvi iš besimokančios visuomenės krypties iniciatyvų galima laikyti prielaida tolesnei MTEPI infrastruktūros plėtrai:

⁴⁰ Ten pat,

⁴¹ Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimas Nr. XI-2015 „Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinimo (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.5EE74F9648A5>)

⁴² Ten pat.

- Sukurti palankią mokslo ir tyrimų aplinką, užtikrinančią Lietuvos patrauklumą aukščiausio lygio mokslininkams ir tyrėjams;
- Sukurti pasaulinio lygio studijų ir tyrimų centrą, stiprinant veikiančią infrastruktūrą ir sutelkiant geriausią šalies mokslo ir studijų potencialą. Toks centras į tarpdisciplininį tinklą sujungtų studijų galimybes, suteiktų ir sudarytų tinkamas sąlygas tarpdisciplininiais moksliniais tyrimams ir taikomajai plėtrai, atvertų mokslinių tyrimų infrastruktūrą verslo ir mokslo bendradarbiavimui.⁴³

Inovacijų, MTEP rezultatų panaudojimo poreikį nusako sumanios ekonomikos kryptis, kadangi ekonomikos plėtros pokyčiai numato pasiekti:

- Palankiausią verslui aplinką Šiaurės ir Baltijos valstybių regione, grindžiamą tuo, kad visuomenė ir institucijos aiškiai supranta verslo svarbą šaliai bei kiekvienam individui, adekvačiai vertina verslininkų ir verslo įmonių vaidmenį, nepaisant galimos rizikos, pripažįsta ir skatina inovatyvias iniciatyvas. Institucinė aplinka ir infrastruktūra užtikrina inovatyviai ir efektyviai veiklai reikalingus finansinius ir kitokius išteklius, organizacines, technines bei intelektines paslaugas, skatina verslo plėtrą visais jo raidos etapais. Išplėtota pasirinkimu ir konkurencija grindžiama moderni šalies ekonominė infrastruktūra;
- Šalies ekonomikos integralumą, grindžiamą tuo, kad ekonomika yra atvira vidaus ir išorės konkurencijai, geba atsakyti į išorės pokyčius ir globalizacijos iššūkius. Ji lygiuojasi į aukščiausius globalios ekonomikos standartus, todėl yra konkurencinga ne tik regione, bet ir pasaulyje. Šalies pramonės ir paslaugų, mokslinių tyrimų organizacijos plačiai integruotos į pasaulinių vertės kūrimo grandžių, kuriančių aukštą pridėjamąją vertę, veiklą ir gali efektyviai pasinaudoti pasauliniais žinių, idėjų, finansų ir kitais ištekliais.⁴⁴

Sumanaus valdymo sritis taip pat aktuali tolesnei tvariai ir rezultatyviai MTEPI infrastruktūros plėtrai, susietai su valstybės ekonomiais ir socialiniais poreikiais, kadangi numato kurti strategiškai pajėgią valdžią, atvirą ir įgaliojimų suteikiantį valdymą, visuomenės poreikius atitinkantį valdymą.

Valstybės pažangos strategiją „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ įgyvendina 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programa, patvirtinta LRV 2012 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1482. Programoje išskiriami šie vertikalieji prioritetai, turintys savo tikslus ir uždavinius:

- Visuomenės ugdymas, mokslas ir kultūra;
- Veikli ir solidari visuomenė;
- Ekonominiam augimui palanki aplinka;
- Į aukštą pridėtinę vertę orientuota, integrali ekonomika;
- Visuomenės poreikius atitinkantis ir pažangus viešasis valdymas.⁴⁵

Viešosios MTEP infrastruktūros svarbą nusako vienas iš prioriteto „Visuomenės ugdymas, mokslas ir kultūra“ tikslų – „skatinti žinių kūrimą, sklaidą ir naudojimą“. Šio tikslo uždavinys „stiprinti MTEP infrastruktūrą ir žmogiškąjį kapitalą“ tiesiogiai orientuotas į MTEP infrastruktūros plėtros poreikį, tačiau svarbūs ir kiti uždaviniai, numatantys veiklas, kurioms įgyvendinti taip pat būtina MTEP infrastruktūra – „skatinti ankstyvą vaikų ir jaunimo įsitraukimą į MTEP veiklas“, „skatinti bendradarbiavimą plėtojant MTEP“, „skatinti vykdyti aukščiausio lygio mokslinius tyrimus“, „skatinti tyrimų metu įgytų žinių nekomercinį naudojimą“. Sėkmės prielaidomis, kurių neįgyvendinimas nebus pasiekti norimi rezultatai arba jie bus ne tokie efektyvūs įvardinta investicijų į MTEP infrastruktūrą per skirtingas priemones koordinavimas, siekiant išvengti dubliavimo bei atviros prieigos prie viešosios MTEP infrastruktūros užtikrinimas.⁴⁶

Kito programos prioriteto „į aukštą pridėtinę vertę orientuota, integrali ekonomika“ tikslas – skatinti ekonomikos orientaciją į aukštą pridėtinę vertę. Programos tikslo „Skatinti į pasaulines rinkas orientuotus vertės kūrimo tinklus“ uždavinys „kurti mokslo, studijų ir verslo bendradarbiavimo paskatas“ akcentuoja MTEPI paramos infrastruktūros, kūrybingumo infrastruktūros (pvz., menų inkubatorių) svarbą. To paties prioriteto tikslo „skatinti verslo produktyvumą ir inovatyvaus verslo plėtrą“ uždavinys „formuoti inovacijų paklausą, skatinti naujų inovatyvių produktų ir paslaugų kūrimą ir komercinimą“ tiesiogiai orientuotas į poreikį kurti ir plėtoti MTEP infrastruktūrą, reikalingą inovatyviems produktams ir paslaugoms kurti įmonėse. Kalbant apie šio prioriteto įgyvendinimo sėkmės prielaidas, taip pat pabrėžiamas investicijų per skirtingas priemones koordinavimas bei atviros prieigos prie viešosios MTEPI infrastruktūros užtikrinimas.⁴⁷

⁴³ Ten pat.

⁴⁴ Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimas Nr. XI-2015 „Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.5EE74F9648A5>)

⁴⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. lapkričio 28 d. nutarimas Nr. 1482/2014–2020 metų nacionalinės pažangos programos patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.31A566B1512D>)

⁴⁶ Ten pat.

⁴⁷ Ten pat.

Dar vieno programos prioriteto „visuomenės poreikius atitinkantis ir pažangus viešasis valdymas“ tikslo „stiprinti strategines kompetencijas viešojo valdymo institucijose ir gerinti šių institucijų veiklos valdymą“ uždaviniu „užtikrinti saugios, patikimos, sąveikos valstybės informacinių išteklių ir bendro naudojimo informacinių technologijų infrastruktūros plėtrą ir optimizuotą valdymą“ siekiama optimizuoti viešojo sektoriaus bendro naudojimo infrastruktūrą ir užtikrinti jos sąveikumą ir saugumą, kas sukuria prielaidas plėtoti mokslo ir studijų institucijų informacinę infrastruktūrą, duomenų bazes ir pan.⁴⁸

Kiek anksčiau už Valstybės pažangos strategiją „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinta Nacionalinė reformų darbotvarkė (LRV 2011 m. balandžio 27 d. nutarimas Nr. 491) apibendrina pagrindines struktūrines reformas šalinant Lietuvos ekonomikos augimui trukdančias kliūtis ir siekiant kiekybinių strategijos „Europa 2020“ tikslų. Strategija „Europa 2020“ yra Europos Komisijos patvirtintas dokumentas – ES ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo darbotvarkė, daugiausia dėmesio skirianti pažangiam, tvariam ir integraciniam augimui, kad būtų pašalinti struktūriniai ES ekonomikos trūkumai, padidintas jos konkurencingumas ir produktyvumas ir palaikoma tvari socialinė ekonomika. „Europa 2020“ prioritetai apima užimtumo, investicijų į MTEP didinimą, energetiką ir kovą su klimato kaita, socialinės atskirties mažinimą ir švietimo plėtrą ES lygmeniu. Nacionalinėje reformų darbotvarkėje pateikta dabartinė situacija rodikliais vertinamose srityse, pristatytos jų 2015 ir 2020 metų projekcijos ir nurodytos prioritetingos veiksmų kryptys šiems tikslams pasiekti. Nacionalinėje reformų darbotvarkėje taip pat pateikiamos pagrindinės prioritetingų veiksmų kryptių įgyvendinimo priemonės, jų įgyvendinimo laikotarpiai ir numatytas finansavimas. Vienas iš Nacionalinės reformų darbotvarkės siekių – investicijų į MTEPI didinimas.⁴⁹

Paskutiniai trys aptarti teisės aktai sudarė prielaidas pasirengti 2014–2020 m. laikotarpio investicijoms į MTEPI ir iš dalies tapo pagrindu šį laikotarpį charakterizuojančiai iniciatyvai – sumaniai specializacijai. Pirmasis žingsnis, rengiantis sumanios specializacijos strategijos įgyvendinimui – Slėnių kūrimo ir plėtros koncepcijos keitimas LRV 2012 m. spalio 24 d. nutarimo Nr. 1318 redakcija. Koncepcijoje įtvirtintos prioritetingos MTEPI raidos krypties ir prioritetingų MTEPI raidos kryptių ir jų prioritetų įgyvendinimo programos sąvokos, prioritetingų kryptių plėtojimas identifikuotas, kaip natūrali slėnių kūrimo ir plėtros tąša, t. y. slėnių plėtros programų pagrindu sukūrus modernią MTEPI infrastruktūrą didžiausiu potencialu pasižyminčiose MTEP kryptyse, būtina užtikrinti šios infrastruktūros panaudojimą koordinuotomis priemonėmis remiant aukšto lygio MTEP veiklos vykdymą, MTEP veiklos rezultatų komercinimą, mokslo verslo bendradarbiavimą MTEPI srityje ir kitas veiklas, prisidedančias prie šalies ūkio konkurencingumo stiprinimo mokslo pasiekimais.

Sistemos dalyviai ir jų vaidmuo

2007–2013 m. laikotarpiu kito nusistovėjusi MTEPI sistema, atsirado naujų jos dalyvių, keitėsi kitų dalyvių funkcijos, buvo optimizuojamas mokslo ir studijų institucijų tinklas – mokslo institutai integruojami į universitetus arba jungiami tarpusavyje, pertvarkomi į įstaigas, nepatenkančias į MTEPI sistemą, likviduojami ir pan. Kaip bebūtų, įvairių lygmenų sistemos dalyvių įsitraukimas į procesus, susijusius su MTEPI infrastruktūros plėtra buvo gan aktyvus ir laukiamas iš valstybės institucijų pusės, siekiant priimti sprendimus, atitinkančius daugumos poreikius ir lūkesčius. Į MTEPI infrastruktūros kūrimo procesus taip pat buvo įtraukti Lietuvos ir užsienio ekspertai, turėję padėti valstybės institucijoms, jaučiančioms kompetencijos ir patirties stoką, suvaldyti tiek strateginiame, tiek taktiniame, tiek kasdiniame procese vykstančius procesus, išspręsti iššūkius, geriau pasirengti įvairiems ateities scenarijams ar nenumatytiems atvejams.

Visapusiško sistemos dalyvių ir ekspertų įtraukimo pavyzdys būtų slėnių kūrimas. Šios iniciatyvos eigoje buvo sudarytos bent 9 komisijos, tarybos, darbo grupės, komitetai ir kitokie organai, į kurių veiklą įsitraukė platus ministerijų, kitų valstybės institucijų, savivaldybių, akademinės bendruomenės, visuomeninių organizacijų, verslą, viešąjį sektorių atstovaujančių organizacijų, verslo įmonių atstovų, ir ekspertų ratas:

- Slėnių plėtros komisija. Sudaryta ŠMM ir EiMin ministrų 2007 m. birželio 5 d. įsakymu Nr. ISAK-1118/4-231. Komisija veikė iki visų slėnių plėtros programų patvirtinimo – 2008 m. lapkričio mėn. Jos funkcijos apėmė slėnių vizijų ir programų vertinimą, siūlymų ŠMM ir EiMin dėl slėnių plėtros teikimą. Komisijos veikloje dalyvavo ŠMM, EiMin, ŽŪM, FinMin, LMT, LMA, MOSTA, Aplinkos apsaugos agentūros, Vilniaus ir Kauno miestų savivaldybių, mokslo institutų, Žinių ekonomikos forumo, Lietuvos pramoninkų konfederacijos, Lietuvos verslo darbdavių konfederacijos, Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmų asociacijos atstovai.⁵⁰

⁴⁸ Ten pat.

⁴⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. balandžio 27 d. nutarimas Nr. 491 „Dėl Lietuvos konvergencijos 2011 metų programos ir nacionalinės reformų darbotvarkės“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8EFF650FA5B2>)

⁵⁰ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.572211FBE6B2>)

- Slėnių plėtros programų projektų rengimo stebėsenos grupės. Sudarytos ŠMM ir EiMin 2008 m. vasario 29 d. įsakymu Nr. ISAK-560/4-76. Jų funkcija buvo koordinuoti slėnių plėtros programų rengimą. Suformuotos 4 grupės:
 - Vilniaus „Santaros“ ir „Saulėtekio“ slėnių grupė. Ją sudarė ŠMM, EiMin, LRV kanceliarijos, CPVA, LVPA, Vilniaus apskrities, Vilniaus miesto savivaldybės, VU, VGTU, asociacijos „Infobalt“, Farmacijos pramonės įmonių asociacijos, Lietuvos inžinerinės pramonės asociacijos LINPRA, Santariškių medicinos įstaigų asociacijos atstovai ir LMT bei LMA deleguoti ekspertai;
 - „Santakos“ slėnio grupė. Ją sudarė ŠMM, EiMin, LRV kanceliarijos, CPVA, LVPA, Kauno miesto savivaldybės, KTU, LSMU (tuometinis KMU), Lietuvos pramoninkų konfederacijos atstovai ir LMT bei LMA deleguoti ekspertai;
 - „Nemuno“ slėnio grupė. Ją sudarė ŠMM, EiMin, ŽŪM, LRV kanceliarijos, CPVA, LVPA, Kauno rajono savivaldybės, ASU, verslo įmonių atstovai ir LMT bei LMA deleguoti ekspertai;
 - Jūrinio slėnio grupė. Ją sudarė ŠMM, EiMin, ŽŪM, LRV kanceliarijos, CPVA, LVPA, Klaipėdos miesto savivaldybės, KU, Klaipėdos mokslo ir technologijų parko atstovai ir LMT bei LMA deleguoti ekspertai.⁵¹
- Slėnių plėtros programų projektus vertino iš LMT ir LMA ekspertų sudaryta darbo grupė, kuri taikė rekomendacijas dėl jų tobulinimo. Dalis šios darbo grupės ekspertų dalyvavo ir aukščiau minėtų slėnių stebėsenos grupių veikloje. Kai kurių slėnių (pvz. Nemuno, Saulėtekio) programos buvo vertintos po 3 kartus iki kol buvo patobulintos taip, kad būtų tinkamos tvirtinti.
- Darbo grupė koncepcijai įgyvendinti reikalingų duomenų, pasiūlymų, sprendimo variantų, teisės aktų projektų parengimui užtikrinti. Ši grupė sudaryta LR Ministro Pirmininko 2008 m. birželio 11 d. potvarkiu Nr. 218. Jos funkcijos – imtis priemonių Slėnių kūrimo ir plėtros koncepcijos įgyvendinimui suaktyvinti ir teikti ją įgyvendinančioms institucijoms pasiūlymus dėl kylančių šios koncepcijos įgyvendinimo problemų sprendimo. Grupę sudarė LRV kanceliarijos, ŠMM, EiMin, ŽŪM, AM, SM, SAM, FinMin atstovai;⁵²
- Slėnių priežiūros taryba. Sudaryta ŠMM ir EiMin ministrų 2009 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. ISAK-1366/4-324. Jos funkcijos buvo priimti strateginius sprendimus dėl slėnių plėtros, jungtinių tyrimų programų ir nacionalinių kompleksinių programų įgyvendinimo. Tarybą sudarė ŠMM, EiMin, LRV kanceliarijos, LMT, ŽEF, asociacijos „Futura Scientia“, asociacijos „Infobalt“, Lazerių ir šviesos mokslo ir technologijų asociacijos, Farmacijos pramonės įmonių asociacijos atstovai ir ekspertai;⁵³

BMV ir BNKP, kurios, kaip minėta aukščiau yra glaudžiai susijusios su slėnių kūrimo procesu bei TKP įgyvendinti buvo sudaryti valdymo komitetai. Šie komitetai koordinavo ESFI priemonių, kurių pagrindu buvo vykdomi MTEPI infrastruktūros projektai, įgyvendinimą bei priiminėjo strateginius sprendimus šiame procese:

- BMV ir BNKP valdymo komitetą sudarė ŠMM, LMT, ESFA ir asociacijos „Futura Scientia“ atstovai;
- TKP valdymo komitetą sudarė ŠMM, LMA, MOSTA, ESFA ir Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjungos atstovai.

Kalbant apie NKP, ŠMM pavedė atitinkamoms organizacijoms sudaryti darbo grupes, kurios turėjo parengti ir ŠMM sudarytai vertinimo komisijai pateikti atitinkamų mokslui imlių subsektorių NKP projektus:

- Už Informacinių technologijų NKP rengimą buvo atsakinga asociacija „Nacionalinis programinės įrangos ir paslaugų klasteris“;
- Už Biotechnologijos ir biofarmacijos NKP rengimą buvo atsakingi Biotechnologijos institutas, Lietuvos biotechnologų asociacija ir Lietuvos farmacinės pramonės įmonių asociacija;
- Už Darniosios chemijos NKP ir Mechatronikos NKP rengimą buvo atsakingas KTU;
- Už Jūrinio sektoriaus NKP rengimą buvo atsakingas KU;
- Už Lazerių, naujųjų medžiagų, elektronikos ir nanotechnologijų bei taikomųjų fizinių mokslų ir technologijų NKP rengimą buvo atsakingi Lazerių ir šviesos mokslo ir technologijų asociacija, VU ir tuometinis Puslaidininkų fizikos institutui (dabar FTMC dalis);⁵⁴
- Už Žemės, miškų ir maisto ūkio NKP rengimą buvo atsakingas ASU (tuo metu – LŽŪU);

⁵¹ Švietimo ir mokslo ministro ir ūkio ministro 2008 m. vasario 29 d. įsakymas Nr. ISAK-560/4-76 „Dėl integruotų mokslo, studijų ir verslo centrų (slėnių) plėtros programų rengimo stebėsenos grupių sudarymo“

⁵² Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko 2008 m. birželio 11 d. potvarkis Nr. 218 „Dėl darbo grupės sudarymo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.EE5F34326BAF>)

⁵³ Švietimo ir mokslo ministro ir ūkio ministro 2009 m. liepos 1 d. įsakymas Nr. ISAK-1366/4-324 „Dėl Integruotų mokslo, studijų ir verslo centrų (slėnių) priežiūros tarybos sudarymo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.81EEAAFB05>)

⁵⁴ Švietimo ir mokslo ministro 2008 m. balandžio 7 d. įsakymas Nr. ISAK-963 „Dėl nacionalinių kompleksinių programų projektų rengimo darbo grupių sudarymo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.CC878A3EB946>)

- Už Medicinos mokslų NKP rengimą buvo atsakingas KMU (dabar LSMU dalis);
- Už Lietuvos kūrybinių ir kultūrinių industrijų NKP rengimą buvo atsakingi VDA, Kūrybinių industrijų asociacija, LMTA ir VGTU.⁵⁵

Parengtus NKP projektus vertino ŠMM ministro 2007 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. ISAK-1282 sudaryta komisija, kurią sudarė ŠMM, EiMin, LMT, LMA, Žinių ekonomikos forumo, Lietuvos pramoninkų konfederacijos atstovai ir ekspertai.⁵⁶

Iniciatyvos

Ryščiausia ir daugiausia administracinių pastangų pareikalavusi 2007–2013 m. laikotarpio iniciatyva buvo slėnių kūrimas, siekiant tam tikras teritorijas išplėtoti iki žinių ekonomikos branduolių, sutelkiant jose išsklaidytą mokslinį potencialą ir įvairiomis priemonėmis sudarant sąlygas veiksmingai sąveikauti mokslui, studijoms ir verslui. Šį procesą inicijavo ŠMM ir EiMin, siekdamas ne tik įgyvendinti Nacionalinėje Lisabonos strategijos įgyvendinimo programoje iškeltą siekį „Plėtoti didelės kompetencijos centrus ne tik Vilniuje ir Kaune, bet ir kituose regionuose, atsižvelgiant į jų specifiką, ir užtikrinti darnią jų plėtrą“, bet ir įmanomai veiksmingai panaudoti 2007–2013 m. ESFI lėšas telkiant ir stiprinant pajėgiausią šalies mokslinį potencialą, plėtojant esamus ir kuriant naujus mokslo-verslo ryšius. Į procesą įsitraukė ir daugiau ministerijų (ŽŪM, AM, SAM, FinMin) bei LRV. 2007 m. birželį mokslo ir studijų institucijos buvo pakviestos pateikti slėnių plėtros vizijas, parengtas bendradarbiaujant su verslo įmonėmis, jų asociacijomis, pritariant atitinkamoms savivaldybėms ir kitiems suinteresuotiems socialiniams–ekonominiams partneriams. Pateiktos 5 vizijos:

- Vilniaus medicinos ir farmacijos slėnio vizija. Ją inicijavo VU su 30 partnerių, tarp kurių 5 ligininės, 4 tuomet veikę institutai, 15 verslo įmonių, 2 asociacijos ir kt. Tai buvo vizija, skirta sukurti slėnį, veikiantį aukštųjų technologijų sveikatos mokslams ir farmacijai, inovatyvių biomedicinos mokslo tyrimų, informacinių technologijų medicinoje ir sveikatos informacijos valdymo technologijų srityse;
- Vilniaus technologijų slėnio vizija. Ją inicijavo VU ir VGTU su 9 tuometiniais institutais, 3 mokslo ir technologijų parkais, 4 verslo ir mokslo asociacijomis ir kt. Tai buvo vizija, kuria siekta realizuoti slėnio, veikiančio taikomųjų fizinių mokslų ir technologijų, gyvybės mokslų (išskyrus mediciną) ir biotechnologijos bei informacinių ir komunikacijų technologijų srityse idėją;
- Slėnio „Santaka“ vizija. Ją inicijavo KTU, LSMU (tuometinis Kauno medicinos universitetas) ir Lietuvos energetikos institutas kartu su 8 verslo įmonėmis, 5 verslo asociacijomis. Šia vizija siekta Kaune sukurti slėnį, vykdančią MTEP ir plėtojančią inovacijas darniosios chemijos, mechatronikos, energetikos, informacinių ir komunikacijų technologijų srityse;
- Slėnio „Nemunas“ vizija. Ją inicijavo ASU, LSMU (tuometinė Lietuvos veterinarijos akademija) kartu su 5 verslo įmonėmis, 2 verslo asociacijomis ir kt. Vizijoje numatyta Kaune ir Kauno rajone sukurti slėnį plėtojančią agrobiotechnologijų, bioenergetikos, miškininkystės, maisto technologijų, saugos ir sveikatingumo sričių MTEP;
- Jūrinio slėnio vizija. Ją inicijavo KU kartu su 4 institutais, 1 mokslo ir technologijų parku ir 11 asocijuotų verslo struktūrų. Vizijoje numatyta plėtoti slėnį, veikiantį Jūros aplinkos (gamtinių išteklių ir akvakultūros, aplinkos apsaugos ir krantotvarkos, rekreacinių išteklių ir turizmo) ir jūrinių technologijų (jūrų transporto ir uostų, jūrinių konstrukcijų ir technologijų, jūrinės mechatronikos) srityse.

Vizijas įvertino Lietuvos (LMT ir LMA jungtinė ekspertų grupė) ir užsienio ekspertai bei pateikė rekomendacijas dėl jų tobulinimo. Remiantis rekomendacijomis, vizijos buvo atnaujintos. Po šio vertinimo įvyko plėtojamų kryptių rokiruotės tarp abiejų Vilniaus slėnių. Vilniaus medicinos ir farmacijos slėnis gavo „Santaros“ pavadinimą bei išgrynino savo planuojamas plėtoti mokslo kryptis į biotechnologiją ir molekulinę mediciną, stambiamolekulines medžiagas, modeliavimą ir informatiką, komunikacijų technologijas. Vilniaus technologijų slėnis virto „Saulėtekio“ slėniu, o jo iniciatoriai apsisprendė plėtoti tokias MTEP kryptis, kaip lazerių ir šviesos technologijos, medžiagotyra ir nanotechnologijos, puslaidininkių fizika, elektronika ir organinė elektronika, civilinė inžinerija (aprepianti pastatų ir automobilių kelių bei geležinkelių projektavimą bei technologijas). Slėnio „Santaka“ pavadinimas nekito, kaip ir plėtojamoms MTEP kryptims, jos tik patikslintos, numatant, kad darnioji chemija apims ir biofarmaciją, mechatroniką – biomedicininę inžineriją, o informacinės ir komunikacinės technologijos – telekomunikacijas. Slėnio „Nemunas“ ir Jūrinio slėnio vizijose nepakito nei pavadinimas, nei plėtojamoms kryptims. Minėtų 5 slėnių vizijų rengėjams ŠMM ir EiMin

⁵⁵ Švietimo ir mokslo ministro 2008 m. gruodžio 8 d. įsakymas Nr. ISAK-3376 „Dėl nacionalinių kompleksinių programų projektų rengimo darbo grupių sudarymo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.850DCAE5A5A9>)

⁵⁶ Švietimo ir mokslo ministro 2007 m. birželio 28 d. įsakymas Nr. ISAK-1282 „Dėl komisijos sudarymo“.

pakvietė jų pagrindu parengti programas, detalizuojančias slėnių tikslus, uždavinius, priemones, finansavimą, jo šaltinius, rodiklius, valdymo ir koordinavimo modelį ir pan. Taip pat ŠMM ir EiMin su ekspertų pagalba suformulavo rekomendacijas programų rengėjams dėl mokslinio potencialo ir infrastruktūros koncentravimo, sudarė 4 slėnių programų rengimo stebėsenos grupes – kiekvienam slėniui po vieną, išskyrus bendrą grupę „Saulėtekio“ ir „Santaros“ slėnių programų rengimui. Verta paminėti, kad laikotarpiu nuo Slėnių kūrimo ir plėtros koncepcijos patvirtinimo iki visų 5 slėnių plėtros programų patvirtinimo veikė Slėnių plėtros komisija, kurioje buvo koordinuojami valstybės institucijų veiksmai bei priimami strateginiai sprendimai dėl vizijų, programų rengimo, ekspertų pasitelkimo ir kitų procese kilusių klausimų (daugiau informacijos apie tuomet veikusius organus pateikta poskyryje „Sistemos dalyviai ir jų vaidmuo“). Kaip minėta poskyryje „Prioritetai, principai ir kitas reglamentavimas“, 5 slėnių plėtros programos patvirtintos LRV nutarimais 2008 m. liepos – lapkričio mėn. Tame poskyryje pateikiamos ir MTEP kryptys, kurias numatyta plėtoti slėniuose. Patvirtinus slėnių programas, sekė jų įgyvendinimas vykdant konkrečius MTEPI infrastruktūros kūrimo ir plėtros projektus. Tradiciškai slėnių kūrimo iniciatyvai buvo priskiriama 14 ŠMM administruojamomis lėšomis finansuojamų projektų ir 6 EiMin administruojamomis lėšomis finansuojami projektai:

1. „Saulėtekio“ slėnis:

- Nacionalinio fizinių ir technologijos mokslų centro kūrimas;
- Tarptautinės prieigos lazerinio komplekso "NAGLIS" sukūrimas;
- VGTU Civilinės inžinerijos mokslo centro plėtra.

2. „Santaros“ slėnis:

- Jungtinio Gyvybės mokslų centro sukūrimas;
- Jungtinio inovatyvios medicinos centro įsteigimas;
- Jungtinio gamtos tyrimų centro (JGTC) įkūrimas;
- Informacinių technologijų atviros prieigos centro sukūrimas;
- IKT ir BIO technologijų parkų ir įmonių „plyno lauko“ investicijų teritorijos inžinerinių tinklų ir susisiekimo komunikacijų įrengimas bei IKT verslo inkubatoriaus ir technologijų centro statyba ir įrengimas;
- BIO technologijų parko verslo inkubatoriaus 1-os ir 2-os sekcijų pastatymas ir įrengimas.

3. „Santakos“ slėnis:

- Nacionalinio atviros prieigos MTEP centro sukūrimas Kauno technologijos universitete;
- "Santakos" slėnio Naujausių farmacijos ir sveikatos technologijų centro sukūrimas;
- Nacionalinio atviros prieigos Ateities energetikos technologijų mokslo centro sukūrimas;
- Slėnio „Santaka“ technologijų perdavimo ir verslo inkubatoriaus bazės įkūrimas.

4. „Nemuno“ slėnis:

- Agrobiotechnologijų, miškininkystės, biomasės energetikos, vandens ir biosistemų inžinerijos MTEP centru, aukštojo mokslo studijų ir susijusios infrastruktūros plėtra bei mokslo ir studijų institucijų reorganizavimas;
- Maisto mokslo ir technologijų MTEP infrastruktūros plėtra ir mokslinio potencialo konsolidacija;
- Gyvūnų sveikatingumo, mitybos ir gyvūninių žaliavų mokslo ir studijų infrastruktūros plėtra, mokslinio potencialo konsolidacija;
- Integruoto mokslo, studijų ir verslo centro (slėnio) „Nemunas“ Komunikavimo ir technologijų perdavimo centro ir jo infrastruktūros sukūrimo I etapas: atviros prieigos vaisių ir daržovių perdirbimo technologijų modeliavimo laboratorijos steigimas;
- Integruoto mokslo, studijų ir verslo centro (slėnio) „Nemunas“ KTPC ir jo infrastruktūros sukūrimo II etapas: KTPC infrastruktūros ir materialinės bazės formavimas.

5. Jūrinis slėnis:

- Jūrinio slėnio branduolio sukūrimas ir studijų infrastruktūros atnaujinimas (JŪRA);
- Inžinerinių tinklų ir susisiekimo komunikacijų įrengimas bei Klaipėdos mokslo ir technologijų parko infrastruktūros plėtra jūriniame slėnyje.

Šių 20 projektų vykdytojus dėl jų įgyvendinimo konsultavo ir veiklos planus būsimam jų veikimui atviros prieigos centrų statusu padėjo rengti iš Lietuvos ir užsienio ekspertų sudaryta Slėnių stebėsenos grupė, sudaryta ŠMM ministro 2010 m. gruodžio 27 d. įsakymu Nr. V-2425. Grupės funkcijos neapsiribojo pagalba projektų rengėjams, bet apėmė ir veiklas, numatančias teikti rekomendacijas ŠMM, EiMin ir kitiems sprendimų priėmėjams dėl MTEP infrastruktūros valdymo modelio, slėnių valdymo ir koordinavimo modelio. Grupės funkcijos, susijusios su pagalba slėnių projektų rengėjams apėmė MTEP infrastruktūros plėtros projektų veiklos bei finansavimo pritraukimo modelio parengimą, MTEP infrastruktūros kūrimo, įskaitant įrangos įsigijimo, naudojimo ir viešosios prieigos užtikrinimo stebėseną, konsultacijų ir rekomendacijų Slėnių projektus įgyvendinančioms institucijoms teikimą. Visgi, MTEPI infrastruktūros

projektų, kuriuos tiesiogiai ar netiesiogiai priskirti slėnių iniciatyvai, yra daugiau, o tarp jų ir šioje apžvalgoje nenagrinėjami, ne ŠMM ar EiMin įgyvendinti projektai, kurių pirminė paskirtis nėra MTEPI vykdymas. Tarp tokių projektų paminėtinas „Santaros“ slėnio programoje numatytas SAM įgyvendintas projektas „Pozitronų emisijos tomografijos komplekso įkūrimas VŠĮ Vilniaus universiteto ligoninės Santariškių klinikose“. Jūrinio slėnio programoje numatyta veiklos „Įsigyti moksliniams tyrimams atlikti ir aplinkai stebėti skirtus laivus ir tyrimų įrangą“ dalis, skirta įsigyti aplinkai stebėti skirtą laivą įgyvendinta įvykdžius Aplinkos apsaugos agentūros finansuotą projektą „Baltijos jūros ir Kuršių marių monitoringo stiprinimas“, kurio metu įsigytas Kuršių marių (tarpinių vandenių) ir Baltijos jūros priekrantės tyrimams skirtas laivas. Slėnių plėtros programos ilgainiui buvo papildomos ir kitomis veiklomis, virtusiomis į konkrečius, MTEPI infrastruktūrai kurti ar bent jau techniniams projektams parengti skirtus projektus. Taip „Saulėtekio“ slėnis pasipildė šiais EiMin ir ŠMM projektais:

- Vilniaus universiteto Chemijos fakulteto pastato statyba ir įrengimas „Saulėtekio“ slėnyje. I etapas: investicinio projekto parengimas, techninio projekto parengimas ir statybos darbų generalinio rangovo atranka;
- VGTU Elektronikos, Mechanikos ir Transporto inžinerijos fakultetų perkėlimas į Saulėtekio studentų miestelį (I etapas – dokumentacijos parengimas). Parengto techninio projekto pagrindu 2014–2020 m. laikotarpiu įgyvendinamas projektas „Mechanikos, Elektronikos ir Transporto inžinerijos fakultetų laboratorijų korpuso statyba“;
- Saulėtekio slėnio“ mokslo ir technologijų parko plėtra – 2-asis etapas (toliau - MTP2);
- Vismaliukų investicinės inovacijų zonos (VIZI) infrastruktūros parengimas teritorijos sukūrimui ir plėtrai I etapas;
- Vismaliukų investicinės inovacijų zonos (VIZI) infrastruktūros parengimas teritorijos sukūrimui ir plėtrai II etapas;
- Optoelektroninių komponentų tyrimų ir technologijų adaptavimo ir inkubavimo centro (OC) infrastruktūros sukūrimas.

Papildžius „Santaros“ slėnio programą naujomis veiklomis, įgyvendinti ŠMM finansuoti projektai „Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto pastato statyba ir įrengimas Santariškėse. I etapas: investicinio projekto parengimas, techninio projekto parengimas ir statybos darbų generalinio rangovo atranka“ (parengtas techninis projektas 2014–2020 m. laikotarpiu vystomas įgyvendinant projektą „Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Mokslo centro sukūrimas“) ir „Vilniaus universiteto Matematikos ir informatikos fakulteto pastato statyba ir įrengimas – I etapas: Techninio projekto parengimas ir statybos darbų gen. rangovo atranka“ (apie šį projektą taip pat šiuo metu diskutuojama, nors realaus projekto dar nėra). Kai kuriuos NKP pagrindu įgyvendintus projektus pagal tematiką ir pareiškėjus taip pat reikėtų priskirti slėnių projektams. Tas pats pasakytina ir apie studijų infrastruktūros projektus arba privačios MTEPI infrastruktūros projektus, neturinčius veiklų atitikmenų slėnių programose, bet turint omenyje, kad slėnių kūrimo siekis – mokslo, studijų ir verslo sąveika, studijų infrastruktūros projektai, kuriuos įgyvendino slėnių veikloje dalyvaujančios mokslo ir studijų institucijos ar privačios MTEPI infrastruktūros projektai, kuriuos įgyvendino dalyvavimą slėnių veikloje deklaravusios įmonės taip pat galėtų būti laikomi slėnių projektais. O kiek dar įgyvendinta projektų, skirtų MTEPI veikloms vykdyti, žmogiškiesiems ištekliams stiprinti ir pan. Visgi, slėnių kūrimo procesas nebuvo pakankamai koordinuojamas, tam, kad skirtingų priemonių lėšomis įgyvendinti projektai tarnautų bendram tikslui.

Įgyvendinant slėnių projektus, lygiagrečiai vyko kiti procesai – slėnių dalyviai jungėsi į asociacijas, kuriose buvo koordinuojami slėnių plėtros veiksmai ir einamieji klausimai, MTEPI infrastruktūros projektų metu įsigytos laboratorinės įrangos pagrindu formuoti atviros prieigos centrai (detalesnė informacija apie juos pateikiama poskyryje „Rezultatai“). Procesą stebėjo ir rekomendacijas dėl strateginių sprendimų priiminėjo Slėnių plėtros komisiją pakeitusi Slėnių priežiūros taryba, reikalui esant, į procesą įsijungdavo ir LRV kanceliarija.

Slėnių kūrimo procesas prasidėjo 2006 m. pradėjus rengti Slėnių kūrimo ir plėtros koncepciją ir baigėsi 2016 m. pavasarį baigus įgyvendinti paskutinį ir vieną stambiausių MTEPI infrastruktūros projektų – „Gyvybės mokslų centro sukūrimas“. Visgi, proceso pabaiga yra tik sąlyginė jau vien dėl to, kad pvz. vienas iš didžiausių projektų – „Jūrinio slėnio branduolio sukūrimas ir studijų infrastruktūros atnaujinimas (JŪRA)“ dėl rizikos nespėti baigti laiku buvo padalintas į dvi dalis, iš kurių viena – Jūrinių tyrimų laivo įsigijimas ir KU aprūpinimas laboratorine įranga, buvo baigta, o kita – pagrindinio Jūrinio slėnio mokslo centro – Nacionalinio jūros mokslo ir technologijų centro statybos vykdomos šiuo metu jau naudojant 2014–2020 m. ESFI laikotarpio lėšas. Egzistuoja ir kiti faktoriai, rodantys, kad procesas dar nebaigtas ir galėtų būti tęsiamas esant politinei valiai ir aiškiam planui, suderintam su kitais studijų ir MTEPI sistemose vykstančiais procesais, tokiais, kaip aukštųjų mokyklų tinklo pertvarka, mokslinių tyrimų institutų tinklo pertvarka, sumani specializacija ir pan. Proceso neužbaigtumą rodo slėnių programose numatyti, bet taip ir neįgyvendinti arba tik dabar pradėdami įgyvendinti MTEPI infrastruktūros projektai. Pvz. Saulėtekio slėnio programoje numatyta perkelti VU Chemijos fakultetą ir VGTU Elektronikos, Mechanikos ir Transporto inžinerijos fakultetus į slėnio teritoriją. Dėl VU

Chemijos fakulteto perkėlimo parengtas tik techninis projektas, o VGTU minėtų fakultetų perkėlimas vykdomas šiuo metu. Santaros slėnio programoje buvo numatyta perkelti VU Medicinos, Matematikos ir informatikos, Gamtos mokslų fakultetus į Slėnio teritoriją Santariškėse ir Visoriuose. Medicinos fakulteto perkėlimo projektas neseniai pradėtas įgyvendinti, kai tuo tarpu dėl Matematikos ir informatikos fakulteto parengtas tik techninis projektas, o dėl Gamtos mokslų fakulteto perkėlimo veismų kol kas nesiimta. Šio slėnio atveju į projektus neišvirto ir kai kurios mažesnės apimties veiklos, numatytos programoje, pvz. „Rekonstruoti ir įrengti Biologinių išteklių centro, Biomodelių ir ikiklinikinių tyrimų centro patalpas“, „Pastatyti ir įrengti IKT klasterio MTEP ir mokymo centrą (su duomenų centru)“. Nemuno slėnio atveju projektu nevirto veikla „Įsteigti Gyvūnų veislinės vertės nustatymo ir parodų bei aukcionų centrą ir sukurti jo infrastruktūrą“. Kuriant Jūrinį slėnį, kaip minėta aukščiau, nebaigtas įgyvendinti pagrindinis projektas – kol kas nepastatytas Nacionalinis jūros mokslo ir technologijų centras, taip pat tik iš dalies įgyvendintos veiklos „Atnaujinti ir modernizuoti studijų objektus: Jūrų technikos fakultetą, Socialinių mokslų fakultetą, Tęstinių studijų institutą ir studentų bendrabutį (600 vietų)“ ir „Kurti ir atnaujinti mokomąsias laboratorijas“. Vienintelio Santakos slėnio numatyti infrastruktūros projektai baigti. Slėnių kūrimo proceso neužbaigtumą rodo ne tik nebaigti suplanuoti MTEPI infrastruktūros plėtros projektai. Dar tik planuojant Nemuno ir Jūrinį slėnius, matėsi, o ir įvairūs tame procese dalyvavę ekspertai pabrėžė, kad anksčiau ar vėliau bus susidurta su mokslininkų ir kitų tyrėjų trūkumo problema. Nors slėnių kūrimo esmė buvo remtis esamu stipriu moksliniu potencialu ir jo pagrindu kurti žinių ekonomikos branduolius, valstybei strategiškai svarbiems jūriniam ir žemės ūkio sektoriams buvo padaryta išimtis, tikintis, kad potencialo trūkumo problemą padės išspręsti šių sektorių NKP, kurias įgyvendinant buvo numatytos tokios veiklos, kaip studijų programų plėtra, doktorantūros proceso įgyvendinimas, mokslininkų ir kitų tyrėjų ugdymas ir mobilumo skatinimas. NKP pagal savo pirminę idėją turėjo tapti rišamąja slėnių MTEP infrastruktūros projektų grandimi, savotiška sumanios specializacijos užuomazga, numatančia įveikinti MTEPI infrastruktūrą studijų ir MTEP veikloms vykdyti, mokslui ir verslui bendradarbiauti atitinkamuose sektoriuose. Visgi, finansavimas šioms programoms gerokai sumažėjo, kadangi planuotos lėšos buvo panaudotos kitoms valstybės programoms ir priemonėms, skirtoms 2009 m. ištikusios ekonominės krizės padariniams mažinti, daugiausia socialinėms reikmėms. Apžvelgiant NKP ir pagal veiklų pobūdį su ja susijusios TKP ir Nacionalinės studijų programos (NSP) pakeitimus, matyti, kad NKP priemonėms numatyta lėšų suma nuo 239,52 mln. eurų 2007 m. gruodžio 3 d. sumenko iki 97,43 mln. eurų 2010 m. kovo 1 d. ir vėliau šiek tiek atsistatė iki 122,54 mln. eurų 2012 m. rugsėjo 3 d. (paskutinis programos pakeitimas).⁵⁷ Tuo tarpu TKP priemonėms įgyvendinti skirta lėšų suma didėjo nuo 144,46 mln. eurų 2007 m. gruodžio 3 d. iki 165,6 mln. eurų 2009 m. kovo 12 d., iki 187,33 mln. eurų 2010 m. birželio 17 d. ir vėl šiek tiek sumenko iki 179,81 mln. eurų 2011 m. birželio 28 d. 160,37 mln. eurų 2013 m. rugsėjo 10 d. (paskutinis programos pakeitimas).⁵⁸ NSP priemonėms įgyvendinti skiriama lėšų suma nuo 221,28 mln. eurų 2007 m. gruodžio 3 d. sumenko iki 187,55 mln. eurų 2015 m. birželio 18 d. (paskutinis programos pakeitimas).⁵⁹ Taigi, bendroje sumoje, lėšų, skirtų įveikinti slėnių infrastruktūrą bei užtikrinti kitas studijų ir MTEPI sistemos reikmes, suma sumažėjo nuo 605,26 mln. eurų patvirtinus NKP, TKP ir NSP iki 470,46 mln. eurų baigiant įgyvendinti šias programas. NKP finansavimo sumažėjimą iš dalies kompensavo TKP finansavimo padidėjimas (dalis NKP lėšų buvo nukreipta TKP įgyvendinti), tačiau NKP priemonės buvo tikslingai skirtos slėniuose sukurtai MTEPI infrastruktūrai įveikinti, o TKP ir NSP priemonės tarnavo bendroms studijų ir MTEPI sistemos reikmėms ir nebūtinai pasiekė slėnių programas įgyvendinusias institucijas, tad slėnių iniciatyvos įgyvendinimas buvo sutrikdytas.

Mokslinio potencialo trūkumo problemą, ŠMM manymu, galėjo išspręsti ir specialiai šiems slėniams skirti mokslinio potencialo konsolidavimo priemonių planai, kurie taip ir nebuvo patvirtinti. Mokslinio potencialo trūkumo problema šiuose slėniuose, o konkrečiai ASU ir KU išliko ir šiuo metu ji bandoma spręsti optimizuojant aukštųjų mokyklų tinklą. Visgi, svarstyтина, ar programinės pastangos dėl savo laikinumo gali išspręsti mokslinio potencialo trūkumo problemą, kai fundamentali priežastis – tyrėjo darbo patrauklumas (pvz. darbo apmokėjimas) sprendžiama tik pavienėmis iniciatyvomis ir ne taip greitai, kaip diktuoja ekonominė šalies situacija, verčianti tyrėjus ieškoti finansiškai naudingesnių galimybių kituose sektoriuose ir apleidžiant mokslinę veiklą.

Slėnių formavimąsi lemia ne vien studijų ir MTEPI sistemose vykstantys procesai. Ženklių įtaką ekonominiams procesams darantis slėnis yra ilgalaikės, kryptingos, veiksmingos ir įžvalgios valstybės politikos rezultatas, neapsiribojant švietimo, mokslo ir inovacijų politikos deriniu. Taip pat svarbūs ir tokie aspektai, kaip teisinė, mokestinė, verslo, administracinė aplinka, galiausiai savivaldos teikiamų paslaugų darna, kurios tarptautinėje praktikoje sudaro prielaidas susiformuoti mokslo, studijų ir verslo ekosistemoms – slėniams. Žinioms imlaus verslo sektoriaus dydis taip

⁵⁷ Švietimo ir mokslo ministro 2007 m. gruodžio 3 d. įsakymas Nr. ISAK-2336 „Dėl Bendrosios nacionalinės kompleksinės programos patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.32AF65FB658B>)

⁵⁸ Švietimo ir mokslo ministro 2007 m. gruodžio 3 d. įsakymas Nr. ISAK-2335 „Dėl tyrėjų karjeros programos patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.D0249B254505>)

⁵⁹ Švietimo ir mokslo ministro 2007 m. gruodžio 3 d. įsakymas Nr. ISAK-2334 „Dėl nacionalinės studijų programos patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.782AE47C7C72>)

pat svarbus aspektas, siekiant dalies slėnių tikslų – mokslo rezultatus panaudoti ekonomikos augimui užtikrinti. Tačiau Lietuvos žinioms imlaus verslo sektorius yra itin menkas, tam, kad absorbuotų gausias mokslo žinias, o ir tradicinio verslo, pasirengusio ilgalaikiam bendradarbiavimui su mokslo ir studijų institucijomis indėlio taip pat trūko. Įgyvendinant slėnių plėtros programas, reikiamų sąlygų slėnių formavimuisi nebuvo arba jos buvo nepakankamos. Pačios studijų ir MTEPI sistemos neveikė kryptingai slėnių susikūrimo vardan, todėl slėnių plėtros programų įgyvendinimas virto tik techniniu procesu, kurio metu atnaujinta mokslo ir studijų institucijų MTEPI ir studijų infrastruktūra, laboratorijos papildytos modernia įranga, po ko slėnių, kaip žinių ekonomikos branduolių, iniciatyva prarado aktualumą tiek valstybės institucijų, tiek projektus įgyvendinusių mokslo ir studijų institucijų darbotvarkėse.

Slėnių kūrimo procesą lydėjo dar viena glaudžiai su juo susijusi iniciatyva – valstybinių mokslinių tyrimų institutų tinklo pertvarka, kurios tikslas buvo sutelkti turimus žmogiškuosius ir materialiuosius MTEP išteklius, kad būtų sudarytos sąlygos kuo efektyviau panaudoti MTEP potencialą sprendžiant šaliai svarbius uždavinius, kartu racionaliau panaudojant ESFI ir LR biudžeto lėšas žmogiškųjų išteklių ir MTEP infrastruktūrai plėtoti.⁶⁰ Tad įgyvendinant slėnių plėtros programas šalies mokslinis potencialas buvo telkiamas fiziniu būdu, o institutų tinklo pertvarkos proceso metu – administraciniu. Šio proceso metu dalis iš anuomet veikusių mokslinių tyrimų institutų buvo sujungti tarpusavyje, dalis prijungti prie universitetų, dalis reorganizuota į kitas, ne ŠMM pavaldume esančias įstaigas, skirtas kitų ministerijų tiriamosioms, analitinėms reikmėms, dalis institutų likviduota. Iki valstybės mokslinių tyrimų institutų pertvarkos buvo 17 valstybės mokslo institutų, 18 universiteto mokslo institutų ir 11 valstybės mokslo įstaigų. Po pertvarkos liko 13 mokslinių tyrimų institutų, 17 buvusių institutų integruota į universitetus ir taip papildė jų potencialą. Prie šio proceso galima priskirti ir Kauno medicinos akademijos sujungimą su Lietuvos veterinarijos akademija suformuojant Lietuvos sveikatos mokslų universitetą. Šį procesą tęsia jau 2014–2020 m. laikotarpiu vykdomos iniciatyvos optimizuoti aukštųjų mokyklų tinklą bei dar labiau optimizuoti likusius mokslinių tyrimų institutus.

13 pav. LRV veiksmas, atlikti pertvarkant valstybės mokslinių tyrimų įstaigų tinklą

Institutų integracija prie universitetų		
Universitetas		Integruoti institutai
KTU		KTU Architektūros ir statybos institutas KTU Fizikinės elektronikos institutas KTU Maisto institutas
ASU (buvęs Lietuvos žemės ūkio universitetas)		LŽŪU Vandens ūkio institutas LŽŪU Žemės ūkio inžinerijos institutas
LSMU (įkurtas sujungus LVA ir KMU)	LVA	LVA Veterinarijos institutas LVA Gyvulininkystės institutas
	KMU	KMU Biomedicininį tyrimų institutas KMU Endokrinologijos institutas KMU Psichofiziologijos ir reabilitacijos institutas KMU Kardiologijos institutas
VGTU		VGTU Termoizoliacijos institutas
VU		VU Teorinės fizikos ir astronomijos institutas VU Teorinės fizikos ir astronomijos instituto planetariumas Matematikos ir informatikos institutas Biochemijos institutas Biotechnologijos institutas
Institutų sujungimas		
Suformuotas naujas institutas		Sujungti institutai
Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centras		Lietuvos miškų institutas Lietuvos sodininkystės ir daržininkystės institutas Lietuvos žemdirbystės institutas
Gamtos tyrimų centras		Botanikos institutas Geologijos ir geografijos institutas VU Ekologijos institutas
Inovatyvios medicinos centras		VU Eksperimentinės ir klinikinės medicinos institutas

⁶⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. spalio 1 d. nutarimas Nr. 989 „Dėl Valstybės mokslinių tyrimų įstaigų, susijusių su integruotų mokslo, studijų ir verslo centrų (slėnių) plėtra, tinklo pertvarkos plano patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.C1ED9DDFC8F6>)

	VU Imunologijos institutas
Lietuvos socialinių tyrimų centras	Socialinių tyrimų institutas Darbo ir socialinių tyrimų institutas
Fizinių ir technologijos mokslų centras	Chemijos institutas Fizikos institutas Puslaidininkų fizikos institutas Tekstilės institutas
Institutai, kurių įstatai perregistruoti	
Lietuvių kalbos institutas	
Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas	
Lietuvos istorijos institutas	
Lietuvos energetikos institutas	
Lietuvos kultūros tyrimų institutas (taip pat pasikeitė pavadinimas iš Kultūros, filosofijos ir meno instituto)	
Institutai, kurių statusas pasikeitė	
Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas	Iš mokslo įstaigos pertvarkytas į valstybinį mokslinių tyrimų institutą
Lietuvos teisės institutas	Iš mokslo įstaigos pertvarkytas į valstybinį mokslinių tyrimų institutą
Nacionalinis vėžio institutas	Iš universiteto mokslo instituto pertvarkytas į valstybinį mokslinių tyrimų institutą, pasikeitė pavadinimas iš VU Onkologijos instituto
Institutai, pertvarkyti į kitas įstaigas	
Valstybinė teismo medicinos tarnyba	MRU Teismo medicinos institutas pertvarkytas iš universiteto mokslo instituto į įstaigą prie Teisingumo ministerijos
Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras	Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas pertvarkytas iš valstybės mokslo įstaigos į ŠMM biudžetinę įstaigą
Higienos institutas	Pertvarkomas iš valstybės mokslo įstaigos į SAM biudžetinę įstaigą
Likviduoti institutai	
Ekonomikos institutas	
Valstybinis informacinės technologijos institutas	
Valstybinis Kauno radijo matavimų technikos mokslinio tyrimo institutas „Lira“	

Šaltinis – ŠMM

Priemonės ir projektai

2007–2013 m. ESFI laikotarpis pasižymi iki šiol gausiausiomis investicijomis į viešąją MTEPI infrastruktūrą. Buvo įgyvendinama gerokai daugiau priemonių, nei 2004–2006 m. laikotarpiu, investuoti į viešąją MTEPI infrastruktūrą pradėjo ir EiMin. Nėgana to, EiMin taip pat įgyvendino priemones, skirtas investicijoms į privačią MTEPI infrastruktūrą.

Švietimo ir mokslo ministerija įgyvendino 6 priemones, skirtas MTEPI infrastruktūrai kurti ir plėtoti, Ūkio ministerija – 3 (iš kurių 1 skirta viešajai MTEPI infrastruktūrai, 2 – privačiai). 1 priemonę įgyvendino Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie LR susisiekimo ministerijos.

Didžiausias investicijas į viešąją MTEPI infrastruktūrą nukreipė ŠMM – 373,827 mln. eurų, skirtų 59 projektams įgyvendinti. EiMin investicijos į viešąją MTEPI infrastruktūrą – 34,972 mln. eurų (10 projektų). 71,393 mln. eurų EiMin skyrė privačiai MTEPI infrastruktūrai plėtoti. Į 139 EiMin finansuotus projektus, skirtus privačiai MTEPI infrastruktūrai kurti pritraukta ir 56,679 mln. eurų verslo investicijų. Svarbu paminėti, kad EiMin taip pat įgyvendino priemonę, skirtą viešosios paskirties pastatų išorinių atitvarų remontui ir (arba) rekonstravimui, pastatų energetikos sistemų modernizavimui ir (arba) rekonstravimui – jų energetinių charakteristikų gerinimui. Iš 304 įgyvendintų projektų 49 įgyvendino mokslo ir studijų institucijos, tad įgyvendinant šią priemonę buvo prisidėta tiek prie MTEPI, tiek prie studijų infrastruktūros kūrimo ir plėtros. Įgyvendintus projektus pagal savo pobūdį galima palyginti su projektais, įgyvendinamais valstybės kapitalo investicijų, aptartų ankstesniame skyriuje, pagalba.

14 pav. 2007–2013 m. ESFI laikotarpio priemonės, skirtos investicijoms į MTEPI infrastruktūrą

Veiksmų programa	Veiksmų programos prioritetas	Veiksmų programos prioriteto priemonė	Atsakinga institucija	Finansavimas, eurų	Projektų skaičius
Ekonomikos augimo veiksmų programa	Ūkio konkurencingumui ir ekonomikos augimui skirti moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra	Aukšto lygio mokslinių tyrimų centrų ir kompetencijos centrų plėtojimas	ŠMM	8,585	5
		Nacionalinio atviros prieigos mokslinės komunikacijos ir informacijos centro kūrimas		28,962	1
		Bendrosios mokslo ir studijų infrastruktūros stiprinimas		307,463	33
		Infrastruktūros, skirtos žinių apie mokslinius tyrimus, technologijas ir inovacijas gilinimui ir sklaidai, kūrimas		1,109	1
		Nacionalinių mokslo programų ir kitų aukšto lygio mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros projektų vykdymas		7,13	13
		Inogeb LT-2		EiMin	34,972
	Intelektas LT+	58,293 (+42,707 verslo)	128		
	InoklasterLT+	13,101 (+9,981 verslo)	11		
Informacinė visuomenė visiems	Mokslo duomenų archyvas	IVPK	4,263	1	
Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa	Tyrėjų gebėjimų stiprinimas	Mokslininkų ir kitų tyrėjų kvalifikacijos ir kompetencijų tobulinimas (mokslo duomenų bazės, e. dokumentai)	ŠMM	20,542	6
Iš viso				537,108	209

Šaltinis – www.esparama.lt

Skaičiavimai - MOSTA

2007–2013 m. ESFI laikotarpiu, kitaip nei 2004–2006 m. laikotarpiu, įgyvendinant viešosios MTEPI infrastruktūros projektus dalyvavo ne tik universitetai ir mokslinių tyrimų institutai, bet ir klinikos, mokslo ir technologijų parkai, privatūs universitetai, kolegijos, taip pat kitos mokslo ir studijų sistemoje veikiančios organizacijos. Daugiausia projektų, kaip ir ankstesniame laikotarpyje įgyvendino VU – 27 (18 būdamas pareiškėju ir 9 būdamas

partneriu). KTU įgyvendino 14 projektų (po 7 būdamas partneriu ir pareiškėju), VGTU – 13 (4 – būdamas partneriu, 9 – būdamas pareiškėju). Iš mokslinių tyrimų institutų pagal projektų kiekį išsiskyrė FTMC, dalyvavęs įgyvendinant 8 projektus (1 – būdamas pareiškėju, 7 – būdamas partneriu) ir LAMMC, įgyvendinęs 7 projektus (3 – būdamas pareiškėju, 4 – būdamas partneriu). Iš kitų organizacijų išsiskyrė Lietuvos mokslinių bibliotekų asociacija, įgyvendinusi 3 projektus (2 – būdama pareiškėja, 1 – būdama partnere).

Didžiausią finansavimą savo įgyvendinamiems projektams pritraukė VU – 195 907 327,7 eurų, iš kurių projektams, įgyvendintiems VU būnant pareiškėju teko 173 626 349,7 eurų, o būnant partneriu – 22 280 977,95 eurų. Visgi, kaip ir 2004 – 2006 m. ESFI laikotarpio investicijų atveju, reikia atkreipti dėmesį, kad projektus įgyvendinant kartu su partneriais, dalis lėšų atitenka ir jų infrastruktūros plėtrai, o 2007–2013 m. laikotarpis pasižymi projektų, įgyvendinamų su keliais partneriais gausa. VGTU dalyvavo projektuose, kurių vertė 145 093 351,2 eurų (būdamas pareiškėju – 11 700 379,17 eurų, būdamas partneriu – 133 392 972 eurų. Iš universitetų dar išsiskyrė KTU, dalyvavęs įgyvendinant projektus, kurių vertė 73 834 338,87 eurų (51 817 336,86 – būnant pareiškėju, 22 017 002,01 – būnant partneriu). Tarp mokslinių tyrimų institutų pasižymėjo FTMC – projektams, kuriuose jis dalyvavo skirta 94 283 779,21 eurų finansavimo, tačiau tik 1 784 129,24 eurų būnant pareiškėju ir net 92 499 649,97 būnant partneriu. NVI neįgyvendino nei vieno projekto pareiškėjo statusu, tačiau projektams, kuriuose jis dalyvavo kaip partneris, teko 50 702 999,33 eurų. Tarp kitų MTEPI sistemos dalyvių (klinikų, mokslo ir technologijų parkų ir pan.) išsiskyrė VU ligoninės Santaros klinikos, dalyvavusios projektuose, pritraukusiuose 20 197 645,61 eurų investicijų (visos būnant partneriu). Lietuvos mokslinių bibliotekų asociacija įgyvendintų projektų finansavimas siekė 18 029 903,15 eurų (15 684 421,51 eurų – būnant pareiškėju, 2 345 481,64 – būnant partneriu). Atkreiptinas dėmesys, kad projektai, kuriuose LMBA buvo pareiškėju atnešė naudą visoms mokslo ir studijų institucijoms, kadangi buvo skirti finansuoti tarptautinių mokslo duomenų bazių atvėrimą Lietuvai.

15 pav. 2007–2013 m. ESFI laikotarpio MTEPI infrastruktūros projektus įgyvendinusios organizacijos

Institucija	Projektų skaičius (pareiškėjas)	Projektų skaičius (partneris)	Projektų skaičius (iš viso)	Projektų finansavimas (iš viso)	Projektų finansavimas (būnant pareiškėju)	Projektų finansavimas (būnant partneriu)
Valstybiniai universitetai						
VDU	2	8	10	2393268,03	1987444,43	2194524,36
KTU	7	7	14	7383433,87	5181733,686	2201700,201
LSMU	3	1	4	4169810,06	3430244,501	7395663,05
ASU	3	1	4	3000650,09	2822237,385	1784129,24
KU	3	3	6	3242641,644	2528081,487	7145601,57
LEU	1	1	2	2062027,6	277898,36	1784129,24
LMTA	0	1	1	2656633,88	0	2656633,88
MRU	1	0	1	2895879,2	2895879,2	0
ŠU	1	0	1	97249,28	97249,28	0
VDA	3	0	3	4332036,03	4332036,03	0
VGTU	4	9	13	1450933,51,2	1170037,9,17	1333929,72
VU	18	9	27	1959073,27,7	1736263,49,7	2228097,7,95
Nevalstybiniai universitetai ir kolegijos						
ISM	1	0	1	817676,41	817676,41	0

Lietuvos aukštoji jūreivystės mokykla	0	1	1	1883201 8,14	0	1883201 8,14
Vilniaus kolegija	0	1	1	7395663, 05	0	7395663, 05
Valstybiniai mokslinių tyrimų institutai						
LEI	2	0	2	8661546, 93	8661546, 93	0
LII	1	2	3	2662820, 06	376464,3 6	2286355, 7
LKI	0	0	0	0	0	0
LKTI	1	0	1	456788,7 5	456788,7 5	0
LLTI	1	0	1	216261,8	216261,8	0
NVI	0	3	3	5070299 9,33	0	5070299 9,33
FTMC	1	7	8	9428377 9,21	1784129, 24	9249964 9,97
GTC	2	2	4	2651299 8,63	6852965, 69	1966003 2,94
IMC	2	2	4	3241238 0,65	2038799 4,25	1202438 6,4
LAMM C	3	4	7	3467843 1,93	4080050, 83	3059838 1,1
Universitetų ligoninės						
LSMU Kauno klinikos	0	1	1	4628723, 35	0	4628723, 35
VU Santaros klinikos	0	2	2	2019764 5,61	0	2019764 5,61
Mokslo ir technologijų parkai						
Šiaurės miestelio TP	2	0	2	3562907, 06	3562907, 06	0
Klaipėdos MTP	0	1	1	6324133, 09	0	6324133, 09
VITP	1	0	1	6218831, 92	6218831, 92	0
Fizikos instituto MTP	1	0	1	2648823, 71	2648823, 71	0
Kitos mokslo ir studijų sistemos organizacijos						
LMBA	2	1	3	1802990 3,15	1568442 1,51	2345481, 64
LABA	0	1	1	2345481, 64	0	2345481, 64
LMT	2	0	2	3492059, 48	3492059, 48	0
LMA	0	2	2	1603366, 59	0	1603366, 59
Lietuvos mokinių neformaliojo	1	0	1	1108572, 8	1108572, 8	0

švietimo centras						
------------------	--	--	--	--	--	--

Šaltinis – www.esparama.lt

Skaičiavimai - MOSTA

Daugiausia investicijų į viešąją MTEPI infrastruktūrą skirta medicinos mokslų ir technologijų sričiai plėtoti – 61 187 294,97 eurų. Įgyvendinta 14 projektų, prisidėjusių prie šios srities plėtojimo, neskaitant dar 6 universalių projektų, pvz. bibliotekų, duomenų bazių, LITNET. Biotechnologijų ir biofarmacijos medicinoje sričiai skirta 58 670 538,98 eurų (14 projektų, neskaitant universalių). Į medžiagų mokslo ir nanotechnologijų sritį investuota 41 414 502,23 eurų (13 projektų, neskaitant universalių). Projektų skaičiumi išsiskyrė Visuomenės mokslų, edukologijos, lituanistikos sritis (daugiausia socialiniams-humanitariniams mokslams plėtoti skirta MTEPI infrastruktūra) – įgyvendinta 14 projektų, neskaitant universalių, nors šios srities finansavimui skirta palyginus nedaug lėšų – 9 469 532,99 eurų. Informacinių ir ryšių technologijų srities viešajai MTEPI infrastruktūrai plėtoti buvo įgyvendinta 12 projektų, neskaitant universalių, o šios srities finansavimas siekė 17 179 943,28 eurų.

Daugiausia investicijų į privačią MTEPI infrastruktūrą pritraukė biotechnologijų ir biofarmacijos medicinoje sritis – 23 897 704,09 eurų, iš kurių 15 692 324,8 sudaro valstybės investicijos ir 8 205 379,29 eurų – verslo investicijos (13 projektų). Lazerių ir šviesos technologijų sričiai skirta 19 804 264,85 mln. eurų investicijų, iš kurių 12 214 920,9 eurų – valstybės, o 7 589 343,95 eurų – verslo (23 projektai). Medicinos mokslų ir technologijų sritis pritraukė 18 801 183,37 eurų, iš kurių 9 316 285,08 eurų – valstybės ir 9 484 898,29 eurų – verslo (23 projektai). Medicinos mokslų ir technologijų sritis pritraukė daugiausia verslo investicijų. Valstybė daugiausia investavo į lazerių ir šviesos technologijų srities privačią MTEPI infrastruktūrą. Daugiausia įgyvendinta medžiagų mokslo ir nanotechnologijų srities projektų – 36. Jiems skirtas 14 600 344,61 eurų finansavimas (8 726 534,91 eurų – valstybės, 5 873 809,7 eurų – verslo). Įgyvendinti 32 projektai, prisidėję prie informacinių ir ryšių technologijų srities plėtojimo – 32 (iš 9 502 280,49 eurų bendro finansavimo, 4 547 885,9 eurų sudaro valstybės investicijos ir 4 954 394,59 eurų verslo investicijos). Ši sritis išsiskiria ir tuo, kad verslo investicijos į projektus valstybės investicijas lenkė 406 508,69 eurų ir tai yra didžiausias skirtumas tarp verslo ir valstybės investicijų (verslo naudai).

16 pav. 2007–2013 m. ESFI laikotarpio investicijų MTEPI infrastruktūrai pasiskirstymas tarp išvestinių prioritetų

Išvestiniai prioritetai	Viešoji infrastruktūra		MTEPI		Privati MTEPI infrastruktūra		
	Projektų skaičius		Valstybės investicijos, eurų	Projektų skaičius (139)	Valstybės investicijos, eurų	Verslo investicijos, eurų	Investicijos, eurų iš viso
	Viešai (70)	Universalių (63)					
Transportas	9	2	496 4161,15	9	4583 689,83	218 5605,07	676 9294,9
Energetika ir energijos sauga	10	3	121 78536,29	3	3136 244,44	201 6868,53	515 3112,97
Statyba	10	3	105 51650,7	2	6952 31,15	885 781,64	158 1012,79
Medicinos mokslai ir technologijos	20	13	611 87294,97	23	9336 089,3	951 5672,29	188 51761,59
Biotechnologija sveikatai ir biofarmacija	20	13	586 70538,98	33	1569 2324,8	820 5379,29	238 97704,09
Biotechnologija pramonei	15	8	207 64999,58	8	1284 015,2	108 5265,71	236 9280,91
Žemės ūkis	4	7	175 97002,49	3	4424 03	425 451,86	867 854,86
Maisto technologijos	4	7	133 43844,64	8	1668 114,36	140 2264,02	307 0378,38
Informacinės ir ryšių technologijos	8	1	171 79943,28	32	4547 885,9	495 4394,59	950 2280,49

Mechatronika	4	1	7	355 57321,89	2	3381 641,21	302 7187,72	640 8828,93
Lazeriai ir šviesos technologijos	5	1	8	359 66951,82	2	1221 4920,9	758 9343,95	198 04264,85
Medžiagų mokslas ir nanotechnologijos	9	1	1	414 14502,23	3	8726 534,91	587 3809,7	146 00344,61
Ekologija, ekosistemos ir klimatas	7	1	1	224 12619,34	8	3592 263,44	194 2429,25	553 4692,69
Jūrinis sektorius		9	2	277 69018,22	1	1283 33,32	937 88,44	222 121,76
Ekonomika	2	1	5	427 1247,62	1	2339 0,43	157 17,53	391 07,96
Kūrybinės ir kultūrinės industrijos	5	1	8	941 4393	2	1940 348,49	858 768,28	279 9116,77
Tautinis identitetas ir lituanistika	0	2	1	946 9532,99	0	0	0	0
Turizmas		8	1	262 1838,66	0	0	0	0
Iš nustatytiems aktuose:				405 335397,9		7137 3626,46	500 46953,87	121 420580,3
Istorija	5	1	8	371 4259,4	0	0	0	0
Astronomija		9	2	397 0874,38	0	0	0	0
Iš viso kitiems:				768 5133,78		1980 4,22	307 74	505 78,22
Iš viso				413 020531,6		7139 3430,68	500 77727,87	121 471158,6

Šaltinis – www.esparama.lt

Skaičiavimai - MOSTA

Didžiausių viešosios MTEPI infrastruktūros projektų pareiškėjas buvo VU. Šie projektai – „Nacionalinio fizinių ir technologijos mokslų centro kūrimas“ (69 195 925,34 eurų) ir „Jungtinio Gyvybės mokslų centro sukūrimas“ (41 075 805,95 eurų). VU iš viso įgyvendino 5 projektus, didesnės nei 5 mln. eurų vertės. Trečias pagal finansavimą – KTU projektas „Nacionalinio atviros prieigos MTEP centro sukūrimas Kauno technologijos universitete“ (36 677 570,57 eurų). Tarp mokslinių tyrimų institutų, didžiausią projektą įgyvendino IMC – „Jungtinio inovatyvios medicinos centro įsteigimas“ (15 934 930,77 eurų), neskaitant FTMC ir LAMMC dalyvavimo partnerių teisėmis įgyvendinant projektus atitinkamai „Nacionalinio fizinių ir technologijos mokslų centro kūrimas“ ir „Agrobiotechnologijų, miškininkystės, biomasės energetikos, vandens ir biosistemų inžinerijos MTEP centrų, aukštojo mokslo studijų ir susijusios infrastruktūros plėtra bei mokslo ir studijų institucijų reorganizavimas“ (25 018 480,11 eurų).

17 pav. Didžiausi (daugiau kaip 5 mln. eurų) vertės viešosios MTEPI infrastruktūros projektai

Projektas	Vykdytojas	Finansavimas
Nacionalinio fizinių ir technologijos mokslų centro kūrimas	VU	69195925,34
Jungtinio Gyvybės mokslų centro sukūrimas	VU	41075805,95
Nacionalinio atviros prieigos MTEP centro sukūrimas Kauno technologijos universitete	KTU	36677570,57
Nacionalinio atviros prieigos mokslinės komunikacijos ir informacijos centro kūrimas	VU	28961991,48
Agrobiotechnologijų, miškininkystės, biomasės energetikos, vandens ir biosistemų inžinerijos MTEP centrų,	ASU	25018480,11

aukštojo mokslo studijų ir susijusios infrastruktūros plėtra bei mokslo ir studijų institucijų reorganizavimas		
"Santakos" slėnio Naujausių farmacijos ir sveikatos technologijų centro sukūrimas	LSMU	19578161,51
Jūrinio slėnio branduolio sukūrimas ir studijų infrastruktūros atnaujinimas (JŪRA)	KU	18832018,14
Jungtinio inovatyvios medicinos centro įsteigimas	IMC	15934930,77
Gyvūnų sveikatingumo, mitybos ir gyvūninių žaliavų mokslo ir studijų infrastruktūros plėtra, mokslinio potencialo konsolidacija	LSMU	10095560,15
eMoDB.LT2: Elektroninių mokslo duomenų bazių atvėrimas Lietuvai - antrasis etapas	LMBA	7871087,12
eMoDB.LT: Elektroninių mokslo duomenų bazių atvėrimas Lietuvai	LMBA	7813334,39
Biotechnologijos ir biofarmacijos specialistų rengimui ir MTEP veiklai skirtos infrastruktūros kūrimas bei atnaujinimas (BIOTEFA-C/D)	VU	7395663,05
Nacionalinio atviros prieigos Ateities energetikos technologijų mokslo centro sukūrimas	LEI	6510345,95
Slėnio „Santaka“ technologijų perdavimo ir verslo inkubatoriaus bazės įkūrimas	KTU	6328856,57
Inžinerinių tinklų ir susisiekimo komunikacijų įrengimas bei Klaipėdos mokslo ir technologijų parko infrastruktūros plėtra jūriniame slėnyje	KU	6324133,09
Medžiagotyros, nano- ir šviesos technologijų bei aukštojo mokslo studijų šiose proveržio kryptyse infrastruktūros kūrimas (LaMeTech infrastruktūra)	VU	6275145,49
IKT ir BIO technologijų parkų ir įmonių „plyno lauko“ investicijų teritorijos inžinerinių tinklų ir susisiekimo komunikacijų įrengimas bei IKT verslo inkubatoriaus ir technologijų centro statyba ir įrengimas	VITP	6218831,92
VGTU Civilinės inžinerijos mokslo centro plėtra	VGTU	5473818,35

Šaltinis – www.esparama.lt

Skaičiavimai - MOSTA

Didžiausią privačios MTEPI infrastruktūros plėtros projektą įgyvendino UAB „Soli Tek R&D“ – „UAB "Baltic Solar Solutions" gamybos efektyvumo didinimo, medžiagų ir technologijų tyrimo, sukuriant MTTP infrastruktūrą fotoelektros srityje, projektas“, kurio vertė 8 177 291,18 eurų (iš jų 5 724 103,62 eurų sudarė valstybės finansavimas ir 2 453 187,56 eurų verslo finansavimas). Tai kartu ir privačios MTEPI infrastruktūros projektas, kuriam valstybė skyrė didžiausią finansavimą. 8 034 736,74 eurų skirta įgyvendinti UAB „Intersurgical“ projektą „UAB "Intersurgical" MTTP infrastruktūros plėtra“ (valstybės finansavimas – 2 930 897,91 eurų, privatus finansavimas – 5 103 838,83 eurų). Tai taip pat ir projektas, kuriam pats pareiškėjas skyrė didžiausią finansavimą. Kitus du didelius projektus įgyvendino UAB „Biotechpharma“ – „Biofarmacinių preparatų kūrimo laboratorija“ (7 879 350,38 eurų, iš kurių 5 508 121,04 eurų skyrė valstybė ir 2 371 229,34 eurų skyrė pati įmonė) ir „Biotechnologinių tyrimų centras“ (7 699 484,19 eurų, iš kurių 5 389 638,84 eurų skyrė valstybė ir 2 309 845,35 eurų skyrė pati įmonė).

18 pav. Didžiausi (daugiau kaip 2 mln. eurų) vertės privačios MTEPI infrastruktūros projektai

Projektas	Vykdytojas	Valstybės investicijos	Verslo investicijos	Iš viso
UAB "Baltic Solar Solutions" gamybos efektyvumo didinimo, medžiagų ir technologijų tyrimo,	UAB „Soli Tek R&D“	5724103,62	2453187,56	8177291,18

sukuriant MTTP infrastruktūrą fotoelektros srityje, projektas				
UAB "Intersurgical" MTTP infrastruktūros plėtra	UAB „Intersurgical“	2930897,91	5103838,83	8034736,74
Biofarmacinių preparatų kūrimo laboratorija	UAB „Biotechpharma“	5508121,04	2371229,34	7879350,38
Biotechnologinių tyrimų centras	UAB „Biotechpharma“	5389638,84	2309845,35	7699484,19
Fotoelektros technologijų klasterio atviros prieigos MTTP infrastruktūra (PVPLIUS)	Perspektyvinių technologijų taikomųjų tyrimų institutas	3256200,9	1666259,67	4922460,57
UAB "HRS Baltic" naujų detalių prototipų kūrimas bandomosios, eksperimentinės, technologinės plėtros sąveikoje	UAB „Litlec“	3343760,73	1436677,47	4780438,20
Integruotas molekulinės biologijos tyrimų centras (IMBTC)	UAB „Thermo Fisher Scientific Baltics“	2017475,45	2111401,4	4128876,85
UAB "Brolis semiconductors" MTTP infrastruktūros sukūrimas	UAB „Brolis semiconductors“	2150975,54	922687,86	3073663,40
Klasterio CLEAR DIGITAL WORLD atviros prieigos MTTP infrastruktūros sukūrimas	UAB „Clear Digital World“	1110329,51	1668341,71	2778671,22
Žinduolinių ląstelių kultivavimo, baltymų gryninimo ir vaistinių formų gamybos technologijų infrastruktūros kūrimas	UAB „Biotechpharma“	1931828,7	827926,72	2759755,42
Kamieninių ląstelių ir regeneracinės medicinos inovacijų klasterio MTTP infrastruktūros plėtra	UAB „Kamieninių ląstelių tyrimų centras“	1911991,86	819425,19	2731417,05
Lazerinių ir inžinerinių technologijų klasterio mokymo ir tyrimų centro infrastruktūros sukūrimas	VšĮ "Fizikos instituto mokslo ir technologijų parkas"	1271858,84	1271923,6	2543782,44

UAB „Valentis“ MTTP infrastruktūros, vaistų ir maisto papildų tyrimams, sukūrimas	UAB „Valentis“	608997,32	1735550,29	2344547,61
Vandenilio kaip kuro ar kuro priedo, ekologiškų kuro priedų ir kuro sistemų eksperimentinių tyrimų laboratorijos įkūrimas	UAB "SG dujos Auto"	1524228,29	687933,43	2212161,72
Fotoelektros technologijų klasterio atviros prieigos MTTP infrastruktūros plėtra (PVPLIUS+)	Perspektyvinių technologijų taikomųjų tyrimų institutas	1082500	1112500	2195000,00
Banking Cluster LT tyrimų centro infrastruktūros sukūrimas	UAB „Banking cluster LT“	1092292,92	1092292,92	2184585,84

Šaltinis – www.esparama.lt
 Skaičiavimai - MOSTA

2007–2013 m. laikotarpiu nemažos investicijos skirtos ir studijų infrastruktūrai, taip pat mokslo ir studijų institucijų pastatams ir patalpoms renovuoti, rekonstruoti, pagerinti energetines charakteristikas.

Valstybinių aukštųjų mokyklų studijų infrastruktūra plėtota įgyvendinant 6 ŠMM administruojamas Sanglaudos skatinimo veiksmų programos priemones:

- Universitetų ligoninių infrastruktūros atnaujinimas ir pritaikymas studijoms (2 projektai);
- Kolegijų infrastruktūros atnaujinimas ir plėtra (1 projektas);
- Kolegijų infrastruktūra, skirta studijoms (10 projektų);
- Aukštųjų mokyklų infrastruktūra, skirta studijoms (7 projektai);
- Universitetų infrastruktūros plėtra (3 projektai);
- Universitetų infrastruktūros atnaujinimas ir plėtra (12 projektų).

Lieka neaišku, kam tiek daug priemonių atrodytų bendram tikslui, juolab, kad kai kurių priemonių tikslai ir remiamos veiklos sutampa ir sąlyginai investicijas galima būtų suskirstyti į investicijas, skirtas universitetų infrastruktūrai, kolegijų infrastruktūrai plėtoti ir universitetų ligoninių infrastruktūrai plėtoti. Visgi, kvestionuoti tuometinius sprendimus šiuo metu beprasmiška.

Plėtojant studijų infrastruktūrą, įgyvendinta 35 projektai, kuriems skirta 84 326 018,59 eurų. Didžiausią studijų infrastruktūros projektą įgyvendino LSMU – „Studijoms reikalingos infrastruktūros, bazinės įrangos atnaujinimas kuriant Lietuvos sveikatos mokslų universitetą“, kurio vertė 14 481 000,93 eurų. VDU įgyvendino 7 819 740,5 eurų vertės projektą „Pasaulio Lietuvių universiteto idėjos realizavimas Vytauto Didžiojo universitete“. Beveik vienoda lėšų suma – 5 365 049,41 eurų ir 5 358 955,05 eurų skirta atitinkamai VDA projektui „VDA inovacijų ir dizaino centras“ ir Vilniaus technologijų ir dizaino kolegijos projektui „Vilniaus technologijų ir dizaino kolegijos studijų infrastruktūros modernizavimas (VTDK studijų infrastruktūros modernizavimas)“. VDA projektą pagal pobūdį galima būtų priskirti ir MTEPI infrastruktūrai, tačiau jis įgyvendintas panaudojant studijų infrastruktūros plėtrai numatytas lėšas.

Kaip ir 2004–2006 m. ESI laikotarpiu, 2007–2013 m. daugiausia naudos iš studijų infrastruktūros atnaujinimo teko socialiniams mokslams, šįkart akivaizdžiai – 164 balai, palyginus su 102 balais technologijos mokslams ir 74 balais biomedicinos mokslams. Tarp krypčių grupių, daugiausia naudos teko inžinerijai (80 balų), verslui ir vadybai (75 balai), medicinai ir sveikatai (47 balai) bei po 46 balus surinkusioms socialinių studijų ir filologijos krypčių grupėms. Tarp krypčių daugiausia naudos teko vadybai (19 balų), verslui (15 balų), elektronikos ir elektros inžinerijai (14 balų). Vėlgi, kaip ir 2000–2006 m. laikotarpiu, investicijų į studijų infrastruktūrą prioritetiškai nevisai atitinka investicijų į MTEPI infrastruktūrą procesus. Išimtis galėtų būti inžinerija.

19 pav. Didžiausi (ne mažiau kaip 2 mln. eurų vertės) studijų infrastruktūros projektai

Projektas	Vykdytojas	Finansavimas
-----------	------------	--------------

Studijoms reikalingos infrastruktūros, bazinės įrangos atnaujinimas kuriant Lietuvos sveikatos mokslų universitetą	LSMU	14481000,93
Pasaulio Lietuvių universiteto idėjos realizavimas Vytauto Didžiojo universitete	VDU	7819740,5
VDA inovacijų ir dizaino centras	VDA	5365049,41
Vilniaus technologijų ir dizaino kolegijos studijų infrastruktūros modernizavimas (VTDK studijų infrastruktūros modernizavimas)	Vilniaus technologijų ir dizaino kolegija	5358955,05
Vilniaus universiteto filologijos, socialinių ir komunikacijos mokslų studijų infrastruktūros ir bazinės įrangos atnaujinimas	VU	4265471,22
Klaipėdos valstybinės kolegijos studijų infrastruktūros atnaujinimas ir plėtra	Klaipėdos valstybinė kolegija	4054680,26
Humanitarinių ir socialinių mokslų studijų bei vizualinės kultūros produktų kūrimui, tyrimams ir sklaidai vykdyti reikalingos infrastruktūros plėtra Vytauto Didžiojo universitete	VDU	3773936,92
KTU Elektros ir valdymo inžinerijos, Telekomunikacijų ir elektronikos bei Informatikos fakultetų reorganizacija, siekiant gerinti studijų kokybę	KTU	3620250,23
Kauno kolegijos infrastruktūros plėtra ir valdymo optimizavimas	Kauno kolegija	3185820,2
VDU Muzikos akademijos tarptautinio konkurencingumo plėtojimui reikalingos infrastruktūros kūrimas	VDU	2896200,19
Aviacijos specialistų praktiniam rengimui būtinos mokomosios įrangos atnaujinimas Vilniaus Gedimino technikos universiteto Antano Gustaičio aviacijos institute	VGTU	2757694,12
Lietuvos muzikos ir teatro akademijos infrastruktūros, skirtos studijoms, modernizavimas	LMTA	2693814,3
Klaipėdos universiteto humanitarinių ir socialinių mokslų ir menų studijų, IT infrastruktūros bazinės įrangos atnaujinimas	KU	2147093,93

Šaltinis – www.esparama.lt

Skaičiavimai - MOSTA

2007–2013 m. laikotarpiu EiMin įgyvendino priemonę, savo remiamomis veiklomis panašią į valstybės investicijų programą, aptartą skyriaus „2000–2006 laikotarpis“ poskyryje „Priemonės ir projektai“. Tai Sanglaudos skatinimo veiksmų programos priemonė „Viešosios paskirties pastatų renovavimas nacionaliniu lygiu“, jos tikslas – mažinti pastatuose suvartojamos energijos sąnaudas, o finansuojamos veiklos apėmė viešosios paskirties pastatų išorinių atitvarų remontą, rekonstravimą, pastatų energetikos sistemų modernizavimą, rekonstravimą – jų energetinių charakteristikų gerinimą. Priemonė, atrodytų turinti mažai sąsajų su MTEPI infrastruktūra, bet visgi pagerino mokslo ir studijų institucijų pastatų, kuriuose vykdomos ir MTEPI veiklos, būklę. Pagal šią priemonę įgyvendinti 304 projektai, kuriems skirtas 211 750 898,43 eurų finansavimas. Iš jų 49 projektai skirti mokslo ir studijų institucijų būklei pagerinti, o jiems skirtas 26 558 268,47 eurų finansavimas. Projektai palyginus nedidelės apimties. Didžiausią įgyvendino Vilniaus technologijų ir dizaino kolegija – „Vilniaus technologijų ir dizaino kolegijos mokymo rūmų (Olandų g. 16, Vilnius) energetinio ūkio modernizavimas“ (1 984 572,88 eurų). ASU įgyvendino 1 922 962,07 eurų vertės projektą „Aleksandro Stulginskio universiteto III rūmų A ir C korpusų išorinių atitvarų šiltinimas ir inžinerinių sistemų modernizavimas“. LEU projekto „Vilniaus pedagoginio universiteto Gamtos mokslų fakulteto mokomojo korpuso renovacija (rekonstrukcija)“ vertė – 1 747 818,32 eurų. Dar vienas ASU projektas „Aleksandro Stulginskio universiteto centrinių rūmų išorinių atitvarų šiltinimas ir inžinerinių sistemų modernizavimas“ buvo 1 743 983,43 eurų vertės.

20 pav. Didžiausi (daugiau kaip 700 000 eurų vertės) viešosios paskirties mokslo ir studijų institucijų projektai

Projektas	Vykdytojas	Finansavimas
Vilniaus technologijų ir dizaino kolegijos mokymo rūmų (Olandų g. 16, Vilnius) energetinio ūkio modernizavimas	Vilniaus technologijų ir dizaino kolegija	1984572,88

Aleksandro Stulginskio universiteto III rūmų A ir C korpusų išorinių atitvarų šiltinimas ir inžinerinių sistemų modernizavimas	ASU	1922962,07
Vilniaus pedagoginio universiteto Gamtos mokslų fakulteto mokomojo korpuso renovacija (rekonstrukcija)	LEU	1747818,32
Aleksandro Stulginskio universiteto centrinių rūmų išorinių atitvarų šiltinimas ir inžinerinių sistemų modernizavimas	ASU	1743983,43
Energetinio efektyvumo didinimas apšildant VU Onkologijos instituto pastatus	NVI	1159749,75
LŽŪU II-ųjų rūmų išorinių atitvarų šiltinimas ir inžinerinių sistemų modernizavimas	ASU	910522,69
Lietuvos veterinarijos akademijos šilumos ūkio modernizavimas	LSMU	840854,78
Birštono sporto ir sveikatingumo centro pastato, adresu Birutės g. 19, Birštonas, renovavimas, pagerinant jo energetines charakteristikas	LSU	835995,98
Vilniaus pedagoginio universiteto II rūmų renovacija	LEU	820779,52
KMU Psichofiziologijos ir reabilitacijos instituto pastato atitvarų rekonstrukcija ir inžinerinių sistemų modernizacija	LSMU	797752,18
Vytauto Didžiojo universiteto centrinių rūmų didžiosios salės (S. Daukanto g. 28, Kaunas) pastato atitvarų ir energetinių sistemų modernizavimas	VDU	779635,43
Šiaulių kolegijos pastato (Vilniaus g. 137, Šiauliai) rekonstravimas pagerinant pastato energetines charakteristikas	ŠU	751910,29
Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro filialo Miškų instituto administracinio pastato rekonstravimas, didinant energijos vartojimo efektyvumą	LAMMC	702075,01

Šaltinis – www.esparama.lt

Skaičiavimai - MOSTA

Lygiagretūs MTEPI procesai ir sąsajos su jais

2007–2013 m. laikotarpiu MTEPI sistema išgyveno gan ženklius pokyčius – ES investicijos buvo kaip niekad gausios, tad ŠMM ir EiMin – ministerijoms, atsakingoms už MTEPI politiką, atsirado galimybė ir atsakomybė numatyti priemones, galinčias veiksmingai stiprinti ne tik pačią sistemą, bet ir šalies konkurencingumą, kurį galėtų lemti glaudesnis mokslo žinių vertimas produktais. Šiuo laikotarpiu keitėsi MTEPI sistemos dalyvių funkcijos, sistema pasipildė naujomis funkcijomis ir institucijomis, turinčiomis jas įgyvendinti. Taip pat buvo formuojamos naujos paramos priemonės, tobulinamos anksčiau taikytos, keičiama MTEP veiklos finansavimo tvarka ir pan. Kaip ir nagrinėjant 2000–2006 m. laikotarpio alternatyvas, apžvelgiami MTEPI infrastruktūros plėtrą lydėję procesai, tiesiogiai ar netiesiogiai skirti įveikinti šią infrastruktūrą. Iš ŠMM pusės vyko procesai, skirti įgyvendinti pagrindines to laikotarpio MTEP skirtas programas – BMV, BNKP ir TKP, finansuojamas ESFI lėšomis. ES investicijas papildė LR biudžeto lėšomis finansuojamos nacionalinės mokslo programos. EiMin įgyvendino priemones, nukreiptas į verslo MTEPI potencialo stiprinimą ir įvairaus pobūdžio paramą MTEP plėtojančioms ir inovacijas kuriančioms įmonėms, jų telkiniams (klasteriams). ESFI lėšos buvo pagrindinis šaltinis, skirtas finansuoti 2007–2013 m. laikotarpiu įgyvendintas iniciatyvas. LR biudžeto lėšos finansavimas mokslo ir studijų institucijoms skiriamas studijų, stipendijų, mokslo ir meno, ūkio ir administravimo veikloms padengti. Lėšų, skirtų mokslo ir meno veiklai vykdyti, proporcijos skirtingoms institucijoms priklausė nuo jų pasiekimų MTEPI srityje, tokių, kaip parengtų mokslo publikacijų, jų cituojamumo, bendrų publikacijų su tarptautiniais partneriais, verslu dalies, išduotų patentų, užregistruotų augalų veislių, leidinių kiekio ir kokybės ir pan., taip pat nuo norminių etatų, skirtų mokslo ir meno veiklai vykdyti, skaičiaus. Biudžetinio finansavimo lėšomis taip pat buvo įgyvendinamos iniciatyvos, skirtos aukšto lygio MTEP veiklai vykdyti, sprendžiant valstybei aktualius iššūkius, skatinant mokslo žinių panaudojimą, mokslo ir verslo bendradarbiavimą ir pan. Paminėtinos šios iniciatyvos:

- Nacionalinės mokslo programos;
- Nacionalinė lituanistikos 2009–2015 m. programa;

- Aukštųjų technologijų plėtros programa;
- Pramoninės biotechnologijos plėtros Lietuvoje 2007–2010 metų programa;
- Kitos priemonės.

Nagrinėjama laikotarpiu buvo įgyvendinamos 5 nacionalinės mokslo programos:

- Ateities energetika. Vykdyta 2010–2014 m., įgyvendinti 22 projektai, kuriems skirtas 4 981 087,81 eurų finansavimas. Programos tikslas buvo išspręsti aktualiausias mokslines Lietuvos energetinio saugumo, energijos vartojimo efektyvumo didinimo ir ateities energijos gamybos bei tiekimo technologijų tobulinimo ir optimalaus taikymo Lietuvos energetikoje problemas;⁶¹
- Lėtinės neinfekcinės ligos. Vykdyta 2010–2014 m., įgyvendinti 48 projektai, kuriems skirtas 5 465 564,18 eurų finansavimas. Programos tikslas buvo gauti naujų mokslo žinių, reikalingų sergamumui, ligotumui, mirtingumui ir neįgalumui dėl Lietuvos gyventojams aktualiausių lėtinių neinfekcinių ligų mažinti, parengti šių ligų profilaktikos strateginius principus, sukurti tobulesnius jų prevencijos ir diagnostikos metodus;⁶²
- Lietuvos ekosistemos: klimato kaita ir žmogaus poveikis. Vykdyta 2010–2014 m., įgyvendinti 36 projektai, kuriems skirtas 5 636 526,88 eurų finansavimas. Programa buvo skirta gauti naujų mokslo žinių apie biologinių invazijų įtaką biologinių sistemų struktūrai, funkcionavimui ir evoliucijai išaiškinant fundamentinius ekosistemų ir jų komponentų prisitaikymo dėsningumus globalios kaitos sąlygomis ir kompleksškai įvertinti ekosistemų būklę, biologinę įvairovę ir išteklių pokyčius vykstant globalioms biologinėms invazijoms ir rūšių arealų kaitai;⁶³
- Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui. Vykdyta 2010–2013 m., įgyvendinti 42 projektai, kuriems skirtas 2 796 223,35 eurų finansavimas. Programa buvo skirta atskleisti grėsmę nacionaliniam saugumui keliančių socialinių reiškinių prigimtį, turinį, mastą, tendencijas, parengti strateginius sprendimus ir numatyti uždavinius ir rekomendacijas, kaip tokias grėsmes įveikti;⁶⁴
- Sveikas ir saugus maistas. Vykdyta 2011–2015 m., įgyvendinti 27 projektai, kuriems skirtas 4612517,38 eurų finansavimas. Programa buvo skirta įvertinti bei iširti maisto žaliavų ir produktų sudėtį, kiekybinius ir kokybinius pokyčius, vykstančius gamybos procesų, saugojimo ar transportavimo metu, bei panaudoti tyrimų rezultatus užtikrinti maisto žaliavų ir produktų kokybę bei saugą apimant ir naujų technologijų prototipų kūrimą. Be to, šios Programos projektais buvo siekiama įsisavinti bei pritaikyti pažangius šiuolaikinius mokslinių tyrimų metodus bei naujausias mokslo žinias maisto mokslo srityje.⁶⁵

Nacionalinės mokslo programos yra pavyzdys, kaip šalies mokslinis potencialas, aprūpintas modernia MTEPI infrastruktūra, aukšto lygio tyrimais sprendžia visuomenei ir valstybei aktualias problemas. Dar vienas to pavyzdys būtų Nacionalinė lituanistikos 2009–2015 m. programa, taip pat finansuojama LR biudžeto lėšomis. Programa buvo skirta plėtoti ir skatinti lituanistikos mokslinius tyrimus, padėti įgyvendinti lituanistikos mokslinių tyrimų prioritetą, išskirtą Mokslo ir studijų įstatyme, sustiprinti lituanistikos mokslinių tyrimų rezultatų indėlį į valstybės humanistikos plėtrą, suteikti mokslinį pagrindą tautinės savimonės ugdymui ir lituanistinio paveldo apsaugai. Programa įgyvendinta 2009 – 2015 m. Įgyvendinti 486 projektai, kuriems skirtas 9 687 065,6 eurų finansavimas.⁶⁶ Programos įgyvendinimas neatsiejamas nuo LMT vykdytų MTEPI infrastruktūros projektų „Duomenų bazė Lituanistika“ ir „Lituanistika“, kurie skirti tarptautinės lituanistikos mokslinės duomenų bazės plėtrai ir tobulinimui.

Jei aukščiau paminėtų 6 programų paskirtis buvo spręsti valstybei ir visuomenei kylančius iššūkius, Aukštųjų technologijų plėtros programa ir Pramoninės biotechnologijos plėtros Lietuvoje 2007–2010 metų programa daugiau skirtos pritaikyti mokslo žinias rinkos poreikiams, t. y. spręsti verslui kylančius iššūkius.

Aukštųjų technologijų plėtros programos tikslas – padėti plėtoti Lietuvoje jau esamas aukštųjų technologijų gamybos kryptis, perspektyvias pasaulio mastu ir turinčias mokslinį potencialą, kuris įgalina gaminti produktus, konkurencingus pasaulio rinkoje. Programos uždaviniai orientuoti į MTEP kryptį, pasižyminčių aktyviais mokslo ir

⁶¹ Švietimo ir mokslo ministro 2010 m. birželio 19 d. įsakymas Nr. V-950 „Dėl Nacionalinės mokslo programos „Ateities energetika“ patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2BBBF9CAC469>)

⁶² Švietimo ir mokslo ministro 2010 m. birželio 19 d. įsakymas Nr. V-952 „Dėl Nacionalinės mokslo programos „Lėtinės neinfekcinės ligos patvirtinimo““ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.4B023A1424FF>)

⁶³ Švietimo ir mokslo ministro 2010 m. birželio 19 d. įsakymas Nr. V-951 „Dėl Nacionalinės mokslo programos „Lietuvos ekosistemos: klimato kaita ir žmogaus poveikis“ patvirtinimo““ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.F550AA62344B>)

⁶⁴ Švietimo ir mokslo ministro 2010 m. gruodžio 17 d. įsakymas Nr. V-2334 „Dėl Nacionalinės mokslo programos „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“ patvirtinimo““ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.205E4B5E6571>)

⁶⁵ Švietimo ir mokslo ministro 2011 m. balandžio 26 d. įsakymas Nr. V-694 „Dėl Nacionalinės mokslo programos „Sveikas ir saugus maistas“ patvirtinimo““ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.0914434AACFF>)

⁶⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. balandžio 15 d. nutarimas Nr. 306 „Dėl Nacionalinės lituanistikos plėtros 2009–2015 metų programos patvirtinimo““ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.5BA6319242EC>)

verslo ryšiais, plėtrą – biotechnologijos, mechatronikos, lazerių technologijų, informacinių technologijų, nanotechnologijų ir elektronikos.⁶⁷

Pramoninės biotechnologijos plėtros Lietuvoje 2011–2013 metų programa įgyvendinta dviem etapais – 2007–2010 m. ir 2011–2013 m. Pirminis jos tikslas buvo – mažinti Lietuvos priklausomybę nuo importuojamų neatsinaujinančių žaliavų, taip efektyviau naudoti turimus žemės ūkio ir miškų išteklius, mažinti aplinkos taršą ir šiltnamio efektą, plėtoti moderniąsias technologijas. Antrame etape tikslas tapo platesnis – spartinti biotechnologijos srities pramonės plėtrą Lietuvoje. Abiem atvejais, programa orientuota į biotechnologijos teikiamų galimybių panaudojimą sprendžiant šalies ūkio problemas, o jos įgyvendinimas, kaip ir Aukštųjų technologijų plėtros programos įgyvendinimas neatsiejamas nuo modernios MTEPI infrastruktūros teikiamų galimybių, juolab, kad šių programų sritys sulaukia daugiausia investicijų į infrastruktūrą dėl savo potencialo ir plėtros galimybių.⁶⁸

Biudžetinio finansavimo lėšomis taip pat mokslo ir studijų institucijos buvo skatinamos vykdyti kuo daugiau užsakomųjų mokslinių tyrimų ūkio subjektams ir už uždirtas lėšas proporcingai buvo skatinamos papildomu finansavimu. Biudžetines lėšas derinant su ESFI lėšomis, buvo finansuojamos doktorantūros studijos, doktorantų stipendijos, jų akademinės išvykos. 2012–2014 m. laikotarpiu buvo įgyvendinama Ilgalaikė institucinė 2012–2014 metų ekonomikos mokslinių tyrimų programa „Lietuvos ekonomikos ilgalaikio konkurencingumo iššūkiai“. Šia programa mokslininkai siekė nustatyti naujų augančių pasaulio ekonomikos centrų konkurencinę grėsmę tradicinėmis technologijomis grindžiamai gamybai Lietuvoje, ištirti aukštųjų technologijų ir inovacijų plitimo ūkyje sąveiką su verslo aplinka, kreditų rinkos šoko poveikį. Programai įgyvendinti skirta 767 493,05 eurų.⁶⁹

Kur kas daugiau lėšų MTEPI sistemoje vykstantiems procesams plėtoti skirta iš ESFI. Priemonės, skirtos MTEPI sistemai plėtoti vykdytos įgyvendinant Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos prioritetą „Tyrėjų gebėjimų stiprinimas“ (ŠMM) ir Ekonomikos augimo veiksmų programos prioritetą „Ūkio konkurencingumui ir ekonomikos augimui skirti moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra“ (EiMin). ŠMM įgyvendintos priemonės:

- Mokslininkų ir kitų tyrėjų kvalifikacijos tobulinimas, mobilumo ir studentų mokslinių darbų skatinimas. Priemonės pagrindu įgyvendintiems projektams skirta 36 701 685,95 eurų. Projektai apėmė paramą žinių ir technologijų perdavimo gebėjimams ir veiklai skatinti, tyrėjų verslumui skatinti, podoktorantūros stažuotėms, studentų mokslinei veiklai skatinti, aukštos kvalifikacijos specialistams (doktorantams) rengti, trumpalaikiams mokslininkų vizitams;⁷⁰
- Aukštos kvalifikacijos specialistų rengimas. Priemonės tikslas, įgyvendinant II pakopos studijų programas, rengti aukštos kvalifikacijos specialistus žinioms, mokslui imliuose ūkio subsektoriuose (NKP). Priemonei įgyvendinti skirta 4 047 814,53 eurų;⁷¹
- MTTP tematinų tinklų, asociacijų veiklos stiprinimas. Priemonė buvo skirta sustiprinti mokslo ir studijų institucijų tarpusavio ryšius, ryšius su socialiniais-ekonominiais partneriais, kuriant ir palaikant asociacijas ir kitokias veiklos koordinavimui skirtas organizacijas. Šios priemonės pagrindu buvo finansuojamos ir slėnių asociacijos. Priemonės pagrindu įgyvendintiems projektams skirtas 9 976 628,42 eurų finansavimas;⁷²
- MTTP kokybė ir ekspertų rengimas. Įgyvendinant šią priemonę buvo vykdyti projektai, skirti sustiprinti mokslo ir studijų institucijų atviros prieigos centrų, sukurtų MTEPI infrastruktūros pagrindu, koordinatorių kompetenciją, sustiprinti tyrėjų gebėjimus dalyvauti tarptautinėse MTEP programose, teikti visokeriopą pagalbą atvykstantiems ir išvykstantiems mokslininkams. Taip pat šios priemonės lėšomis buvo įgyvendinami daugiašaliai į rinką orientuoti verslo ir mokslo MTEPI projektai, skirti plėtoti pažangias MTEP kryptis. Priemonei įgyvendinti skirta 3 670 548,78 eurų;⁷³
- Parama mokslininkų ir kitų tyrėjų mokslinei veiklai (visuotinė dotacija). Šios priemonės pagrindu, LMT finansavo Lietuvos tarptautinio lygio mokslininkų MTEP projektus, taip pat projektus, skirtus pritraukti ir reintegruoti aukšto lygio mokslininkus. Šiems projektams įgyvendinti skirta 33 187 775,22 eurų;⁷⁴

⁶⁷ Švietimo ir mokslo ministro ir ūkio ministro 2011 m. sausio 4 d. įsakymas Nr. V-1/4-2 „Dėl Aukštųjų technologijų plėtros 2011–2013 metų programos patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.470C24DCF7BD>)

⁶⁸ Ūkio ministro 2011 m. kovo 3 d. įsakymas Nr. 4-118 „Dėl Pramoninės biotechnologijos plėtros Lietuvoje 2011–2013 metų programos patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.09AAA8D3B09D>)

⁶⁹ Švietimo ir mokslo ministro 2012 m. liepos 9 d. įsakymas Nr. V-1104 „Dėl Ilgalaikės institucinės 2012–2014 metų ekonomikos mokslinių tyrimų programos „Lietuvos ekonomikos ilgalaikio konkurencingumo iššūkiai“ patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.CE5D259BAA52>)

⁷⁰ http://www.esparama.lt/priemone?priem_id=000bdd5380003d63

⁷¹ http://www.esparama.lt/priemone?priem_id=000bdd5380003d65

⁷² http://www.esparama.lt/priemone?priem_id=000bdd538000921a

⁷³ http://www.esparama.lt/priemone?priem_id=000bdd5380003d69

⁷⁴ http://www.esparama.lt/priemone?priem_id=000bdd53800049cb

- Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros veiklų vykdymas pagal nacionalinių kompleksinių programų tematikas. Priemonė skirta finansuoti aukšto tarptautinio lygio MTEP veiklas, numatytas NKP. Jai įgyvendinti skirta 10 196 545,99 eurų;⁷⁵
- Aukšto tarptautinio lygio mokslinių tyrimų skatinimas. Priemonės tikslas – skatinti aukšto tarptautinio lygio mokslinių tyrimų, nukreiptų į ateityje Lietuvos gerovę ir konkurencingumą lemsiančias prioritetines ūkio sritis, numatytas Lietuvos inovacijų 2010-2020 metų strategijoje, vykdymą bei skatinti aukšto tarptautinio lygio mokslinius tyrimus aukštųjų ir vidutiniškai aukštų technologijų srityse. Priemonės pagrindu įgyvendintiems projektams skirta 13 792 096,01 eurų;⁷⁶
- Žinių apie mokslą ir technologijas gilinimas ir sklaida tarp mokinių ir jaunimo bei lyčių lygybės moksle skatinimas. Įgyvendinant šią priemonę, mokiniai buvo skatinami ateityje rinktis tyrėjo karjerą, visuomenėje populiarinamas mokslas ir technologijos, leidžiami periodiniai mokslo leidiniai, skatinama lyčių lygybė moksle, gerinama viešųjų bibliotekų paslaugų kokybė, tad galima teigti, kad priemonė nukreipta į mokslo populiarinimą, o jai įgyvendinti skirta 6 811 662,06 eurų;⁷⁷
- Valstybės pagalba aukštos kvalifikacijos darbuotojų įdarbinimui įmonėse. Priemonė buvo skirta paskatinti tyrėjų įdarbinimą žinioms imliose įmonėse, taip siekiant padidinti jų MTEP potencialą ir paskatinti aktyviau įsitraukti į MTEP veiklas. Visgi, priemonė nesulaukė didelio įmonių susidomėjimo, tad įgyvendinti tik 4 projektai, kuriems skirtas 939 347,66 eurų finansavimas.⁷⁸

EiMin įgyvendintos priemonės:

- Idėja LT. Šia priemone buvo siekiama padėti įmonėms tinkamai pasirengti įgyvendinti MTEP projektus, remiantų projektų techninių galimybių studijų parengimą. 178 projektams įgyvendinti buvo skirta 4 283 449,3 eurų;⁷⁹
- Intelektas LT. Tai pagrindinė EiMin įgyvendinta priemonė, skirta verslo įmonių MTEP veikloms finansuoti. 261 projektui įgyvendinti skirtas 60 352 162,91 eurų finansavimas. Kita susijusi priemonė – Intelektas LT+, kuri aptarta šio skyriaus poskyryje „Priemonės ir projektai“, sudarė sąlygas verslo įmonėms kurti ir plėtoti savo MTEPI infrastruktūrą;⁸⁰
- InoČekiai LT. Įgyvendinant šią priemonę, verslo įmonės buvo skatinamos naudotis atviros prieigos centrų teikiamomis MTEP paslaugomis, finansuojant dalį jų išlaidų. Priemonei skirtas 3 475 440,22 eurų finansavimas;⁸¹
- Inoklaster LT. Priemonė buvo skirta sustiprinti panašią veiklą vykdančių įmonių ryšius, jungiantis joms į aukštą pridėtinę vertę kuriančius tinklus (klasterius). Buvo remiamos tokios veiklos, kaip klasterio koordinavimas, tyrimai, reikalingi klasteriui plėtoti, rinkodara, naujų narių pritraukimas, bendro naudojimo atviros prieigos infrastruktūros administravimas, klasterio narių bendradarbiavimas ir pan. Priemonei įgyvendinti skirta 3 591 624,03 eurų ir įgyvendinta 19 projektų. Šią priemonę papildė kita EiMin priemonė, Inoklaster LT+, aptarta šio skyriaus poskyryje „Priemonės ir projektai“, kurios pagrindu buvo plėtojama bendro naudojimo klasterių infrastruktūra;⁸²
- Inogeb LT-1. Įgyvendinant priemonę buvo populiarinamos modernios technologijos ir inovacijos, ugdomas visuomenės kūrybiškumas, skatinama inovacijų partnerystė, teikiamos inovacijų paramos paslaugos. Priemonei įgyvendinti skirta 6 401 289,07 eurų;⁸³
- Inogeb LT-3. Įgyvendinant šią priemonę buvo siekiama skleisti informaciją apie įgyvendinamas inovacijų programas, priemones, jų rezultatus, teikiamos paslaugos verslo įmonėms, kuriančioms ir diegiančioms inovacijas, buvo skatinamas naujų inovatyvių įmonių kūrimas, joms teikiamos inkubavimo paslaugos, skatinamas verslo ir mokslo bendradarbiavimas, technologijų perdavimas, MTEP rezultatų komercinimas, intelektinės nuosavybės apsauga, inovacijos versle. Priemonei įgyvendinti skirta 9 255 069,33 eurų. Priemonės Inogeb LT-1 ir Inogeb LT-3 neatsiejamos nuo priemonės Inogeb LT-2, aptarta šio skyriaus poskyryje „Priemonės ir projektai“, kurios pagrindu buvo plėtojama subjektų, teikiančių inovacijų paramos paslaugas, infrastruktūra, pvz. plėtojami mokslo ir technologijų parkai, verslo inkubatoriai, jų MTEP laboratorijos ir pan.⁸⁴

⁷⁵ http://www.esparama.lt/priemone?priem_id=000bdd538000c124

⁷⁶ http://www.esparama.lt/priemone?priem_id=000bdd538000c137

⁷⁷ http://www.esparama.lt/priemone?priem_id=000bdd5380003d6c

⁷⁸ http://www.esparama.lt/priemone?priem_id=000bdd5380003d6b

⁷⁹ http://www.esparama.lt/priemone?priem_id=000bdd5380001181

⁸⁰ http://www.esparama.lt/priemone?priem_id=000bdd5380001182

⁸¹ http://www.esparama.lt/priemone?priem_id=000bdd538001052b

⁸² http://www.esparama.lt/priemone?priem_id=000bdd5380001510

⁸³ http://www.esparama.lt/priemone?priem_id=000bdd5380001515

⁸⁴ http://www.esparama.lt/priemone?priem_id=000bdd538000a97b

Atskiro paminėjimo verta ES 7-oji bendroji mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinės veiklos programa. Tai buvo pagrindinis 2007–2013 m. laikotarpio ES instrumentas moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai finansuoti bei skatinti tarptautinius, tarpdisciplininius projektus, sukuriant palankias sąlygas suvienyti įvairių šalių tyrėjų įdirbį ir žinias ir visiems kartu siekti aukštos kokybės rezultatų mokslo ir inovacijų srityje. Dalyvavimas bendrosiose ES programose praplečia mokslininkų ir kitų tyrėjų galimybes įsijungti į tarptautinius MTEPI tinklus, sustiprinti esamus ar atrasti naujus ryšius su Europos tyrėjais, mokslo centrais ir taip pat užsitikrinti ilgalaikį finansavimą MTEP veiklai susikuriant alternatyvą kukliam LR biudžetiniam mokslo finansavimui ir nepastoviam bei griežtomis taisyklėmis susaistytam bei taip pat ribotam ESFI finansavimui. Programa atvėrė galimybes ir įmonėms dalyvauti MTEPI veikloje Europos mastu.

Rezultatai

Pagrindiniai 2007–2013 m. MTEPI infrastruktūros plėtros iniciatyvų rezultatai – modernūs mokslo centrai mokslo ir studijų institucijose, jų pagrindu suformuoti atviros prieigos centrai, mokslinių tyrimų infrastruktūros, taip pat sukurti ar išplėtoti verslo įmonių mokslo centrai, MTEP vykdančiosios padaliniai, bendra įmonių telkinių (klasterių) infrastruktūra, išplėtotas inovacijų paramos tinklas (mokslo ir technologijų parkai, verslo inkubatoriai), sukurtos sąlygos investicijoms, plėtojant investicines inovacijų zonas. Apžvalgoje plačiau nagrinėjami atviros prieigos centrai ir mokslinių tyrimų infrastruktūros. Šie du dariniai, nors ir pasižymi skirtingomis funkcijomis, glaudžiai susiję, kadangi gali būti formuojami tos pačios MTEPI infrastruktūros pagrindu, pvz. tam tikri laboratorinės įrangos komplektai, laboratorijos, centrai ir pan. vienu metu gali sudaryti ir atviros prieigos centrą ir mokslinių tyrimų infrastruktūrą.

Atviros prieigos centrų idėja pradėta formuoti pradėjus vykdyti slėnių plėtros programų pagrindu įgyvendinamus MTEPI infrastruktūros plėtros projektus. Ši idėja buvo pradėta įgyvendinti norint realizuoti siekį sustiprinti mokslo ir verslo sąveiką slėniuose bei skirtingų mokslo ir studijų institucijų bendradarbiavimą tais atvejais, kai atitinkamais laboratoriniais prietaisais aprūpinama viena institucija, nepaisant to, kad jis buvo reikalingas ir kitoms ar priešingai – numačius galimybę dalintis turimais prietaisais – išvengti įsigyjamos įrangos dubliavimo atvejų. ŠMM ministro 2010 m. birželio 8 d. įsakymu Nr. V-852 patvirtintas Atviros prieigos centro valdymo reglamentas. Reglamente nustatyta, kad atviros prieigos centras (APC) – tai mokslo ir studijų institucijoje arba institucijų tinkle dislokuota tam tikra mokslo ir studijų infrastruktūra, kurios naudojimo tvarka nustatoma Reglamentu ir APC administravimo taisyklėmis. Reglamente buvo gan detalios nustatytos sąlygos, pagal kurias APC turėtų būti sudaromi, valdomi, naudojami jų išteklių ir paslaugos, nustatoma kainodara už paslaugas ir išteklių naudojimą, taip pat nustatyti rodikliai, pagal kuriuos vertinama APC veikla ir nuo to galėtų priklausyti jų finansavimas. Tiesa, nebuvo numatyta jokių priemonių, skirtų tiesiogiai finansuoti APC veiklą. Įsibėgėjus slėnių plėtros programų pagrindu įgyvendinamiems projektams, kai kuriuos jų gan greit įgyvendinus ar įsigijus MTEP įrangą, kurią galima buvo pradėti naudoti ir nebaigus projektų, pradėti formuoti APC. APC registravimu, jų veiklos koordinavimu rūpinasi MITA. MITA taip pat įgyvendino projektus, skirtus didinti APC dirbančių mokslininkų ir APC koordinatorių kompetenciją prisidėti prie MTEP rezultatų komercinimo, plėtoti APC ryšius su Lietuvos ir užsienio partneriais, skleisti informaciją apie APC galimybes, didinti teikiamų MTEP paslaugų žinomumą. APC, iš pradžių pradėti formuoti slėnių plėtros projektų įgyvendinimo metu įsigytos įrangos pagrindu, ilgainiui virto atviros prieigos principu, kuriuo vadovaudamosi mokslo ir studijų institucijos suteikia prieigą prie didžiosios dalies savo turimos MTEPI infrastruktūros pagal jų pačių nustatytas taisykles. APC reglamentas ilgainiui švelnėjo ir šiuo metu yra tik rekomendacinis dokumentas, paliekantis mokslo ir studijų institucijoms teisę savo nuožiūra spręsti kaip, kam, kokiomis sąlygomis bus teikiamos atviros prieigos paslaugos, kurios daugeliu atvejų yra ne kas kita, o MTEP užsakymų vykdymas. MITA administruojamame registre šiuo metu užregistruoti 25 APC, o APC formuoja netgi slėnių plėtros programų įgyvendinimo procese nedalyvavusios institucijos, pvz. VDU, Baltijos pažangiųjų technologijų institutas. Siekdama koordinuoti APC veiklą, MITA suformavo atvirą Lietuvos mokslo ir inovacijų tinklą „Open R&D Lietuva“, vienijantį MTEP rezultatus generuojančias bei MTEP paslaugas teikiančias institucijas.

21 pav. MITA APC registre užregistruoti APC

Institucija	Atviros prieigos centras
VU	<ul style="list-style-type: none"> • Lazerinių tyrimų centro kompleksas „Naglis“ • Jungtinis Gyvybės mokslų centras • Informacinių technologijų atviros prieigos centras • Fizinių ir technologijos mokslų atviros prieigos centras
KTU	<ul style="list-style-type: none"> • Maisto mokslo ir technologijų Atviros prieigos centras • Nacionalinis atviros prieigos ir MTEP centras

ASU	Biosistemų inžinerijos, biomasės energetikos ir vandens inžinerijos centras
VG TU	Civilinės inžinerijos mokslo centras
LSMU	<ul style="list-style-type: none"> • Naujausių farmacijos ir sveikatos technologijų centras • Gyvūnų mitybos ir biotechnologijų atviros prieigos centras • Gyvūnų sveikatingumo ir gyvūninės kilmės žaliavų kokybės atviros prieigos centras
KU	Jūros tyrimų institutas
VDU	Instrumentinės analizės atviros prieigos centras
ASU, LAMMC	Atviros prieigos Žemės ir miškų jungtinis tyrimų centras
FTMC	<ul style="list-style-type: none"> • Elektroninės mikroskopijos, rentgeno spindulių difraktometrijos ir spektrometrijos atviros prieigos centras • Atviros prieigos centras Baltijos gamybos centras • Atviros prieigos centras „PFI“ (Prototipų formavimas ir integravimas) • Konversinių ir cheminių dangų atviro prieigos centras
IMC	Jungtinis inovatyvios medicinos centras
LAMMC	<ul style="list-style-type: none"> • Vaisių ir daržovių perdirbimo technologijų modeliavimo atviros prieigos centras • Agrobiologinių tyrimų atviros prieigos centras
LEI	Nacionalinis atviros prieigos ateities energetikos technologijų mokslo centras
GTC	Gamtos tyrimų Atviros prieigos centras
Panevėžio mechatronikos centras	Nano ir mikro technologijų laboratorijos atviros prieigos centras
Baltijos pažangių technologijų institutas, UAB „Teravil“, UAB „Geozondas“	Jungtinis atviros prieigos centras

Šaltinis – MITA

2007-2013 m. ESFI laikotarpiu ir anksčiau sukurtos MTEPI infrastruktūros ir joje dirbančių tyrėjų ir kitų specialistų, ryšių tarp skirtingų mokslo ir studijų institucijų ar Lietuvos institucijų su užsienio institucijomis pagrindu formuojamos mokslinių tyrimų infrastruktūros (MTI). Nepaisant gan didelių investicijų į MTEPI infrastruktūrą, jos plėtros ir atnaujinimo poreikis visada išliks, tyrėjams siekiant praplėsti žinias apie supantį pasaulį, kadangi naujos žinios suformuoja dar didesnį žinių poreikį, o tam, kad jį patenkinti, reikalingi vis naujesni instrumentai, prietaisai ir kitokia įranga. Lietuva, netgi su ES investicijomis nėra pajėgi patenkinti visų šalies tyrėjų poreikių, kurie tik didėja vis daugiau bendradarbiaujant su užsienio partneriais, verslu, atliepiant valstybės ir visuomenės poreikius. Kita vertus, ES laikant bendra erdve, kurioje laisvai keičiamasi žiniomis, žvelgiant iš bendros ES politikos perspektyvos, neracionalu ir neekonomiška santykinai bendrus išteklius naudoti plėtojant tokią pačią ar panašią veiklą vykdančius MTEPI infrastruktūros objektus, jeigu bendrus ES tyrėjų poreikius gali patenkinti vienas ar keli tokie objektai. Tai ir sąlygojo ES lygmens poreikį kurti bendrą mokslinių tyrimų erdvę, kurios neatsiejama dalis – bendra MTEPI infrastruktūra, kurios ištekliai, paslaugos, kuriamos žinios būtų prieinamos kuo platesniam naudotojų ratui. Vieningos ES MTEPI infrastruktūros formavimo procesui koordinuoti 2002 m. EK suformavo Europos mokslinių tyrimų infrastruktūrų strateginį forumą (European Strategy Forum on Research Infrastructures) – ESFRI. ESFRI misija – parengti nuoseklią Europos MTI politikos strategiją, formuoti bendrą strateginį požiūrį, derinti šalių interesus ir skatinti daugiašalių MTI plėtros ir geresnio panaudojimo iniciatyvas ES ir pasaulyje. ESFRI reguliariai rengia Europos MTI kelrodį – Europos MTI plėtros planą, kuriame nustatytos ilgalaikės strateginės kryptys, siekiant suderinti Europos lygmeniu sukurtas priemones ir nacionalinių valstybių pastangas. Pirmasis ESFRI kelrodis išleistas 2006 m., o paskutinis – 2018 m. Kiekviena ES valstybė narė reguliariai rengia savo nacionalinius kelrodžius. Pirmasis Lietuvos MTI kelrodis parengtas 2011 m., paskutinis – 2015 m. Į naujausių kelrodį įtrauktos 22 MTI. Už Lietuvos MTI politikos įgyvendinimą atsakinga ŠMM. Rekomendacijas ŠMM dėl Lietuvos MTI politikos strateginio koordinavimo teikia ŠMM ministro sudaryta ŠMM mokslinių tyrimų infrastruktūrų komisija. Lietuvos MTI kelrodį formuoja ir į jį įtrauktų MTI veiklą vertina LMT. MTI rūšis, kelrodžio sudarymą, dalyvavimo tarptautinėse MTI inicijavimą, sprendimų dėl dalyvavimo tarptautinėse MTI priėmimą, narystės tarptautinėse MTI finansavimą ir dalyvavimo tarptautinėse MTI rezultatų vertinimą reglamentuoja Lietuvos

mokslių tyrimų infrastruktūrų kelrodžio ir dalyvavimo tarptautinėse mokslinių tyrimų infrastruktūrose tvarkos aprašas, patvirtintas ŠMM ministro 2017 m. spalio 11 d. įsakymu Nr. V-769.

22 pav. 2015 m. sudarytame MTI kelrodyje esančios MTI

Pavadinimas	Valdytojas	Dalyvaujančios institucijos / padaliniai
Socialinių ir humanitarinių mokslų srities MTI		
„E-lingua“ (CLARIN-LT)	VDU	<ul style="list-style-type: none"> • VDU Humanitarinių mokslų fakulteto Kompiuterinės lingvistikos centras ir Informatikos fakultetas; • KTU Informatikos fakulteto Informacinių sistemų katedra ir Informacinių sistemų projektavimo technologijų centras; • VU Taikomųjų mokslų institutas.
Europos socialinis tyrimas	KTU	KTU Viešosios politikos ir administravimo Institutas
Lietuvos humanitarinių ir socialinių mokslų duomenų archyvas (LiDA)	KTU	KTU Viešosios politikos ir administravimo Institutas
Žmogaus gerovės ir raidos mokslinių tyrimų infrastruktūra (HUMRE)	VU	<ul style="list-style-type: none"> • VU Filosofijos fakultetas; • VU Gamtos mokslų fakultetas.
Paveldo ir istorijos tyrimų infrastruktūra „Aruodai“ (PITI „Aruodai“)	VU	<ul style="list-style-type: none"> • VU Komunikacijos fakultetas; • LLTI; • UAB „Atviras kodas verslui“.
Biomedicinos mokslų srities MTI		
Nacionalinių aerobiologinių mokslinių tyrimų infrastruktūra (AEROINFRA)	ŠU	<ul style="list-style-type: none"> • ŠU Aplinkotyros ir fizikos katedra; • VU Hidrologijos ir klimatologijos katedra; • VU Tarpfakultetinė vaistų tyrimo ir sintezės laboratorija; • LAMMC Augalų patologijos ir apsaugos skyrius.
Medicinių duomenų kaupimo, saugojimo ir analizės nacionalinė tyrimų infrastruktūra (MEDWAN)	KTU	KTU Sveikatos telematikos mokslo institutas
Eksperimentinių gyvūnų tyrimų infrastruktūra (REIA)	LSMU	<ul style="list-style-type: none"> • LSMU Veterinarijos akademija; • IMC.
Kompiuterinės, struktūrinės ir sistemų biologijos centras („CossyBio“)	VU	<ul style="list-style-type: none"> • VU Biotechnologijos institutas; • VU Biochemijos institutas; • LSMU Neuromokslų institutas ir Kardiologijos institutas; • NVI.
Metabolominės ekologijos tyrimų infrastruktūra (INECOM)	GTC	<ul style="list-style-type: none"> • GTC; • KU Baltijos pajūrio aplinkos tyrimų ir planavimo institutas.
Konsorciumas „Biobank-LT“	<i>atstovauja</i> Santariškių medicinos įstaigų asociacija	<ul style="list-style-type: none"> • asociacija „Santaros slėnis“; • Inovatyvios farmacinės pramonės asociacija; • LR Krono ir opinio kolito ligų draugija;

		<ul style="list-style-type: none"> • Onkohematologinių ligonių bendrija „Kraujas“; • VŠĮ Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninės Kauno klinikų filialas Onkologijos ligoninė; • Santariškių medicinos įstaigų asociacija; • Lietuvos sveikatos mokslų universitetas; • VŠĮ Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninė Kauno klinikos; • UAB „Kamieninių ląstelių tyrimų centras“; • VŠĮ Vilniaus universiteto ligoninės Santariškių klinikų filialas Vaikų ligoninė, • Inovatyvios medicinos centras; • VŠĮ Vilniaus universiteto ligoninės Santariškių klinikų filialas Valstybinis patologijos centras; • Vilniaus universitetas; <p>VŠĮ Vilniaus universiteto ligoninė Santaros klinikos.</p>
Fizinių ir technologijos mokslų srities MTI		
Inovatyvios chemijos centras (INOCHEMAS)	FTMC	<ul style="list-style-type: none"> • FTMC Chemijos institutas; • VU Chemijos fakultetas.
Lietuvos GRID ir našių skaičiavimų tinklas („LitGrid-HPC“)	VU	<ul style="list-style-type: none"> • VU; • FTMC.
Mechatronikos mokslinių tyrimų infrastruktūra („Mechatronika“)	KTU	KTU Mechatronikos institutas
Mikro-, nanotechnologijų ir analizės atviros prieigos centras (MNAAPC)	KTU	KTU Medžiagų mokslo institutas
Molėtų astronomijos observatorija (MAO)	VU	<ul style="list-style-type: none"> • VU Teorinės fizikos ir astronomijos institutas; • VU Fizikos fakultetas; • FTMC Puslaidininkų fizikos institutas.
Nacionalinės ir tarptautinės prieigos didelio intensyvumo ir plataus bangų ruožo ultratrumpųjų impulsų lazerių MTI (Lazerių MTI)	VU	<ul style="list-style-type: none"> • VU Fizikos fakulteto Kvantinės elektronikos katedra ir lazerinių tyrimų centras; • FTMC Fizikos institutas: <ul style="list-style-type: none"> - Lazerinių technologijų skyrius; - FTMC Molekulinių darinių fizikos skyrius.
Puslaidininkų technologijų centras (PTC)	VU	<ul style="list-style-type: none"> • VU Fizikos fakultetas; • VU Taikomųjų mokslų institutas; • FTMC Puslaidininkų fizikos institutas; • FTMC Fizikos institutas; • FTMC Chemijos institutas.
Spektrometrinis medžiagų ir elektroninių / molekulinų vyksmų charakterizavimo centras (SPECTROVERSUM)	VU	<ul style="list-style-type: none"> • VU Fizikos fakultetas; • FTMC.
Taikomosios chemijos ir biofarmacijos centras	KTU	<ul style="list-style-type: none"> • KTU; • LSMU;

(klasteris) („AChePha“)		<ul style="list-style-type: none"> • VDU; • ASU; • KU; • LEI.
Ultragarsinių neardomųjų bandymų, matavimų ir diagnostikos centras (ULTRATEST)	KTU	KTU K. Baršausko ultragarso mokslo institutas
Žemės ūkio mokslų srities MTI		
Augalų genetikos ir biotechnologijos centras (AGBC)	LAMMC	LAMMC

Šaltinis – LMT

Kalbant apie formalius, ESFI veiksmų programose numatytus rezultatus, 2007–2013 m. ESFI laikotarpio pradžioje buvo numatyti stebėsenos rodikliai kiekvienai priemonei. Aukščiau aptartos MTEPI infrastruktūros plėtros priemonės taip pat turėjo stebėsenos rodiklius, pagal kurių pasiekimą buvo vertinamas priemonių veiksmingumas. Rodiklių pasiekimas pateikiamas 21 pav. Kaip matyti, beveik visi rodikliai pasiekti ir netgi viršyti. Verta paminėti, kad nepasiekti rodikliai, numatę pritraukti privačių investicijų – iš 183 mln. eurų planuotų pritraukti investicijų, pritraukta 74,88 mln. eurų. Gerokai viršyti rodikliai, numatę sukurti ar aprūpinti įranga naujas laboratorijas, sukurti naujas darbo vietas. Daugiausia kartų – 10, viršytas rodiklis, pagal kurį buvo numatyta sukaupti mokslo publikacijų elektroninių dokumentų.

23 pav. 2007–2013 m. ESFI laikotarpio MTEPI infrastruktūros plėtros priemonių stebėsenos rodiklių pasiekimai

Rodiklis	Matavimo vienetas	Veiksmų programoje planuota reikšmė	Pasiekta reikšmė
Priemonė „Aukšto lygio mokslinių tyrimų centrų ir kompetencijos centrų plėtojimas“			
MTTP bazės plėtros projektai	Skaičius	5	5
Pasirašytos bendradarbiavimo sutartys tarp tyrimų institucijų ir labai mažų, mažų ir vidutinių įmonių	Skaičius	15	22
Sukurti ir veikiantys mokslinių tyrimų centrai	Skaičius	5	5
Priemonė „Nacionalinio atviros prieigos mokslinės komunikacijos ir informacijos centro kūrimas“			
MTTP bazės plėtros projektai	Skaičius	1	1
Sukurti nacionaliniai atviros prieigos mokslinės komunikacijos ir informacijos centrai	Skaičius	1	1
Priemonė „Bendrosios mokslo ir studijų infrastruktūros stiprinimas“			
Parengti MTTP infrastruktūros dokumentacijos projektai, skirti MTTP bazės plėtrai	Skaičius	3	6
MTTP bazės plėtros projektai	Skaičius	26	29
Bendros darbo vietos mokslinių tyrimų srityje	Skaičius	605	664
Pasirašytos bendradarbiavimo sutartys tarp tyrimų institucijų ir labai mažų, mažų ir vidutinių įmonių	Skaičius	162	250
Sukurtos, atnaujintos ir/arba įranga aprūpintos mokomosios laboratorijos (auditorijos)	Skaičius	131	211
Sukurtos, atnaujintos ir/arba įranga aprūpintos mokslinės laboratorijos	Skaičius	239	346
Sukurti ir veikiantys mokslinių tyrimų centrai	Skaičius	20	22
Priemonė „Infrastruktūros, skirtos žinių apie mokslinius tyrimus, technologijas ir inovacijas gilinimui ir sklaidai, kūrimas“			
MTTP bazės plėtros projektai	Skaičius	1	1
Įrengtos mobilios mokslinės – demonstracinės laboratorijos	Skaičius	2	2

Priemonė „Nacionalinių mokslo programų ir kitų aukšto lygio mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros projektų vykdymas“			
MTTP bazės plėtros projektų skaičius	Skaičius	11	13
Pasirašytos bendradarbiavimo sutartys tarp tyrimų institucijų ir labai mažų, mažų ir vidutinių įmonių	Skaičius	5	-
Bendros darbo vietos mokslinių tyrimų srityje	Skaičius	45	122
Priemonė „Mokslininkų ir kitų tyrėjų kvalifikacijos ir kompetencijų tobulinimas (mokslo duomenų bazės, e. dokumentai)“			
Sukaupta mokslo publikacijų elektroninių dokumentų	Skaičius	2700	27863
Užprenumeruotos duomenų bazės	Skaičius	88	112
Mokslininkai ir kiti tyrėjai (išskyrus studentus), kurie mokėsi pagal neformaliojo švietimo programas	Skaičius	1900	1874
Studentai, kurie mokėsi pagal neformaliojo švietimo programas	Skaičius	1000	1040
Mokslininkų ir kitų tyrėjų (išskyrus studentus), kurie sėkmingai baigė neformaliojo švietimo programas bei gavo neformaliojo švietimo programos baigimo pažymėjimus, dalis	Procentai	85	101
Studentų, kurie sėkmingai baigė neformaliojo švietimo programas ir gavo neformaliojo švietimo programos baigimo pažymėjimus, dalis	Procentai	85	103
Priemonė „Inogeb LT-2“			
Investicijoms parengto mokslo, studijų ir verslo centro (slėnio) teritorijos plotas	Ha	50	66,85
Paremtų technologijų parko infrastruktūros objektų plotas	M ²	15000	23433,77
MTTP ir inovacijų aplinkos gerinimo projektai	Skaičius	11	10
Sukurti ar išplėtoti technologijų parkai	Skaičius	5	10
Smulkaus ir vidutinio verslo (toliau šiame skirsnyje vadinama – SVV) subjektai, įsikūrę paremtuose technologijų parko infrastruktūros objektuose per 3 metus po projekto įgyvendinimo (rodiklio reikia paramos veiksmingumui ir poveikiui vidutiniu laikotarpiu stebėti, todėl jis nacionalinio lygmens; informacija bus renkama iš projektų vykdytojų)	Skaičius	70	110
Pradedantieji SVV subjektai (veikiantys iki 5 metų), įsikūrę paremtuose technologijų parko infrastruktūros objektuose per 3 metus po projekto įgyvendinimo, – iš visų jame įsikūrusių SVV subjektų (rodiklio reikia paramos veiksmingumui ir poveikiui vidutiniu laikotarpiu stebėti, todėl jis nacionalinio lygmens; informacija bus renkama iš projektų vykdytojų)	Procentai	20	60,61
Priemonė „Intelektas LT+“			
Sukurtos tyrėjų ir pagalbinio personalo darbo vietos	Skaičius	200	287
MTTP projektai (įmonių mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros veikla) (MTTP projektai, priemonės kontekste suprantami kaip sukurtos ar išplėtos įmonės MTTP infrastruktūros skaičius)	Skaičius	100	128
Įmonės MTTP veiklos išlaidų didėjimas per 3 metus po projekto įgyvendinimo (rodiklio reikia paramos veiksmingumui ir poveikiui vidutiniu laikotarpiu stebėti, todėl jis nacionalinio lygmens; informacija bus renkama iš projektų vykdytojų)	Procentai	50	58,95

sukurtos ilgalaikių tyrėjų ir pagalbinių personalo darbo vietos per 3 metus po projekto įgyvendinimo (rodiklio reikia paramos veiksmingumui ir poveikiui vidutiniu laikotarpiu stebėti, todėl jis nacionalinio lygmens; informacija bus renkama iš projektų vykdytojų)	Skaičius	200	374
Įmonės MTTP veiklos išlaidų didėjimas per 3 metus po projekto įgyvendinimo (rodiklio reikia paramos veiksmingumui ir poveikiui vidutiniu laikotarpiu stebėti, todėl jis nacionalinio lygmens; informacija bus renkama iš projektų vykdytojų)	Procentai	50	709,79
Pritraukta privačių investicijų	Skaičius	145	61,34
Priemonė „InoklasterLT+“			
Sukurti ir veikiančios klasterių mokymo ir tyrimų centrai	Skaičius	4	5
Sukurti ir veikiančios klasterių MTTP infrastruktūros vienetai	Skaičius	5	12
MTTP ir inovacijų aplinkos gerinimo projektai	Skaičius	4	11
Pritraukta privačių investicijų	Mln. eurų	38	13,54
Sukurtos tyrėjų ir pagalbinių personalo (Lietuvos profesijų klasifikatoriuje (LPK-2005) tyrėjai apibrėžti 2 pozicijoje, pagalbinių personalas – 3 pozicijoje) darbo vietos įsteigtuose tyrimų centruose	Skaičius	20	68,63
Klasterio įmonių konsoliduotų MTTP veiklos išlaidų didėjimas per 3 metus po projekto įgyvendinimo (rodiklio reikia paramos veiksmingumui ir poveikiui vidutiniu laikotarpiu stebėti, todėl jis nacionalinio lygmens; informacija bus renkama iš projektų vykdytojų)	Procentai	15	94,5
MTTP centro paslaugomis pasinaudojusios per 3 metus po projekto įgyvendinimo įmonės (rodiklio reikia paramos veiksmingumui ir poveikiui vidutiniu laikotarpiu stebėti, todėl jis nacionalinio lygmens; informacija bus renkama iš projektų vykdytojų)	Skaičius	25	109
Mokymo centre vykdomos mokymo programos	Skaičius	8	31
Mokymo centre tobulinę kvalifikaciją per 3 metus po projekto įgyvendinimo klasterio įmonių darbuotojai (rodiklio reikia paramos veiksmingumui ir poveikiui vidutiniu laikotarpiu stebėti, todėl jis nacionalinio lygmens; informacija bus renkama iš projektų vykdytojų)	Skaičius	160	255
Priemonė „Mokslo duomenų archyvas“			
Gyventojų, besilankančių viešųjų institucijų interneto svetainėse, dalies padidėjimas (palyginti su 2005 metų rodikliu)*	Procentiniai punktai	40	41
Sukurtų elektroninių paslaugų vartotojų, teigiamai vertinančių šias paslaugas, dalis po 2 metų nuo atitinkamų elektroninių paslaugų sukūrimo	Procentai	70	77,78
Paremtos interaktyvios elektroninės viešosios paslaugos (pagal priemonę bus skaičiuojamos paremtos interaktyvios mokslo duomenų archyvo elektroninės paslaugos)	Skaičius	1	1
Institucijos, kurių mokslo tyrimų duomenys integruoti į sukurtą mokslo duomenų archyvą	Skaičius	15	15

* Rodiklis taikomas visoms atitinkamoms Veiksmų programos priemonėms, ne šiai konkrečiai priemonei
Šaltiniai – ŠMM, EiMin, IVPK

Išvados

Šis laikotarpis išsiskiria teisės akty, kuriuose numatyti prioritetai, gausa, tačiau jie didžiąja dalimi sutampa su ankstesnio laikotarpio prioritetais.

Šio laikotarpio išskirtinė iniciatyva, sutelkusi įvairių ministerijų (daugiausia ŠMM ir EiMin) ir kitų valstybės institucijų administracinius gebėjimus, mokslo ir verslo bendruomenę, šalies ir užsienio ekspertus – slėnių kūrimas. Slėnių kūrimą lydėjo temiška artimų nacionalinių kompleksinių programų įgyvendinimas, mokslinių tyrimų institutų tinklo pertvarka.

Buvo įgyvendinamos 5 programos, kuriose atitinkamomis priemonėmis (daugiausia MTEPI ir studijų infrastruktūros plėtros) buvo numatyta 5 žinių ekonomikos branduolių (slėnių) plėtra Vilniuje, Kaune ir Klaipėdoje. Nepaisant to, kad dauguma projektų, numatytų slėnių plėtros programose buvo įgyvendinti, pačios slėnių kūrimo iniciatyvos realizavimo sėkmė iki šiol kelia dvejonių tiek politikų, tiek valdžios institucijų atstovų, tiek akademinės ir mokslo bendruomenės tarpe. Net žvelgiant formaliai, slėnių kūrimas nebaigtas, nes neįgyvendinta dalis programose numatytų projektų (daugiausia skirtų studijų infrastruktūros plėtrai). Dar daugiau abejonių kelia slėnių, kaip veiksmingą studijų, mokslo ir verslo sąveiką sąlygojančių darinių, idėjos įgyvendinimo užbaigtumas. Tačiau veiksmingi slėniai negali veikti neveiksmingoje MTEPI sistemoje, o MTEPI sistema negali būti veiksminga be ryžtingų politinių žingsnių mokslo ir studijų institucijų tinklo, mokslininkų ir tyrėjų atlyginimų, MTEPI imlaus verslo atžvilgiu bei bendradarbiavimo tarp mokslo ir verslo poreikio, paklausos ir pasiūlos santykio, kuris šiuo metu yra neigiamas, turint omenyje itin mažą MTEPI imlaus verslo sektorių. Kaip bebūtų, galimos tolesnio slėnių iniciatyvos realizavimo perspektyvos ir galimybės turėtų būti atskirai išnagrinėtos ir įvertintos.

Iki valstybės mokslinių tyrimų institutų tinklo pertvarkos buvo 17 valstybės mokslo institutų, 18 universiteto mokslo institutų ir 11 valstybės mokslo įstaigų. Po pertvarkos liko 13 mokslinių tyrimų institutų, 17 buvusių institutų integruota į universitetus ir taip papildė jų potencialą. Taip pat įvyko pirmasis universitetų susijungimas, kuomet susijungus Kauno medicinos universitetui ir Lietuvos veterinarijos akademijai, suformuotas Lietuvos sveikatos mokslų universitetas.

Šiuo laikotarpiu buvo įgyvendinta 10 priemonių, skirtų MTEPI infrastruktūrai plėtoti (6 – ŠMM, 3 – EiMin, 1 – IVPK). Įgyvendinti 209 projektai, iš kurių 70 viešosios MTEPI infrastruktūros ir 139 – privačios. Projektams skirta apie 537,2 mln. eurų finansavimo (484,4 mln. eurų valstybės finansavimas ir 52,7 mln. eurų privatus finansavimas).

Iš 413 mln. eurų, skirtų viešajai MTEPI infrastruktūrai plėtoti, 297 mln. eurų skirti slėnių plėtros programose numatytiems projektams.

Kaip ir 2004–2006 m. ESIF laikotarpiu, taip ir šiuo, daugiausia MTEPI infrastruktūros projektų įgyvendino VU. VU taip pat pritraukė gerokai daugiau finansavimo savo projektams, lyginant su kitomis mokslo ir studijų institucijomis (projektams, kuriuose pareiškėjas ar partneris buvo VU, skirta apie 196 mln. eurų).

Daugiausia investicijų viešajai MTEPI infrastruktūrai plėtoti skirta projektams, plėtojantiems medicinos mokslų ir technologijų sritį (61,2 mln. eurų). Kaip ir ankstesniu laikotarpiu, taip ir šiuo, viena gausiausiai finansuotų sričių buvo biotechnologijų ir biofarmacijos medicinoje sritis, kuriai skirta 58,7 mln. eurų. Šios dvi sritys pritraukė ir daugiausia verslo investicijų į privačią MTEPI infrastruktūrą, o valstybė daugiausia investavo į lazerių ir šviesos technologijų srities privačią MTEPI infrastruktūrą.

Didžiausių viešosios MTEPI infrastruktūros projektų pareiškėjas buvo VU – „Nacionalinio fizinių ir technologijos mokslų centro kūrimas“ (69,2 mln. eurų, įgyvendintas kartu su FTMC ir VGTU) ir „Jungtinio Gyvybės mokslų centro sukūrimas“ (41,1 mln. eurų, įgyvendintas kartu su NVI ir VGTU).

Didžiausią privačios MTEPI infrastruktūros plėtros projektą įgyvendino UAB „Soli Tek R&D“ – „UAB "Baltic Solar Solutions" gamybos efektyvumo didinimo, medžiagų ir technologijų tyrimo, sukuriant MTTP infrastruktūrą fotoelektros srityje, projektas“, kurio vertė 8,2 mln. eurų. Daugiausia valstybės investicijų savo projektams pritraukė UAB „Biotechpharma“ – 12,8 mln. eurų. Daugiausia nuosavų lėšų savo MTEPI infrastruktūros plėtrai skyrė UAB „Intersurgical“ – „UAB "Intersurgical" MTTP infrastruktūros plėtra“ projektui šalia valstybės 2,9 mln. eurų, skyrė nuosavų 5,1 mln. eurų investicijų.

Šiuo laikotarpiu taip pat nemažai investuota į studijų infrastruktūrą – įgyvendinti 35 projektai, kuriems skirta 84,3 mln. eurų. Daugiausia investuota į infrastruktūrą, kurios pagalba rengiami socialinių mokslų ir technologijos mokslų specialistai. Didžiausias studijų infrastruktūros projektas skirtas KMU ir LVA susijungimui (14,5 mln. eurų).

Valstybės kapitalo investicijas į mokslo ir studijų institucijų ir kitų šios srities organizacijų pastatų ir patalpų remontą, renovavimą ir rekonstravimą papildė priemonė, skirta mažinti pastatuose suvartojamos energijos sąnaudas – „Viešosios paskirties pastatų renovavimas nacionaliniu lygiu“. 49 projektams, skirtiems mokslo ir studijų institucijų būklei pagerinti, skirtas 26,5 mln. eurų finansavimas.

Šiuo laikotarpiu MTEPI infrastruktūros plėtrą lydėjo kitos priemonės, skirtos tobulinti MTEPI sistemą ir finansuoti aukšto lygio mokslinius tyrimus. Nors ir lėtai, augo biudžetinis finansavimas. Pradėtos įgyvendinti nacionalinės mokslo programos, skirtos mokslo pagalba spręsti aktualias visuomenės problemas, į MTEPI rezultatų komercinimą orientuotos Aukštųjų technologijų plėtros programa ir Pramoninės biotechnologijos plėtros programa. Visgi, didžiausia finansavimo, pasiekiančio MTEPI sistemą dalis teko ESFI.

Šiuo laikotarpiu sukurtos ir iki tol buvusios MTEPI infrastruktūros pagrindu mokslo ir studijų institucijose suformuoti 25 atviros prieigos centrai, daugiausia sietini su slėnių plėtros programų įgyvendinimo metu sukurtais MTEPI infrastruktūros objektais (yra ir išimčių). ŠMM patvirtino atviros prieigos centrų valdymo reglamentą, kuris iš griežtos formos šiuo metu liko dokumentu, reglamentuojančiu atviros prieigos prie viešosios MTEPI infrastruktūros ir paslaugų principą ir numatantis rekomendacijas institucijoms dėl šio principo įgyvendinimo.

Dar vieni dariniai, pradėti formuoti šiuo laikotarpiu ir tebeformuojami iki dabar – mokslinių tyrimų infrastruktūros. Dalis jų taip pat funkcionuoja sukurtos MTEPI infrastruktūros pagrindu ir kai kuriais atvejais persidengia su atviros prieigos centrais. Mokslinių tyrimų infrastruktūros apima ne tik mokslinę įrangą, bet ir su ja dirbančius tyrėjus, jų tarpusavio ryšius, jos taip pat gali būti tarpinstitucinės. Pirminė jų paskirtis – aukšto tarptautinio lygio MTEPI veiklų vykdymas, taip pat įsijungimas į bendrą Europos mokslinių tyrimų erdvę prisijungiant ar kitokiomis formomis dalyvaujant tarptautinių mokslinių tyrimų infrastruktūrų veikloje, taip gaunant prieigą prie tarptautinių MTEPI infrastruktūros išteklių.

Dalis Lietuvos mokslinių tyrimų infrastruktūrų įtraukiama į Lietuvos mokslinių tyrimų infrastruktūrų kelrodį, kurių iki šiol buvo du – išleisti 2011 m. ir 2015 m. Dabartiniame kelrodyje yra 22 infrastruktūros. Lietuvos mokslinių tyrimų infrastruktūrų politiką įgyvendina ŠMM ir LMT.

Laikotarpis nuo 2014 m. iki dabar

Prioritetai, principai ir kitas reglamentavimas

Šis laikotarpis, skirtingai nuo dviejų ankstesnių, aptartų aukščiau, pasižymi tuo, kad didžioji dalis MTEPI srities finansavimo nukreipta iš anksto identifikuotiems prioritetams, dėl kurių sutarė MTEPI finansuojančios institucijos ir atsižvelgiant į juos formulavo sąlygas būsimiems projektams. Prioritetų nustatymas yra sumanios specializacijos proceso dalis. Būtinybę ES valstybėms narėms parengti savo sumanios specializacijos strategijas suformavo Europos Komisija, siekdama veiksmingiau naudoti lėšas ir išteklius, skirtus MTEPI sistemos plėtrai. Taip sumani specializacija tapo viena iš ES taisyklių, siekiant valstybės narėms pasinaudoti MTEPI plėtrai skirtomis lėšomis, o kadangi Lietuvos MTEPI sistema didžiąja dalimi priklauso nuo ESFI, šios taisyklės buvo būtina laikytis ir įdėti nemažai pastangų ją realizuoti.

Europos Komisijos 2013 m. gruodžio 17 d. sprendimo Nr. KOM-(2013) 1303 dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui, Europos žemės ūkio fondui kaimo plėtrai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondai, kurių veiklos gairės pateiktos Bendroje strateginėje programoje, bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniam fondui ir Sanglaudos fondui taikytinos bendrosios nuostatos ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006, 17 straipsnyje numatyta, kad valstybė narė, rengdama 2014–2020 metų ESFI panaudojimo dokumentus, turi įvertinti *ex-ante* (išankstinių) sąlygų MTEPI, numatytų Bendrajame reglamente, įgyvendinimą. Išankstinė sąlyga 2014–2020 metų laikotarpiui įpareigoja Lietuvą nustatyti ribotą skaičių MTEPI prioritetų, pagrindžiant juos turimu MTEPI potencialu ir atsižvelgiant į galimas MTEPI plėtros tendencijas. Ribotų žmogiškųjų, finansinių, materialųjų ir kitų išteklių sąlygomis mažai tikėtina, kad inovacinio šalies potencialo augimas ir tvarus ekonomikos augimas gali būti pasiektas skatinant tuos ūkio sektorius, kuriuose nėra stipraus mokslo potencialo, gebančio pritaikyti naujas mokslo žinias naujoms technologijoms kurti; nėra pakankamai stiprių ūkio subjektų, suvokiančių naujų technologijų diegimo naudą

ir gebančių jas pritaikyti taip, kad didėtų konkurencingumas; mokslas ir verslas menkai ir fragmentuotai bendradarbiauja kurdami naujas technologijas ir steigdami naujas žinioms imlias įmones.⁸⁵

Prioritetinės MTEPI raidos kryptys identifikuotos įvertinus mokslo, ūkio potencialą ir jo gebėjimus reaguoti į nacionalinius ar globalius iššūkius, šiam darbui pasitelkus ekspertus ir įtraukus mokslo, verslo ir viešojo sektoriaus atstovus. LRV 2013 m. spalio 14 d. nutarimu Nr. 951 patvirtintos šios prioritetinės kryptys:

- Energetika ir tvari aplinka;
- Įtrauki ir kūrybinga visuomenė;
- Agroinovacijos ir maisto technologijos;
- Nauji gamybos procesai, medžiagos ir technologijos;
- Sveikatos technologijos ir biotechnologijos;
- Transportas, logistika ir informacinės ir ryšių technologijos.

Prioritetinė MTEPI ir inovacijų kryptis apibrėžta, kaip ūkio sritis, kurioje šalis turi pakankamą mokslo ir verslo potencialą, gebantį atliepti šioje srityje kylančius globalius ar nacionalinius iššūkius ir pasinaudoti galimybėmis, galinčiomis paskatinti ženklus teigiamus pokyčius.⁸⁶

Tolesnis proceso žingsnis – prioritetinių krypčių detalizavimas apėmė kiekvienos prioritetinės krypties perspektyvų, galimybių ir iššūkių, jas veikiančios aplinkos, rinkos tendencijų įvertinimą, problemų ir rizikų identifikavimą, išsamų mokslo ir verslo potencialo ir jo galimybių kurti ir diegti konkrečias žinias, technologijas ir produktus įvertinimą, įtraukiant dar platesnį suinteresuotų institucijų, ekspertų, mokslo ir verslo atstovų ratą. LRV 2014 m. balandžio 30 d. nutarimu Nr. 411 patvirtinta Prioritetinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir inovacijų raidos (sumanios specializacijos) krypčių ir jų prioritetų įgyvendinimo programa, kurios strateginis tikslas – MTEPI sprendimais didinti didelės pridėtinės vertės, žinioms ir aukštos kvalifikacijos darbo jėgai imlių ekonominių veiklų įtaką šalies BVP ir struktūriniams ūkio pokyčiams. Žemesnio lygmens programos tikslai apima siekius 1) kurti inovatyvias technologijas, produktus, procesus ir (arba) metodus ir naudojant šios veiklos rezultatus atliepti globalias tendencijas ir ilgalaikius nacionalinius iššūkius ir 2) didinti Lietuvos ūkio subjektų konkurencingumą ir galimybes įsitvirtinti globaliose rinkose – komerciškai taikyti įgyvendinant MTEPI ir inovacijų prioritetus sukurtas žinias, taip pat žinias, sukurtas kitaip plėtojant prioritetines MTEPI ir inovacijų raidos kryptis ir naudojantis unikalia sąveika (sinergija), atsirandančia bendradarbiaujant mokslo ir studijų institucijoms, ūkio subjektams ir kitiems viešojo ir privataus sektorių subjektams.⁸⁷ Programoje taip pat nustatyti aukščiau minėtų prioritetinių MTEPI krypčių prioritetai. MTEPI prioritetas apibrėžiamas, kaip technologija, produktas, procesas, metodas arba jų grupė, kurią realu sukurti ir pritaikyti visuomenės poreikiams (įskaitant diegimą į rinką), panaudojant turimą šalies MTEPI, inovacijų, verslo ir kitą potencialą. Programą planuota įgyvendinti koordinuotomis ŠMM ir EiMin pastangomis – derinant įvairias viešajam ir privačiam sektoriui skirtas MTEPI ir netgi studijų priemones, tarp kurių ir viešosios bei privačios MTEPI infrastruktūros plėtra ir esamos atnaujinimas.

24 pav. Prioritetinės MTEPI kryptys ir jų prioritetai

Prioritetinės MTEPI kryptys	MTEPI prioritetai
Transportas, logistika ir informacinės ir ryšių technologijos	<ul style="list-style-type: none"> • Sumanios transporto sistemos ir IRT; • Tarptautinių transporto koridorių valdymo ir transporto rūšių integracijos technologijos/modeliai; • Pažangus elektroninis turinys, technologijos jam kurti ir informacinė sąveika; • IRT infrastruktūros, debesų kompiuterijos sprendimai ir paslaugos.
Nauji gamybos procesai, medžiagos ir technologijos	<ul style="list-style-type: none"> • Fotoninės ir lazerinės technologijos; • Funkcinės medžiagos ir dangos; • Konstrukcinės ir kompozitinės medžiagos; • Lanksčios produktų kūrimo ir gamybos technologinės sistemos.

⁸⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. balandžio 30 d. nutarimas Nr. 411 „Dėl Prioritetinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir inovacijų raidos (sumanios specializacijos) krypčių ir jų prioritetų įgyvendinimo programos patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/f416d360d77c11e3bb00c40fca124f97>)

⁸⁶ Ten pat.

⁸⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. balandžio 30 d. nutarimas Nr. 411 „Dėl Prioritetinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir inovacijų raidos (sumanios specializacijos) krypčių ir jų prioritetų įgyvendinimo programos patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/f416d360d77c11e3bb00c40fca124f97>)

Energetika ir tvari aplinka	<ul style="list-style-type: none"> • Išmaniosios energijos generatorių, tinklų ir vartotojų energetinio efektyvumo, diagnostikos, stebėsenos, apskaitos ir valdymo sistemos; • Energijos ir kuro gamyba naudojant biomasę ar atliekas, atliekų apdorojimas, saugojimas ir šalinimas; • Išmaniųjų mažoenergių pastatų kūrimo ir naudojimo technologija – skaitmeninė statyba; • Saulės energijos įrenginiai bei jų panaudojimo elektros, šilumos ir vėsos gamybai technologijos.
Sveikatos technologijos ir biotechnologijos	<ul style="list-style-type: none"> • Molekulinės technologijos medicinai ir biofarmacijai; • Pažangios taikomosios technologijos asmens bei visuomenės sveikatai; • Pažangi medicinos inžinerija ankstyvai diagnostikai ir gydymui.
Agroinovacijos ir maisto technologijos	<ul style="list-style-type: none"> • Saugesnis maistas; • Funkcionalusis maistas; • Inovatyvus biožaliavų kūrimas, tobulinimas ir perdirbimas (biorafinavimas).
Įtrauki ir kūrybinga visuomenė	<ul style="list-style-type: none"> • Modernios ugdymosi technologijos ir procesai; • Proveržio inovacijų kūrimo ir diegimo technologijos ir procesai.

Šaltinis – <http://www.sumani2020.lt/>

2015 m. sausio–balandžio mėn. ŠMM ir EiMin ministrų bendrais įsakymais patvirtinti 20 MTEPI prioritetų įgyvendinimo veiksmų planai (6 teisės aktai), jungiantys ŠMM ir EiMin priemones, orientuotas į:

- Naujų technologijų, produktų, procesų, metodų kūrimą ir diegimą į rinką;
- Žinioms imlaus verslo kūrimosi, didelį potencialą turinčių įmonių plėtros skatinimą;
- Klasterizacijos, integracijos į tarptautinius vertės kūrimo tinklus ir investicijų į MTEPI skatinimą;
- Viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimo, žinių ir technologijų perdavimo, siekiant komercinti MTEP rezultatus skatinimą;
- Mokslo ir studijų institucijų ir kitų viešojo ir privataus sektorių subjektų potencialo ir gebėjimų kurti ir komercinti žinias, rengti mokslo ir inovacijų vadybos specialistus, stiprinimą.⁸⁸

2015 m. kovo 31 d. Nr. V-291/4-176

2014–2020 m. laikotarpiu, skirtingai nuo ankstesnių, didelis dėmesys skiriamas MTEPI sistemoje vykstančių procesų stebėsenai ir poveikio vertinimui. MTEPI prioritetų įgyvendinimo programoje ir ŠMM ir EiMin ministrų 2014 m. gruodžio 15 d. įsakymu Nr. V-1218/4-911 patvirtintame Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės)

⁸⁸ Švietimo ir mokslo ministro ir ūkio ministro 2015 m. sausio 29 d. įsakymas Nr. V-59/4-48 „Dėl Prioritetinės mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir inovacijų raidos (sumanos specializacijos) krypties „Agroinovacijos ir maisto technologijos“ prioritetų veiksmų planų patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/6201db20b34d11e48601d026d7145559>), Švietimo ir mokslo ministro ir ūkio ministro 2015 m. kovo 31 d. įsakymas Nr. V-291/4-176 „Dėl Prioritetinės mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir inovacijų raidos (sumanos specializacijos) krypties „Energetika ir tvari aplinka“ prioritetų veiksmų planų patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/bfe1e810d92811e4894f9bde45468d3f>), Švietimo ir mokslo ministro ir ūkio ministro 2015 m. kovo 31 d. įsakymas Nr. V-290/4-175 „Dėl Prioritetinės mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir inovacijų raidos (sumanos specializacijos) krypties „Įtrauki ir kūrybinga visuomenė“ prioritetų veiksmų planų patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d4198900d92811e4894f9bde45468d3f>), Švietimo ir mokslo ministro ir ūkio ministro 2015 m. vasario 20 d. įsakymas Nr. V-133/4-88 „Dėl Prioritetinės mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir inovacijų raidos (sumanos specializacijos) krypties „Nauji gamybos procesai, medžiagos ir technologijos“ prioritetų veiksmų planų patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/80ad43d0bb3f11e487a3c49d729baa4>), Švietimo ir mokslo ministro ir ūkio ministro 2015 m. balandžio 30 d. įsakymas Nr. V-422/4-293 „Dėl Prioritetinės mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir inovacijų raidos (sumanos specializacijos) krypties „Sveikatos technologijos ir biotechnologijos“ prioritetų veiksmų planų patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/7ac5f890f4b511e4927fda1d051299fb>), Švietimo ir mokslo ministro ir ūkio ministro 2015 m. balandžio 17 d. įsakymas Nr. V-363/4-239 „Dėl Prioritetinės mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir inovacijų raidos (sumanos specializacijos) krypties „Transportas, logistika ir informacinės ir ryšių technologijos“ prioritetų veiksmų planų patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/0b255750eda911e4927fda1d051299fb>)

plėtos ir inovacijų raidos (sumanios specializacijos) kryptį plėtos ir jų prioritetų įgyvendinimo stebėsenos ir poveikio vertinimo bei verslo subjektų ir mokslo ir studijų institucijų bendradarbiavimo skatinimo tvarkos apraše nustatyta sumanios specializacijos veiksmų planų įgyvendinimo stebėsenos ir poveikio vertinimo tvarka. Pagal šią tvarką, sumanios specializacijos stebėseną ir poveikio vertinimą vykdo EiMin, pasitelkusi Lietuvos inovacijų centrą (LIC) ir MOSTA. Nors stebėsenos procesą abi institucijos koordinuoja tarpusavyje, jų atsakomybės sritys pasiskirsto tarp ŠMM įgyvendinamų priemonių (atsakinga MOSTA) ir EiMin įgyvendinamų priemonių (atsakinga EiMin). Minėtas aprašas ne tik nustato sumanios specializacijos stebėsenos ir poveikio vertinimo tvarką, bet ir verslo subjektų ir mokslo ir studijų institucijų bendradarbiavimo skatinimo (fasilitavimo) tvarką.⁸⁹ Ši funkcija, kurios esmė mokslo ir verslo procesų atitinkamuose ūkio sektoriuose (šiuo atveju prioritetinėse MTEPI kryptyse) ekspertų pagalba tarpininkauti tarp mokslo ir verslo, konsultuoti jų atstovus ir kitaip padėti užsimegšti ryšiams, siekiant kuo aktyvesnio jų bendradarbiavimo įgyvendinant sumanios specializacijos iniciatyvai priskiriamas priemonės. Pagrindine priemone, kurią galėtų padėti įgyvendinti sumanios specializacijos fasilitatoriai turėjo tapti jungtinės iniciatyvos – jungtinė ŠMM ir EiMin priemonė, skirta remti bendrus mokslo ir verslo projektus, kuriuose mokslo ir studijų institucijų vykdomą MTEP veiklą remtų ŠMM, o verslo įmonėse vykdomą veiklą, susijusią su sukurtų MTEP rezultatų komercinimu, remtų EiMin. ŠMM ir EiMin ministrų 2015 m. vasario 6 d. įsakymu Nr. V-92/4-59 patvirtintas Jungtinių studijų, mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtos ir inovacijų iniciatyvų įgyvendinimo aprašas, reglamentuojantis ŠMM ir EiMin bendradarbiavimą administruojant priemones, skirtas remti projektus, kurių pagrindu būtų vykdomos ūkio sektorių poreikius atitinkančios veiklos, sudarančios sąlygas kurti rinkos poreikius atitinkančius, tinkamus komerciškai naudoti aukštos pridėtinės vertės technologijų ir produktų prototipus.⁹⁰ Visgi, po ilgų diskusijų tarp ŠMM, EiMin ir FinMin, tokia priemonė įgavo kiek kitokią, nei anksčiau planuota formą ir virto atskiromis ŠMM ir EiMin priemonėmis. Fasilitavimas turėjo tapti prielaida veiksmų koordinavimui projektiniame lygmenyje, strateginio ir taktinio lygmens sumanios specializacijos proceso koordinavimas taip pat buvo numatytas. Ministro Pirmininko 2013 m. gegužės 9 d. potvarkiu Nr. 161 buvo sudaryta Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtos ir inovacijų strateginė taryba, kuri strateginiu lygiu koordinavo MTEPI ir konkrečiai sumanios specializacijos procesą. Taip pat ŠMM ir EiMin ministrų 2014 m. birželio 20 d. įsakymu Nr. V-576/4-409 sudaryta Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtos ir inovacijų raidos prioritetų įgyvendinimo koordinavimo grupė, kuri koordinuoja tarpinstitucinius veiksmus sumanios specializacijos procese.

Daugumą EiMin priemonių, priskirtų sumanios specializacijos strategijai, įgyvendinamos projektų atrankos konkurso būdu. Tuo tarpu dalis ŠMM priemonių, daugiausia skirtų MTEPI infrastruktūrai plėtoti, įgyvendinamos valstybės projektų planavimo būdu, tad remiantis ESFI reglamentuojančiomis taisyklėmis, tokių projektų reikalingumas turi būti pagrįstas, jų pareiškėjai, finansavimas, lėšų šaltiniai ir kita svarbi informacija numatyta strateginiame dokumente. Tokiu strateginiu dokumentu tapo ŠMM ministro 2015 m. rugpjūčio 13 d. įsakymu Nr. V-895 patvirtintas Prioritetinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtos ir inovacijų raidos (sumanios specializacijos) kryptį ir jų prioritetų įgyvendinimo programos įgyvendinimo Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos valdymo srityje bendrasis veiksmų planas, į kurį įtraukti ir pagrįsti konkretūs MTEPI infrastruktūros plėtos projektai. ŠMM sprendimu, dalis viešosios MTEPI ir studijų infrastruktūros projektų 2014–2020 m. laikotarpiu turėjo būti įgyvendinami juos lygiomis dalimis finansuojant valstybei (ESFI lėšomis) ir mokslo ir studijų institucijoms nuosavomis ar partnerių lėšomis. Toks finansavimo principas buvo grindžiamas nuostata, kad institucijos, rizikuodamos savo lėšomis, turėtų atidžiau įvertinti savo poreikius. ŠMM iškėlė ir kitas sąlygas būsimiems MTEPI ir studijų infrastruktūros projektų pareiškėjams – kuriami infrastruktūros objektai turi atitikti sumanios specializacijos prioritetus, universitetai neturėtų kurti objektų, kuriuose vykdys jiems visiškai naują veiklą, patys išlaikyti sukurtus objektus, nustatyti minimalų konkursinį balą asmenims, priimamiems į valstybės finansuojamas ir mokamas studijų vietas, siekti didesnio valstybės finansuojamų studentų skaičiaus, dalyvauti universitetų reitingavimo sistemoje U-Multirank ir pan. ŠMM ir mokslo ir studijų institucijų finansiniai ir kiti įsipareigojimai dėl MTEPI ir studijų infrastruktūros plėtos įtvirtinti susitarimais dėl MTEP ir studijų infrastruktūros kūrimo ir atnaujinimo 2014–2020 m. ESFI ir mokslo ir studijų institucijų lėšomis, pasirašytais 2015 m. gegužės–birželio mėn. Tokiu būdu mokslo ir studijų institucijos įsipareigojo į viešąją MTEP ir studijų infrastruktūrą investuoti 92 mln. eurų, o ŠMM – apie 85 mln. eurų. Pagrindinis mokslo ir studijų institucijų nuosavų lėšų šaltinis, planuota, bus nenaudojimo nekilnojamojo turto pardavimas, kadangi

⁸⁹ Švietimo ir mokslo ministro ir ūkio ministro 2014 m. gruodžio 15 d. įsakymas Nr. V-1218/4-911 „Dėl Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtos ir inovacijų raidos (sumanios specializacijos) kryptį plėtos ir jų prioritetų įgyvendinimo stebėsenos ir poveikio vertinimo bei verslo subjektų ir mokslo ir studijų institucijų bendradarbiavimo skatinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/03bf9460853711e481c9c95e73113964>)

⁹⁰ Švietimo ir mokslo ministro ir ūkio ministro 2015 m. vasario 6 d. įsakymas Nr. V-92/4-59 „Dėl Jungtinių studijų, mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtos ir inovacijų iniciatyvų įgyvendinimo aprašo patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/174c8930b03311e48296d11f563abfb0>)

nemaža dalimi projektų siekta optimizuoti MTEP ir studijų infrastruktūrą, iškeliant padalinius iš komerciškai patrauklių vietų miestų centruose į universitetų miestelius, pvz. Saulėtekio, Visorių–Santariškių rajonus Vilniuje. Lygiagrečiai buvo pradėtas valstybei nuosavybės teise priklausančio turto investavimo į universitetus procesas. Tokią susitarimų sistemą buvo planuojama pritaikyti dviem 2014–2020 m. ESFI laikotarpio ŠMM administruojamų priemonių veikloms:

- 2014–2020 m. ESFI veiksmų programos 1 prioriteto „Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų skatinimas“ priemonės „Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų infrastruktūros plėtra ir integracija į europines infrastruktūras“ veiklai „MTEPI ir studijų infrastruktūros atnaujinimas sumanios specializacijos kryptyse“;
- 2014–2020 m. ESFI veiksmų programos 9 prioriteto „Visuomenės švietimas ir žmogiškųjų išteklių potencialo didinimas“ priemonės „Studijų aplinkos ir infrastruktūros koncentravimas, tobulinimas ir informacinių sistemų plėtra“ veiklai „Mokslo ir studijų institucijų infrastruktūros koncentravimas, mokymo ir mokymosi aplinkos modernizavimas. Papildančios investicijos į studijų infrastruktūrą, įrangos įsigijimas, studijų bazinės įrangos kūrimas ir atnaujinimas.“.

25 pav. Susitarimais dėl MTEP ir studijų infrastruktūros kūrimo ir atnaujinimo 2014–2020 m. ESFI ir mokslo ir studijų institucijų lėšomis numatyti projektai

Projektas	Projekto vertė, mln. eurų	ŠMM įsipareigojimai, mln. eurų	MSI įsipareigojimai, mln. eurų
Naujo VU Matematikos ir informatikos fakulteto pastato statyba	22,502	11,5845	VU – 10,9175
Naujo VU Medicinos fakulteto pastato statyba	25,085	11,5845	VU – 13,5005
Mechanikos, Elektronikos ir Transporto inžinerijos fakultetų laboratorijų korpuso statyba (Plytinės g. 27)	12,194	11,584	VGTU – 0,61
Mechanikos ir Transporto inžinerijos fakultetų mokomojo korpuso statyba (Plytinės g. 27)	10,794	-	VGTU – 10,794
Elektronikos fakulteto mokomojo korpuso statyba (Saulėtekio al. 11)	5,361	-	VGTU – 5,361
LMTA studentų miestelio Olandų g., Vilniuje statyba (1 etapas)	13,033	13,033	LMTA – 0
LMTA studentų miestelio Olandų g., Vilniuje statyba (2 etapas)	13,033	-	LMTA – 13,033
Naujųjų medijų, technologijų ir dizaino centras (M-Lab) (I etapas)	8,405	8,405	KTU – 0
Naujųjų medijų, technologijų ir dizaino centras (M-Lab) (II etapas)	0,44	-	KTU – 0,44
Neformaliojo mokymosi ir inovacijų plėtros centras	6,74	-	KTU – 6,74
Maisto instituto ir Cheminės technologijos fakulteto infrastruktūros atnaujinimas	2,7	1,5	KTU – 1,2
Fakultetų sujungimas ir jų infrastruktūros atnaujinimas	1,525	-	KTU – 1,525
Slaugos fakulteto studijų ir mokslo bazės sukūrimas	9,794	9,067	LSMU – 0,727
Veterinarinės medicinos studijų programai reikalingos infrastruktūros sukūrimas	8,978	-	LSMU – 8,978
Jūros technologijų ir gamtos mokslų fakulteto su studijų laboratorijų korpusu statyba	6,227	6,227	KU – 0
Medijų centro techninio projekto parengimas ir statyba	6,227	-	KU – 6,227
Studijų infrastruktūros modernizavimas VDA Kauno fakultete (1 etapas)	3,62	3,62	VDA – 0
Studijų infrastruktūros modernizavimas VDA Kauno fakultete (2 etapas)	3,62	-	VDA – 3,62

Tarptautiško plėtotė pritaikant VDU daugiafunkcinio centro infrastruktūrą	1,31	1	VDA – 0,31
Humanitarinių mokslų miestelis	3,46	2,475	VDU – 0,985
Gamtos mokslų miestelio kūrimas VDU Kauno botanikos sode	2,18	-	VDU – 2,18
Lietuvos sporto universiteto MTEP ir studijų teikimo centro Birutės g.19, Birštone įkūrimas	1,013	1,013	LSU – 0
Lietuvos sporto universiteto MTEP ir studijų teikimo centro Sporto g. 2/Ramybės g. 24, Palangoje įkūrimas.	1,013	-	LSU – 1,013
Šiaulių universiteto I rūmų (P. Višinskio g. 25) pastato kapitalinis remontas (1 etapas)	1,361	1,361	ŠU – 0
Šiaulių universiteto I rūmų (P. Višinskio g. 25) pastato kapitalinis remontas (2 etapas)	1,361	-	ŠU – 1,361
Studijų aplinkos tobulinimas plėtojant technologinį – informacinį aprūpinimą LEU	1,477	1,477	LEU – 0
Studijų kokybės gerinimas modernizuojant studijų infrastruktūrą LEU	1,477	-	LEU – 1,477
ASU pastato Nr. 4E2p (Studentų g. 9, Akademijos mstl. Kauno raj.) rekonstrukcija (1 etapas)	1,013	1,013	ASU – 0
ASU pastato Nr. 4E2p (Studentų g. 9, Akademijos mstl. Kauno raj.) rekonstrukcija (2 etapas)	1,013	-	ASU – 1,013
Iš viso	176,956	84,944	92,012

Šaltinis – ŠMM

Skaičiavimai – MOSTA

Siekiant sutelkti valstybės išteklius Lietuvos inovatyvumui didinti ir kurti konkurencingą, aukšto lygio žiniomis, naujausiomis technologijomis, kvalifikuotais žmogiškaisiais ištekliais ir sumania specializacija grindžiamą ekonomiką, LRV 2013 m. gruodžio 18 d. nutarimu Nr. 1281 patvirtinta Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programa. Programos strateginis tikslas – didinti Lietuvos ūkio konkurencingumą, kuriant efektyvią inovacijų sistemą, skatinančią ūkio inovatyvumą. Programa įgyvendinama pagal veiksmų planus, kuriuose numatytos EiMin, ŠMM ir kitų ministerijų administruojamos priemonės, įgyvendinančios ne tik sumanios specializacijos strategiją, bet ir kitas iniciatyvas, padedančias skatinti MTEPI ir reikalingas efektyviai inovacijų sistemai.⁹¹

Inovacijų sistemos plėtrą apibrėžia dar vienas teisės aktas – LR technologijų ir inovacijų įstatymas, patvirtintas 2018 m. birželio 30 d., nustatantis technologijų ir inovacijų sistemos sandarą, technologijų ir inovacijų politiką formuojančias ir įgyvendinančias institucijas, technologijų ir inovacijų veiklą vykdančius subjektus, technologijų ir inovacijų veiklos finansavimą ir skatinimą. Įstatyme MTEPI išskaidoma į tris sritis – mokslo, technologijų ir inovacijų, t. y. moksliniai tyrimai atskiriami nuo eksperimentinės plėtros.⁹² Kaip šis įstatymas bus įgyvendinamas praktikoje, paaiškės ilgainiui. Šiuo metu kaip tik rengiamas ilgalaikės mokslo, technologijų ir inovacijų plėtros programos, kuria norima sukurti veiksmingai veikiančią, darnų, tvarų, konkurencingą, aukšta pridėtinę vertę grįstą ūkio augimą, valstybės ir visuomenės pažangą lemiančią švietimo, mokslo, technologijų ir inovacijų sistemą, projektas. Programa turėtų jungti visas ŠMM, EiMin ir kitų ministerijų koordinuotai planuojamas ir įgyvendinamas, priemonės, skirtas švietimo ir MTEPI plėtrai, tapti pirmuoju tokiu pobūdžio strateginiu dokumentu ir pakeisti atskirus ŠMM dokumentus, skirtus švietimo, studijų, dalies MTEP sistemos plėtrai ir EiMin dokumentus, skirtus inovacijų ir dalies MTEP sistemos plėtrai.

Kalbant apie ilgalaikę mokslo, technologijų ir inovacijų plėtros programą, svarbu paminėti dar vieną svarbų teisės aktą, skirtą inicijuoti mokslo ir inovacijų politikos atnaujinimą, nustatyti esmines šios politikos kryptis ir iškelti uždavinius, kurie yra būtini siekiant įgyvendinti Valstybės pažangos strategijoje „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, numatytus tikslus – Lietuvos mokslo ir inovacijų politikos kaitos gaires, patvirtintas LRS 2016 m. rugsėjo 27 d. nutarimu Nr. XII-2654. Gairėse numatyti šie siekiniai:

⁹¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. gruodžio 18 d. nutarimas Nr. 1281 „Dėl Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/ab492740723811e3b29084acd991add8>)

⁹² Lietuvos Respublikos technologijų ir inovacijų įstatymas (2018 m. birželio 30 d. Nr. XIII-1414, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/303806a0869411e8af589337bf1eb893>)

- Kompleksiškai įgyvendinti Lietuvos mokslinių tyrimų sistemos pertvarką, orientuotą į inovacijomis grįstos ekonomikos ir demokratijos plėtrą;
- Plėtoti inovacijų kūrimą ir diegimą skatinančių finansų inžinerijos mechanizmų ir kitų ekonominės politikos priemonių įvairovę, didinant inovacijų plėtrą verslo ir viešajame sektoriuose;
- Užtikrinti atviro inovacijoms ir kūrybingo mokytojo rengimą, nuolatinį jo kvalifikacijos tobulinimą;
- Užtikrinti mokymosi visą gyvenimą plėtrą;
- Subalansuoti bendrojo ugdymo, profesinio mokymo, aukštojo mokslo ir mokymosi visą gyvenimą sritis;
- Įtvirtinti mokslo pažangą ir inovacijų kūrimą bei diegimą kaip horizontalųjį Valstybės ilgalaikės raidos strategijos įgyvendinimo prioritetą;
- Įtvirtinti tyrimais ir įrodymais grįstos mokslo ir inovacijų politikos principus mokslo ir inovacijų planavimo ir valdymo sistemoje, užtikrinant tolygų įrodymų įtraukimą į sprendimų priėmimo procesą.⁹³

Kaip matyti, gairės apibrėžia dalies švietimo, dalies MTEP ir dalies inovacijų sistemos plėtrą ir siekį iš dalies patobulinti švietimo ir MTEPI sistemų valdymo, koordinavimo, administravimo, stebėsenos, vertinimo procesus. Kalbant apie MTEP sistemos plėtrą, gairėse numatyti uždaviniai, susiję su tolimesne MTEPI infrastruktūros plėtra – „Plėtoti pasaulinio lygio mokslo centrus, siekiant užtikrinti kryptingą technologijų perdavimą ir diegimą šalies ir tarptautinėje rinkoje“ ir „Užtikrinti šalies ir tarptautinių mokslinių tyrimų infrastruktūrų sąveiką, siekiant kryptingo socialinio ekonominio poveikio valstybei jungiantis į tarptautinius mokslo infrastruktūrų tinklus“. Gairės ketinama įgyvendinti per aukščiau minėtą ilgalaikę mokslo, technologijų ir inovacijų plėtros programą, kuri, planuojama, apims platesnį priemonių, skirtų švietimo, MTEP ir inovacijų plėtrai, spektrą, nei numato gairių uždaviniai.⁹⁴

Sistemos dalyviai ir jų įtraukimas

Į pagrindinę 2014–2020 m. laikotarpio iniciatyvą – sumanios specializacijos procesą įtrauktas platus MTEPI plėtra suinteresuotų šalių ratas. Lietuvoje sumanios specializacijos strategijos rengimas rėmėsi bendru kelių institucijų darbu, iš kurių pagrindinės – ŠMM, EiMin ir jų įgaliotas MOSTA. MOSTA, pasitelkęs tarptautinę nepriklausomų ekspertų grupę, atliko išsamią šalies mokslo, studijų, verslo potencialo, galimybių šiems segmentams bendradarbiauti atitinkamose srityse, svarbiausių nacionalinių ir globalių iššūkių, ateities tendencijų, naujų žinių, technologijų ir produktų, darysiančių didžiausią įtaką šalies ir pasaulio ekonomikos augimui, analizę. Tarptautinė nepriklausomų ekspertų grupė buvo pagrindinė įvairių procesui reikalingų analizių, tyrimų ir jų pagrindu parengtų ataskaitų, formuotoja. Šią grupę sudarė VŠĮ „Versli Lietuva“, Lietuvos pramonininkų konfederacijos, Lietuvos inovacijų centro, MITA, Lietuvos universitetų rektorių konferencijos, akademinės bendruomenės atstovai ir Lietuvos (UAB „Visionary analytics“) bei užsienio (tarptautinės ekspertinės kompanijos „Technopolis Group“) ekspertai. Siekiant, kad sumanios specializacijos strategija būtų grįsta bendru sutarimu, proceso eigoje į ją buvo įtrauktos visos suinteresuotos šalys – mokslininkai, verslininkai, viešojo sektoriaus atstovai. Jie savo požiūrį atskleidė plataus masto apklausų metu bei pusšimtyje ekspertinių diskusijų. Ekspertinėse diskusijose, suskirstytose pagal identifikuotas prioritetines MTEPI kryptis, dalyvavo šias kryptis atstovaujantys ar su jomis susiję švietimo, mokslo ir verslo sritis atstovaujantys mokslo ir studijų institucijų, verslo įmonių, asocijuotų struktūrų, valstybės institucijų, kitų socialinių–ekonominių partnerių atstovai. Ekspertų grupėms vadovavo bent po vieną atstavą iš mokslo ir verslo:

- Energetika ir tvari aplinka. Grupę sudarė 69;
- Sveikatos technologijos ir biotechnologijos. Grupę sudarė 51 ekspertas;
- Agroinovacijos ir maisto technologijos. Grupę sudarė 51 ekspertas;
- Nauji procesai, medžiagos ir technologijos gamybai. Grupę sudarė 46 ekspertai;
- Transportas, logistika ir IRT. Grupę sudarė 55 ekspertai;
- Įtrauki ir kūrybinga visuomenė. Grupę sudarė 48 ekspertai.⁹⁵

Buvo suorganizuotos 3 ekspertinių diskusijų bangos. Taip pat buvo organizuota viešoji konsultacija, kurios metu mokslo, verslo, valstybės institucijų atstovai galėjo siūlyti MTEPI prioritetus. Sulaukta 322 siūlymų (daugiausia siūlymų sulaukė agroinovacijų ir maisto technologijų ir transportas, logistikos ir IRT sritys – atitinkamai 73 ir 65). Tuo pat metu vyko ir slėnių plėtros programų pagrindu įgyvendinamų MTEPI infrastruktūros projektų vykdytojų apklausa, kuria siekta išsiaiškinti, kaip turima MTEPI infrastruktūra galėtų prisidėti prie prioritetinių MTEPI kryptų įgyvendinimo. Iš viso gautos 22 užpildytos anketos. Vyko ir suinteresuotų viešojo sektoriaus, verslo ir mokslo atstavų apklausa, kurios metu

⁹³ Lietuvos Respublikos Seimo 2016 m. rugsėjo 27 d. nutarimas Nr. XII-2654 „Dėl Lietuvos mokslo ir inovacijų politikos kaitos gairių patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/37b98880861511e6b969d7ae07280e89>)

⁹⁴ Ten pat.

⁹⁵ <http://www.sumani2020.lt/>

apklausti 648 asmenys. Daugiausia atsakymų sulaukta iš mokslo atstovų – nuo 56 proc. (Nauji procesai, medžiagos ir technologijos gamybai) iki 87 proc. (Įtrauki ir kūrybinga visuomenė). Verslo atstovai aktyviausi buvo naujų procesų, medžiagų ir technologijų gamybai kryptyje (42 proc.) ir mažiausiai aktyvūs įtraukios ir kūrybingos visuomenės kryptyje (8 proc.). Viešojo sektoriaus atstovų atsakymai sudarė mažiausią dalį – 2–5 proc.⁹⁶

Šie procesai padėjo suformuluoti sprendimus dėl sumanios specializacijos strategijos, o juos priėmė šio skyriaus poskyryje „Prioritetai, principai ir kitas reglamentavimas“ minėtos Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų strateginė taryba ir Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir inovacijų raidos prioritetų įgyvendinimo koordinavimo grupė. Idėja sudaryti aukšto sprendimų priėmimo lygmens organą, priimančią strateginius sprendimus dėl MTEPI, vadovaujamą Ministro Pirmininko ir jungiantį svarbiausius ministrus, suinteresuotus MTEPI plėtra, siekiant koordinuoti MTEPI procesą aukščiausiu lygiu, kilo bent prieš 20 metų. Toks organas keletą kartų buvo sudarytas iki 2013 m., tačiau veikė trumpai ir neturėjo didelės įtakos MTEPI procesams. Sudarius naują MTEPI strateginę tarybą, jos sudėtis kito bent 6 kartus. Pradinę tarybą, sudarytą 2013 m. gegužės 9 d. sudarė Ministras Pirmininkas, įvairių ministerijų ministrai arba viceministrai, LRV kanceliarijos, LMT, LMA, MITA, MOSTA, didžiausių universitetų, mokslinių tyrimų institutų, Lietuvos pramonininkų konfederacijos, Lietuvos verslo konfederacijos, verslo įmonių atstovai. Ilgainiui sudėtis pasipildė ŽEF, rizikos kapitalo fondų atstovais. Nuo 2017 m. spalio 25 d. MTEPI strateginės tarybos sudarymo principas kiek pasikeitė – taryba sumažėjo iki Ministro Pirmininko, kelių ministerijų ministrų, Lietuvos pramonininkų konfederacijos, Lietuvos verslo konfederacijos, LMA, ŽEF atstovų, o šalia jos sudaryta ekspertų, atstovaujančių 6 prioritetines MTEPI kryptis, grupė, turinti konsultuoti tarybą dėl jos priimamų klausimų. Ekspertų grupę sudaro po 6 atstovus iš mokslo ir verslo asociacijų. Sumanios specializacijos strategijos rengimo proceso metu MTEPI strateginė taryba buvo gan aktyvus dalyvis, priimdavęs svarbiausius šio proceso sprendimus – nuo 2013 m. iki 2016 m. įvyko bent 13 tarybos posėdžių. Visgi situacija pasikeitė po tarybos atnaujinimo 2017 m. – iki dabar įvyko tik 3 posėdžiai, o taryba nebuvo įtraukta netgi į derinimo ir sprendimų dėl LR technologijų ir inovacijų įstatymo priėmimo procesą.⁹⁷

MTEPI raidos prioritetų įgyvendinimo koordinavimo grupė koordinuoja Prioritetinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir inovacijų raidos (sumanios specializacijos) kryptių ir jų prioritetų įgyvendinimo programos ir MTEPI prioritetų veiksmų planų įgyvendinimą, teikdama rekomendacijas ŠMM, EiMin ir kitiems ministrams, įsijungusiems į sumanios specializacijos procesą. Grupę sudaro ŠMM, EiMin, FinMin, LRV kanceliarijos, CPVA, LVPA, LMT, MITA, MOSTA, Lietuvos pramonininkų konfederacijos, Lietuvos universitetų rektorių konferencijos ir ŽEF atstovai. Grupei paeiliui kas pusmetį pirmininkauja EiMin ir ŠMM atstovai.⁹⁸

Iniciatyvos

Ryškiausia 2014–2020 m. laikotarpio iniciatyva – sumani specializacija. Šis procesas pareikalavo ir iki šiol reikalauja gausių administracinių pajėgų:

- Identifikuojant sumanios specializacijos prioritetines kryptis ir prioritetus;
- Rengiant sumanios specializacijos strategiją (teisės aktų, taisyklių, kitų dokumentų rinkinį);
- Formuojant ir derinant priemones, orientuotas į verslo ir mokslo bendradarbiavimo stiprinimą, MTEPI rezultatų komercinimą ir kitas specifines priemones, siekiančias mokslo žinias panaudoti visuomenės naudai;
- Rengiant ir įgyvendinant stebėsenos ir poveikio vertinimo procesą bei organizuojant galimus strategijos pakeitimus.

Sumanios specializacijos prioritetinių kryptių ir prioritetų identifikavimas rėmėsi bendru MOSTA (darbo organizavimas) ir šiai užduočiai pasitelktų ekspertų darbu, įtraukiant platų akademinės ir verslo bendruomenės ir valdžios institucijų ratą. Pirmiausia sudaryta šio skyriaus poskyryje „Sistemos dalyviai ir jų įtraukimas“ minėta tarptautinė nepriklausomų ekspertų grupė. Ji savo veiklą pradėjo nuo 2012 m. spalio 18 d. ataskaitos „Įnašas į Lietuvos ateities mokslo, studijų ir inovacijų prioritetų nustatymą“⁹⁹. Sumanios specializacijos kontekste šią ataskaitą galima laikyti „pradiniu“ vertinimo etapu tų sričių, kuriose Lietuva turi MTEPI kritinės masės potencialą ir kuriose galima išskirti ūkio sektorius, kurie, tikėtina, ateityje išliks ekonomiškai konkurencingi. Tarptautinė nepriklausomų ekspertų darbo grupė savo veiklą grindė Prioritetinių mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų raidos kryptių ir jų prioritetų nustatymo aprašu, patvirtintu ŠMM ir EiMin ministrų 2012 m. gruodžio 12 d. įsakymu Nr. V-1739/4-1236.

⁹⁶ <http://www.sumani2020.lt/>

⁹⁷ <https://mosta.lt/lt/mtepi-taryba>

⁹⁸ Švietimo ir mokslo ministro ir ūkio ministro 2014 m. birželio 20 d. įsakymas Nr. V-576/4-409 „Dėl Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir inovacijų raidos prioritetų įgyvendinimo koordinavimo grupės sudarymo ir jos darbo reglamento patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/cb9bad50f87b11e39cfacd978b6fd9bb>)

⁹⁹ https://www.mosta.lt/images/documents/ss/Lithuanian_future_knowledge_triangle_priorities_note.pdf

Nustatant prioritines MTEPI raidos kryptis, daugiausia dėmesio skirta MTEPI krypties esamam ir gebančiam konkuruoti mokslo potencialui, žiniomis grįsto verslo inovacinių veiklų potencialui ir šio potencialo gebėjimui pasiūlyti, kaip įveikti nacionalinius ar globalius iššūkius. Formuojant prioritines MTEPI raidos kryptis remtasi tarptautinės nepriklausomų ekspertų darbo grupės atliktomis analizėmis, kurių rezultatai pateikiami šios grupės ataskaitose:

- 2013 m. kovo 25 d. ataskaita „Pasaulinės tendencijos ir galimybės kaip iššūkiai Lietuvos MTEP ir inovacijų politikai“, kurioje nustatytos tendencijos ir iššūkiai, galintys daryti įtaką Lietuvos ekonomikai ir visuomenei artėjantį dešimtmetį¹⁰⁰;
- 2013 m. kovo 27 d. ataskaita „Ilgalaikiai nacionaliniai Lietuvos ekonomikos ir visuomenės iššūkiai“, kurioje nurodomi reikšmingiausi nacionaliniai iššūkiai, galintys veikti Lietuvos plėtrą iki 2030 metų, kuriuos įmanoma atliepti su turimu potencialu¹⁰¹;
- 2013 m. balandžio 15 d. ataskaita „Dabartinės Lietuvos ūkio stiprybės ir ateities augimo galimybės“, kurioje pateiktas Lietuvos ūkio sektorių žemėlapis, atspindintis turimą Lietuvos konkurencinį pranašumą ir ateities gebėjimus kurti ir taikyti inovatyvias technologijas, produktus, procesus ir metodus ir skirstantis ūkio sektorius į segmentus, rodančius jų vaidmenį šalies ekonomikoje ir ateities plėtroje. Ataskaita parengta įvertinus esamą ūkio subjektų konkurencingumo ir specializacijos būklę (konkurencinio pranašumo eksporto rinkose augimas, ūkio subjektų konkurencinės strategijos, grįstos augančiu produktyvumu ir kokybiškų darbo vietų kūrimu, sėkmingas investicijų pritraukimas, kritinė žmoniškųjų išteklių masė ir panašiai) ir žiniomis grįsto augimo galimybes (žinioms imlių įmonių dalis rinkoje, naujų produktų dalis rinkoje, MTEP veiklos išlaidos, dalyvavimas tarptautinių inovacijų tinklų veikloje ir pan.);¹⁰²
- 2013 m. balandžio 15 d. ataskaita „MTEP potencialas Lietuvoje“, kurioje aptariamos Lietuvos stiprybės atskirose mokslo kryptyse, galinčiose svariai prisidėti prie MTEP ir inovacijų prioritetų įgyvendinimo; ataskaita parengta įvertinus tarptautinių MTEP publikacijų skaičių ir poveikį, mokslinių darbų citavimo rodiklius, tarptautinį Lietuvos tyrėjų, doktorantų, podoktorantūros stažuotojų aktyvumą, kitas žmoniškųjų išteklių kompetencijas, gebėjimus pritraukti finansavimą moksliniams tyrimams, investicijas į MTEP infrastruktūrą, mokslo ir verslo bendradarbiavimo apimtį ir pan.¹⁰³

Taip pat buvo atlikta MTEPI plėtra suinteresuotų šalių apklausa: siekiant suinteresuotų šalių sutarimo, organizuotos mokslo ir studijų institucijų, verslo atstovų ir sprendimų priėmėjų diskusijos.

Šio proceso rezultatas – tarptautinės nepriklausomų ekspertų darbo grupės 2013 m. birželio 27 d. ataskaita „Pasiūlymai dėl Lietuvos sumanios specializacijos prioritetinių krypčių“, kurioje pateikiamos Lietuvai siūlomos plėtoti prioritetinės MTEPI raidos kryptys (mokslo sprendimų, technologijų, produktų, procesų ir (arba) metodų grupės, atsakančias į globalius ar nacionalinius iššūkius, ir galimybes, kuriomis Lietuvos MTEP ir inovacijų sistema gali geriausiai pasinaudoti) ir jų pasirinkimo pagrindimas.¹⁰⁴

Tarptautinė nepriklausomų ekspertų grupė, rengdamasi identifikuoti MTEPI prioritetinių krypčių konkrečius prioritetus, parengė MTEP ir inovacijų prioritetų identifikavimo metodiką, kurios tikslas – išskirti ribotą prioritetų skaičių prioritetinėse kryptyse ir pateikti siūlymus dėl prioritetų įgyvendinimo kelrodžių.¹⁰⁵ Formuojant MTEPI prioritetus remtasi atlikta išsamia mokslo ir verslo potencialo, MTEPI gebėjimų patvirtintose prioritetinėse MTEPI raidos kryptyse analize, ateities iššūkių, nacionalinių ir pasaulinių šių krypčių ateities vystymosi tendencijų analize, kritinių šių krypčių technologijų ir procesų analize. Siekiant suinteresuotų šalių sutarimo, organizuotos skirtingiems interesams atstovaujančių ekspertų (akademinės bendruomenės, asocijuotų verslo struktūrų, valstybės institucijų atstovų) diskusijos, viešosios konsultacijos, apie kurias plačiau aprašyta šio skyriaus poskyryje „Sistemos dalyviai ir jų įtraukimas“. Nustatant MTEPI prioritetus, siekta agreguoti (jungti) realias, jau subrandintas gana didelės apimties ir didelio poveikio mokslo ir verslo bendradarbiavimo idėjas, esamą mokslo ir verslo potencialą ir investicines privataus sektoriaus galimybes įgyvendinti MTEPI prioritetus. Koordinuotomis (nuo inovatyvios technologijos, produkto, proceso ir (arba) metodo idėjos iki jų patekimo į rinką) valdžios, verslo ir mokslo pastangomis telkiant mokslo ir ūkio potencialą ir skatinant inovacinį aktyvumą, kurio centre – MTEPI prioritetai, siekiama sukurti kritinę MTEPI dalyvių masę, kuri dirbdama drauge kurtų inovatyvias technologijas, produktus, procesus ir (arba) metodus, taikytų gautus rezultatus, siekdama didinti Lietuvos ūkio konkurencingumą. Šio proceso rezultatai paskelbti tarptautinės nepriklausomų ekspertų darbo grupės 2013 m. gruodžio 9 d. ataskaitoje „Siūlymai dėl Lietuvos sumanios specializacijos

¹⁰⁰ https://www.mosta.lt/images/Global_trends.pdf

¹⁰¹ https://www.mosta.lt/images/documents/ss/Report_on_longterm_national_challenges.pdf

¹⁰² http://www.sumani2020.lt/documents/tyrimai_ir_ataskaitos/sumani2020_tyrimai_ir_ataskaitos_4.pdf

¹⁰³ http://www.sumani2020.lt/documents/tyrimai_ir_ataskaitos/sumani2020_tyrimai_ir_ataskaitos_5.pdf

¹⁰⁴ http://www.sumani2020.lt/documents/tyrimai_ir_ataskaitos/sumani2020_tyrimai_ir_ataskaitos_6.pdf

¹⁰⁵ http://www.sumani2020.lt/documents/tyrimai_ir_ataskaitos/sumani2020_tyrimai_ir_ataskaitos_7.pdf

prioritetų¹⁰⁶. Tarptautinės nepriklausomų ekspertų darbo grupės parengtą MTEPI prioritetų sąrašo projektą ir jo pagrindimą svarstė ir aprobavo MTEPI strateginė taryba, kuri gan aktyviai buvo įsitraukusi į šį procesą.

Kartu su MTEPI prioritetais tarptautinė nepriklausomų ekspertų grupė pasiūlė ir kiekvieno prioriteto įgyvendinimo kelrodžius – konkrečių MTEPI prioritetų įgyvendinimo gaires, kuriose laike išdėstyti prioritetų įgyvendinimo etapai, pasiūlytas politikos instrumentų (priemonių) rinkinys, aktualus kiekviename etape bei suformuoti kiekvieno etapo rezultatų rodikliai. Kelrodžiuose išskirti MTEPI prioritetų įgyvendinimo etapai, sietini su Rekomenduojamos mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros etapų klasifikacijos apraše, patvirtintame LRV 2012 m. birželio 6 d. nutarimu Nr. 650 patvirtintais MTEP etapais:

- Naujų sprendimų paieška: apima rezultatus, kurie būtini tam, kad būtų rasti nauji sprendimai egzistuojančioms problemoms ir/arba sprendimai problemoms, kurių nepavyko identifikuoti Sumanios specializacijos prioritetų nustatymo metu;
- Techninės koncepcijos, maketo, modelio, metodikos parengimas: MTEP veikla prisidedanti prie atitinkamos inovatyvios technologijos, proceso ir (arba) metodo sukūrimo ir maketo (modelio) patikrinimo imituojuoju realias sąlygas arba meno objekto projekto pristatymo visuomenei (iki prototipo (bandomosios versijos) kūrimo);
- Prototipai, jų demonstravimo ir bandomosios partijos: MTEP veikla, prisidedanti prie atitinkamos inovatyvios technologijos, proceso ir (arba) metodo kūrimo proceso metu gautų rezultatų pritaikymo nuo prototipo (bandomosios versijos) kūrimo iki įdiegimo į rinką ir/arba pritaikymo visuomenės poreikiams;
- Diegimas rinkoje: rinkoje prieinami produktai ir paslaugos;
- Kritinės įmonių masės generavimas: veiklos, skirtos žinių ir inovacijų perdavimui ir sklaidai kaip galima didesniai vartotojų skaičiui.¹⁰⁷

Kelrodžių pagrindu buvo rengiami MTEPI prioritetų veiksmų planai, kurie paminėti šio skyriaus poskyryje „Prioritetai, principai ir kitas reglamentavimas“. Kelrodžiuose pateiktos informacijos pagrindu buvo suformuluoti MTEPI prioritetų teminiai specifiškumai – veiksmų planų dalis, šiuo metu turinti nemažos įtakos vertinant projektus. Visgi MTEPI prioritetų įgyvendinimo etapų aktualumas abejotinas, kadangi toks etapiškas požiūris reikalauja koordinuoto ŠMM ir EiMin priemonių įgyvendinimo jas logiškai išdėstant laike, kas reiškia, kad EiMin kai kurias savo administruojamas priemones turėtų pradėti įgyvendinti tik po to, kai atsirastų atitinkami ŠMM įgyvendinamų priemonių rezultatai. Be to, EiMin, atsižvelgiant į šiuos rezultatus, turėtų nustatyti atitinkamas sąlygas savo priemonių pagrindu įgyvendinamiems projektams. Toks požiūris kirtosi su bendromis ESFI taisyklėmis ir neatrodė patrauklus EiMin, tokiu būdu galinčiai pabloginti savo ESFI įsivainavimo statistiką ir tapti priklausoma nuo ŠMM priemonių įgyvendinimo tempų, kurie, kaip parodė vėlesnė patirtis, buvo ganėtinai lėti dėl ilgų derinimo procedūrų. Visgi, tokio pragmatinio požiūrio taikymas veda prie situacijos, kad Lietuvos sumanios specializacijos procesas pamažu praranda savo esmę virsdamas į „šiltnamio sąlygų“ sudarymą keliems sektoriams, vietoj to, kad užtikrintų nuolatinę verslumo galimybių paiešką (angl. entrepreneurial discovery), pagrįstą stebėseną, įžvalgomis ir strategija. Siekiant bent iš dalies tenkinti šią sumanios specializacijos sąlygą, buvo formuojamos priemonės, prisidedančios prie nuolatinio MTEP rezultatų komercinimo proceso mokslo ir studijų institucijose, mokslo ir verslo bendradarbiavimo skatinimo, žinioms imlaus verslo sektoriaus plėtros ir pan. Dėl priemonių naujumo, sudėtingumo bei jų formuotojų patirties stokos, procesas užtruko neleistinai ilgai ir daugumos priemonių atveju buvo įsivelta į ilgus derinimo procesus su FinMin, EiMin, LVPA, CPVA ir kitomis institucijomis, daugiausia dėl valstybės pagalbos klausimų. Ilgos derinimo procedūros įtraukė ir vieną iš priemonių, skirtų MTEPI infrastruktūrai mokslo ir studijų institucijose plėtoti – „Kompetencijos centrų infrastruktūros plėtra“, kuri galiausiai buvo sujungta su kita priemone, skatinančia kompetencijos centrų veiklą, numatant galimybę mokslo ir studijų institucijoms vykdant komercinamų MTEP rezultatų kūrimo veiklas, atsinaujinti ar susikurti ir įrangą, reikalingą eksperimentinei plėtrai (bandomajai veiklai) vykdyti. Panaši situacija buvo ir su kitomis priemonėmis, orientuotomis į mokslo ir studijų institucijų MTEP rezultatų komercinimo sistemos kūrimą arba bendrų MTEP projektų su verslo įmonėmis vykdymą. Derybų metu susikirto du skirtingi požiūriai į MTEPI finansavimą:

- FinMin, palaikančio poziciją, kad mokslo ir studijų institucijai neturėtų būti skiriamas 100 proc. finansavimas projektams, kurių metu gali būti sukurti rezultatai, kurie galės būti realizuoti tos mokslo ir studijų institucijos naudai (taip pat finansinei). Taip pat vyravo požiūris, kad skyrus finansavimą projektui, kuriame dalyvauja ir verslo įmonė, MTEP rezultatas, kuris tenkins tą įmonę, turi būti neišvengiamas;
- ŠMM, palaikančio poziciją, kad MTEP yra rizikinga veikla, nebūtinai atnešanti komercinamus rezultatus, o dažnai tik įrodanti, kad tokių rezultatų atitinkamu metodu pasiekti nepavyks, o mokslo ir studijų institucijų veikla neturėtų būti laikoma ūkine veikla, t. y. nukreipta į pajamų siekimą, o pirmiausia orientuota į pažinimą.

¹⁰⁶ http://www.sumani2020.lt/documents/tyrimai_ir_ataskaitos/sumani2020_tyrimai_ir_ataskaitos_8.pdf

¹⁰⁷ http://www.sumani2020.lt/documents/tyrimai_ir_ataskaitos/sumani2020_tyrimai_ir_ataskaitos_9.pdf

Dėl tokio nuomonių skirtumo didelė dalis ŠMM administruojamų priemonių vėlavo, kas kėlė sumaištį ir nepasitenkinimą mokslo ir akademinėje bendruomenėje, kuriai pradėjo trūkti finansavimo, o šaliai iškilo grėsmė, kad sumažės ir taip menkas mokslinis potencialas. Visgi, dauguma priemonių šiuo metu jau pradėtos įgyvendinti, nors sumanios specializacijos procesas ir buvo pakoreguotas.

Sumanios specializacijos procesas yra tęstinis ir šiuo metu, ministerijoms įgyvendinant savo administruojamas priemones, procesas stebimas, analizuojamas ir ieškoma būdų, kaip jį patobulinti ir pasirengti sekančiam, 2021–2027 m. ESFI laikotarpiui.

Įtaką MTEPI infrastruktūros politikai ilgainiui gali daryti ir kitas šiuo metu įsibėgėjęs procesas – aukštųjų mokyklų tinklo optimizavimas. Požymių, kad šis procesas galėtų pakoreguoti 2014–2020 m. laikotarpio ŠMM administruojamų priemonių, skirtų MTEPI ir studijų infrastruktūros plėtrai, įgyvendinimą (pvz. lėšas numatytas infrastruktūros atnaujinimui panaudoti veikloms, susijusioms su aukštųjų mokyklų susijungimu ar finansuoti tik tas aukštąsias mokyklas, kurios dalyvauja optimizavimo procese) kol kas nepastebima. Visgi, pradėta įgyvendinti tik dalis projektų ir lieka nepaskirstyta bent 15 mln. eurų, skirtų MTEPI infrastruktūrai plėtoti ir apie 16 mln. eurų, skirtų studijų infrastruktūrai plėtoti pagal susitarimus tarp ŠMM ir universitetų, aptartus šio skyriaus poskyryje „Prioritetai, principai ir kitas reglamentavimas“. Aukštųjų mokyklų tinklo pertvarka, ją įgyvendinus, ateityje gali pakoreguoti ir MTEPI infrastruktūros politiką – optimizuota infrastruktūra, parduotas nereikalingas ir neveiksmingai naudojamas turtas gali lemti didesnes investicijas į veiksmingai veikiančią MTEPI infrastruktūrą. Kita vertus, mažesniems universitetams įsiliejus į didesnius, gali sumažėti jų infrastruktūrai skiriamas dėmesys tiek iš valstybės pusės, tiek iš juos prisijungusių didesnių universitetų pusės. Bet tai tik prielaidos, kurios nebūtinai pasireikš.

Priemonės ir projektai

2014–2020 m. ESFI investicijos į MTEPI infrastruktūrą vykdomos įgyvendinant 2014–2020 m. ESFI veiksmų programos 1 prioritetą „Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų skatinimas“. Šiam prioritetui taikoma skyriuje „Prioritetai, principai ir kitas reglamentavimas“ paminėta *ex-ante* sąlyga dėl sumanios specializacijos, tad projektai turi atitikti strateginiuose dokumentuose nustatytus sumanios specializacijos prioritetus. Šiame laikotarpyje taip pat nemažas dėmesys skiriamas siekiui pritaikyti naujas mokslo žinias naujoms technologijoms kurti, t. y. plėtoti infrastruktūrą, kuri sudarytų platesnes galimybes bendradarbiauti mokslui ir verslui bei mokslo ir studijų institucijoms savo veiklą orientuoti į MTEPI rezultatų komercinimą, gaunant naudą iš kuriamų MTEPI rezultatų.

MTEPI infrastruktūros kūrimą ir plėtrą, kaip ir ankstesniu laikotarpiu vykdo ŠMM, savo investicijas kreipianti į mokslo ir studijų institucijų valdomos viešosios MTEPI infrastruktūros plėtrą ir EiMin, savo investicijomis stiprinanti mokslinį ir inovacinį verslo potencialą ir galimybes verslui jungtis į aukštą pridėtinę vertę kuriančius tinklus (klasterius). Turint omenyje, kad 2014–2020 m. ESFI laikotarpis dar tebevyksta, nagrinėjamų projektų (netgi priemonių) skaičius gali būti negalutinis – apžvalgoje pateikiama situacija, buvusi 2018 m. gruodžio 31 d., o dauguma projektų dar tik įgyvendinami, tad dauguma žemiau nurodytų atvejų projektų lėšos dar nebūtinai pasiekė projektų pareiškėjus ir partnerius, o tėra suplanuotos. Taip pat verta atkreipti dėmesį, kad apžvalgoje nepateikiama tiksli informacija apie EiMin investicijas į MTEPI infrastruktūrą ir jas lydinčias verslo investicijas (projektų kofinansavimas), kadangi skirtingai nuo 2007–2013 m. ESFI laikotarpio, EiMin nenumačiusi priemonių tiesiogiai skirtų MTEPI infrastruktūrai plėtoti – MTEPI infrastruktūros plėtra yra viena iš galimų projektų veiklų. Tokiu būdu, investicijos veikloms, susijusioms su MTEPI infrastruktūros plėtra (statyboms, įrangos ir įrenginių įsigijimui) yra žinomos, tačiau nežinomas tikslus valstybės ir projektų pareiškėjų indėlis į infrastruktūros plėtrą. ŠMM taip pat numačiusi priemonę, kurią įgyvendinant finansuojamos veiklos, susijusios su MTEPI infrastruktūros plėtra kartu su kitomis veiklomis – „Kompetencijos centrų ir inovacijų ir technologijų perdavimo centrų veiklos skatinimas“.

26 pav. 2014–2020 m. ESFI laikotarpio priemonės, skirtos investicijoms į MTEPI infrastruktūrą

Veiksmų programos prioritetas	Veiksmų programos prioriteto priemonė	Finansuojamos veiklos	Atsakinga institucija	Finansavimas, eurų	Projektų skaičius (2018 m. gruodžio 31 d.)
Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir	Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų	Mokslo populiarinimo infrastruktūros sukūrimas	ŠMM	18193000	-

inovacijų skatinimas	infrastruktūros plėtra ir integracija į europines infrastruktūras	Mokiniamis pritaikytų gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos tyrimų ir eksperimentinės veiklos atviros prieigos centrų sukūrimas	3800000	-
		MTEPI veiklai vykdyti reikalingų elektroninių išteklių (publikacijų duomenų bazių, saugyklų ir kt.) prieinamumo užtikrinimas	28962000	1
		Informacinės infrastruktūros mokslui ir studijoms plėtra (LITNET)	4344000	1
		Įsijungimas į tarptautines mokslinių tyrimų infrastruktūras (ESFRI) bei atviros prieigos MTEPI infrastruktūras, kuri reikalinga dalyvavimui tarptautinėse ar regioninėse mokslinių tyrimų iniciatyvose, atnaujinimas, kūrimas ir plėtra	52132000	9
		Jūrinio slėnio branduolio sukūrimas, įgyvendinant infrastruktūros atnaujinimo 2-ąjį etapą	11585000	1
		MTEPI infrastruktūros atnaujinimas sumanios specializacijos kryptyse	49988000	2
		Kompetencijos centrų ir inovacijų ir technologijų	Kompetencijos centrų veiklos skatinimas	1164389*

	perdavimo centrų veiklos skatinimas				
	SmartParkas LT		EiMin	11065292,6	2
	Smartinvest LT+			3128203,97	1
	Inoklaster LT			8388577,07	6
	Intelektas. Bendri mokslo-verslo projektai			42977975,0	63
	Intelektas LT-2			47760000**	-
Iš viso				283488437,	98
				79	

* Pateikiama finansavimo dalis, skirta MTEPI infrastruktūrai.

** Pateikiama visa priemonei skirta lėšų suma, neišskiriant investicijų MTEPI infrastruktūrai.

Šaltinis – www.esinvesticijos.lt

Skaičiavimai – MOSTA

Kaip ir 2007–2013 m. ESFI laikotarpiu, 2014–2020 m. kol kas daugiausia projektų įgyvendina VU – 12, iš kurių 9 būdamas pareiškėju ir 3 būdamas partneriu. Bendra projektų, kuriuose dalyvauja VU vertė siekia 68 466 178,63 eurų (63 253 189,63 eurų – esant pareiškėju, 5 212 989 eurų – esant partneriu). 8 projektus (3 būdamas pareiškėju, 5 būdamas partneriu) įgyvendina KTU, nors jiems skiriamas finansavimas gan nedidelis, palyginus pvz. su LMBA, kuri įgyvendina 1 projektą, kurio vertė 31 485 099,91 eurų. Trečia pagal dydį finansavimo suma – 12 589 722,32 eurų tenka 5 projektams, kuriuos įgyvendinant dalyvauja FTMC (būnant pareiškėju – 2 projektai, 5 136 358,7 eurų, būnant partneriu – 3 projektai, 11 005 362,14 eurų). VGTU įgyvendinamiems 4 projektams skirta 12 589 722,32 eurų (visuose projektuose VGTU pareiškėjas).

Žemiau pateikiamoje lentelėje pateikiamas mokslo ir studijų institucijų ir kitų viešojo sektoriaus subjektų dalyvavimas įgyvendinant ne tik viešosios, bet ir privačios MTEPI infrastruktūros projektus, kuriuose universitetai ir institutai dalyvauja partnerių teisėmis.

27 pav. 2014–2020 m. ESFI lėšų pasiskirstymas tarp organizacijų (išskyrus verslo įmones)

Institucija	Projektų skaičius (pareiškėjas)	Projektų skaičius (partneris)	Projektų skaičius (iš viso)	Projektų finansavimas (iš viso)	Projektų finansavimas (būnant pareiškėju)	Projektų finansavimas (būnant partneriu)
KTU	3	5	8	9342502,81	4419846,71	4922656,1
LSMU	2	2	4	6925053,39	306165	6618888,39
KU	1	1	2	1160252,457	1158502,457	17500
VGTU	4	0	4	1258972,232	1258972,232	0
VU	9	3	12	6846617,863	6325318,963	5212989
KSU	0	1	1	632645,25	632645,25	0
NVI	0	2	2	96011,25	96011,25	0
FTMC	2	3	5	1614172,084	5136358,7	1100536,214
LAMM	0	1	1	60000	0	60000
C						

BPTI	0	2	2	6	152272,3	0	152272,3
PTTTI	1	0	1		3127982	3127982	0
LMBA	1	0	1		3148580	3148580	0
					9,91	9,91	
Klaipėdos m. savivaldybė	0	1	1	58	4370341,	0	4370341,58
Šiaulių m. savivaldybė	1	0	1	08	6694951,	6694951,08	0

Šaltinis – www.esinvesticijos.lt

Skaičiavimai – MOSTA

Aktyviausias bendradarbiavimas stebimas tarp VU ir FTMC. Šios dvi institucijos kartu įgyvendina 4 projektus, kurių bendra vertė siekia 16 005 362,14 eurų. Su verslu daugiausia bendradarbiauja KTU, partnerio teisėmis dalyvaujantis 4 verslo įmonių vykdomuose projektuose, kuriuose investicijos į MTEPI infrastruktūrą siekia 4 781 542,17 eurų.

28 pav. Partnerystė tarp valstybinių mokslo ir studijų institucijų, įgyvendinant 2014–2020 m. ESFI laikotarpio MTEPI infrastruktūros projektus

Partneriai	Projektų skaičius	Finansavimas
VU, FTMC	4	16005362,14
VU, LSMU	1	6180730
VG TU, KTU	1	141113,93

Šaltinis – ŠMM

Skaičiavimai – MOSTA

Šiuo metu įgyvendinami 22 viešosios MTEPI infrastruktūros projektai, iš jų 2 – universalūs, t. y. potencialiai galintys prisidėti prie visų MTEPI prioritetų įgyvendinimo. Tai projektas, skirtas duomenų bazių atvėrimui, kurio rezultatais gali naudotis visos mokslo ir studijų institucijos bei projektas, skirtas LITNET tinklo plėtrai, kuris taip pat aptarnauja visas mokslo ir studijų institucijas. Daugiausia viešosios MTEPI infrastruktūros projektų prisideda prie MTEPI prioriteto „Funkcinės medžiagos ir dangos“ įgyvendinimo – 12. Po 8 projektus prisideda prie MTEPI prioritetų „Molekulinės technologijos medicinai ir biofarmacijai“ ir „Pažangi medicinos inžinerija ankstyvai diagnostikai ir gydymui“. Daugiausia investicijų kol kas sulaukė taip pat šie trys MTEPI prioritetai. „Molekulinės technologijos medicinai ir biofarmacijai“ – 19 929 134,51 eurų, „Funkcinės medžiagos ir dangos“ – 17 292 098,48 eurų, „Pažangi medicinos inžinerija ankstyvai diagnostikai ir gydymui“ – 16 877 432,65 eurų.

Šiuo metu įgyvendinami 72 projektai, kurių veiklos apima ir privačios MTEPI infrastruktūros plėtrą, iš jų 2 – universalūs – Klaipėdos ir Šiaulių laisvųjų ekonominių zonų infrastruktūros, kuria galės naudotis įmonės, savo veikla prisidedančios prie bet kurio MTEPI prioriteto įgyvendinimo, plėtra. Daugiausia projektų, apimančių privačios MTEPI infrastruktūros plėtros veiklas, prisideda prie MTEPI prioriteto „Molekulinės technologijos medicinai ir biofarmacijai“ įgyvendinimo – 14. Šiam prioritetui skiriamas ir didžiausias finansavimas MTEPI infrastruktūrai plėtoti – 24 129 427,58 eurų. MTEPI prioritetui „Sumanios transporto sistemos ir IRT“ įgyvendinti skirta 13 projektų, o finansavimas jiems taip pat antras pagal dydį – 7 619 577,52 eurų. Prie MTEPI prioriteto „Pažangi medicinos inžinerija ankstyvai diagnostikai ir gydymui“ prisideda 11 projektų, o jų finansavimas siekia 2 804 241,93 eurų. Trečiasis pagal dydį finansavimas privačios MTEPI infrastruktūros plėtrai skiriamas MTEPI prioritetui „Inovatyvus biožaliavų kūrimas, tobulinimas ir perdirbimas (biorafinavimas)“ – 4 867 435,38 eurų.

29 pav. 2014–2020 m. ESFI laikotarpio lėšų pasiskirstymas tarp MTEPI prioritetų

Kryptys	Prioritetai	Viešoji infrastruktūra MTEPI		Privati infrastruktūra MTEPI	
		Projektų skaičius		Projektų skaičius	Finansavimo dalis

		isi (22)	B e univer- salių (20)	Inves- tijos (iš viso)	isi (72)	B e univer- salių (70)	MTEPI infrastruktūra i
Sveikatos technologijos ir biotechnologijos	Molekulinės technologijos		6	1992 9134,51	4	12	241294 27,58
	Visuomenės sveikata		3	1480 6435,59		3	193914 8,91
	Medicinos inžinerija		6	1687 7432,65	1	9	280424 1,93
Energetika ir tvari aplinka	Išmaniosios energetikos sistemos		0	1783 599,76		5	135347 2,38
	Energijos gamyba iš biomasės		1	3714 437,19		2	345637 7,29
	Skaitmeninė statyba		1	1924 713,69		1	719514, 63
	Saulės energetika		1	2983 599,76		3	381235 1,63
Agroinova- cijos ir maisto technologijos	Saugesnis maistas		0	1783 599,76		4	150206 4,91
	Funkcionalus maistas		0	1783 599,76		2	621414, 63
	Biožaliavų kūrimas		0	1783 599,76		4	486743 5,38
Nauji gamybos procesai, medžiagos ir technologijos	Lazerinės technologijos		2	8160 566,26		5	185919 0,83
	Funkcinės medžiagos	2	0	1729 2098,48		5	147205 9,21
	Konstrukcinė s medžiagos		2	3809 437,19		5	275664 0,97
	Lanksčios sistemos		3	5478 240,53		3	124137 7,35
Transportas, logistika ir informacinės ir ryšių technologijos	Transporto ir IRT sistemos		2	5460 637,53	3	11	761957 7,52
	Transporto koridoriai		1	3714 437,19		0	553264, 63
	Elektroninis turinys		4	5366 737,92		2	622255, 99
	Debesų kompiuterija		4	7279 972,35		0	553264, 63
Įtrauki ir kūrybinga visuomenė	Ugdymosi technologijos		1	2983 599,76		1	613264, 63
	Proveržio inovacijos		1	1860 237,03		3	306370 3,7

Šaltinis – www.esinvesticijos.lt

Skaičiavimai – MOSTA

Didžiausi viešosios MTEPI infrastruktūros projektai – „eMoDB.LT3: Elektroninių mokslo duomenų bazių atvėrimas Lietuvai – trečiasis etapas“ (31 4858 09,91 eurų) ir „Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Mokslo centro sukūrimas“ (30 771 902 eurų). Sekantys pagal investicijų dydį gerokai nuo jų atsiliekantys, bet tarp likusių visgi išsiskiriantys – „Mechanikos, Elektronikos ir Transporto inžinerijos fakultetų laboratorijų korpuso statyba“ (12 223 402,39 eurų) ir „Jūrinio slėnio branduolio sukūrimas ir studijų infrastruktūros atnaujinimas (JŪRA), II etapas“ (11 585 024,57 eurų). Kaip ir 2007–2013 m. laikotarpiu, daugiausia didelių (ne mažiau kaip 2 mln. eurų vertės) projektų

įgyvendina VU – 8 iš 13. VGTU, KTU, KU, FTMC ir Lietuvos mokslinių bibliotekų asociacija įgyvendina po vieną tokį projektą.

30 pav. Didžiausi (daugiau kaip 2 mln. eurų) vertės 2014–2020 m. ESFI laikotarpio viešosios MTEPI infrastruktūros projektai

Projektas	Vykdytojas	Finansavimas
eMoDB.LT3: Elektroninių mokslo duomenų bazių atvėrimas Lietuvai – trečiasis etapas	Lietuvos mokslinių bibliotekų asociacija	31485809,91
Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Mokslo centro sukūrimas	VU	30771902
Mechanikos, Elektronikos ir Transporto inžinerijos fakultetų laboratorijų korpuso statyba	VGTU	12223402,39
Jūrinio slėnio branduolio sukūrimas ir studijų infrastruktūros atnaujinimas (JŪRA), II etapas	KU	11585024,57
Kompiuterinės, struktūrinės ir sistemų biologijos centras (CossyBio)	VU	6180730
Nacionalinės ir tarptautinės prieigos didelio intensyvumo ir plataus bangų ruožo ultratrumpųjų lazerinių impulsų mokslinių tyrimų infrastruktūra	VU	6000000
Lietuvos GRID našių skaičiavimų tinklas (LitGrid-HPC)	VU	5096674,12
Inovatyvios chemijos centras (INOCHEM)	FTMC	5000000
Puslaidininkų technologijų centras	VU	4996909
Lietuvos mokslo ir studijų institucijų kompiuterių tinklo LITNET plėtra	KTU	4186185,44
Vilniaus universiteto Fizikos fakulteto Branduolių ir elementariųjų dalelių fizikos centras	VU	4000000
Spektrometrinio medžiagų ir elektroninių / molekulinės vyksmų charakterizavimo centras (SPECTROVERSUM)	VU	3608453,14
Molėtų astronomijos observatorija (MAO)	VU	2400000

Šaltinis – www.esinvesticijos.lt

Skaičiavimai – MOSTA

Didžiausios investicijos į privačią MTEPI infrastruktūrą numatytos įgyvendinant projektą „Biopanašaus monokloninio antikūno fragmento, sintetinio E, coli ląstelėse, gamybos technologijos sukūrimas ir skalės didinimas iki 3000L“ – 11 642 886 eurų. Verta atkreipti dėmesį, kad bendras šio projekto finansavimas siekia 14 689 786,2 eurų, iš kurių nuosavas pareiškėjo ir partnerių indėlis – 10 704 948,52 eurų. Šiaulių miesto savivaldybė įgyvendina projektą, kuriame MTEPI infrastruktūrai numatyta skirti 6 694 951,08 eurų – „Šiaulių laisvosios ekonominės zonos infrastruktūros plėtra“. 5 235 387,01 eurų investicijos į MTEPI infrastruktūrą numatytos projekte „Elektrinio miesto transporto kūrimo laboratorijos įrengimas, modulinio elektrinio miesto autobuso prototipo sukūrimas ir bandomosios partijos gamyba“.

31 pav. Projektai, numatantys didžiausias (daugiau kaip 1 mln. eurų) investicijas į privačią MTEPI infrastruktūrą 2014–2020 m. ESFI laikotarpiu

Projektas	Vykdytojas	Finansavimas MTEPI infrastruktūrai
Biopanašaus monokloninio antikūno fragmento, sintetinio E, coli ląstelėse, gamybos technologijos sukūrimas ir skalės didinimas iki 3000L	UAB Biotechnologinės farmacijos centras „Biotechpharma“	11642886,00

Šiaulių laisvosios ekonominės zonos infrastruktūros plėtra	Šiaulių m. savivaldybė	6694951,08
Elektrinio miesto transporto kūrimo laboratorijos įrengimas, modulinio elektrinio miesto autobuso prototipo sukūrimas ir bandomosios partijos gamyba	UAB „Elektrinio transporto sistemos“	5235387,01
Biopanašių monokloninių antikūnų gamybos technologijų sukūrimas	UAB Biotechnologinės farmacijos centras „Biotechpharma“	4938165,30
Klaipėdos LEZ infrastruktūros parengimas užsienio MTEP įmonių pritraukimui	UAB „Klaipėdos laisvosios ekonominės zonos valdymo bendrovė“	4370341,58
Intelektinė automatizavimo platforma aukšto produktyvumo rekombinantinių baltymų biosintzei vykdyti	UAB „Celltechna“	3290322,98
MTEP infrastruktūros įdiegimas inovatyvioms botaninių žaliavų biorafinavimo technologijoms ir funkcionaliesiems ingredientams iš jų kurti ir įdiegti	UAB „Endobiotech“	3128203,97
Fotoelektros technologijų klasterio infrastruktūros plėtra naujos kartos technologijų įsisavinimui (InfraPV)	Perspektyvinių technologijų taikomųjų tyrimų institutas	3127982,00
Biometano koncentracijos didinimo metodų taikymo didelio tūrio anaerobiniuose fermentatoriuose mokslinių tyrimų laboratorija	AB „AUGA group“	1882156,00
Vaistų nuo Alzheimerio ligos išradimo technologijos sukūrimas, naudojant fenotipinį patikrinimą iš pacientų gautų ląstelių modeliuose	UAB „Escolit“	1654400,00
Vištų kiaušinių embrionų lyties nustatymo technologijos sukūrimas	UAB „Optimal ars“	1298534,56
UAB "Neo Group" investicijos į MTEP ir infrastruktūros kūrimą	UAB „Neo group“	1159378,60
Biokuro panaudojimo veiksmingumo didinimo bei taršos mažinimo technologijų tyrimas ir kūrimas	UAB „ENERSTENA“	1020956,66

Šaltinis – www.esinvesticijos.lt

Skaičiavimai – MOSTA

2014–2020 m. laikotarpiu taip pat toliau plėtojama studijų infrastruktūra. Kol kas įgyvendinama arba baigta įgyvendinti 13 projektų, bet jų, tikėtina, bus daugiau, turint omenyje, kad ŠMM administruojamos priemonės „Studijų aplinkos ir infrastruktūros koncentravimas, tobulinimas ir informacinių sistemų plėtra“ 4 veikloms numatytas 66 233 637 eurų finansavimas, o projektams kol kas skirta 29 172 518,85 eurų. Didžiausią projektą įgyvendiną LMTA, jo vertė siekia 14 480 200 eurų. Šis projektas numatytas susitarime tarp ŠMM ir LMTA, kuris minėtas šio skyriaus poskyryje „Prioritetai, principai ir kitas reglamentavimas“. Pagal susitarimą, LMTA turės skirti 13 mln. eurų antram šio projekto etapui, jeigu susitarimas nebuvo pakeistas. Kiti susitarimuose numatyti universitetų projektai dar nepradėti įgyvendinti ir gali keistis, atsižvelgiant į aukštųjų mokyklų tinklo optimizavimo proceso poreikius.

Priešingai nei ankstesniais laikotarpiais, 2014–2020 m. laikotarpiu plėtojant studijų infrastruktūrą didžiausias dėmesys skiriamas technologijos mokslams (46 balai), biomedicinos mokslams (42 balai). Visgi, skaičiuojant tenkančių lėšų kiekį, didžiausias šio laikotarpio projektas „LMTA studijų miestelio, Olandų g., Vilniuje, sukūrimas (I etapas)“ (14 480 200 eurų) gerokai sustiprins menų sritį. Tarp krypčių grupių, daugiausia naudos teko medicinai ir sveikatai (39 balai) ir inžinerijai (36 balai). Tarp krypčių kol kas pirmauja reabilitacija ir elektronikos ir elektros inžinerija – po 7 balus.

32 pav. Didžiausi (ne mažiau kaip 1 mln. eurų vertės) 2014–2020 m. ESFI laikotarpio studijų infrastruktūros projektai

Projektas	Vykdytojas	Finansavimas
-----------	------------	--------------

LMTA studijų miestelio, Olandų g., Vilniuje, sukūrimas (I etapas)	LMTA	14480200
Technologijos ir biomedicinos mokslų infrastruktūros modernizavimas, tenkinant Vakarų Lietuvos regiono poreikius	Klaipėdos valstybinė kolegija	2177000
Kauno kolegijos studijų infrastruktūros atnaujinimas	Kauno kolegija	1938000
Vilniaus technologijų ir dizaino kolegijos mokymo rūmų (Olandų g. 16, Vilnius) modernizavimas	Vilniaus technologijų ir dizaino kolegija	1899928,5
Šiaulių valstybinės kolegijos biomedicinos ir technologijos mokslų studijų sričių bazės modernizavimas bei sveikatinimo erdvių atnaujinimas	Šiaulių valstybinė kolegija	1670000
Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto rezidentūros bazių modernizavimas	VU	1390171,82
LSMU rezidentūros bazių modernizavimas, siekiant studijų aplinkos tobulinimo (REZ-MOD)	LSMU	1390176
Kauno kolegijos akademinio miestelio infrastruktūros atnaujinimas ir išteklių koncentracija	Kauno kolegija	1262000
Inovatyvaus technologinio, fizinio bei psichologinio jūrininkų rengimo poligonas (InoPol)	Lietuvos aukštoji jūreivystės mokykla	1126985,18
Energetinių procesų studijų ir inovacijų centras	Panevėžio kolegija	1100000

Šaltinis – www.esinvesticijos.lt

Skaičiavimai – MOSTA

Lygiagretūs MTEPI procesai ir sąsajos su jais

Laikantis pirminės sumanios specializacijos idėjos, MTEPI politikos priemonės, tiek administruojamos ŠMM, tiek EiMin, turėtų derėti tarpusavyje, prisidėti siekiant bendrų tikslų ir sudaryti logiškai derančią intervencijų visumą, nukreiptą į nepertraukiamą, veiksmingą, valstybei ekonomiškai ir socialiai naudingą žinių vertimą produktais. ŠMM priemonių, skirtų prisidėti prie sumanios specializacijos strategijos įgyvendinimo rinkinys patvirtintas aukščiau minėtame LR ŠMM administruojamų aukštojo mokslo MTEP politikos priemonių, prisidedančių prie prioritetinių MTEPI raidos (sumanios specializacijos) kryptių plėtojimo, jų prioritetų ir susijusių priemonių įgyvendinimo bendrajame veiksmų plane. Šiame plane ŠMM administruojamos priemonės pagal joms keliamus uždavinius skirstomos į 4 grupes:

- Priemonės, skirtas MTEP intelektiniam potencialui stiprinti;
- Priemonės, skirtas MTEP veikloms remti;
- Priemonės, skirtas MTEP rezultatų komercinimui skatinti;
- Priemonės, skirtas studijų ir MTEP infrastruktūrai telkti ir atnaujinti.

Kai kurios ŠMM priemonės buvo formuojamos logiškai deranti visuma, pvz. priemonės, skirtos MTEP rezultatų komercinimui mokslo ir studijų institucijose skatinti ar MTEP veikloms, kuriomis siekiama kurti naujas žinias, technologijas, produktus, procesus ir metodus, prisidedančius prie sumanios specializacijos strategijos įgyvendinimo, remti. Tokios tarpusavyje derintos priemonės yra „Kompetencijos centrų ir inovacijų ir technologijų perdavimo centrų veiklos skatinimas“, „MTEP rezultatų komercinimo ir tarptautiškumo skatinimas“, kurių atskiromis veiklomis siekiama sudaryti sąlygas mokslo ir studijų institucijose suformuoti žinių ir technologijų perdavimo ekosistemas, apimančias:

- žinių ir technologijų perdavimo sistemos funkcionavimo (proceso administravimo) užtikrinimą;
- tyrėjų ir studentų idėjų, turinčių komercinį potencialą skatinimą (taip pat aprūpinant institucijas trūkstama eksperimentinei plėtrai reikalinga įranga);
- tyrėjų ir studentų skatinimą ir paramą kuriant naujas MTEP įmones jų vykdomos MTEP veiklos pagrindu;
- rizikos kapitalo fondų investicijų į mokslo ir studijų institucijose vykdomas MTEP veiklas (taip pat į aukščiau minėtas naujas MTEP įmones) pritraukimą.

Prie šio instrumentų rinkinio dar galima priskirti priemonės „Mokslininkų ir kitų tyrėjų gebėjimų stiprinimas“ vieną iš veiklų „Mokslininkų ir kitų tyrėjų gebėjimų komercinti MTEP rezultatus stiprinimas; žinių, inovacijų ir technologijų perdavimas, MTEP veiklos rinkodara“, kurios pagrindu MITA įgyvendina projektą „Mokslo ir tyrimų atvira prieiga (MITAP II)“. Projektu siekiama skatinti atvirą prieigą prie tyrimams reikalingų paslaugų ir MTEP rezultatų mokslo

ir studijų institucijose ugdant institucijų tyrėjų, mokslo vadybininkų gebėjimus identifikuoti moksliniams tyrimams reikalingas paslaugas ir komercinti MTEP rezultatus. Taip pat šio projekto pagalba organizuojama bendra šalies MTEP rinkodara naudojant „Open R&D Lietuva“ prekės ženklą. Visgi, kol kas pradėtos įgyvendinti ne visos šio rinkinio priemonės.¹⁰⁸

ŠMM planai remti MTEP veiklas, skirtas sumanios specializacijos strategijai įgyvendinti glaudžiai siejosi su EiMin pasirengimu remti tokias pat veiklas. ŠMM intervencija orientuota į mokslo ir studijų institucijas, o EiMin – į verslą. ŠMM, kaip ir EiMin planavo priemonę, skirtą remti bendrus mokslo ir studijų institucijų ir verslo įmonių projektus, taip pat priemonę, skirtą remti tik mokslo ir studijų institucijų vykdomus projektus, orientuotus į komercinamų MTEP rezultatų kūrimą (nuo ankstesnių MTEP etapų, kuomet verslui įsitraukti į projektą dar rizikinga dėl neaiškaus rezultato). Visgi po ilgų derinimo procedūrų, dėl valstybės pagalbos taikymo neaiškumų bei dėl ŠMM ir EiMin priemonių panašumo, buvo nuspręsta bendrus mokslo ir verslo projektus įgyvendinti per priemonę „Intelektas. Bendri mokslo–verslo projektai“, kuri formaliai yra jungtinė ŠMM ir EiMin priemonė. Ši priemonė įgyvendinama nuo 2015 m. reguliariai skelbiant kvietimus įmonėms teikti paraiškas. Kaip minėta šio skyriaus poskyryje „Priemonės ir projektai“, šios priemonės pagrindu įmonės gali vykdyti ne tik MTEPI veiklas, bet ir plėtoti savo MTEPI infrastruktūrą, reikalingą projektams įgyvendinti. Projektuose nebūtinai mokslo ir studijų institucijų dalyvavimas, jis tik suteikia papildomų balų pareiškėjui vertinant paraiškas, tad pradinė idėja remti tiek mokslo ir studijų institucijų MTEP veiklas dalyvaujant įmonėms, tiek įmonių veiklas, dalyvaujant mokslo ir studijų institucijoms, kiek pakito. ŠMM priemonė, skirta remti mokslo ir studijų institucijų MTEP veiklą, skirtą plėtoti sumaniai specializacijai reikalingas fundamentines žinias ir vykdyti taikomojo pobūdžio MTEP, turintį komercinį potencialą, nors irgi susidūrė su ilgomis derinimo procedūromis ir valstybės pagalbos taikymo iššūkiais, šiuo metu įgyvendinama. Turima omenyje priemonės „Tiksliniai moksliniai tyrimai sumanios specializacijos srityje“ veikla „Aukšto lygio tyrėjų grupių vykdomi moksliniai tyrimai, skirti kurti ūkio sektoriams aktualias MTEP veiklų tematikas atitinkančius rezultatus, kurie vėliau galėtų būti komercinami“. Priemonė turi dar dvi veiklas, skirtas pritraukti aukšto lygio tyrėjus iš užsienio ir įtraukti juos į taikomojo pobūdžio MTEP veiklų, turinčių komercinį potencialą, vykdymą bei plėtoti paralelinių laboratorijų MTEP veiklą, skirtą kurti ūkio sektoriams aktualias MTEP veiklų tematikas atitinkančius rezultatus, kurie vėliau galėtų būti komercinami. Paralelinė laboratorija suprantama, kaip MTEP laboratorija, kurios kompetencijos suformuotos perimant analogišką veiklą vykdančios užsienio aukšto lygio MTEP centro laboratorijos, turinčios išskirtinę kompetenciją Lietuvai naujose ir aktualiose MTEP kryptyse, patirtį, įgijus reikiamus gebėjimus. Šios dvi veiklos dar nepradėtos įgyvendinti.

Tam, kad sumanios specializacijos procesas įgytų ženklesnius mastus, EiMin, panaudodama ŠMM numatytas lėšas, likusias po priemonės „Bendri mokslo–verslo projektai“ panaikinimo, suformavo priemonę, skirtą remti didelės apimties mokslo–verslo projektus, kuriuose verslo įmonės kartu su privalomais partneriais mokslo ir studijų institucijomis (arba atvirkščiai) gali vykdyti MTEP (taip pat fundamentinius mokslinius tyrimus) ir investuoti į MTEPI infrastruktūrą (tik įmonės). Planuojama, kad projektai bus didelės apimties (pvz. šiuo metu vertinamo kol kas vienintelio projekto vertė – apie 35 mln. eurų), tad juos bus pajėgios vykdyti tik didelį MTEP ir finansinį potencialą, ilgalaikę bendradarbiavimo su mokslo ir studijų institucijomis patirtį turinčios įmonės, kurių veikla orientuota į komercinamų MTEP rezultatų kūrimą ir realizavimą, t. y. žinių vertimą pinigais.

2014–2020 m. laikotarpiu ŠMM ir EiMin iš viso suplanavusios įgyvendinti 20 priemonių, skirtų sumanios specializacijos strategijai įgyvendinti. Šios priemonės dar susideda iš 1-8 skirtingų remiamų veiklų, tad valstybės intervencijų spektras atrodo ištisai platus ir visaapimantis. Be aukščiau minėtų, ko gero pagrindinių priemonių, dar įgyvendinamos ar planuojamos šios:

- Technoinvestas. Įgyvendinant šią priemonę, sukurtas rizikos kapitalo fondas, investuojantis į pradedančias, jaunas, pumpurines (angl. spin-off), ankstyvosios stadijos inovatyvias įmones, startuolius (angl. start-up) bei kitas įmones, vykdančias MTEPI veiklas, atitinkančias sumanios specializacijos tematikas;¹⁰⁹
- Smartinvest LT. Įgyvendinant šią priemonę remiama veikla, skirta tiesioginėms užsienio investicijoms MTEPI srityje pagal sumaniosios specializacijos kryptis pritraukti;¹¹⁰
- Smartinvest LT+. Įgyvendinant šią priemonę siekiama pritraukti tiesiogines užsienio investicijas į MTEP veiklas, MTEPI infrastruktūrą ir veiklas, susijusias su procesu ir organizacinių inovacijų diegimu;¹¹¹ įgyvendinant šią

¹⁰⁸ Švietimo ir mokslo ministro 2015 m. rugpjūčio 13 d. įsakymas Nr. V-895 „Dėl Prioritetinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir inovacijų raidos (sumanios specializacijos) kryptių ir jų prioritetų įgyvendinimo programos įgyvendinimo Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos valdymo srityje bendrojo veiksmų plano patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/acc2f37041bd11e58568ed613eb39a73>)

¹⁰⁹ http://www.esinvesticijos.lt/lt/patvirtintos_priemones/patvirtintos_priemones/technoinvestas

¹¹⁰ http://www.esinvesticijos.lt/lt/patvirtintos_priemones/patvirtintos_priemones/smartinvest-lt

¹¹¹ http://www.esinvesticijos.lt/lt/patvirtintos_priemones/patvirtintos_priemones/smartinvest-lt-1

priemonę vykdomos investicijos į MTEPI infrastruktūrą aptartos šio skyriaus poskyryje „Priemonės ir projektai“;

- Inovaciniai čekiai. Priemonė skirta inovacinę veiklą pradedančioms ar vykdančioms įmonėms, pagal kurią jos gali gauti nustatyto dydžio tikslinę finansinę paramą paslaugoms iš mokslo ir studijų institucijų įsigyti ar vykdyti programos „Horizontas 2020“ veiklas. Priemonė nukreipta į aukščiau aptartų atviros prieigos centrų įveiklinimą;¹¹²
- MTEP rezultatų komercinimo ir tarptautiškumo skatinimas. Viena iš šios priemonės veiklų, skirtų remti mokslo ir studijų institucijų tyrėjų ir studentų kuriamas naujas MTEP įmonės, aptarta aukščiau, o kita veikla skirta remti Lietuvos įmonių ir mokslo ir studijų institucijų dalyvavimą tarptautinėje MTEP programoje „Eureka“. Pagal šią veiklą skatinamas visų tipų įmonių mokslo ir studijų institucijose sukurtų MTEP rezultatų pagrindu kuriamų inovatyvių produktų plėtojimas visuose MTEP etapuose nuo idėjos iki bandomosios gamybos;¹¹³
- Inogeb LT. Įgyvendinant šią priemonę populiarinama technologijų pažanga ir inovacijos. Taip pat stiprinama inovacijų paramos paslaugų kokybė ir prieinamumas. Šios paslaugos apima inovacijų partnerystės skatinimą, technologijų paiešką, vertinimą ir technologijų perdavimą, konsultacijas dėl intelektinės nuosavybės teisių apsaugos, naujų produktų parengimo ir pateikimo į rinką, naujų inovacinių įmonių steigimo, MTEPI srityje veikiančių klasterių plėtros ir augimo, įmonių dalyvavimo tarptautinėse MTEPI programose ir projektuose, teikiant pagalbą partnerių paieškai, veiklų identifikavimui, paraiškų rengimui, ekspertinę bei metodinę pagalbą dėl ikiprekybinių pirkimų įmonėms ir kitas inovacijų paramos paslaugas;¹¹⁴
- Inoklaster LT. Įgyvendinant šią priemonę remiamas klasterių MTEPI infrastruktūros kūrimas ir klasterių eksploatavimas, kuris apima tokias veiklas, kaip strategijų, tyrimų (įžvalgų, rinkos tyrimų ir kt.) atlikimas, mokymai, rinkodara, klasterių narių bendradarbiavimas, naujų narių pritraukimas, įsitraukimo į tarptautinius tinklus ir pan. Įgyvendinant šią priemonę vykdomos investicijos į MTEPI infrastruktūrą aptartos šio skyriaus poskyryje „Priemonės ir projektai“;¹¹⁵
- Ikiprekybiniai pirkimai LT. Įgyvendinant šią priemonę skatinama inovacijų paklausa vykdant ikiprekybinį pirkimą, t. y. skatinant valstybės institucijas pirkti MTEP paslaugas, kurio metu sukuriama naujas, rinkoje neegzistuojantis gaminys, paslauga, medžiaga, procesas arba iš esmės patobulinamas jau egzistuojantis gaminys, paslauga, medžiaga, procesas, skirtas spręsti visuomenei aktualias socialines–ekonomines problemas;¹¹⁶
- InoConnect. Įgyvendinant šią priemonę skatinamas ir remiamas įmonių, mokslo ir technologijų parkų, klasterių kordinatorių dalyvavimas tarptautinių MTEPI veiklos iniciatyvų renginiuose;¹¹⁷
- Inopatentas. Įgyvendinant šią priemonę kompensuojamos išradimų patentavimo ir dizaino registravimo tarptautiniu mastu išlaidos;¹¹⁸
- SmartParkas LT. Įgyvendinant šią priemonę skatinamos investicijos į pramonės parkų ir laisvųjų ekonominių zonų plėtojimą, taip pat rinkodaros veiklos. Įgyvendinant šią priemonę vykdomos investicijos į MTEPI infrastruktūrą aptartos šio skyriaus poskyryje „Priemonės ir projektai“;¹¹⁹
- Smart FDI. Įgyvendinant šią priemonę skatinamos tiesioginės užsienio investicijos į MTEP veiklas, investicijos, kuriomis plėtojama įmonių MTEPI infrastruktūra bei investicijos į veiklas, susijusias su procesų ir organizacinių inovacijų diegimu. Įgyvendinant šią priemonę vykdomos investicijos į MTEPI infrastruktūrą aptartos šio skyriaus poskyryje „Priemonės ir projektai“. Tik neaišku, kuo ši priemonė skiriasi nuo aukščiau minėtų priemonių „Smartinvest LT“ ir „Smartinvest LT+“;¹²⁰
- Inostartas. Įgyvendinant šią priemonę skatinamas inovatyvių įmonių, vykdančių MTEP veiklą kūrimasis, tyrėjų ir kitų mokslininkų įdarbinimas žinioms imliose įmonėse naujų komercinamų produktų vystymui, inovatyvių įmonių plėtra, vykdant MTEP veiklą;¹²¹

¹¹² <http://www.esinvesticijos.lt/lt/patvirtintos-priemones/patvirtintos-priemones/inovaciniai-cekiai>

¹¹³ <http://www.esinvesticijos.lt/lt/patvirtintos-priemones/patvirtintos-priemones/mtep-rezultatu-komercinimo-ir-tarptautiskumo-skatinimas>

¹¹⁴ <http://www.esinvesticijos.lt/lt/patvirtintos-priemones/patvirtintos-priemones/inogeb-lt>

¹¹⁵ <http://www.esinvesticijos.lt/lt/patvirtintos-priemones/patvirtintos-priemones/inoklaster-lt>

¹¹⁶ <http://www.esinvesticijos.lt/lt/patvirtintos-priemones/patvirtintos-priemones/ikiprekybiniai-pirkimai-lt>

¹¹⁷ <http://www.esinvesticijos.lt/lt/patvirtintos-priemones/patvirtintos-priemones/inoconnect>

¹¹⁸ <http://www.esinvesticijos.lt/lt/patvirtintos-priemones/patvirtintos-priemones/inopatentas-lt>

¹¹⁹ <http://www.esinvesticijos.lt/lt/patvirtintos-priemones/patvirtintos-priemones/smartparkas-lt>

¹²⁰ <http://www.esinvesticijos.lt/lt/patvirtintos-priemones/patvirtintos-priemones/smart-fdi>

¹²¹ <http://www.esinvesticijos.lt/lt/patvirtintos-priemones/patvirtintos-priemones/inostartas>

- Inočekiai. Priemonė panaši į aukščiau aptartą priemonę „Inovaciniai čekiai“, tačiau skirta ne paslaugoms iš mokslo ir studijų institucijų įsigyti, o rengti technines galimybių studijas vykdomiems ar planuojamiems vykdyti MTEP darbams, MTEP projektams įgyvendinti, taip pat įgyvendinti teigiamai įvertintus, tačiau paramos negavusius programas „Horizontas 2020“ projektus;¹²²
- Ekscelencijos centrų veiklos skatinimas sumanios specializacijos kryptyse. Įgyvendinant šią priemonę planuojama remti mokslo ir studijų institucijose formuojamuose ekscelencijos centruose vykdomas veiklas. Ekscelencijos centras suprantamas, kaip mokslinių tyrimų centras, turintis kritinę mokslo potencialo masę ir vykdamas aukšto lygio mokslinius tyrimus, leidžiančius spręsti visuomenei aktualias problemas ir kurti inovacijas, darančias įtaką valstybės plėtros ir augimui.¹²³

Vertos paminėjimo ir kitos priemonės, tiesiogiai neprisidedančios prie sumanios specializacijos strategijos įgyvendinimo, tačiau darančios įtaką visos MTEPI sistemos plėtrai:

- Mokslininkų ir kitų tyrėjų gebėjimų stiprinimas. Įgyvendinant šią priemonę remiamos tokios veiklos, kaip doktorantūros vietų finansavimas ir plėtra (taip pat jaunimo iš užsienio pritraukimas), tarptautinės mokslinės duomenų bazės „Lituanistika“, kaupiančios ir skleidžiančios informaciją apie Lietuvoje ir pasaulyje atliekamus lituanistinius mokslinius tyrimus, plėtra, Lietuvos mokslo ir studijų institucijų kompiuterių tinklo LITNET tyrėjams teikiamų paslaugų plėtra ir kokybiško paslaugų teikimo užtikrinimas, mokslininkų ir kitų tyrėjų gebėjimų dalyvauti tarptautinėse mokslinių tyrimų programose ugdymas, Lietuvos mokslo tarptautiškumo didinimas, mokslo populiarinimo sistemos plėtra (mokslo populiarinimo leidinių leidyba, mokslo populiarinimo konkursų ir renginių organizavimas, mokslo populiarinimas žiniasklaidoje ir kitos mokslo populiarinimo priemonės), tyrėjų kompetencijų stiprinimas rengti projektų paraiškas, parama mokslinių straipsnių publikavimui aukšto mokslinio lygio Lietuvos žurnaluose, mokslo bendradarbiavimo žemėlapių sukūrimas bei šiame poskyryje jau minėta veikla „Mokslininkų ir kitų tyrėjų gebėjimų komercinti MTEP rezultatus stiprinimas; žinių, inovacijų ir technologijų perdavimas, MTEP veiklos rinkodara“;¹²⁴
- Mokslininkų, kitų tyrėjų, studentų mokslinės kompetencijos ugdymas per praktinę mokslinę veiklą. Įgyvendinant šią priemonę remiamas mokslininkų kvalifikacijos tobulinimas vykdant aukšto lygio tarptautinius ir nacionalinius MTEP projektus, studentų gebėjimų vykdyti MTEP veiklą ugdymas stažuoti po doktorantūros studijų skatinimas, mokslininkų, tyrėjų gebėjimų plėtra ir bendradarbiavimo vystymas vykdant mokslinių idėjų mainus, mokslinės išvykos iš Lietuvos ir į Lietuvą;¹²⁵
- Inostazuotė. Įgyvendinant šią priemonę remiamas MTEPI veiklas vykdančių įmonių darbuotojų mokymas ir technologinių įgūdžių tobulinimas užsienio MTEPI centruose ir MTEPI veiklas vykdančiose užsienio įmonėse.¹²⁶

Visos aukščiau šiame poskyryje paminėtos priemonės finansuojamos 2014–2020 m. ESFI laikotarpio lėšomis. Visgi, numatytos ir biudžetinėmis lėšomis finansuojamos priemonės. Viena iš jų – nacionalinės mokslo programos. Aptariant 2007–2013 m. laikotarpio MTEPI infrastruktūros politiką lydinčius procesus minėtos šiame laikotarpyje įgyvendintos nacionalinės mokslo programos. Pabaigus to laikotarpio programas, pradėtos įgyvendinti naujos, skirtos kitoms visuomenei aktualioms problemoms spręsti:

- Agro-, miško ir vandens ekosistemų tvarumas. Programa patvirtinta 2015 m., o jos tikslas – kompleksiniais mokslo tyrimais gauti, išanalizuoti ir apibendrinti naujas mokslo žinias apie klimato kaitos ir ekosistemų išteklių naudojimo poveikį Lietuvos ekosistemoms, jų prisitaikymo prie kintančių klimato ir aplinkos sąlygų galimybes bei, gavus naujų fundamentinių ir empirinių žinių apie ekosistemų išteklių naudojimo procesų bendruosius padarinius, pasiūlyti priemones su šiais padariniais susijusioms grėsmėms išvengti ir parengti gaires ekosistemų tvarumui kontroliuoti ir atstatyti;¹²⁷

¹²² http://www.esinvesticijos.lt/lt/patvirtintos_priemones/patvirtintos_priemones/inocekiai

¹²³ http://www.esinvesticijos.lt/lt/patvirtintos_priemones/patvirtintos_priemones/ekscelencijos-centru-veiklos-skatinimas-sumanios-specializacijos-kryptyse

¹²⁴ http://www.esinvesticijos.lt/lt/patvirtintos_priemones/patvirtintos_priemones/mokslininku-ir-kitu-tyreju-gebejimu-stiprinimas

¹²⁵ http://www.esinvesticijos.lt/lt/patvirtintos_priemones/patvirtintos_priemones/parama-mokslininku-kitu-tyreju-studentu-mokslinei-veiklai

¹²⁶ http://www.esinvesticijos.lt/lt/patvirtintos_priemones/patvirtintos_priemones/inostazuote

¹²⁷ Švietimo ir mokslo ministro 2015 m. vasario 5 d. įsakymas Nr. V – 81 „Dėl Nacionalinės mokslo programos „Agro-, miško ir vandens ekosistemų tvarumas“ patvirtinimo (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/04256f40b07211e48296d11f563abfb0>)

- Gerovės visuomenė. Programa patvirtinta 2015 m. Jos tikslas – kompleksiskai išanalizuoti gerovės visuomenės Lietuvoje plėtros prielaidas, veiksnius, tendencijas, jos raidos galimybes, bei trikdžius, padėti valstybės institucijoms parengti strateginių sprendimų ir rekomendacijų gerovės visuomenei plėtoti;¹²⁸
- Link ateities technologijų. Programa patvirtinta 2015 m. skirta sudaryti prielaidas kurti ateities technologijas, padidinti Lietuvos mokslo ir studijų institucijų potencialą ir parengti jas dalyvauti Europos kosmoso agentūros vykdomose mokslo ir technologijų programose;¹²⁹
- Modernybė Lietuvoje. Programa patvirtinta 2016 m., o jos tikslas – kompleksiskai ištirti modernybės, modernizacijos ir visuomenės modernėjimo, t. y. šiuolaikinės visuomenės radimosi ir kaitos, procesus Lietuvoje ir jų įtaką nacionalinei valstybei, tapatumui, kultūrinei savasčiai ir atminčiai, gauti naujų mokslo žinių ir pateikti įžvalgų, reikšmingų gilesniam šiandienos Lietuvos politinių, socialinių, kultūrinių procesų suvokimui, Lietuvos valstybės ir visuomenės darniai bei tvariai plėtrai ir europinei integracijai;¹³⁰
- Sveikas senėjimas. Programa patvirtinta 2015 m. Jos tikslas – kompleksiskai analizuoti ir spręsti Lietuvos visuomenės sveiko senėjimo biomedicinos ir socialinės medicinos klausimus, pasitelkiant mokslo ir technologijų plėtrą, fundamentinių ir taikomųjų mokslinių tyrimų rezultatus.¹³¹

2015 m. patvirtinta Valstybinės lituanistinių tyrimų ir sklaidos 2016-2024 metų programa tęsia ankstesniame skyriuje aptartą Nacionalinę lituanistikos 2009–2015 m. programą. Jos paskirtis – konkursinio finansavimo būdu koordinuoti ir integruoti svarbiausius lituanistinius mokslinius tyrimus ir jų sklaidą Lietuvoje bei užsienyje, įgyvendinti lituanistinių mokslinių tyrimų prioritetą, stiprinti lituanistinių tyrimų indėlį į Lietuvos valstybės humanistikos plėtrą ir taip suteikti mokslinį pagrindą Lietuvos pilietinės ir kultūrinės savimonės ugdymui bei lituanistinio paveldo saugojimui.¹³² Veiksmingam programos įgyvendinimui svarios lituanistikos duomenų bazės, sukurtos ir išplėtos 2007–2013 m. laikotarpiu įgyvendinant MTEPI infrastruktūros projektus „Duomenų bazė Lituanistika“ ir „Lituanistika“.

Reikminių tyrimų projektai. Priemonė skirta finansuoti skubius valstybės poreikiais grįstus taikomuosius trumpalaikius mokslinius tyrimus pagal valstybei ypač aktualias temas, pasiūlytas ministerijų ir kitų valstybės institucijų. Pagal šią priemonę tyrėjų grupė gali gauti finansavimą moksliniams tyrimams suinteresuotų valstybės institucijų pateikta tematika atlikti. Pagal siūlomas temas rengiami taikomojo pobūdžio mokslo projektai, apimančys visumą mokslinių tyrimų ir organizacinių veiksmų, kuriuos per numatytą laiką tyrėjų ir kitų pagrindinių vykdytojų grupė atliks MTEP uždaviniams spręsti ir praktinėms rekomendacijoms valstybės institucijoms parengti, metodikoms padėčiai tam tikroje srityje įvertinti ir prognozuoti, scenarijams, modeliams, tinklams, naujoms technologijoms, naujiems metodams sukurti ir išvystyti ir pan.¹³³

Technologinės plėtros projektai. Tai palyginus nedidelės apimties biudžeto lėšomis įgyvendinama priemonė, iš dalies atitinkanti ESFI lėšomis įgyvendinamas priemonės, skirtas mokslo–verslo bendradarbiavimui stiprinti ir verslui aktualioms MTEP problemoms spręsti. Priemonė skirta sudaryti palankesnes sąlygas šalies technologinei plėtrai, skatinti mokslinius tyrimus, nukreiptus į produktyvias inovacijas, kurių reikia viešojo ir privataus sektoriaus technologinėms problemoms spręsti, tuo pačiu įtvirtinant nuostatą, kad jos gali ir turi būti sprendžiamos remiantis aukšto lygio moksliniais tyrimais.¹³⁴

Mokslininkų grupių projektai. Tai priemonė mokslininkui ar tyrėjų grupei gauti finansavimą moksliniams tyrimams savo siūloma tema atlikti. Siūlomai temai mokslininkai rengia mokslo projektus, apimančius visumą mokslinių tyrimų ir organizacinių veiksmų, kuriuos per numatytą laiką mokslininkas ar tyrėjų grupė atliks užsibrėžtiems moksliniams uždaviniams spręsti.¹³⁵

Laboratorių akreditacija. Nuo 2014 m. įgyvendinama priemonė, kuria siekiama užtikrinti, kad mokslo ir studijų institucijose daugėtų akredituotų laboratorijų, kurios teikia kokybiškas paslaugas klientams. Pagal šią priemonę yra skiriamos valstybės biudžeto lėšos laboratorijų akreditacijos išlaidoms kompensuoti.¹³⁶

¹²⁸ Švietimo ir mokslo ministro 2015 m. kovo 2 d. įsakymas Nr. V-166 „Dėl Nacionalinės mokslo programos „Gerovės visuomenė“ patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/11e48660c0f411e4bac9d73c75fc910a>)

¹²⁹ Švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gegužės 8 d. įsakymas Nr. V-480 „Dėl Nacionalinės mokslo programos „Link ateities technologijų“ patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/9e37b760f55e11e4927fda1d051299fb>)

¹³⁰ Švietimo ir mokslo ministro 2016 m. birželio 20 d. įsakymas Nr. V-549 „Dėl Nacionalinės mokslo programos „Modernybė Lietuvoje“ patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b381de0036d711e69cf5d89a5fdd27cc>)

¹³¹ Švietimo ir mokslo ministro 2015 m. vasario 5 d. įsakymas Nr. V-82 „Dėl Nacionalinės mokslo programos „Sveikas senėjimas“ patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/8b5db9b0ad2811e4b1d79f4bef60993c>)

¹³² Švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gegužės 11 d. įsakymas Nr. V-51 „Dėl Valstybinės lituanistinių tyrimų ir sklaidos 2016-2024 metų programos patvirtinimo“ (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/e3366320f89711e4927fda1d051299fb>)

¹³³ <https://www.lmt.lt/lt/mokslo-finansavimas/valstybes-uzsakomieji-tyrimai/reikminių-tyrimu-projektai/304>

¹³⁴ <https://mita.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/programos-priemones/technologines-pletros-projektu-finansavimo-priemone>

¹³⁵ <https://www.lmt.lt/lt/mokslo-finansavimas/mokslininku-inicijuoti-projektai/mokslininku-grupių-projektai/313>

¹³⁶ <https://mita.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/programos-priemones/laboratoriju-akreditacija>

MTEP projektai krašto apsaugos poreikiams. Gynybos tyrimų ir technologijų krašto apsaugos sistemoje strateginis tikslas – pritraukiant ir panaudojant mokslo potencialą prisidėti prie krašto apsaugos sistemos ir Lietuvos kariuomenės plėtros, skatinti inovatyvų mąstymą, žinių kaupimą ir kompetencijos augimą gynybos srityje.¹³⁷

Pramoninė doktorantūra. Tai į pramonės poreikius orientuota doktorantūra, vykdoma glaudžiai bendradarbiaujant universitetui ir įmonei. Doktorantas yra priimamas į universitetą ir taip pat įdarbinamas įmonėje taip sustiprinamas įmonės MTEPI gebėjimus ir prisidedamas prie įmonei aktualių MTEP iššūkių sprendimo.¹³⁸

ES bendroji mokslinių tyrimų ir inovacijų programa „Horizontas 2020“. Programos tikslas – kurti žinių ir inovacijų visuomenę, prisidėti prie „Europos 2020“ (iniciatyva „Inovacijų sąjunga“) įgyvendinimo ir Europos mokslinių tyrimų erdvės kūrimo. Programa pakeitė 2007–2013 m. laikotarpiu įgyvendintą 7-ąją bendrąją mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinės veiklos programą. Kaip ir 7BP atveju, taip ir dalyvaujant programoje „Horizontas 2020“, Lietuvos tyrėjai, įmonės, kitos MTEP ir inovacinę veiklą vykdančios organizacijos įgyja galimybes įsijungti į tarptautinius MTEPI tinklus, sustiprinti esamus ar atrasti naujus ryšius su Europos tyrėjais, mokslo centrais, inovatyviomis įmonėmis ir kitomis organizacijomis, užsitikrinti ilgalaikį finansavimą MTEP veiklai, galintį pakeisti ar papildyti biudžetinį ir ESFI finansavimą. Įgyvendinant programą sprendžiamos Europai ir pasauliui aktualios problemos, tokios kaip klimato kaita, išteklių naudojimo efektyvumas, žaliavų tiekimas, maisto išteklių užtikrinimas, tvarus žemės ūkis, sveikata, demografiniai pokyčiai, gerovė ir pan., taip pat atliepiamos ateities technologijų tendencijos, tokios kaip nanotechnologijų, biotechnologijos, naujų medžiagų, pažangios gamybos, kosmoso technologijų ir pan. vystymas.¹³⁹

MTEPI infrastruktūros politiką tiesiogiai ar netiesiogiai veikia kiti valstybėje ar netgi už jos ribų vykstantys procesai nebūtinai susiję su MTEPI. Pvz. situacija statybų sektoriuje gali išauginti arba sumažinti MTEPI infrastruktūros objektų kainą, tokiu būdu sumažindami ar padidindami galimybes investuoti į infrastruktūrą. Valstybės strateginiai ekonominiai tikslai bet kuriame sektoriuje gali lemti naujų MTEPI infrastruktūros objektų poreikį ar esamų objektų plėtros poreikį. Taip pat svarbūs ir tokie aspektai, kaip teisinė, mokestinė, verslo, administracinė aplinka, atskirų savivaldybių vykdoma politika. Išoriniai veiksniai, pvz. pasaulinė ekonominė krizė, viena vertus privertė valstybę pasirinkti kitus prioritetus vietoj suplanuotos MTEPI infrastruktūros plėtros ir jos įveiklinimo veiklų finansavimo, tačiau kita vertus – sumažino infrastruktūros objektų statybų kainas. Pasaulinėje MTEPI sistemoje vykstantys procesai, pvz. mokslinių tyrimų infrastruktūrų (pvz. CERN) plėtra ir auganti jų reikšmė pasaulio pažinime, ekonomikoje veikia Lietuvos MTEPI infrastruktūros politiką sąlygodami atitinkamus sprendimus dėl MTEPI infrastruktūros plėtros, susijusius su integracija į tarptautinę mokslinių tyrimų erdvę. Išskirtini MTEPI ir studijų sistemose vykę ar tebevykstantys procesai, lydintys viešosios MTEPI infrastruktūros plėtrą ir tiesiogiai veikiantys jos įveiklinimą, pvz. 2009-2011 m. vykdyta mokslinių tyrimų institutų tinklo pertvarka ar šiuo metu vykdoma aukštųjų mokyklų tinklo pertvarka.

Rezultatai

Kalbėti apie rezultatus dar nepasibaigus finansavimo laikotarpiui kiek ankstoka, turint omenyje, kad MTEPI infrastruktūros plėtros projektai yra ilgalaikiai ir ne iš karto sukuria ekonominiame ar socialiniame šalies gyvenime matomus rezultatus. Šiame laikotarpyje dar nebaigtas nei vienas viešosios MTEPI infrastruktūros projektas ir tik keli projektai, orientuoti į MTEPI veiklos vykdymą privačiame sektoriuje kartu patobulinant atskirų įmonių MTEPI infrastruktūrą, kas daugiausia daro poveikį pačios įmonės veiklos našumui, rezultatyvumui, padeda atrasti naujas rinkas ir pan. 2014–2020 m. laikotarpiu plėtojant MTEPI infrastruktūrą sprendžiami keli MTEPI sistemos iššūkiai:

- Mokslo ir studijų institucijose užpildomos spragos, trukdančios veiksmingam MTEP rezultatų komercinimui, modernius mokslo centrus papildant eksperimentinei plėtrai reikalinga įranga;
- Tęsimas MTEPI infrastruktūros telkimas universitetų akademiniuose miesteliuose, perkeliant padalinius iš įvairių komerciškai patrauklių vietų miestų centruose ir taip didinant mokslinio potencialo koncentraciją ir iš dalies tęsiant slėnių kūrimo iniciatyvą;
- Kuriamos prielaidos aktyviam ir veiksmingam tarptautiniam bendradarbiavimui, jungiantis į tarptautines mokslinių tyrimų infrastruktūras, dėl ko Lietuvos tyrėjams atsiveria galimybės naudotis nepalyginamai gausesniais kitų šalių infrastruktūriniais pajėgumais ir įsijungti į tarptautines MTEP veiklas;
- Plėtojami aukšto tarptautinio lygio mokslo (ekscelencijos) centrai, jungiantys pajėgiausius atskirų sričių šalies tyrėjus visuomenei ir valstybei aktualioms problemoms spręsti;
- Palaikoma ir toliau plėtojama bendra viešojo sektoriaus infrastruktūra (informaciniai tinklai, duomenų bazės ir pan.), reikalinga veiksmingai vykdyti MTEPI ir studijų veiklą;

¹³⁷ <https://mita.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/programos-priemones/mtep-projektu-krasto-apsaugos-poreikiams-konkursas>

¹³⁸ <https://mita.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/programos-priemones/pramonine-doktorantura>

¹³⁹ <http://h2020.lt/>

- Plečiamas verslo MTEPI potencialas, kas yra būtina siekiant šalyje kuriamas mokslo žinias versti valstybei ir visuomenei aktualiais produktais, didinančiais atskirų įmonių, jų telkinių (klasterių) ir valstybės ekonominį konkurencingumą;
- Gerinamos investicinės sąlygos tiek šalies, tiek užsienio investuotojams, kuriant tam reikalingą infrastruktūrą, kuri kartu su įvairių kitų paslaugų paketu ateityje galėtų nulemti didesnių investicijų į MTEPI sritį atėjimą.

Visgi, Veiksmų programos lygmeniu stebimi rodikliai, priskirti atitinkamoms priemonėms ir nors šie rezultatai yra gan formalūs ir nebūtinai atspindi tikrojo MTEPI infrastruktūros plėtros poveikio, juolab, kad kaip jau ne kartą minėta aukščiau, jis priklauso nuo tam tikro intervencijos priemonių rinkinio ir kitų MTEPI sistemai įtaką darančių faktorių, apžvelgti pasiektus rezultatus gali būti naudinga. 2014–2020 m. laikotarpiu stebėti MTEPI infrastruktūros plėtros rezultatus problemiška, atsižvelgiant į tai, kad dalis priemonių skirtos ne tiesiogiai MTEPI infrastruktūrai kurti, o tik numatančios tokią galimybę vykdant MTEPI veiklos ir kitokio pobūdžio projektus. Taip pat stebima situacija, kad pasirašytose projektų sutartyse numatomi rodikliai, kurie nebuvo numatyti Nacionaliniuose stebėsenos rodiklių skaičiavimo aprašuose (ŠMM administruojamų priemonių aprašas patvirtintas ŠMM ministro 2015 m. balandžio 23 d. įsakymu Nr. V-380, EiMin administruojamų priemonių aprašas patvirtintas EiMin ministro 2014 m. gruodžio 19 d. įsakymu Nr. 4-933). 33 pav. pateikiama informacija apie minėtuose aprašuose numatytas tarpines ir galutines rodiklių reikšmes, reikšmes, nurodytas jau pasirašytose projektų sutartyse ir pasiektas reikšmes įgyvendinant projektus. Žinoma, ne visos planuotos priemonių veiklos jau pradėtos įgyvendinti, tad kai kurie rodikliai kol kas be rezultatų.

33 pav. 2014–2020 m. ESFI laikotarpio stebėsenos rodikliai, priskirti priemonėms, kurias įgyvendinant numatyta MTEPI infrastruktūros plėtra

Stebėsenos rodiklio pavadinimas	Matavimo vienetas	TA numatyta galutinė reikšmė 2023 m. gruodžio 31 d.	TA numatyta tarpinė reikšmė 2018 m. gruodžio 31 d.	Siektina reikšmė pasirašytose projektų sutartyse	Pasiekta reikšmė
Priemonė „Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų infrastruktūros plėtra ir integracija į europines infrastruktūras“					
Išorės vartotojai iš ūkio subjektų, pasinaudoję atnaujinta atviros prieigos MTEPI infrastruktūra	Skaičius	3000	1630	-	-
Tyrėjų, dirbančių pagerintoje tyrimų infrastruktūros bazėje, skaičius	VDDE	355	80	665	81
Tarptautinės MTEPI infrastruktūros, kurių narė yra Lietuva	Skaičius	4	0	8	2
Privataus sektoriaus tyrėjų, pasinaudojusių pagerinta MTEPI infrastruktūros baze, skaičius	Skaičius	95	0	64	0
Mokslo ir studijų institucijos, kuriose pagal	Skaičius	21	1	19	1

veiksmų programą ERPF lėšomis atnaujinta MTEPI infrastruktūra					
Sukurta integruota informacinė ir komunikacinė sistema	Skaičius	1	1	1	0
Sukurtos laboratorijos mokiniams	Skaičius	20	0	-	-
Mokslo ir studijų institucijos, kurioms įrengta 10 Gbps greitaveikos interneto prieiga	Skaičius	28	0	31	0
Sukurtas mokslo ir technologijų populiarinimo centras	Skaičius	1	0	-	-
Pateiktos paraiškos dalyvauti tarptautinėse ar regioninėse mokslinių tyrimų iniciatyvose	Skaičius	-	-	10	0
Priemonė „Kompetencijos centrų ir inovacijų ir technologijų perdavimo centrų veiklos skatinimas“*					
Ūkio subjektų finansuota mokslo ir studijų institucijų MTEP išlaidų dalis nuo visų išlaidų	Procenta	7	5	-	-
Investicijas gavusių mokslo ir studijų institucijų pateiktos patentų paraiškos	Skaičius	5	0	27	0
Įgyvendinti MTEP projektai	Skaičius	15	0	9	0
Paramą gavusių mokslo ir studijų institucijų inovacijų ir technologijų perdavimo centrų skaičius	Skaičius	15	0	9	0
Priemonė „SmartParkas LT“*					
Verslo sektoriaus išlaidos MTEP, tenkančios vienam gyventojui	Eurai	60,7	38,74	-	-

Pritraukta užsienio įmonių į MTEPI sritį pagal sumanios specializacijos kryptis	Skaičius	10	0	6	0
Pritrauktos investicijos į MTEPI sritį pagal sumanios specializacijos kryptis	Eurai	7000000	0	-	-
Privačios investicijos, atitinkančios viešąją paramą inovacijoms arba MTEP projektams	Eurai	156528	0	167087,55	0
Investicijas gavusių viešųjų teritorijų plotas	Hektarai	200	0	219,52	0
Pramonės parkai ir (ar) LEZ, į kurių infrastruktūrą investuota	Skaičius	5	0	2	0
Įgyvendintos pramonės parkų ir (ar) LEZ rinkodaros priemonės, kurios skirtos investuotojams, vykdančioms MTEPI veiklas, pritraukti	Skaičius	7	0	7	0
Priemonė „Smartinvest LT+“*					
Verslo sektoriaus išlaidos MTEP, tenkančios vienam gyventojui	Eurai	60,7	38,74	-	-
Investicijas gavusiose įmonėse sukurtos tyrėjų darbo vietos	VDDE	100	0	114	15
Subsidijas gaunančių įmonių skaičius	Skaičius	4	2	4	4
Privačios investicijos, atitinkančios viešąją paramą inovacijoms arba MTEP projektams	Eurai	5774882	8 153996	5774881,99	5 4441818.4

Įmonių, gavusių investicijas siekiant, kad jos pateiktų naujų įmonės produktų, skaičius	Skaičius	4	2	4	4
Priemonė „Inoklaster LT“*					
Verslo sektoriaus išlaidos MTEP, tenkančios vienam gyventojui	Eurai	60,7	38,74	-	-
Investicijas gavusio klasterio nauji nariai	Skaičius	55	11	38	8
Investicijas gavusio klasterio sukurti gaminių, paslaugų ar procesų prototipai (koncepcijos)	Skaičius	55	0	39	1
Subsidijas gaunančių įmonių skaičius	Skaičius	43	15	12	12
Privačios investicijos, atitinkančios viešąją paramą inovacijoms arba MTEP projektams	Eurai	6 1304555	0 500000	677974.71	364161.92
Įmonių, bendradarbiaujančių su tyrimų institucijomis, skaičius	Skaičius	15	0	2	0
Priemonė „Intelektas. Bendri mokslo–verslo projektai“*					
Verslo sektoriaus išlaidos MTEP, tenkančios vienam gyventojui	Eurai	60,7	38,74	-	-
Investicijas gavusios įmonės pajamų, gautų iš sukurtų ir rinkai pateiktų produktų, santykis su skirtomis investicijomis	Procenta	110	0	-	-
Investicijas gavusiose įmonėse sukurtos tyrėjų darbo vietos	VDDE	380	0	145	13
Subsidijas gaunančių įmonių skaičius	Skaičius	265	93	254	190

Privačios investicijos, atitinkančios viešąją paramą inovacijoms arba MTEP projektams	Eurai	1769589 34	505074 43	109282070. 22	24212879. 46
Įmonių, bendradarbiaujančių su tyrimų institucijomis, skaičius	Skaičius	73	28	54	26
Įmonių, gavusių investicijas siekiant, kad jos pateiktų naujų rinkos produktų, skaičius	Skaičius	133	48	251	185
Įmonių, gavusių investicijas siekiant, kad jos pateiktų naujų įmonės produktų, skaičius	Skaičius	128	45	44	38
Investicijas gavusiose įmonėse naujai sukurtos ilgalaikės darbo vietos	VDDE	340	0	23	2
Investicijas gavusių įmonių sukurti gaminių, paslaugų ar procesų prototipai (koncepcijos)	Skaičius	590	220	645	48
Investicijas gavusių įmonių sertifikuoti produktai MTEP srityje	Skaičius	50	0	69	0
Investicijas gavusių įmonių sertifikuotos technologijos MTEP srityje	Skaičius	20	0	-	-
Priemonė „Intelektas LT-2“*					
Subsidijas gaunančių įmonių skaičius	Skaičius	6	0	1	0
Privačios investicijos, atitinkančios viešąją paramą inovacijoms arba MTEP projektams	Eurai	6374123 1	0	25822088.2 5	0

Įmonių, bendradarbiaujančių su tyrimų institucijomis, skaičius	Skaičius	6	0	1	0
Įmonių, gavusių investicijas siekiant, kad jos pateiktų naujų rinkos produktų, skaičius	Skaičius	6	0	1	0
Investicijas gavusio juridinio asmens sukurti gaminių, paslaugų ar procesų prototipai (konceptijos)	Skaičius	6	0	1	0

* Tik dalis finansuotinių priemonės veiklų numato MTEPI infrastruktūros plėtrą.

Šaltinis – www.esinvesticijos.lt (2019-02-27 duomenys)

Tiesioginis MTEPI infrastruktūros politikos rezultatas – palanki infrastruktūrinė aplinka, suteikianti galimybes tyrėjams vykdyti aukšto lygio MTEP veiklą, dalyvauti tarptautinėse MTEP veiklose, bendradarbiaujant su verslu, viešuoju sektoriumi ar individualiai praktiškai taikyti žinias ir technologijas kuriant naujus produktus. Tokia aplinka, sąveikoje su aukštojo mokslo politikos veiksmais, taip pat padeda parengti geresnius specialistus, ugdyti naują tyrėjų kartą, pritraukti talentingus tyrėjus iš kitų institucijų, verslo, užsienio. Visgi reikia pastebėti, kad vien MTEPI infrastruktūra nenulemia aukščiau išvardytų veiklų kokybės ir kiekybės. Tam, kad būtų pasiekti įmanomai geresni rezultatai būtina visų MTEPI ir studijų sistemų elementų sąveika ir derėjimas neatmetant ir kitų veiksnių, kaip pvz. teisinė, mokestinė, verslo, administracinė aplinka. Aukščiau išvardintos veiklos, kurias įgalina vykdyti MTEPI infrastruktūra, daro tiesioginį ar netiesioginį poveikį šalies ekonominiams, socialiniams procesams, pasireiškiantį per ūkio sektorių augimą, socialinių problemų sprendimą, viešojo sektoriaus veiksmingumo didėjimą. Pažangi MTEPI infrastruktūra taip pat suteikia galimybes įsilieti į pasaulinę švietimo, mokslo, technologijų ir inovacijų erdvę, naudotis jos privalumais, skleisti savo idėjas, taip ją tobulinant. MTEPI infrastruktūros politikos rezultatai ir poveikis pasireiškia etapais ir kuo toliau keliaujama link tiesioginio poveikio žmogaus ekonominei ar socialinei gerovei pasireiškimo, tuo sunkiau atsekti, ar tai sukėlė būtent MTEPI infrastruktūros politika. T. y. įgyvendinus MTEPI infrastruktūros kūrimo projektą, sukuriamas konkretus objektas (MTEP centras, laboratorija ir pan.). Atrodytų, tai ir turėtų būti tiesioginiu rezultatu, tačiau šiame objekte įkurdinami tyrėjai, vykdančys MTEP veiklą, kuriami bendradarbiavimo tinklai su kituose objektuose įsikūrusiais tyrėjais ir tokiu būdu kuriamos naujos žinios, technologijos, atsispindinčios mokslo darbuose (publikacijose, patentuose ir pan.). Tyrėjų paslaugomis naudojasi verslas, valstybės institucijos spręsdamos savo problemas, tokiu būdu atsiranda produktai, paslaugos, nauji verslai ir pan. Konkurencingi produktai ir paslaugos lemia atitinkamų sektorių augimą, o jis virsta į įmonių apyvartą, mokesčius valstybei, naujas darbo vietas, tarptautinį konkurencinį pranašumą, veiksmingesnes viešąsias paslaugas ir t. t. MTEPI infrastruktūros objektas gali būti atviras studentams, kurie gavę mokslinį pagrindą savo studijoms tampa geresniais savo sričių specialistais, inovatyviais verslininkais ir pan. Taigi, aplink MTEPI infrastruktūros projektą gali susiformuoti ištisas tinklas, kiekviename žingsnyje formuojantis atitinkamus mokslo, studijų, ekonominius rezultatus ir poveikį. Dėl to ir svarbi darni visų MTEPI sistemos ir už jos ribų vykstančių procesų sąveika – kuo ji didesnė ir tvaresnė, tuo daugiau tiesioginių ir netiesioginių rezultatų galima tikėtis. Žinoma, tokia plati įvairių elementų sąveika sudaro sunkumų vertinant atskirų elementų sukurtus rezultatus ir poveikį, juolab, kad mokslo pasaulyje įprasta, kai progresyvios idėjos ar išradimai gerokai pralenkia technologines galimybes juos realizuoti. Moksle įprasta ir tai, kad kuo jis atviresnis, tuo daugiau naudos žmonijai sukuriamas, nors toks požūris ir neatneša didelės naudos patiems išradėjams. Pvz. Gyvybės mokslo centre, viename iš MTEPI infrastruktūros objektų, sukurta ir tobulinama genų inžinerijos (CRISP) technologija neabejotinai yra revoliucinga žmonijai, tačiau praktiškai ją taikyti pradės nebūtinai Lietuvos įmonės, tuo pačiu ir konkreti ekonominė nauda bus kuriama nebūtinai Lietuvoje.

Išvados

Šio laikotarpio išskirtinė iniciatyva – sumani specializacija. Ji, nors ir nebuvo tiesiogiai nukreipta MTEPI infrastruktūros plėtrai, kaip slėnių kūrimo iniciatyva, turėjo įtakos formuojant infrastruktūros plėtros priemones ir planuojant projektus.

Sumanios specializacijos esmė – įvertinus turimą ir prognozuojamą mokslo ir verslo potencialą, svarbiausius nacionalinius ir pasaulinius iššūkius ir tendencijas, nustatyti sritis, kurių vystymas daro didžiausią įtaką šalies ekonomikos augimui ir konkurencingumui, ir toms sritims skirti didžiausią dėmesį ir finansavimą, taip didinant MTEPI procesų įtaką ekonomikai.

Sumanios specializacijos procesas įvairiomis formomis įtraukė platų suinteresuotų pusių ratą (akademinę ir mokslo bendruomenę, verslą, valdžios institucijas, ekspertus), o jų bendro darbo rezultatas – sumanios specializacijos strategija, apimanti prioritėtines MTEPI kryptis, jų konkrečius prioritetus ir jų plėtojimo mechanizmus.

Nuo ankstesnių laikotarpių, šis skiriasi tuo, kad didžioji dalis MTEPI sistemos plėtrą reglamentuojančių teisės aktų orientuoti į sumanios specializacijos kryptių plėtojimą. Ankstesni laikotarpiai pasižymėjo teisės aktų su skirtingais prioritetais, skirtais atskirai MTEPI ir inovacijų sistemoms, gausa.

Šiuo laikotarpiu MTEPI sistemos plėtra, jos įtakos šalies ekonominiams ir socialiniams procesams didinimui nemažą dėmesį skyrė aukščiausios valdžios institucijos – LR Seimas ir Vyriausybė. Seimo nutarimu buvo patvirtintos gairės skirtos inicijuoti švietimo, mokslo ir inovacijų politikos atnaujinimą, nustatyti esminės šios politikos kryptis.

2018 m. patvirtintas LR technologijų ir inovacijų įstatymas, reglamentuojantis inovacijų sistemą. Visgi, turint omenyje skubų jo priėmimą minimaliai įtraukiant mokslo bendruomenę, už MTEPI sistemą atsakingas institucijas, egzistuoja grėsmė, kad toks pat skubus jo įgyvendinimas sukels iššūkių ir taip netobulai MTEPI sistemai, iškreips institucijų atsakomybės sritis ir susilpnins šalies mokslinius pajėgumus. Daugiau aiškumo galėtų įnešti šiuo metu rengiama ilgalaikė mokslo, technologijų ir inovacijų plėtros programa, turinti apjungti visų MTEPI sistemos tobulinimu ir veiksmingumu suinteresuotų institucijų pajėgumus, tačiau jos turinys dar neaiškus. Nors šie du teisės aktai neskirti tiesiogiai MTEPI infrastruktūros politikos įgyvendinimui, visgi ilginiui gali turėti įtakos būsimiems sprendimams dėl MTEPI infrastruktūros plėtros.

Šiuo laikotarpiu į MTEPI ir studijų infrastruktūros plėtrą buvo bandoma pritraukti pačių mokslo ir studijų institucijų investicijas, tarp ŠMM ir universitetų sudarant susitarimus. Šis procesas taip pat turėjo atverti kelias universitetų padalinių išsikėlimui iš komerciškai patrauklių vietų miestų centruose į akademinis miestelius. Kol kas pradėti įgyvendinti trys projektai, numatyti susitarimuose ir ilginiui turėtų paaiškėti, ar universitetų įsipareigojimai savo lėšomis prisidėti prie MTEPI ir studijų infrastruktūros plėtros bus realizuoti. Ši procesą gali pakoreguoti dar viena šio laikotarpio iniciatyva – aukštųjų mokyklų tinklo pertvarka, taip pat galinti pareikalauti nemažų investicijų į MTEPI ir studijų infrastruktūrą ir pakoreguoti susitarimus tarp ŠMM ir universitetų.

Investicijos į MTEPI infrastruktūrą gerokai sumažėjusios lyginant su ankstesniu laikotarpiu. Kol kas įgyvendinami 98 projektai, kuriems skirtas 283,5 mln. eurų finansavimas. Skirtingai nei ankstesniais laikotarpiais, dalis priemonių skirtos ne tiesiogiai MTEPI infrastruktūrai plėtoti, o tik suteikia tokią galimybę šalia kitų veiklų.

Kaip ir ankstesniais laikotarpiais, lyderis pagal įgyvendinamų projektų kiekį ir finansavimą yra VU, šiuo metu dalyvaujantis 12 projektų, kuriems skirtas 68,4 mln. eurų finansavimas, įgyvendinime. VU taip pat įgyvendina vieną didžiausių šio laikotarpio projektų – susitarime su ŠMM numatytą Medicinos fakulteto perkėlimą.

Didžiausias projektas, skirtingai nuo ankstesnių laikotarpių, tarnauja ne vienos ar kelių konkrečių institucijų, o visos MTEPI sistemos reikmėms, numatantis atverti elektronines mokslo duomenų bazes mokslo ir studijų institucijoms.

Didžiausią privačios MTEPI infrastruktūros projektą įgyvendina UAB „Biotechpharma“, nemenkomis investicijomis į savo infrastruktūrą pasižymėjusi ir ankstesniame laikotarpyje. Į šios įmonės MTEPI infrastruktūros plėtrą šiuo laikotarpiu numatyta investuoti apie 16,6 mln. eurų.

Viešosios MTEPI infrastruktūros plėtros projektai tiek kiekiu, tiek finansavimu daugiausia prisideda prie trijų MTEPI prioritetų plėtros – „Funkcinės medžiagos ir dangos“, „Molekulinės technologijos medicinai ir biofarmacijai“ ir „Pažangi medicinos inžinerija ankstyvai diagnostikai ir gydymui“. Finansavimas šioms trimis prioritetams sudaro apie 42 proc. nuo viso finansavimo viešajai MTEPI infrastruktūrai plėtoti. Daugiausiai finansuojama prioritėtinė MTEPI kryptis yra „Sveikatos technologijos ir biotechnologijos“, kuriai skirta apie 40 proc. nuo viso finansavimo viešajai MTEPI infrastruktūrai plėtoti. Tokiu atveju išryškėja MTEPI infrastruktūros politikos tęstinumas, kadangi ankstesniais

laikotarpiams taip pat daugiausia finansavimo sulaukė tokios sritys kaip biotechnologija ir medicinos technologijos. Tai rodo ir didelį šios srities potencialą, juolab, kad prioritetui „Molekulinės technologijos medicinai ir biofarmacijai“ projektų kiekiu ir finansavimu taip pat skiriamas didžiausias dėmesys plėtojant privačią MTEPI infrastruktūrą. Gan nemažų investicijų į privačią MTEPI infrastruktūrą sulaukė prioritetas „Sumanios transporto sistemos ir informacinės ir ryšio technologijos“.

Šis laikotarpis pasižymi siekiu veiksmingiau panaudoti mokslo žinias kuriant konkurencingus produktus, tad MTEPI infrastruktūros plėtrą lydinčios priemonės orientuotos į šį tikslą. Šio tikslo pasiekimas tiesiogiai priklauso nuo veiksmingo mokslo ir verslo bendradarbiavimo. Visgi, ŠMM pabandžius inicijuoti priemones, nukreiptas į tokį bendradarbiavimą, buvo susidurta su kliūtimis, susijusiomis su valstybės pagalbos taikymu. Su šia problema buvo susidurta derinant ir vieną MTEPI infrastruktūros plėtros priemonę, skirtą kompetencijos centrų mokslo ir studijų institucijose plėtrai – tokių centrų pagrindas yra įranga, skirta produktų prototipams gaminti, kas padidina mokslo ir studijų institucijų galimybes komercinti MTEP veiklos rezultatus, tad gan ilgai buvo diskutuojama, ar į tokių centrų kūrimą neturėtų investuoti ir pačios institucijos, galinčios turėti ekonominės naudos.

Prioritetai:

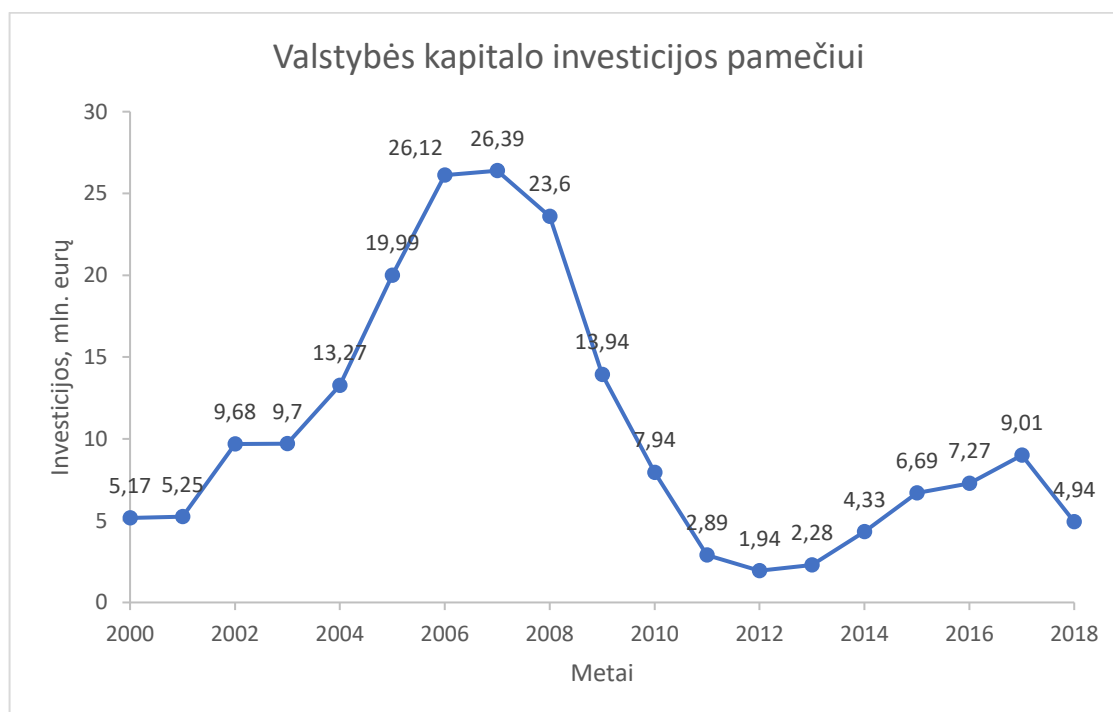
2000-2006	2007-2013	2014-iki dabar
<ul style="list-style-type: none"> • Biotechnologija sveikatai ir biofarmacija • Biotechnologija pramonei • Informacinės ir ryšio technologijos • Lazerinės technologijos • Medžiagų mokslas ir nanotechnologijos • Mechatronika ir elektronika • Maisto technologijos • Žemės ūkis • Energetika • Ekosistemos ir klimatas • Statyba • Transportas • Tautinis identitetas ir lituanistika • Turizmas • Ekonomika • Verslas ir administravimas 	<ul style="list-style-type: none"> • Biotechnologija sveikatai ir biofarmacija • Biotechnologija pramonei • Informacinės ir ryšio technologijos • Lazerinės ir šviesos technologijos • Medžiagų mokslas ir nanotechnologijos • Mechatronika ir elektronika • Maisto technologijos • Žemės ūkis • Energetika ir energijos sauga • Ekologija, ekosistemos ir klimatas • Statyba • Transportas • Tautinis identitetas ir lituanistika • Turizmas • Ekonomika • Medicinos mokslai ir technologijos • Jūrinis sektorius • Kūrybinės ir kultūrinės industrijos 	<p>Transportas, logistika ir informacinės ir ryšio technologijos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sumanios transporto sistemos ir IRT; • Tarptautinių transporto koridorių valdymo ir transporto rūšių integracijos technologijos/modeliai; • Pažangus elektroninis turinys, technologijos jam kurti ir informacinė sąveika; • IRT infrastruktūros, debesų kompiuterijos sprendimai ir paslaugos. <p>Nauji gamybos procesai, medžiagos ir technologijos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fotoninės ir lazerinės technologijos; • Funkcinės medžiagos ir dangos; • Konstrukcinės ir kompozitinės medžiagos; • Lanksčios produktų kūrimo ir gamybos technologinės sistemos. <p>Energetika ir tvari aplinka:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Išmaniosios energijos generatorių, tinklų ir vartotojų energetinio efektyvumo, diagnostikos, stebėsenos, apskaitos ir valdymo sistemos; • Energijos ir kuro gamyba naudojant biomasę ar atliekas, atliekų apdorojimas, saugojimas ir šalinimas; • Išmaniųjų mažaenergių pastatų kūrimo ir naudojimo technologija – skaitmeninė statyba; • Saulės energijos įrenginiai bei jų panaudojimo elektros, šilumos ir vėsos gamybai technologijos. <p>Sveikatos technologijos ir biotechnologijos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Molekulinės technologijos medicinai ir biofarmacijai; • Pažangios taikomosios technologijos asmens bei visuomenės sveikatai; • Pažangi medicinos inžinerija ankstyvai diagnostikai ir gydymui. <p>Agroinovacijos ir maisto technologijos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Saugesnis maistas; • Funkcionalusis maistas;

- Inovatyvus biožaliavų kūrimas, tobulinimas ir perdirbimas (biorafinavimas).
Įtrauki ir kūrybinga visuomenė:
- Modernios ugdymosi technologijos ir procesai;
- Proveržio inovacijų kūrimo ir diegimo technologijos ir procesai.

Investicijų į MTEPI ir studijų infrastruktūrą šaltiniai:

- Valstybės kapitalo investicijos
- Europos Sąjungos fondų investicijos
- Verslo įmonių investicijos

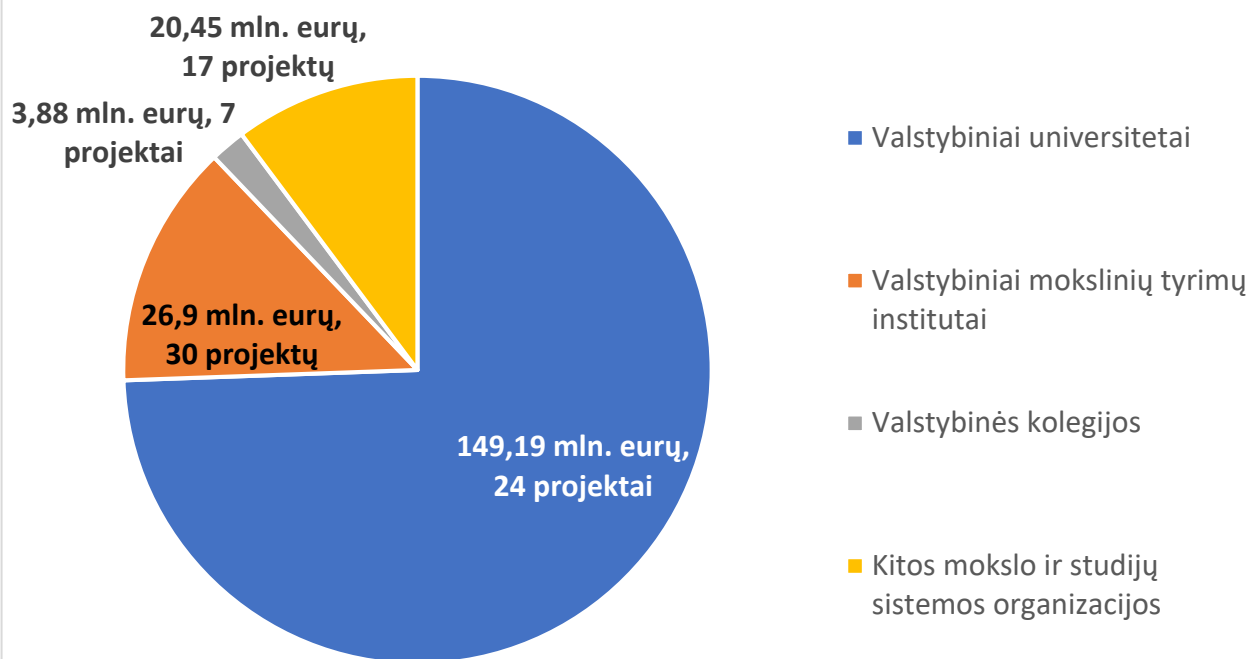
VALSTYBĖS KAPITALO INVESTICIJOS

Šaltinis – ŠMSM

Skaičiavimai – MOSTA

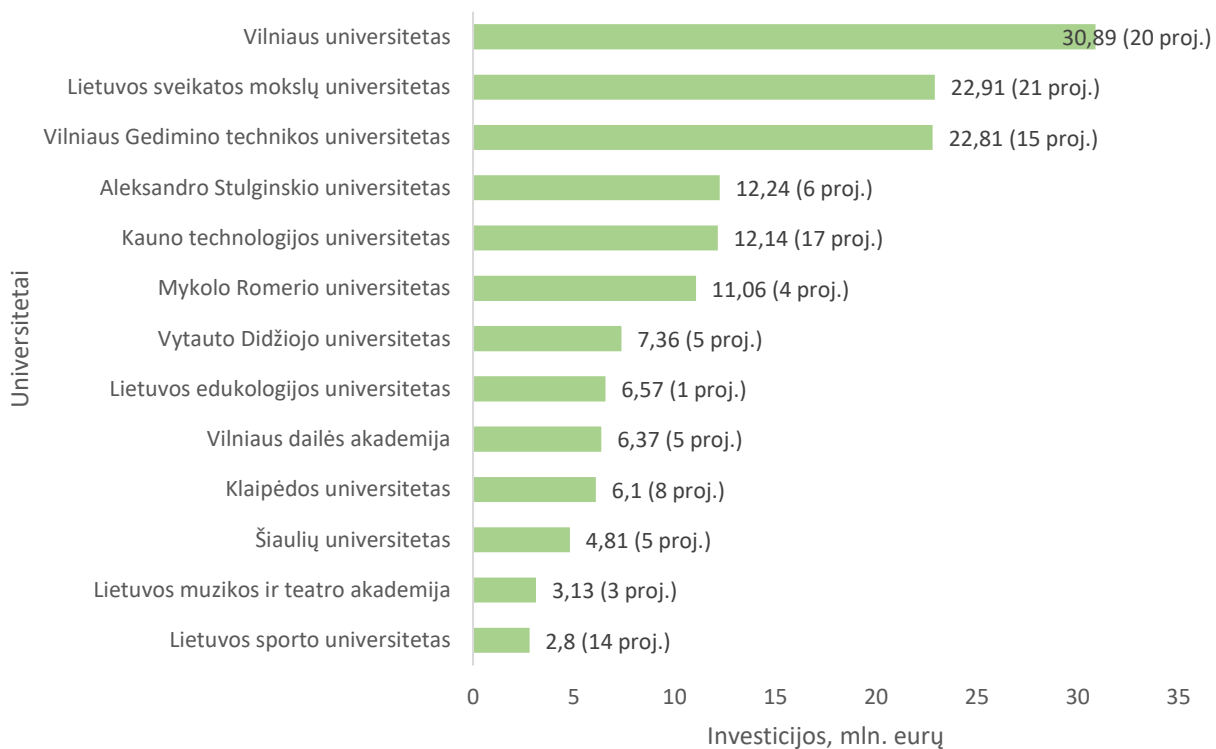
Valstybės kapitalo investicijų pasiskirstymas pagal institucijų rūšis

Šaltinis – ŠMSM

Skaičiavimai – MOSTA

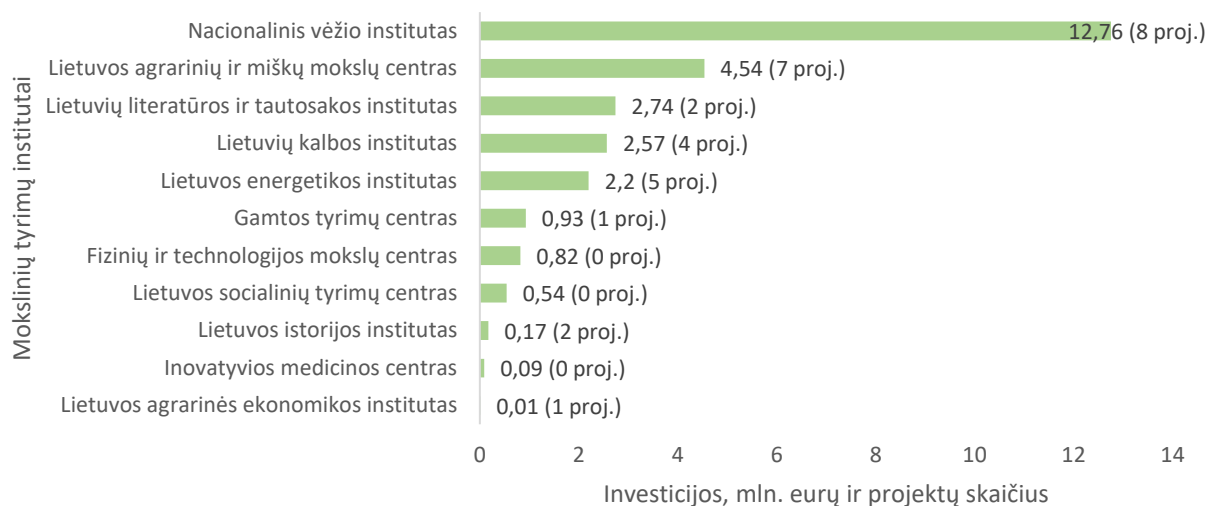
Valstybės kapitalo investicijos universitetams 2000-2018 m.

Šaltinis – ŠMSM

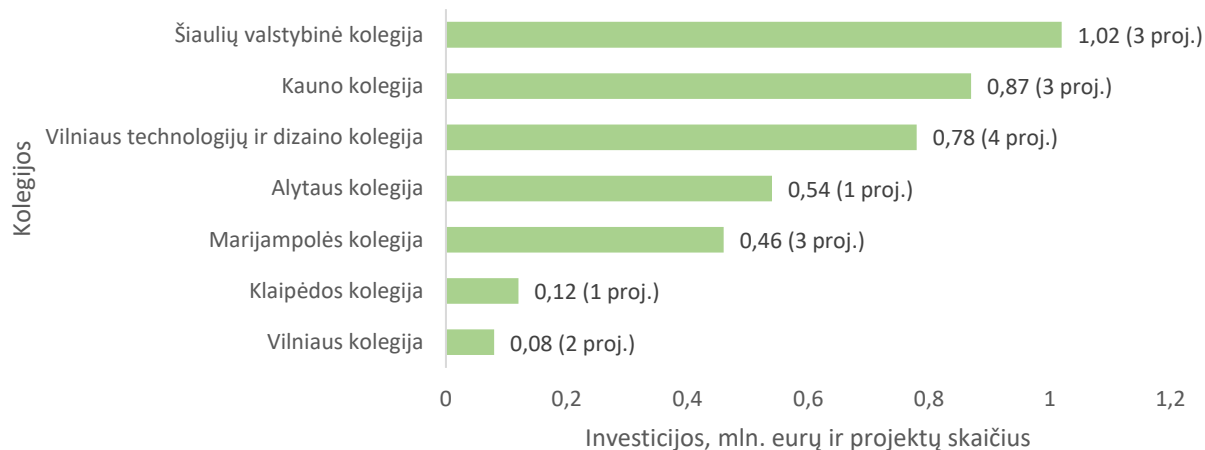
Skaičiavimai – MOSTA

Valstybės kapitalo investicijos mokslinių tyrimų institutams 2000-2018 m.

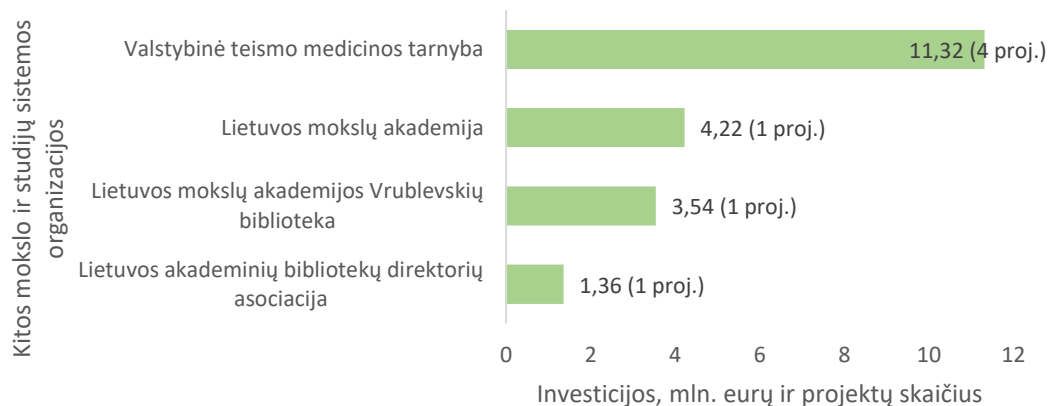
Šaltinis – ŠMSM, skaičiavimai – MOSTA

Valstybės kapitalo investicijos kolegijoms 2000-2018 m.

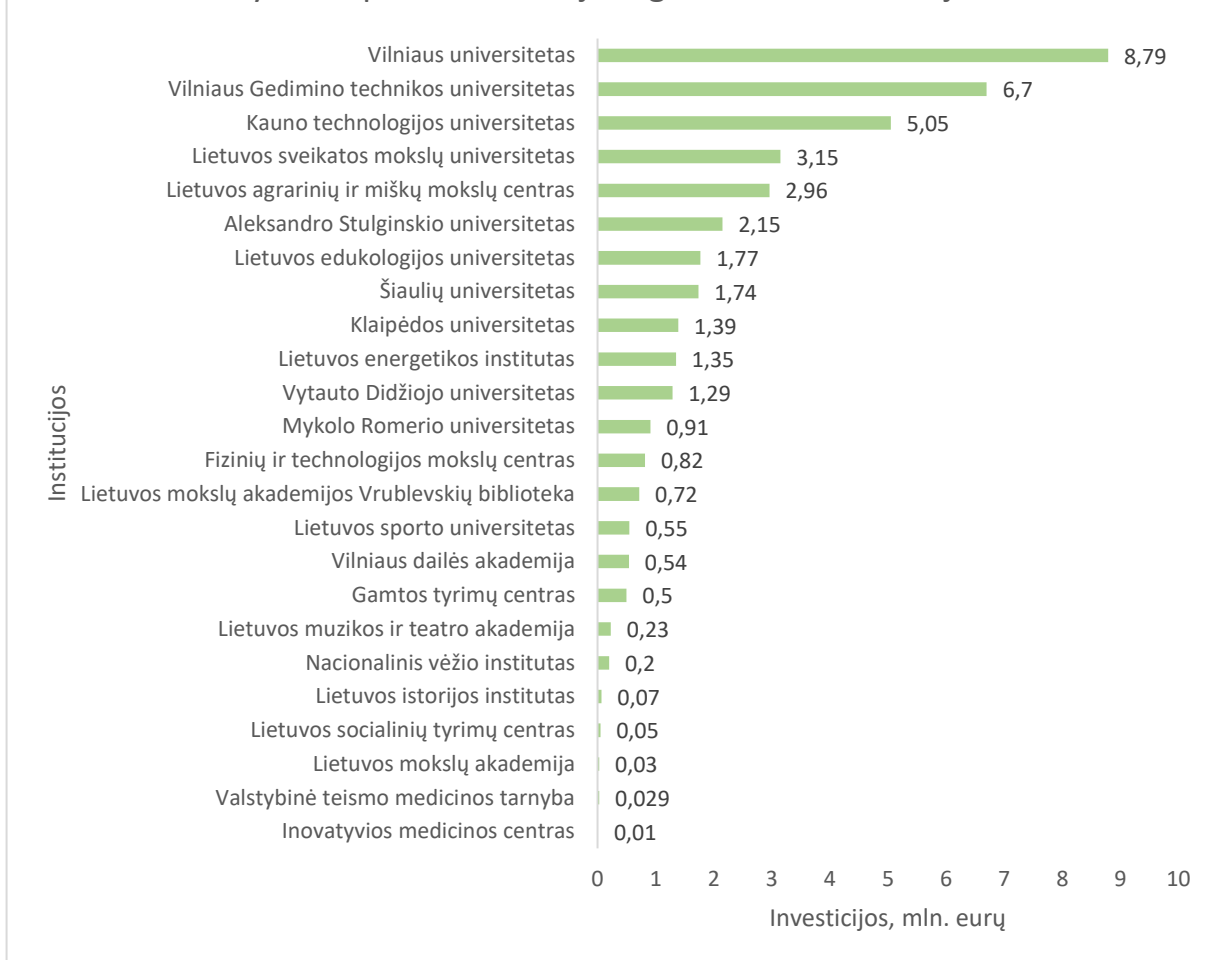
Šaltinis – ŠMSM, skaičiavimai – MOSTA

Valstybės kapitalo investicijos kitoms mokslo ir studijų sistemos organizacijoms 2000-2018 m.

Šaltinis – ŠMSM
Skaičiavimai – MOSTA

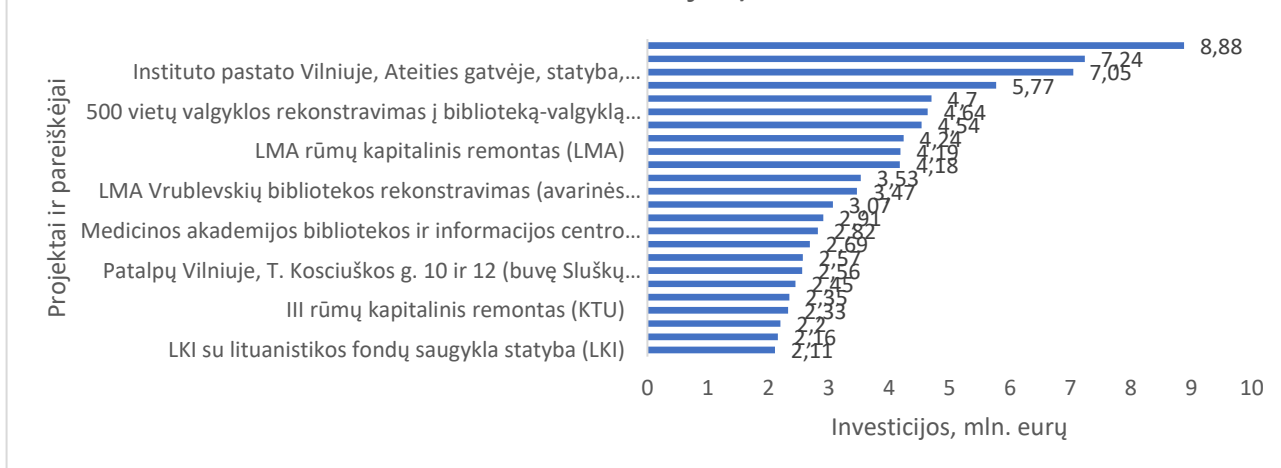
Valstybės kapitalo investicijos ilgalaikio turto atnaujinimui

Šaltinis – ŠMSM

Skaičiavimai – MOSTA

Didžiausi valstybės kapitalo investicijų projektai (ŠMSM investicijos)

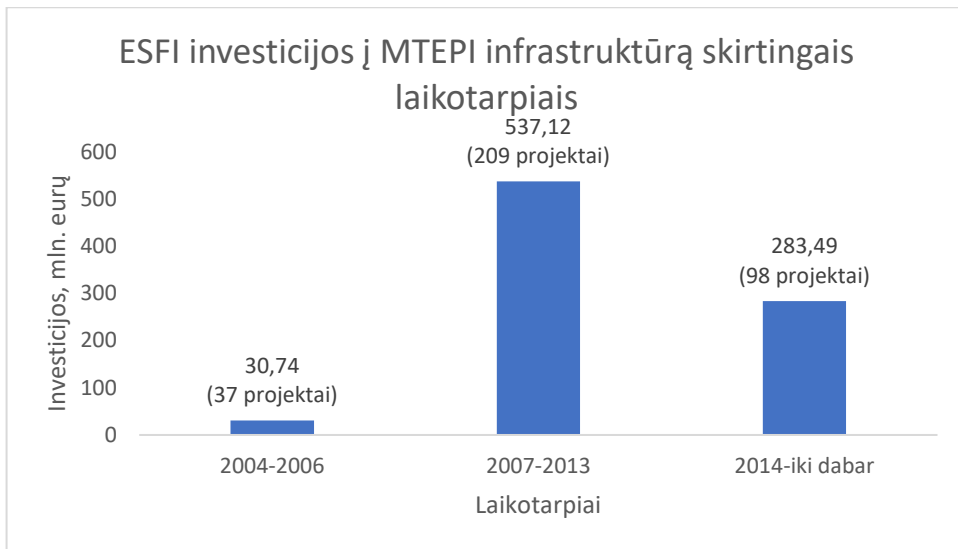

Šaltinis – ŠMSM, skaičiavimai – MOSTA

EUROPOS SĄJUNGOS FONDŲ INVESTICIJOS (taip pat verslo įmonių investicijos)

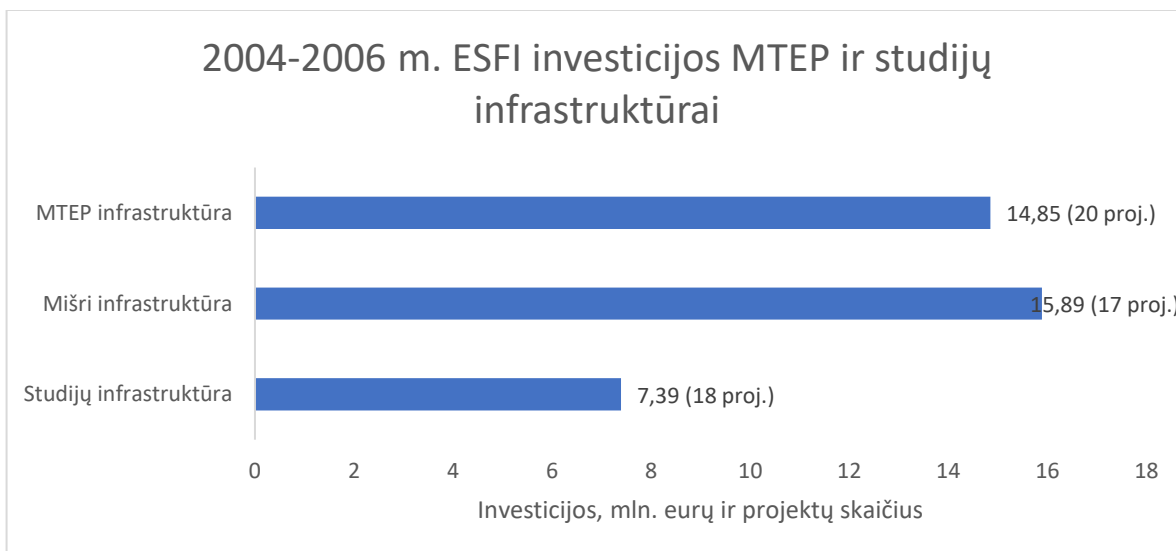
ESFI laikotarpiai:

- 2004-2006
- 2007-2013
- 2014-2020

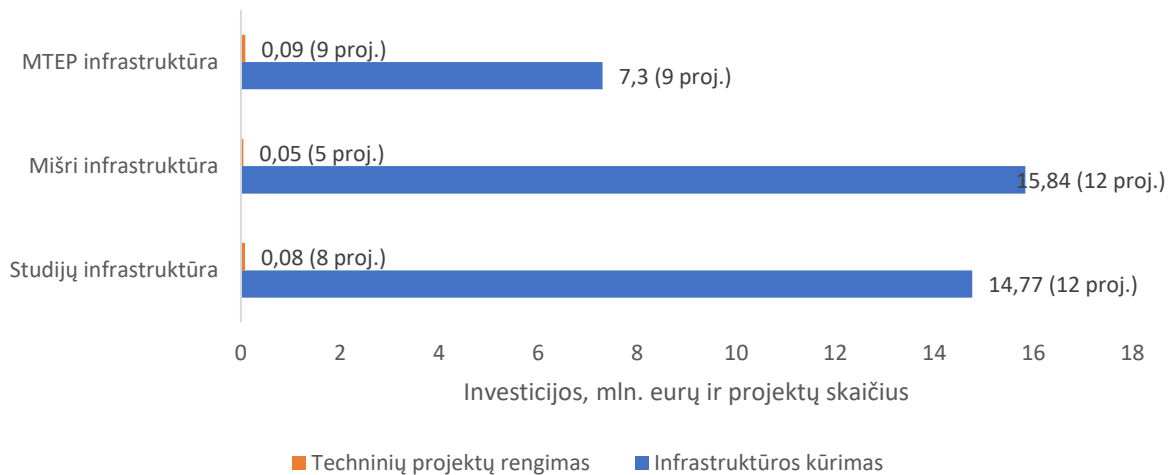
Šaltiniai – www.esparama.lt, Finansų ministerija
 Skaičiavimai - MOSTA

2004–2006 m. ESFI laikotarpis

Šaltinis – Finansų ministerija, skaičiavimai – MOSTA

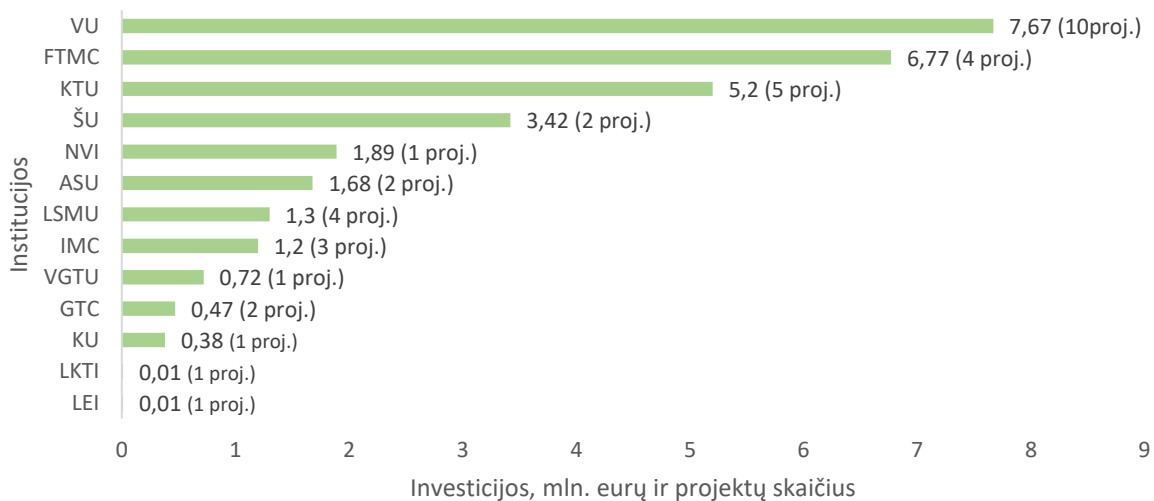
2004-2006 m. ESFI investicijų MTEP ir studijų infrastruktūrai paskirtis

Šaltinis – Finansų ministerija, skaičiavimai – MOSTA

MTEP ir mišri infrastruktūra:

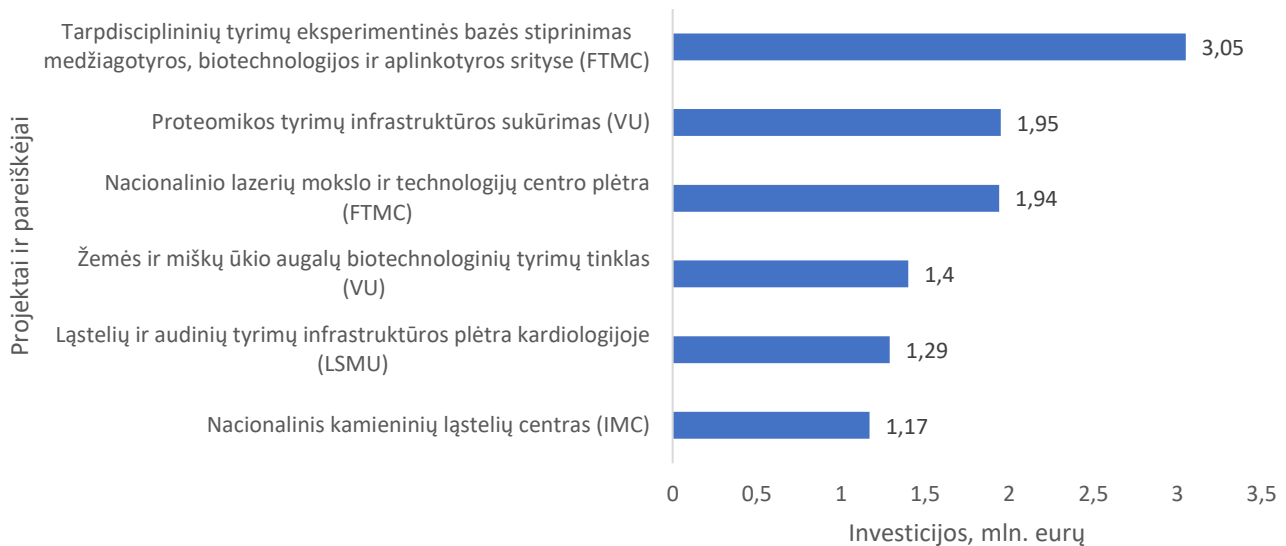
Institucijų įgyvendintų projektų (būnant pareiškėju) skaičius ir finansavimas

Šaltinis – ŠMSM

Skaičiavimai – MOSTA

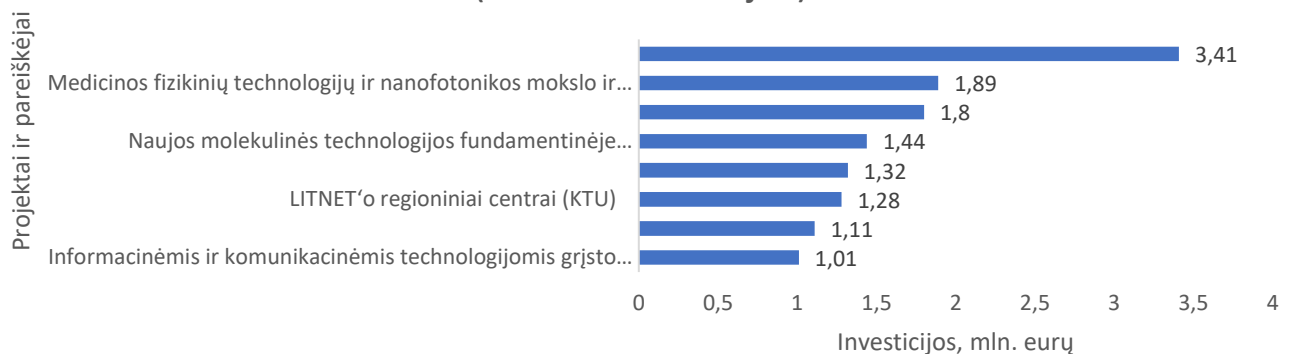
Didžiausi MTEP infrastruktūros projektai (ŠMSM investicijos)

Šaltinis – ŠMSM

Skaičiavimai – MOSTA

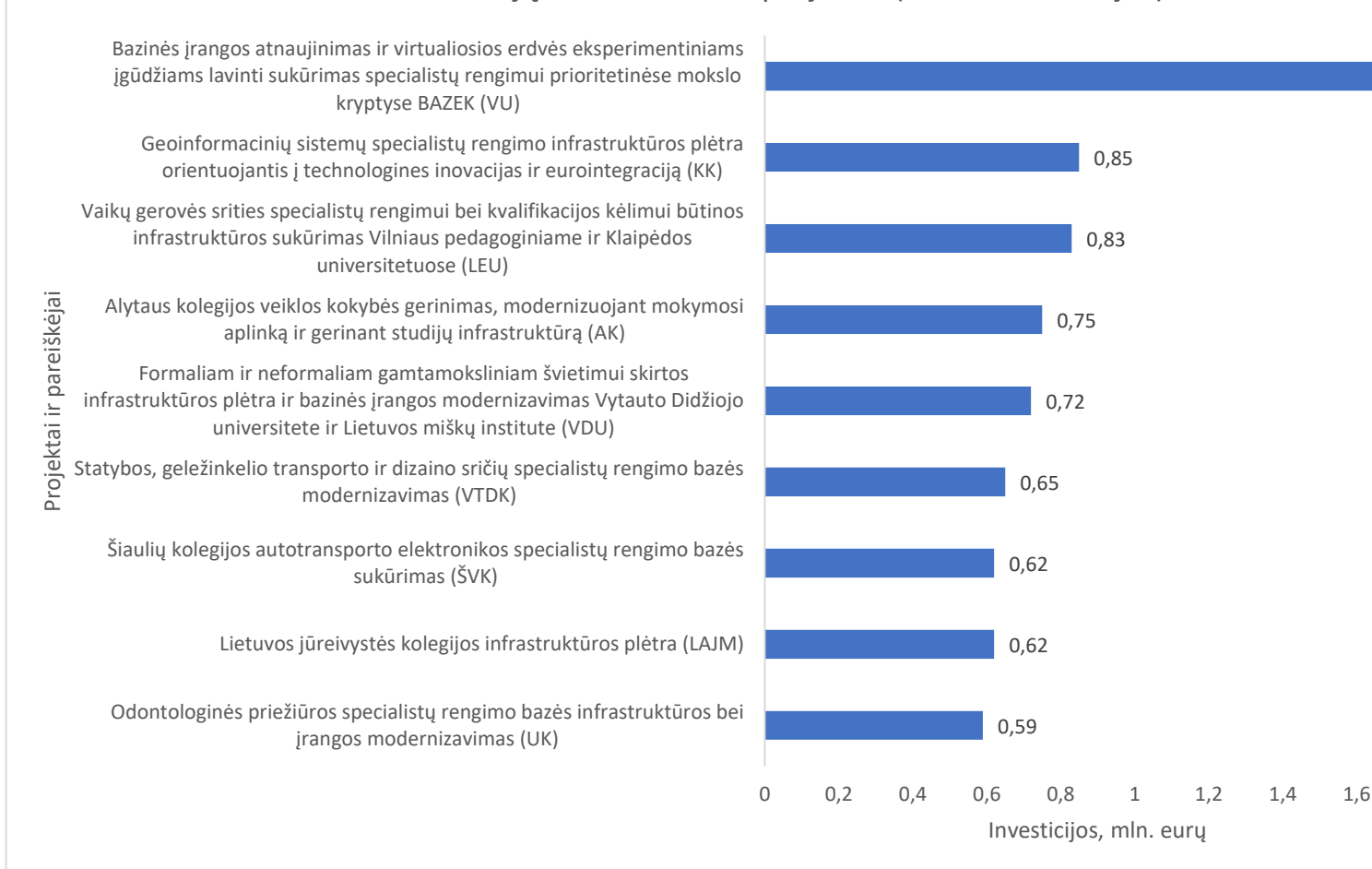
Didžiausi mišrios (MTEP ir studijų) infrastruktūros projektai (ŠMSM investicijos)

Šaltinis – ŠMSM

Skaičiavimai – MOSTA

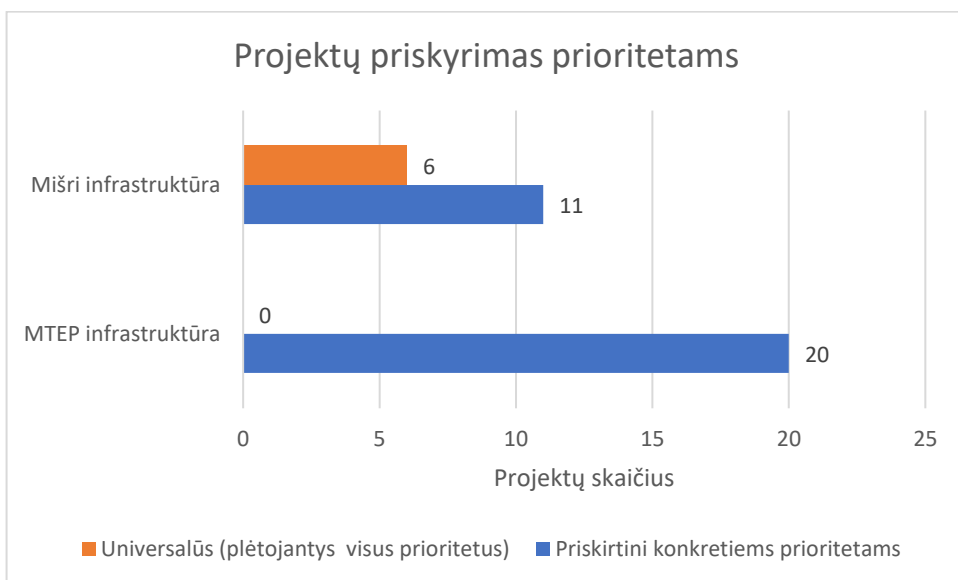
Didžiausi studijų infrastruktūros projektai (ŠMSM investicijos)

Šaltinis – ŠMSM

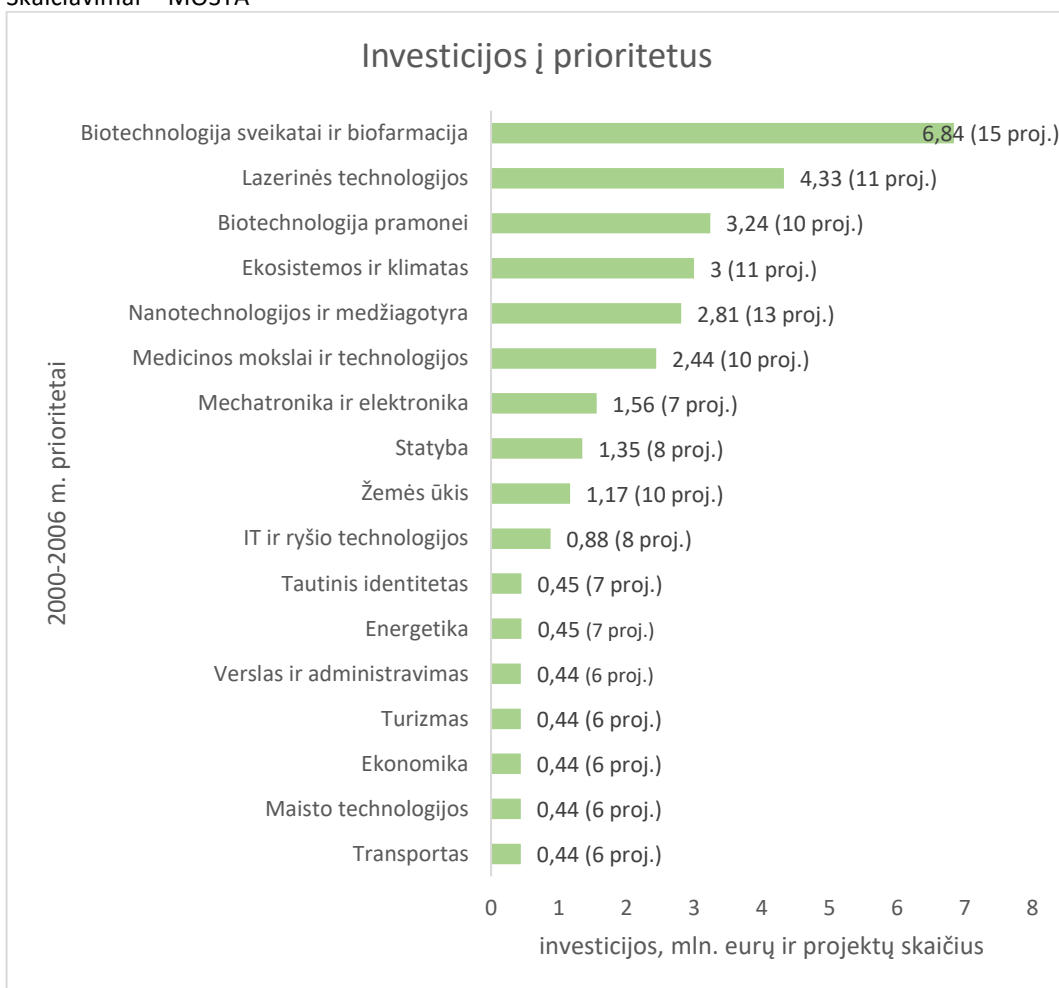
Skaičiavimai – MOSTA

Dalis projektų negali būti priskirta konkrečioms prioritetams, kadangi skirti visos institucijos reikmėms (pvz. bibliotekos, duomenų bazės, informacinė infrastruktūra)

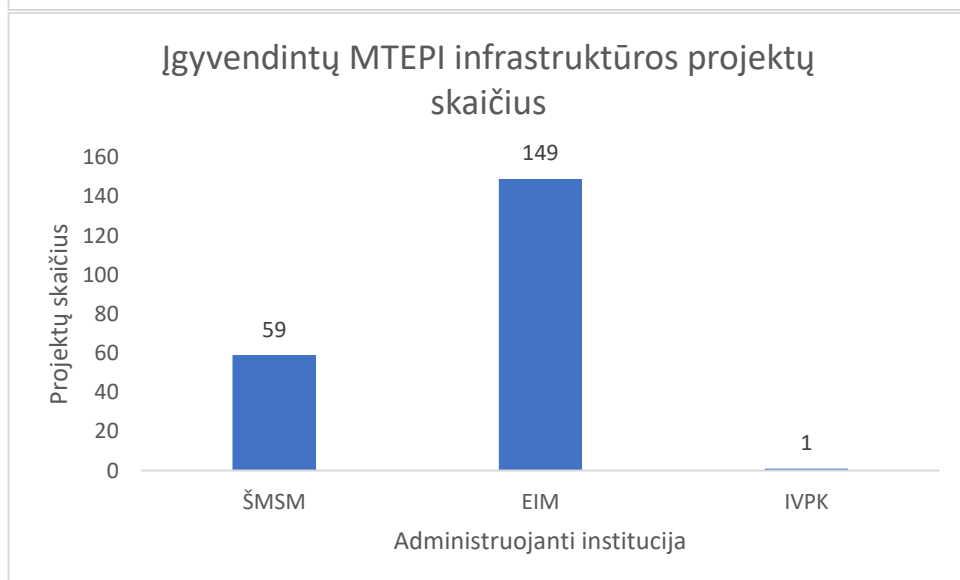
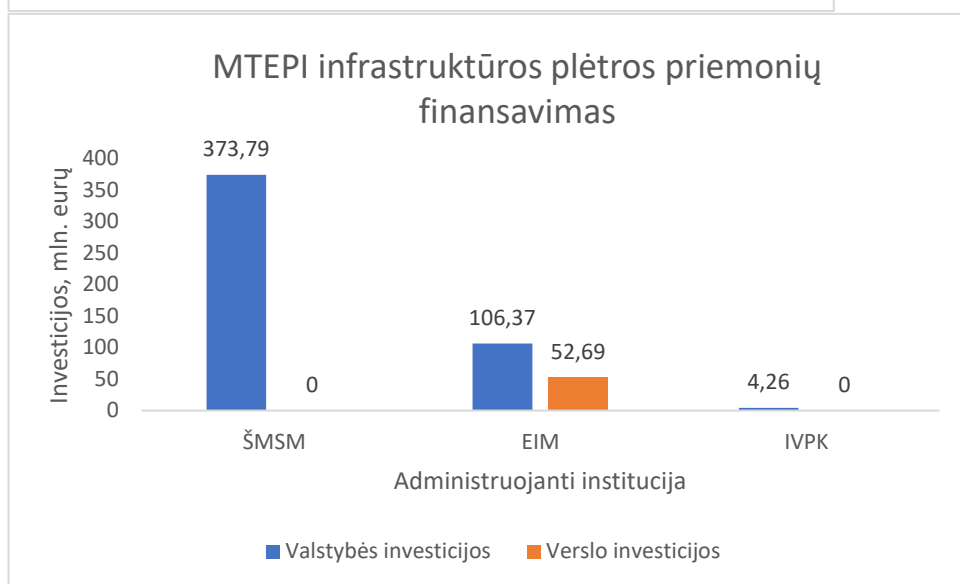
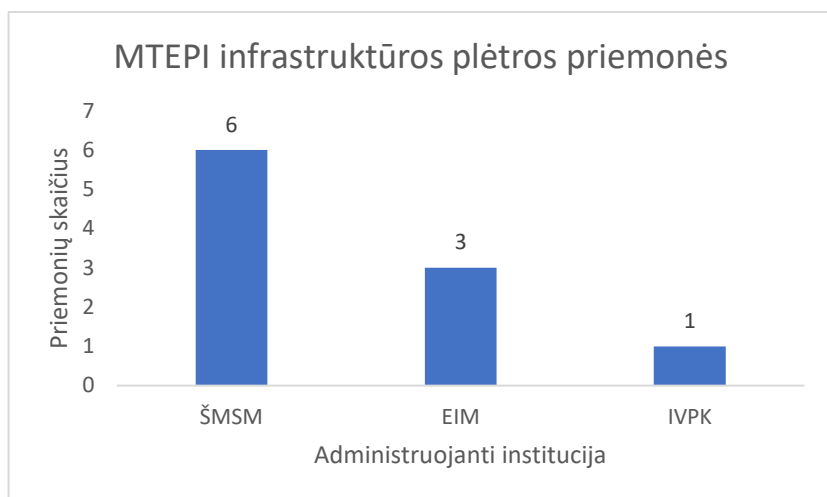
Šaltinis – ŠMSM

Skaičiavimai – MOSTA

Šaltinis – ŠMSM

Skaičiavimai – MOSTA

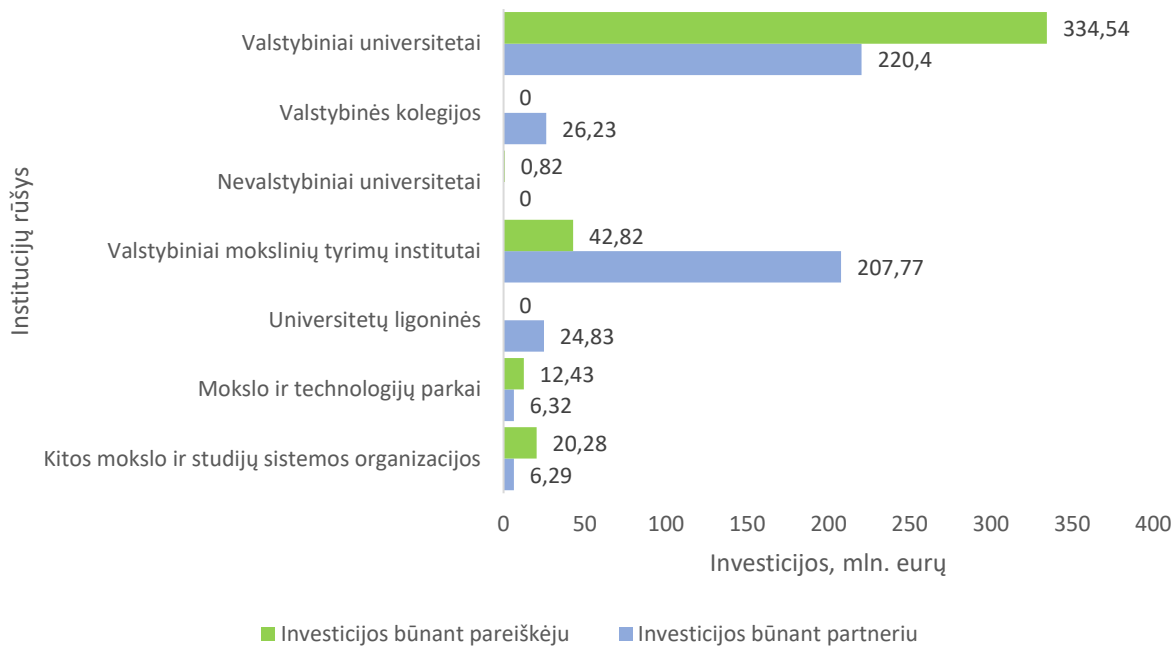

Šaltinis – www.esparama.lt

Skaičiavimai – MOSTA

(Visi trys)

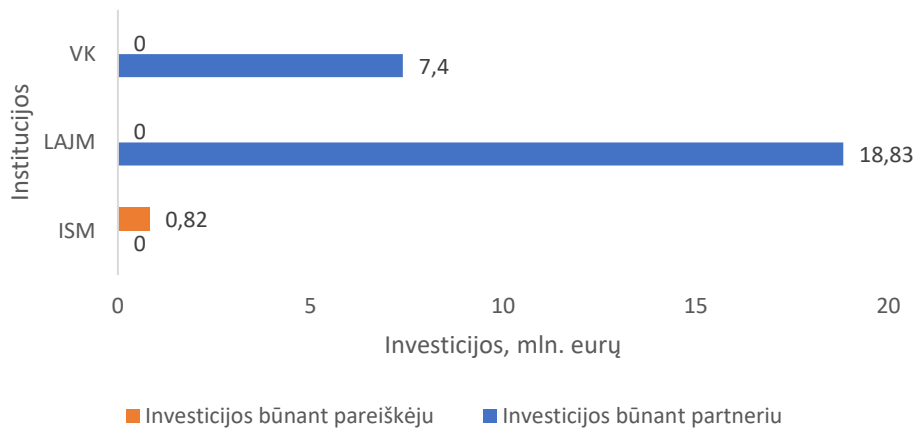
ESFI viešajai MTEPI infrastruktūrai pagal institucijų rūšis

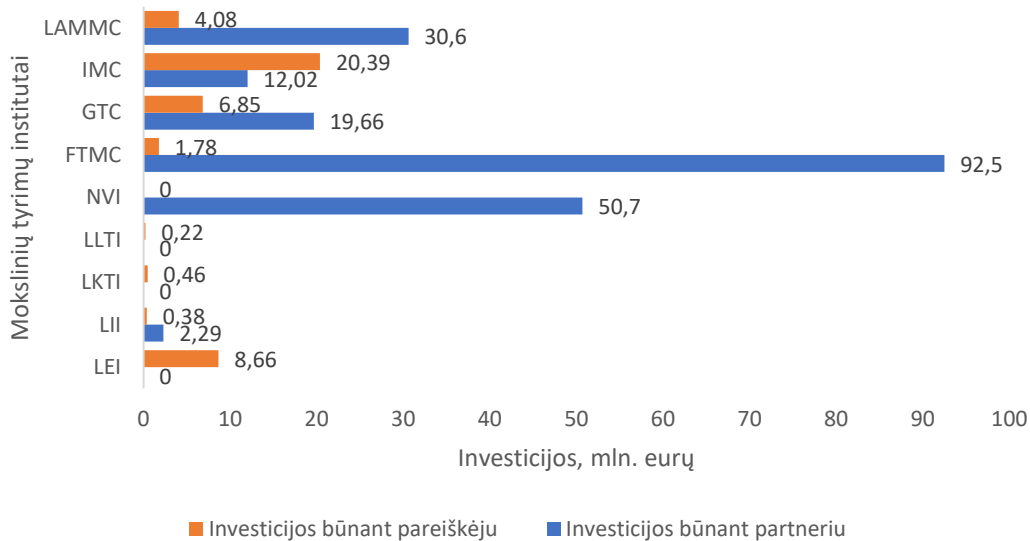
Šaltinis – www.esparama.lt

Skaičiavimai – MOSTA

ESFI MTEPI infrastruktūrai kolegijose ir nevalstybiniuose universitetuose

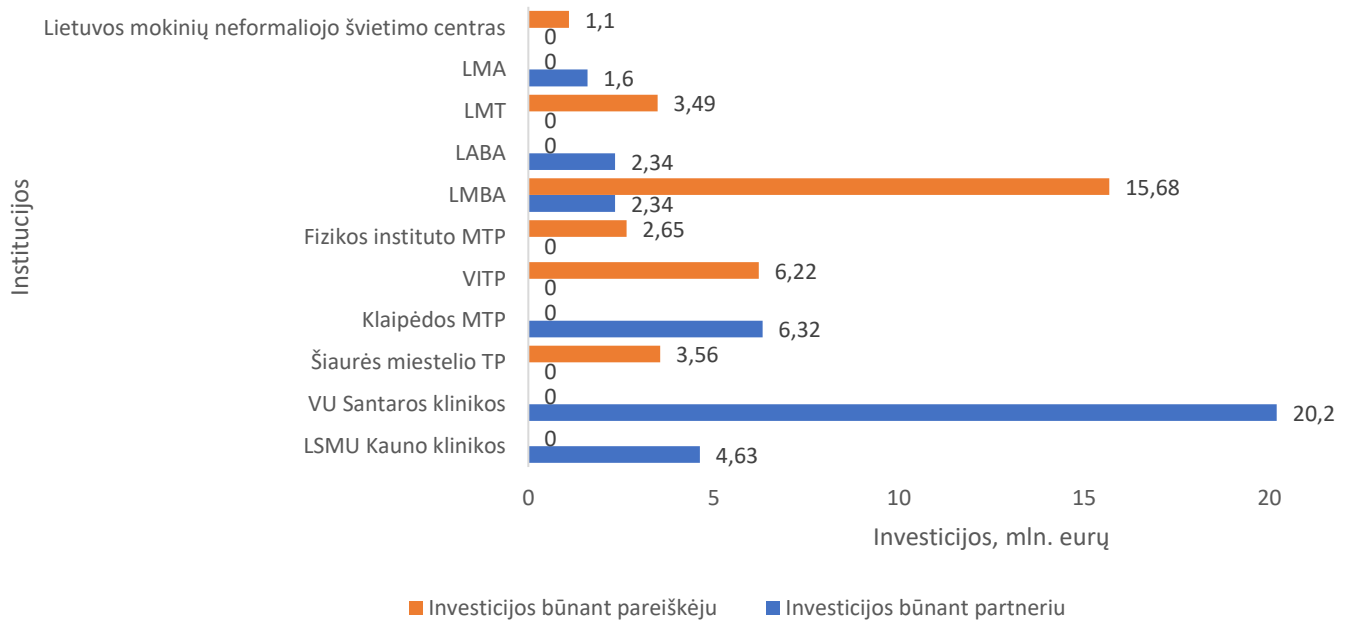
ESFI MTEPI infrastruktūrai mokslinių tyrimų institutuose

Šaltinis – www.esparama.lt

Skaičiavimai – MOSTA
(Abu)

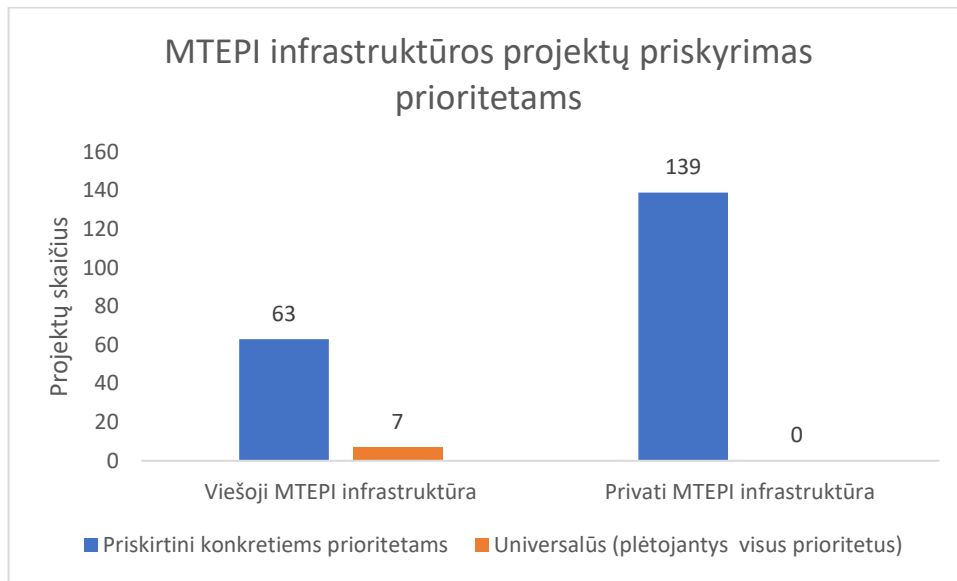
ESFI MTEPI infrastruktūrai universitetų ligoninėse, mokslo ir technologijų parkuose ir kitose mokslo ir studijų sistemos organizacijose

Šaltinis – www.esparama.lt

Skaičiavimai – MOSTA

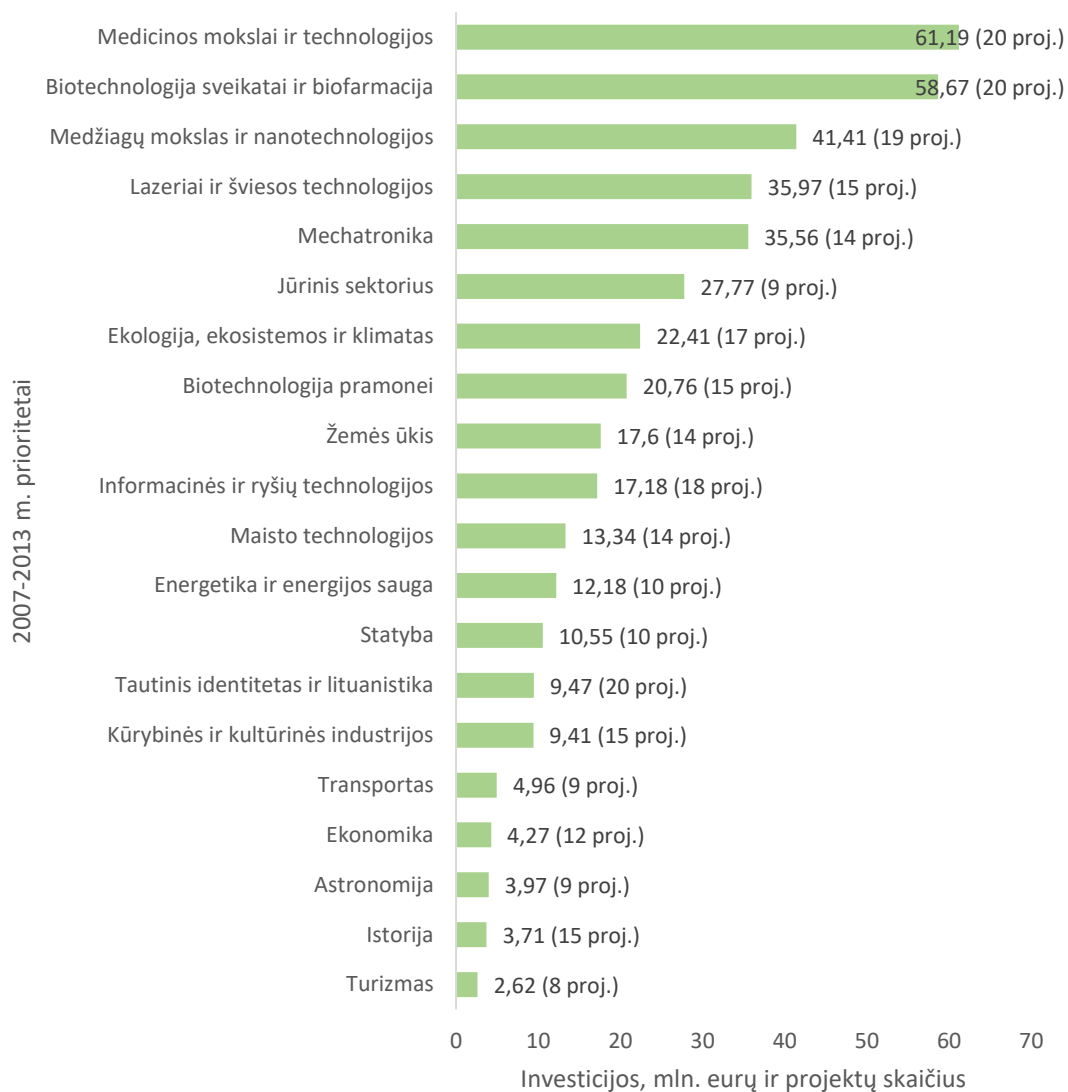
Dalis projektų negali būti priskirta konkrečioms prioritetams, kadangi skirti visos institucijos reikmėms (pvz. bibliotekos, duomenų bazės, informacinė infrastruktūra)

Šaltinis – www.esparama.lt

Skaičiavimai – MOSTA

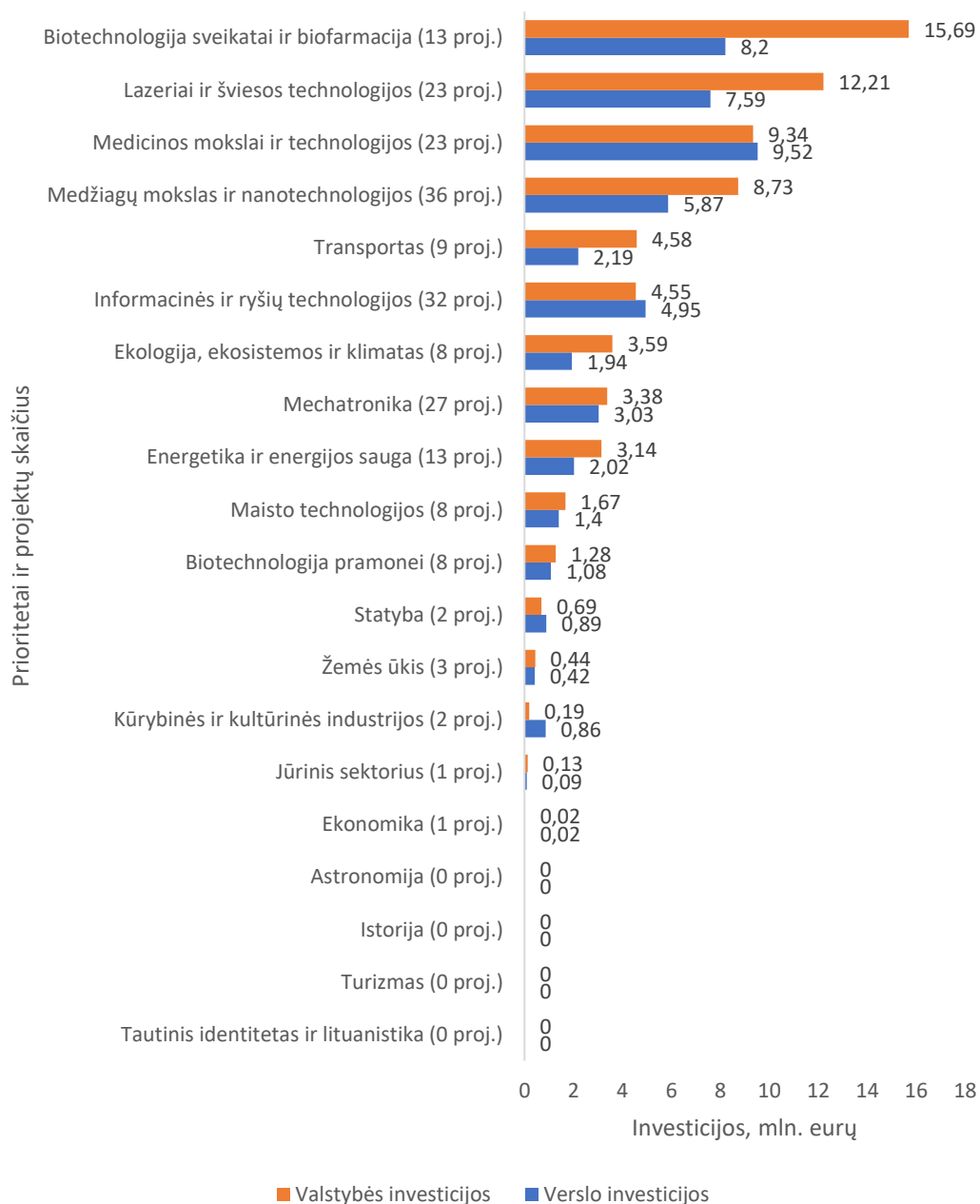
Investicijos į prioritetus plėtojant viešąjį MTEPI infrastruktūrą

Šaltinis – www.esparama.lt

Skaičiavimai – MOSTA

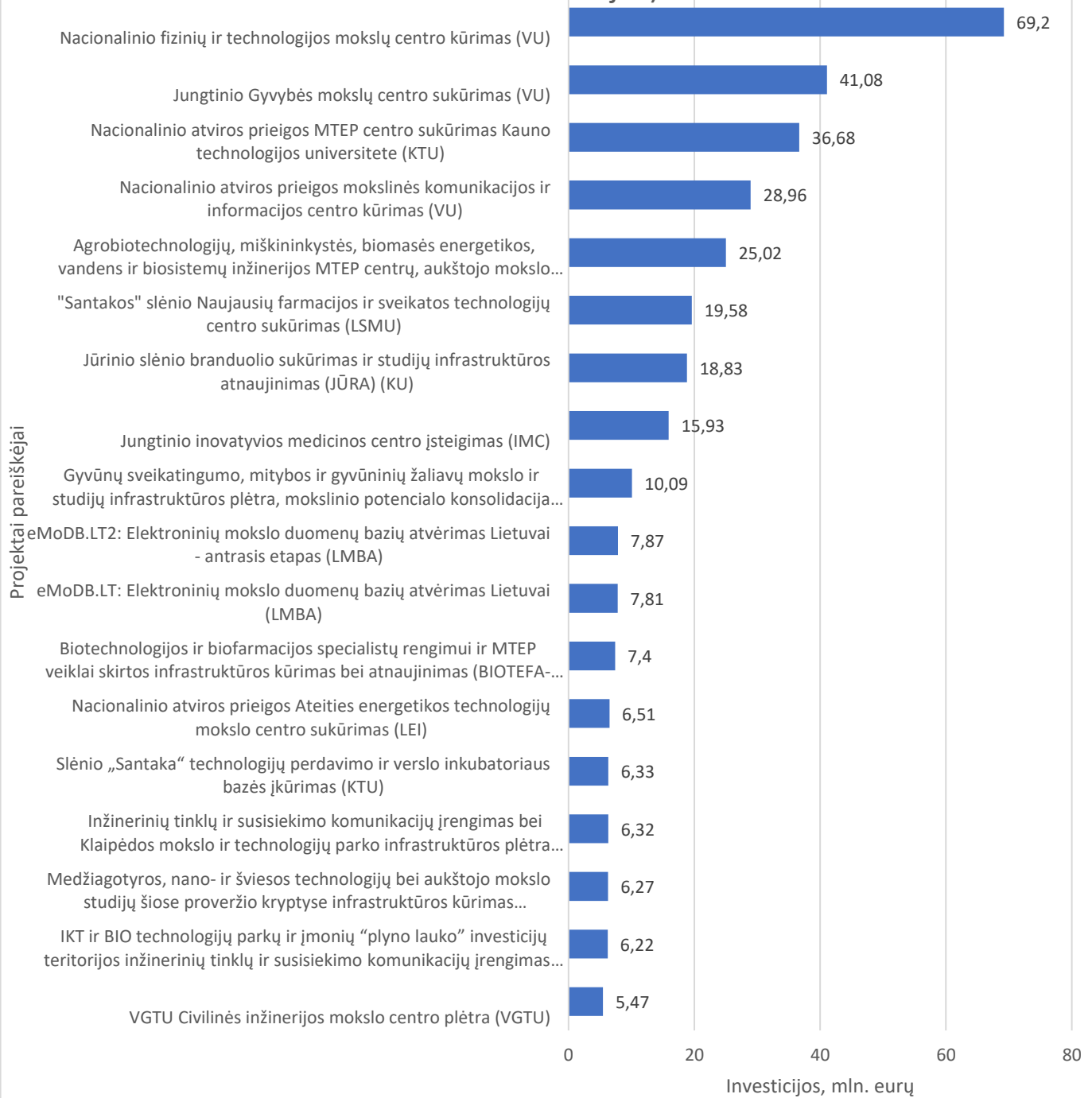
Investicijos į prioritetus plėtojant privačią MTEPI infrastruktūrą

Šaltinis – www.esparama.lt

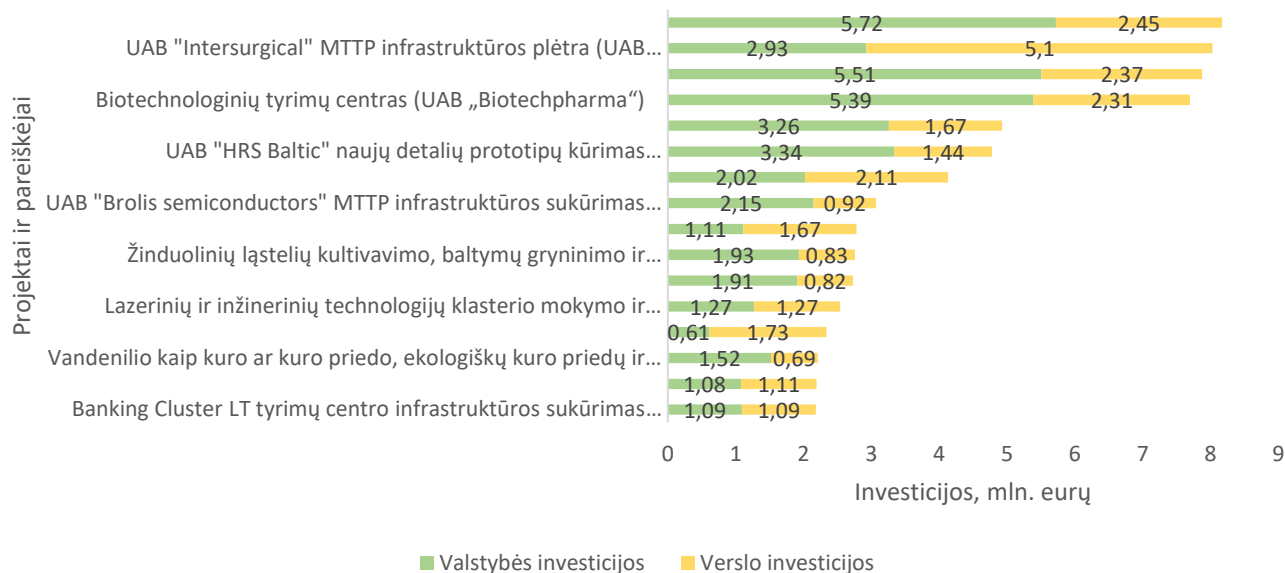
skaičiavimai – MOSTA

Didžiausi viešosios MTEPI infrastruktūros projektai (ŠMSM ir EIM investicijos)

Šaltinis – www.esparama.lt, skaičiavimai – MOSTA

Didžiausi privačios MTEPI infrastruktūros projektai (EIM investicijos)

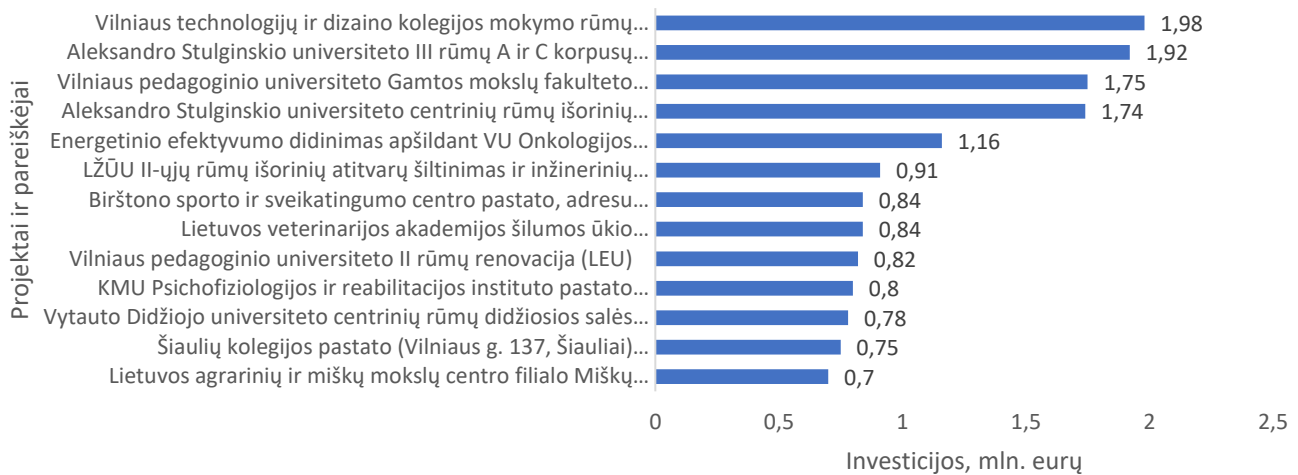
Šaltinis – www.esparama.lt, skaičiavimai – MOSTA

Didžiausi studijų infrastruktūros projektai (ŠMSM investicijos)

Šaltinis – www.esparama.lt
Skaičiavimai – MOSTA

Didžiausi viešosios paskirties mokslo ir studijų institucijų projektai (EIM investicijos)

Šaltinis – www.esparama.lt

Skaičiavimai – MOSTA

MITA registre užregistruoti atviros prieigos centrai

Institucija	Atviros prieigos centras
VU	<ul style="list-style-type: none"> Lazerinių tyrimų centro kompleksas „Naglis“ Jungtinis Gyvybės mokslų centras Informacinių technologijų atviros prieigos centras Fizinių ir technologijos mokslų atviros prieigos centras
KTU	<ul style="list-style-type: none"> Maisto mokslo ir technologijų Atviros prieigos centras Nacionalinis atviros prieigos ir MTEP centras
ASU	Biosistemų inžinerijos, biomasės energetikos ir vandens inžinerijos centras
VGTU	Civilinės inžinerijos mokslo centras
LSMU	<ul style="list-style-type: none"> Naujausių farmacijos ir sveikatos technologijų centras Gyvūnų mitybos ir biotechnologijų atviros prieigos centras Gyvūnų sveikatingumo ir gyvūninės kilmės žaliavų kokybės atviros prieigos centras
KU	Jūros tyrimų institutas
VDU	Instrumentinės analizės atviros prieigos centras
ASU, LAMMC	Atviros prieigos Žemės ir miškų jungtinis tyrimų centras
FTMC	<ul style="list-style-type: none"> Elektroninės mikroskopijos, rentgeno spindulių difraktometrijos ir spektrometrijos atviros prieigos centras Atviros prieigos centras Baltijos gamybos centras Atviros prieigos centras „PFI“ (Prototipų formavimas ir integravimas) Konversinių ir cheminių dangų atvartos prieigos centras
IMC	Jungtinis inovatyvios medicinos centras
LAMMC	<ul style="list-style-type: none"> Vaisių ir daržovių perdirbimo technologijų modeliavimo atviros prieigos centras Agrobiologinių tyrimų atviros prieigos centras
LEI	Nacionalinis atviros prieigos ateities energetikos technologijų mokslo centras
GTC	Gamtos tyrimų Atviros prieigos centras
Panevėžio mechatronikos centras	Nano ir mikro technologijų laboratorijos atviros prieigos centras
Baltijos pažangių technologijų institutas, UAB „Teravil“, UAB „Geozondas“	Jungtinis atviros prieigos centras

Šaltinis – MITA

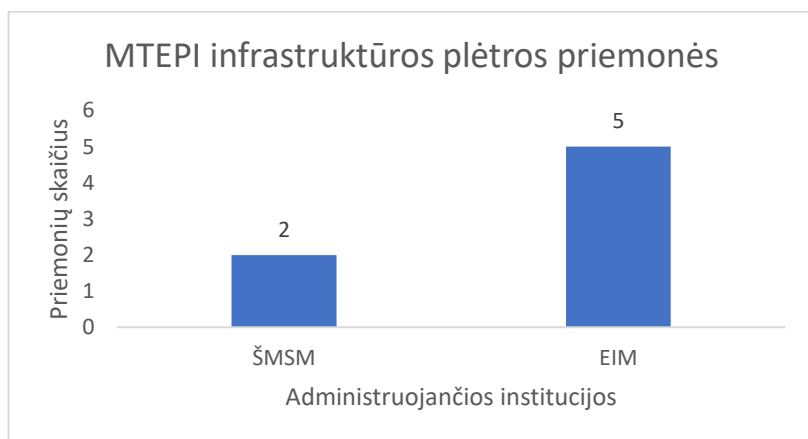
Naujausiame (2015 m. sudarytame) Lietuvos mokslinių tyrimų infrastruktūrų kelrodyje esančios infrastruktūros

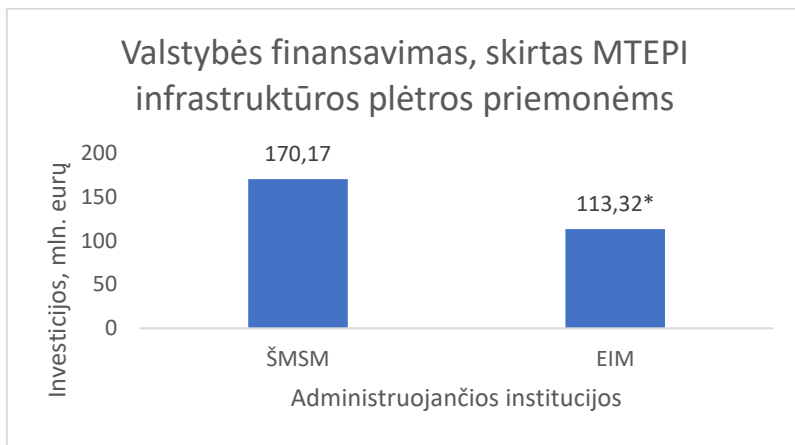
Pavadinimas	Valdytojas	Dalyvaujančios institucijos / padaliniai
Socialinių ir humanitarinių mokslų srities MTI		
„E-lingua“ (CLARIN-LT)	VDU	<ul style="list-style-type: none"> • VDU Humanitarinių mokslų fakulteto Kompiuterinės lingvistikos centras ir Informatikos fakultetas; • KTU Informatikos fakulteto Informacinių sistemų katedra ir Informacinių sistemų projektavimo technologijų centras; • VU Taikomųjų mokslų institutas.
Europos socialinis tyrimas	KTU	KTU Viešosios politikos ir administravimo Institutas
Lietuvos humanitarinių ir socialinių mokslų duomenų archyvas (LiDA)	KTU	KTU Viešosios politikos ir administravimo Institutas
Žmogaus gerovės ir raidos mokslinių tyrimų infrastruktūra (HUMRE)	VU	<ul style="list-style-type: none"> • VU Filosofijos fakultetas; • VU Gamtos mokslų fakultetas.
Paveldo ir istorijos tyrimų infrastruktūra „Aruodai“ (PITI „Aruodai“)	VU	<ul style="list-style-type: none"> • VU Komunikacijos fakultetas; • LLTI; • UAB „Atviras kodas verslui“.
Biomedicinos mokslų srities MTI		
Nacionalinių aerobiologinių mokslinių tyrimų infrastruktūra (AEROINFRA)	ŠU	<ul style="list-style-type: none"> • ŠU Aplinkotyros ir fizikos katedra; • VU Hidrologijos ir klimatologijos katedra; • VU Tarpfakultetinė vaistų tyrimo ir sintezės laboratorija; • LAMMC Augalų patologijos ir apsaugos skyrius.
Medicininis duomenų kaupimo, saugojimo ir analizės nacionalinė tyrimų infrastruktūra (MEDWAN)	KTU	KTU Sveikatos telematikos mokslo institutas
Eksperimentinių gyvūnų tyrimų infrastruktūra (REIA)	LSMU	<ul style="list-style-type: none"> • LSMU Veterinarijos akademija; • IMC.
Kompiuterinės, struktūrinės ir sistemų biologijos centras („CossyBio“)	VU	<ul style="list-style-type: none"> • VU Biotechnologijos institutas; • VU Biochemijos institutas; • LSMU Neumokslų institutas ir Kardiologijos institutas; • NVI.
Metabolominės ekologijos tyrimų infrastruktūra (INECOM)	GTC	<ul style="list-style-type: none"> • GTC; • KU Baltijos pajūrio aplinkos tyrimų ir planavimo institutas.
Konsorciumas „Biobank-LT“	<i>atstovauja Santariškių medicinos įstaigų asociacija</i>	<ul style="list-style-type: none"> • asociacija „Santaros slėnis“; • Inovatyvios farmacinės pramonės asociacija; • LR Krono ir opinio kolito ligų draugija; • Onkohematologinių ligonių bendrija „Kraujas“; • VŠĮ Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninės Kauno klinikų filialas Onkologijos ligoninė; • Santariškių medicinos įstaigų asociacija; • Lietuvos sveikatos mokslų universitetas; • VŠĮ Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninė Kauno klinikos; • UAB „Kamieninių ląstelių tyrimų centras“; • VŠĮ Vilniaus universiteto ligoninės Santariškių klinikų filialas Vaikų ligoninė, • Inovatyvios medicinos centras; • VŠĮ Vilniaus universiteto ligoninės Santariškių klinikų filialas Valstybinis patologijos centras; • Vilniaus universitetas; • VŠĮ Vilniaus universiteto ligoninė Santaros klinikos.
Fizinių ir technologijos mokslų srities MTI		
Inovatyvios chemijos centras (INOCHEMAS)	FTMC	<ul style="list-style-type: none"> • FTMC Chemijos institutas; • VU Chemijos fakultetas.
Lietuvos GRID ir našių skaičiavimų tinklas („LitGrid-HPC“)	VU	<ul style="list-style-type: none"> • VU; • FTMC.

Mechatronikos mokslinių tyrimų infrastruktūra („Mechatronika“)	KTU	KTU Mechatronikos institutas
Mikro-, nanotechnologijų ir analizės atviros prieigos centras (MNAAPC)	KTU	KTU Medžiagų mokslo institutas
Molėtų astronomijos observatorija (MAO)	VU	<ul style="list-style-type: none"> • VU Teorinės fizikos ir astronomijos institutas; • VU Fizikos fakultetas; • FTMC Puslaidininkių fizikos institutas.
Nacionalinės ir tarptautinės prieigos didelio intensyvumo ir plataus bangų ruožo ultratrumpųjų impulsų lazerių MTI (Lazerių MTI)	VU	<ul style="list-style-type: none"> • VU Fizikos fakulteto Kvantinės elektronikos katedra ir lazerinių tyrimų centras; • FTMC Fizikos institutas: <ul style="list-style-type: none"> - Lazerinių technologijų skyrius; - FTMC Molekulinių darinių fizikos skyrius.
Puslaidininkių technologijų centras (PTC)	VU	<ul style="list-style-type: none"> • VU Fizikos fakultetas; • VU Taikomųjų mokslų institutas; • FTMC Puslaidininkių fizikos institutas; • FTMC Fizikos institutas; • FTMC Chemijos institutas.
Spektrometrinis medžiagų ir elektroninių / molekulinė vyksmų charakterizavimo centras (SPECTROVERSUM)	VU	<ul style="list-style-type: none"> • VU Fizikos fakultetas; • FTMC.
Taikomosios chemijos ir biofarmacijos centras (klasteris) („AChePha“)	KTU	<ul style="list-style-type: none"> • KTU; • LSMU; • VDU; • ASU; • KU; • LEI.
Ultragarsinių neardomųjų bandymų, matavimų ir diagnostikos centras (ULTRATEST)	KTU	KTU K. Baršausko ultragarso mokslo institutas
Žemės ūkio mokslų srities MTI		
Augalų genetikos ir biotechnologijos centras (AGBC)	LAMMC	LAMMC

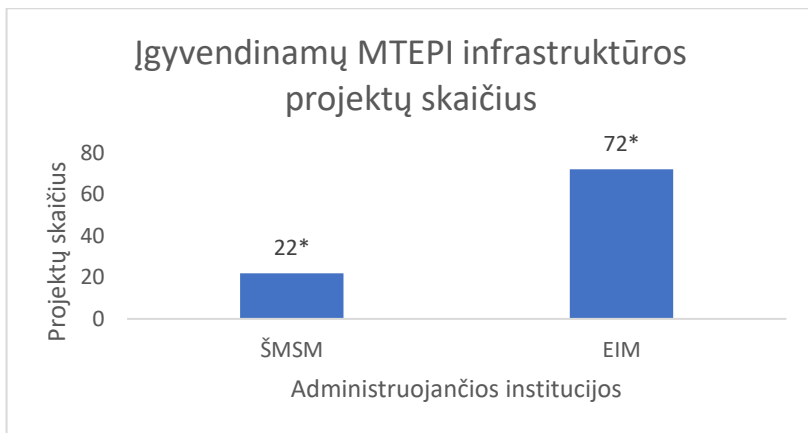
Šaltinis – LMT

2014–2020 m. EFI laikotarpis

* EIM neįgyvendina priemonių skirtų tik MTEPI infrastruktūros plėtrai – MTEPI infrastruktūros plėtra yra viena iš galimų projektų veiklų. Iš 113,32 mln. eurų, 47,76 mln. eurų numatyta priemonei, kurioje investicijos į MTEPI infrastruktūrą dar nepaiškėjo, t. y. apžvalgos rengimo metu – iki 2018 m. gruodžio 31 d. dar nebuvo pradėta įgyvendinti nei vieno projekto. Likusi finansavimo suma taip pat gali didėti iki laikotarpio pabaigos skelbiant naujus kvietimus ir finansuojant naujus projektus.

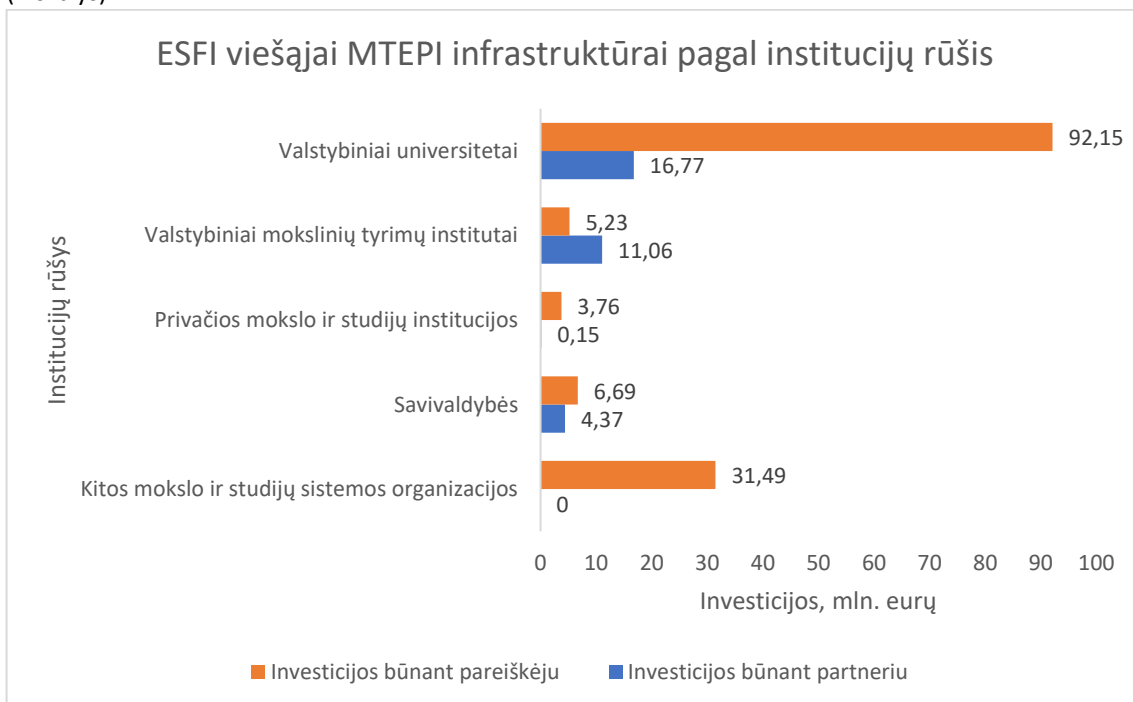

* Projektų skaičius gali didėti, kadangi ne visos priemonės ir jų veiklos pradėtos įgyvendinti.

Šaltinis – www.esinvesticijos.lt

Skaičiavimai – MOSTA

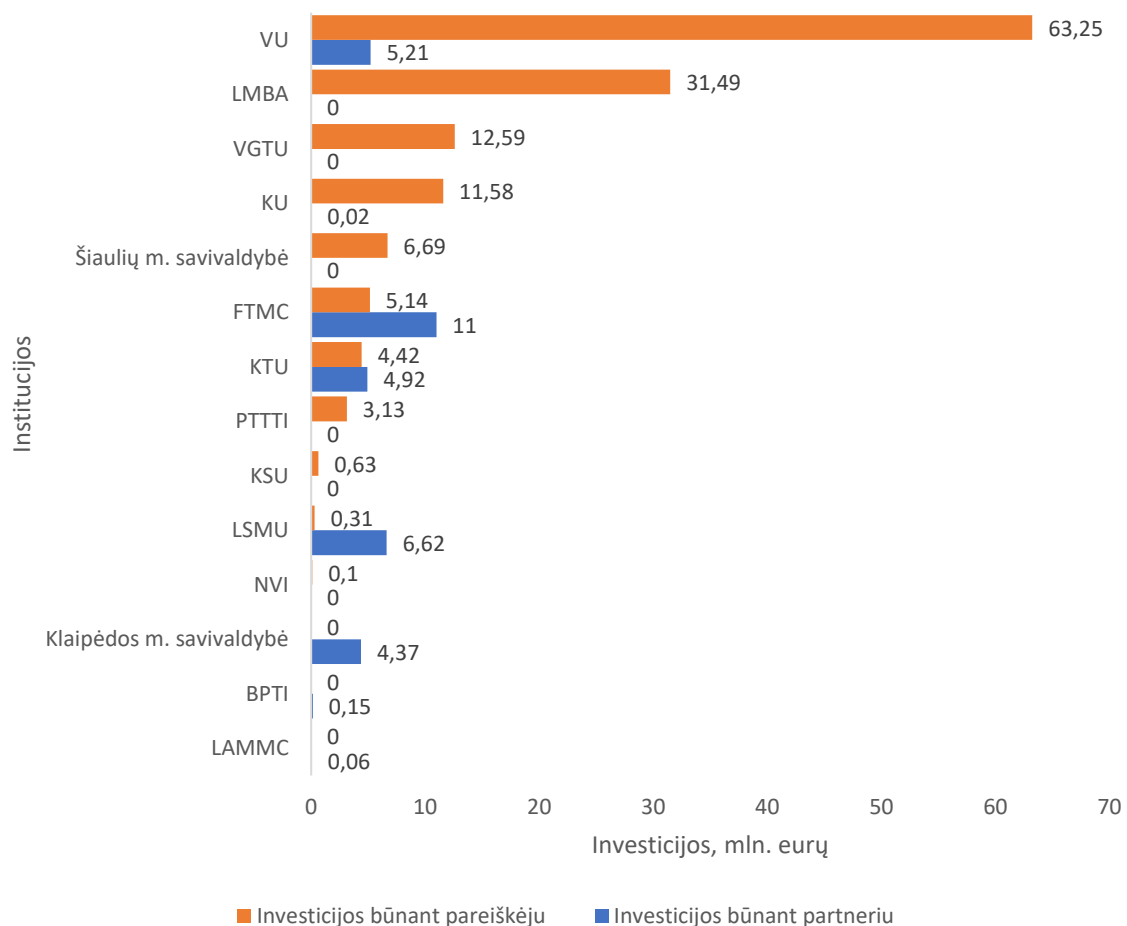
(Visi tryš)

Šaltinis – www.esinvesticijos.lt

Skaičiavimai – MOSTA

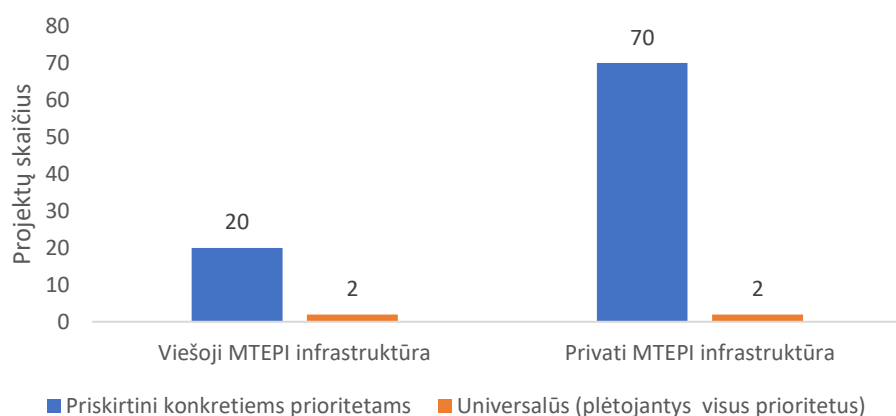
ESFI MTEPI infrastruktūrai skirtingoms institucijoms

Šaltinis – www.esinvesticijos.lt

Skaičiavimai – MOSTA

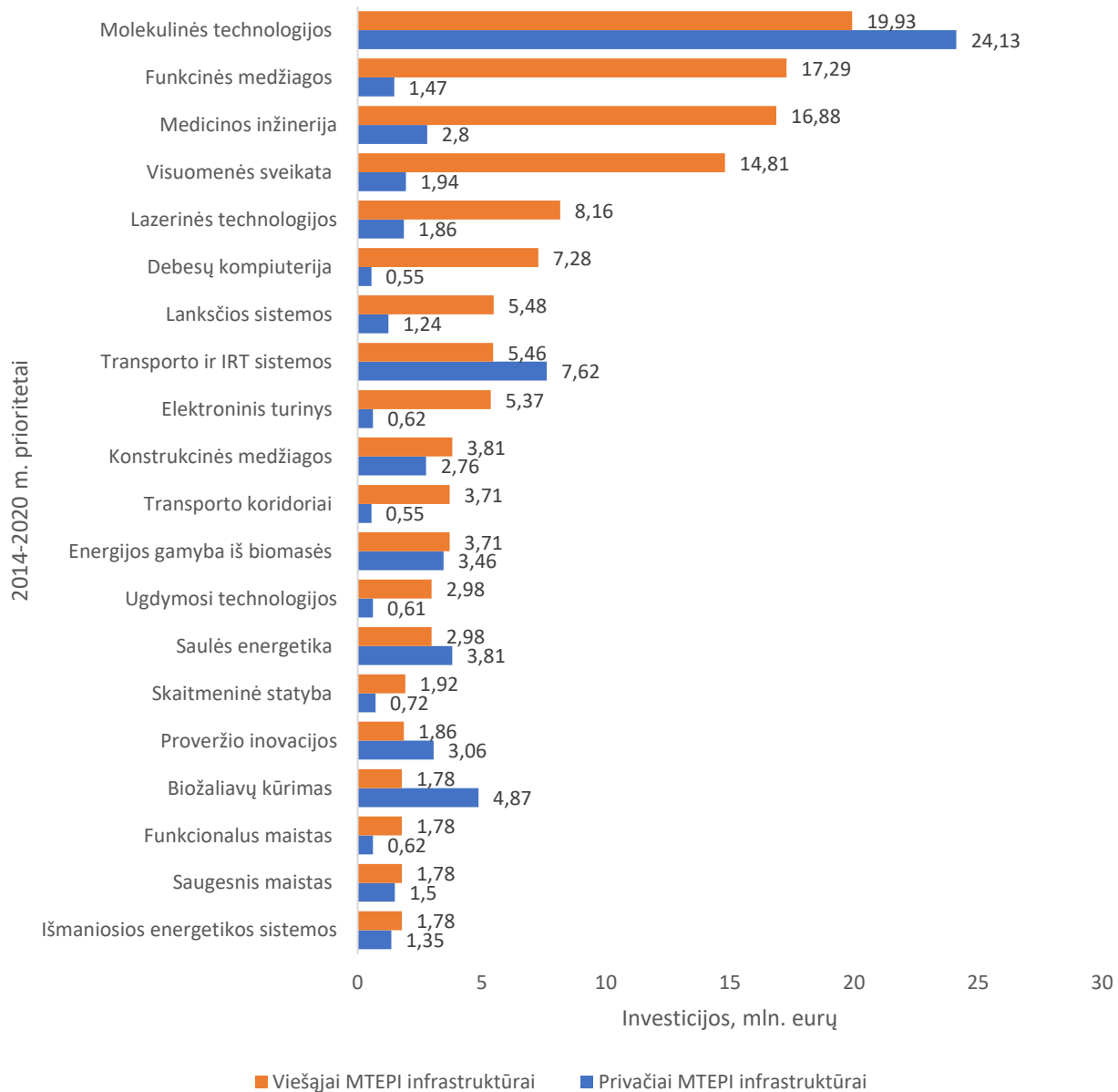
MTEPI infrastruktūros projektų priskyrimas prioritetams

Šaltinis – www.esinvesticijos.lt

Skaičiavimai – MOSTA

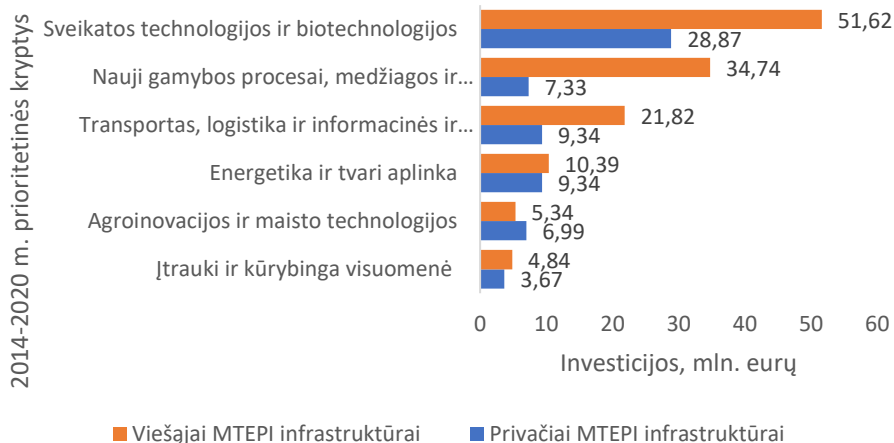
Investicijos į prioritetus plėtojant MTEPI infrastruktūrą

Šaltinis –

www.esinvesticijos.lt, skaičiavimai – MOSTA

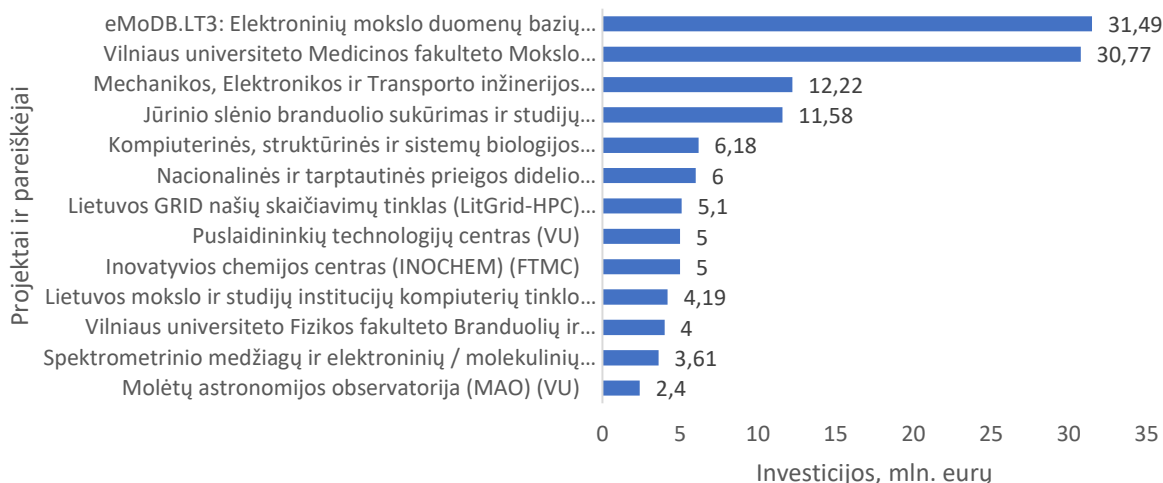
Investicijos į prioritetines kryptis plėtojant MTEPI infrastruktūrą

Šaltinis – www.esinvesticijos.lt

Skaičiavimai – MOSTA

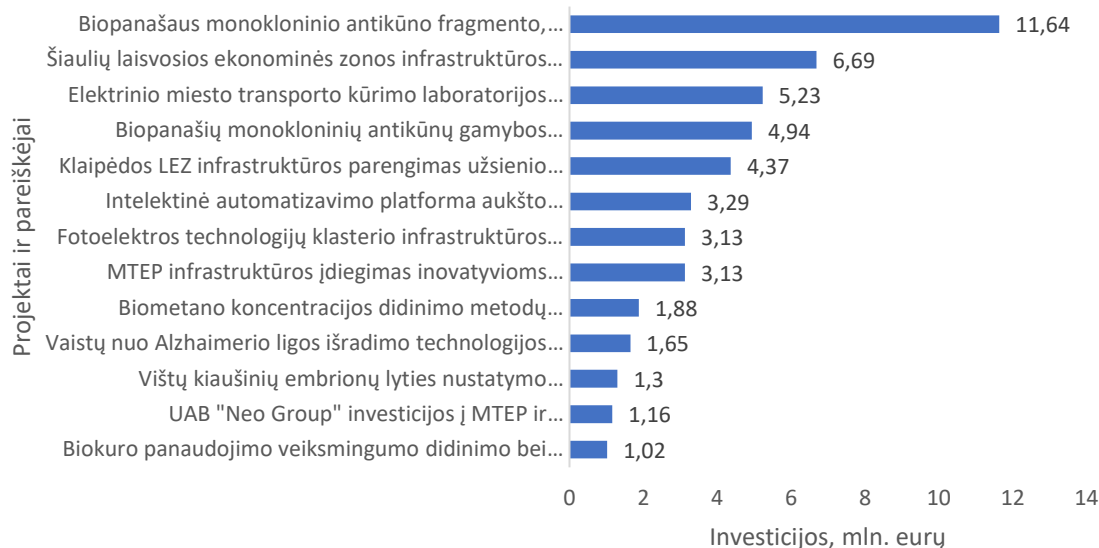
Didžiausi viešosios MTEPI infrastruktūros projektai

Šaltinis – www.esinvesticijos.lt

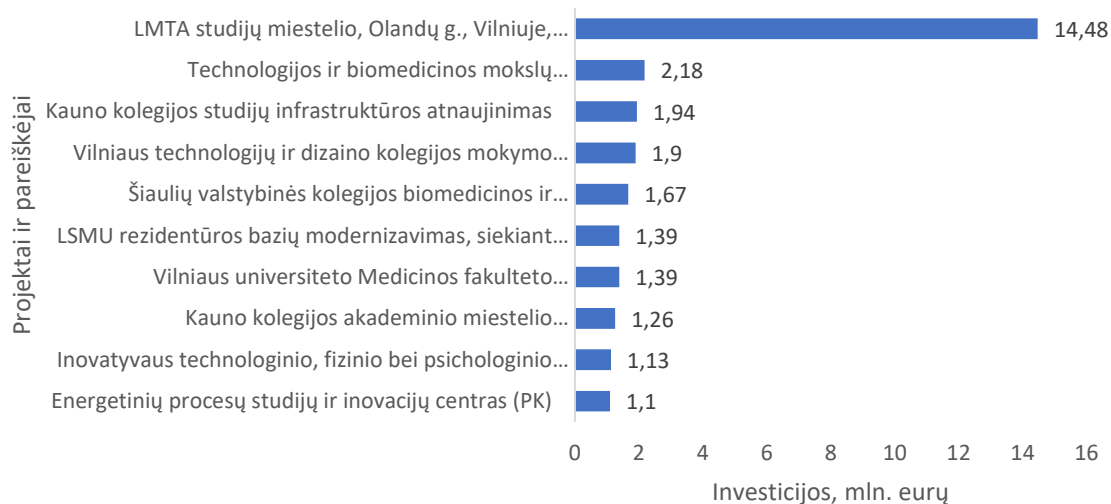
Skaičiavimai – MOSTA

Didžiausi privačios MTEPI infrastruktūros projektai

Šaltinis – www.esinvesticijos.lt, skaičiavimai – MOSTA

Didžiausi studijų infrastruktūros projektai

Šaltinis – www.esinvesticijos.lt

Skaičiavimai – MOSTA

Suinteresuotų šalių apklausa apie Lietuvos MTEPI infrastruktūrų politiką

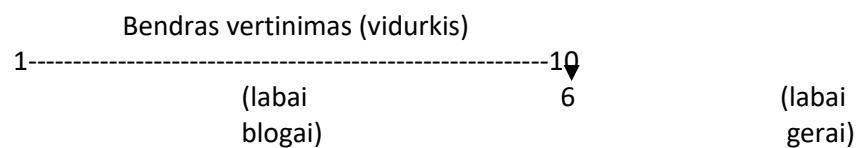
Elektroninis klausimynas buvo siųstas Lietuvos MTEPI infrastruktūros politikos formuotojams, įgyvendintojams, ir universitetų, mokslinių tyrimų institutų, verslo įmonių, ligoninių, kitų įstaigų MTEPI infrastruktūros administratoriams ir naudotojams

Klausimynas išsiųstas – 80 respondentams.

Atsakiusiųjų skaičius – 21, iš kurių 9 MTEPI infrastruktūros politikos administratoriai (ŠMSM, EiMin, LMT, CPVA, LVPA, MITA) ir 12 universitetų, mokslinių tyrimų institutų, verslo įmonių, ligoninių atstovų.

Apklausos vykdymo laikas: 2019 m. balandžio 04 – 23 d.

Lietuvos MTEPI infrastruktūros politikos formavimo ir įgyvendinimo efektyvumas vertinimas

Apibendrinti komentarai:

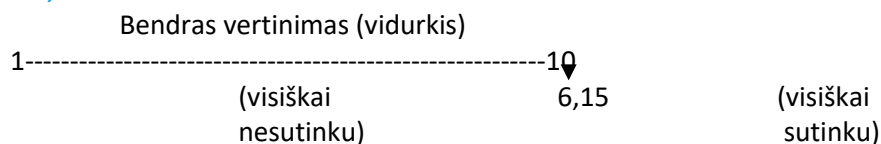
1. Skaidrios, aiškios, ilgalaikės, tvarios MTEPI infrastruktūros politikos nebuvimas
2. Politikos formavimas „ad hoc“/atsitikiniu principu
3. Neplanuojami MTEPI infrastruktūros palaikymo kaštai, tęstinis finansavimas
4. Sinergijos tarp politiką įgyvendinančių institucijų trūkumas
*Pvz.: „Įgyvendinimas vyksta dalyvaujant kelioms Lietuvos MTEPI infrastruktūrų veiklą administruojančioms institucijoms - tai prailgina administravimo procesus ir žymiai lėtina projektų pradžią.“
„prieštaros ir nesusikalbėjimai taip pat prailgina sprendimų priėmimo procesą“*
5. Didelė priklausomybė nuo ESIF paramos ir nuo paramos finansavimo kriterijų/taisyklių
Pvz.: „aprašuose minimas tik įsijungimas į tarptautines infrastruktūras, neaptariamoms galimybės įsijungti į kitų šalių nacionalines infrastruktūras
6. Mokslo ir studijų institucijos prastai informuotos apie MTEPI infrastruktūrų administravimo (projektų patvirtinimo eigos) procesus
7. Trūksta socialinių partnerių (viešojo ir privataus sektoriaus) įtraukimo į politikos formavimo procesą/kriterijų nustatymą.
8. Nevykdoma infrastruktūrų veiklos stebėseną ir vertinimas, kuris leistų informuotai nustatyti ateities plėtros kryptis, politikos prioritetus.

Komentarai dėl MTEPI infrastruktūros finansavimo priemonių (nuo 2007 m.) planavimo ir įgyvendinimo efektyvumo

MTEPI infrastruktūros politikos administratoriai (ŠMSM, EiMin, LMT, CPVA, LVPA, MITA)	Universitetai ir mokslinių tyrimų institutai	Verslo atstovai
---	--	-----------------

<ul style="list-style-type: none"> • Trūksta koordinuoto ir integruoto su bendra MTEP politika MTI valdymo • Priemonių planavimas padrikas ir nekoordinuojamas tarp skirtingų institucijų 	<ul style="list-style-type: none"> • Strategiškai ir nuosekliai negalvojama apie MTI atnaujinimą, finansavimo tęstinumą • Infrastruktūros atnaujinimas neplanuojamas sistemiskai • Neskiriamos lėšos inžinieriniam/techniniam personalui • Per didelė koncentracija į prioritetines kryptis neleidžia užtikrinti kitų krypčių minimalių/bazinių poreikių • Abejojama ekspertinio vertinimo skaidrumu 	<ul style="list-style-type: none"> • Pageidautinas didesnis intensyvumas verslo įmonių MTEPI infrastruktūros kūrimui • Vyrauja stereotipas, kad „SP MTEP projektus labai brangu ir komplikuoja įgyvendinti, tai moka tik jau "įgudę" konsultantai ir "praminę" takus verslai“ • Nacionalinės reikšmės MTEP infrastruktūros kūrimui yra reikalinga atsakingų institucijų pagalba ir savalaikės konsultacijos
---	---	--

TEIGINIO: Lietuvos mokslinių tyrimų infrastruktūrų kelrodžio formavimo procesas pakankamai suprantamas, skaidrus ir efektyvus, - VERTINIMAS:

Principai, kurie galėtų būti taikomi formuojant nacionalinius mokslinių tyrimų infrastruktūrų (MTI) projektus, įtraukiamus į Kelrodį	Taip	Ne
MTI turi sudaryti galimybes vykdyti tarptautiniu mastu konkurencingus, aukščiausio lygio mokslinius tyrimus	90,5% (19)	9,5% (2)
MTI turi būti kuriamos šaliai strategiškai svarbiose bei tarptautiniu mastu perspektyviose mokslinių tyrimų srityse (sumani specializacija)	76,2%(16)	23,8%(5)
Už nacionalinės MTI valdymą atsakinga institucija (-os) gali užtikrinti ilgalaikiu strateginiu planavimu paremtą valdymo struktūrą	42,9%(9)	57,1%(12)
MTI turi reikšmingą ekonominį ir socialinį poveikį	52,4%(11)	47,6%(10)
MTI yra techniškai ir finansiškai tvari bei atitinkanti šalies finansines galimybes	42,9%(9)	57,1%(12)
MTI turi ilgalaikę strategiją ar veiklos planą	42,9%(9)	57,1%(12)
Institucija ar tyrėjų grupė, valdanti MTI, vykdo aukšto lygio mokslinius tyrimus	52,4%(11)	47,6%(10)
MTI turi būti reikalinga reikšmingai daliai atitinkamos srities Lietuvos tyrėjų	52,4%(11)	47,6%(10)

Kriterijai dėl Lietuvos narystės tarptautinėse MTI

Principai, kurie galėtų būti naudojami	Taip	Ne
--	------	----

priimant sprendimus dėl Lietuvos narystės tarptautinėse MTI		
Narystė tarptautinėje MTI svarbi Lietuvai moksliniu, technologiniu, socialiniu, ekonominiu ir kt. požiūriais	66,7%(14)	33,3%(7)
Narystė atitinka ilgalaikius MTI politikos ir vystymosi prioritetus, strategines infrastruktūrų raidos kryptis	66,7%(14)	33,3%(7)
MTI veikloje dalyvaujančių mokslininkų ir kitų tyrėjų kompetencija pakankama, tam, kad efektyviai išnaudotų tarptautinės MTI teikiamas galimybes	81%(17)	19%(4)
Nacionalinė MTI turima infrastruktūra yra pakankama, tam, kad efektyviai įsijungti į tarptautinės MTI veiklas ir (arba) išnaudoti tarptautinės MTI teikiamas galimybes	57,1%(12)	42,9%(9)
Užtikrinama prieiga prie tarptautinės MTI ir jos teikiamų duomenų Lietuvos mokslo ir studijų institucijoms ir kitiems subjektams	66,7%(14)	33,3%(7)
Narystės tarptautinėje MTI teikiamos paslaugos ir planuojami rezultatai yra aukšto tarptautinio lygio	47,6%(10)	52,4%(11)
Narystės tarptautinėje MTI kaštai atitinka valstybės finansines galimybes	52,4%(11)	47,6%(10)

Diskusijos dėl Lietuvos mokslinių tyrimų infrastruktūrų raidos kryptių apibendrinimas

2019 m. gegužės 20 d. vyko diskusija su akademinė bendruomene ir suinteresuotomis šalimis dėl Lietuvos mokslinių tyrimų infrastruktūrų raidos kryptių. Ataskaitoje pateikiamas kartu su Lietuvos mokslo taryba parengtas diskusijos apibendrinimas ir siūlymai.

Lietuvos mokslinių tyrimų infrastruktūrų politika

Mokslinių tyrimų infrastruktūrų (MTI) politiką reglamentuojantys strateginiai dokumentai ir prioritetinės MTI plėtros kryptys

Esama situacija

Prioritetinės MTI plėtros kryptys nustatytos keliuose strateginiuose dokumentuose. 2014–2020 metų ES investicijų laikotarpiui Lietuva, kaip ir kitos Europos Sąjungos (toliau – ES) šalys, nustatė savo mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros (toliau – MTEP) ir inovacijų prioritetus, atsižvelgdama į turimus ar galimus konkurencinius pranašumus, t. y. patvirtino Sumanios specializacijos strategiją.

Lietuvai, kaip ir kitoms ES šalims, besinaudojančioms ES struktūrine parama, buvo nustatyta *ex ante* sąlyga mokslinių tyrimų ir inovacijų infrastruktūrai finansuoti iš ES struktūrinių fondų lėšų – parengtas daugiamečių biudžeto ir investavimo prioritetų planas. 2014 m. gruodžio 29 d. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministras patvirtino [Investicijų į mokslinių tyrimų infrastruktūras 2015–2022 metų prioritetus](#).

2015 m. Lietuvos mokslo taryba atnaujino Lietuvos mokslinių tyrimų infrastruktūrų kelrodį (toliau – Kelrodis) (pirmasis Kelrodis sudarytas 2011 m.). [Lietuvos mokslinių tyrimų infrastruktūrų kelrodžio ir dalyvavimo tarptautinėse mokslinių tyrimų infrastruktūrose tvarkos apraše \(toliau – Aprašas\)](#) Kelrodis apibrėžiamas kaip strateginis ir ilgalaikės kryptingos

mokslių tyrimų infrastruktūrų politikos dokumentas, paremtas Lietuvos ir tarptautinių mokslinių tyrimų infrastruktūrų analize, įvertinant faktines ir potencialias sąveikas ir sąsajas tarp Lietuvos ir tarptautinių mokslinių tyrimų infrastruktūrų, o taip pat atsižvelgiant į Lietuvos ir Europos mokslinių tyrimų prioritetus. Aprašas nustato, kad Kelrodyje numatomos strateginės infrastruktūrų raidos kryptys, ilgalaikiai mokslinių tyrimų infrastruktūrų politikos ir vystymosi prioritetai. Šiuo metu vyksta Kelrodžio atnaujinimas.

Siūlymai

- Prioritetinės MTI plėtros kryptys turėtų derėti su ES MTI politika, Lietuvos nacionalinėmis strategijomis (Nacionaline pažangos programa, Sumanios specializacijos strategija, nacionalinėmis mokslo ir technologijų programomis, ES fondų investicijų veiksmų programa);
- Pagrindiniai principai, kaip nustatomos prioritetinės MTI plėtros kryptys, turėtų būti nurodyti strateginiuose dokumentuose. Investavimo kryptys turėtų būti nustatomos pagal strateginį tikslą ir uždavinius. Kelrodis – dokumentas, iš kurio turi būti matomos investavimo kryptys į MTI;
- Prioritetinės MTI plėtros kryptys turėtų būti nustatomos vadovaujantis šiais principais: nacionalinės svarbos, aukšto MTEP veiklos lygio, pakankamo vartotojų skaičiaus, tarptautiškumo ir tvarumo;
- Strateginės infrastruktūrų raidos kryptys galėtų būti siejamos su sumanios specializacijos kryptimis;
- Nustatyti, kad Kelrodis apima tiek nacionalines MTI, kurios siekia narytės atitinkamose tarptautinėse MTI, tyrėjų pritraukimą iš užsienio, tiek nacionalines MTI, kurios atitinka šio tipo MTI kriterijus, turi aiškų tarptautinį potencialą, tačiau kol kas neplanuoja jungtis į tarptautines MTI.

MTI apibrėžimas ir tipai

Esama situacija

MTI skirtinguose dokumentuose apibrėžiama įvairiai, tačiau principai (samprata) iš esmės tie patys:

[Apraše](#) mokslinių tyrimų infrastruktūrą apibrėžiama kaip „*priemonių, išteklių ir su jais susijusių paslaugų visuma, kuria naudojasi mokslo bendruomenė atlikdama mokslinius tyrimus. Mokslinių tyrimų infrastruktūra apima **materialiąją dalį** (mokslinę įrangą, mokslinių tyrimų medžiagą), **nematerialiąją dalį** (žinių šaltinius, kolekcijas, archyvus, duomenis bei programinę įrangą, tinklaveiką) bei kitas išskirtines priemones, kurios yra esminės aukščiausio lygio moksliniams tyrimams atlikti“.*

[2009 m. birželio 25 d. Tarybos reglamente „Dėl Europos mokslinių tyrimų infrastruktūros konsorciumo \(ERIC\) Bendrijos teisinio pagrindo“](#): „*mokslinių tyrimų infrastruktūra – **priemonės, ištekliai ir susijusios paslaugos**, kuriais naudojasi mokslo bendruomenė atlikdama aukščiausio lygio mokslinius tyrimus visose srityse, ir **apima pagrindinę mokslinę įrangą ir mokslinių tyrimų medžiagą; žinių šaltinius**, pavyzdžiui, rinkinius, archyvus ir struktūrizuotą mokslinę informaciją; **informacijos ir ryšių technologijomis grindžiamas infrastruktūras**, pavyzdžiui, GRID tinklą, kompiuterinę įrangą, programinę įrangą ir ryšio priemones bei bet kurias kitas **išskirtines priemones**, kurios yra esminės mokslinei kompetencijai įgyti. Tokia infrastruktūra gali būti sutelkta vienoje vietoje arba „paskirstytoji“ (išteklių organizuotas tinklas)“.*

Europos mokslinių tyrimų infrastruktūrų strategijos forumas (*European Strategy forum for Research Infrastructures – ESFRI*)¹⁴⁰: „*priemonės, suteikiančios tyrėjų bendruomenei išteklius ir paslaugas moksliniams tyrimams vykdyti ir inovacijoms skatinti. MTI apima pagrindinę mokslinės įrangą ar priemonių rinkinius, archyvus ar mokslinius duomenis, kompiuterines sistemas ir ryšių tinklus, kitą **unikalią** mokslinių tyrimų ir inovacijų infrastruktūrą, atvirą išoriniams vartotojams“.*

[Investicijų į mokslinių tyrimų infrastruktūras 2015–2022 metų prioritetuose](#): „*priemonės, ištekliai ir su jais susijusios paslaugos, kuriomis naudojasi mokslo bendruomenė atlikdama mokslinius tyrimus visose mokslo srityse. Mokslinių tyrimų infrastruktūra apima mokslinę įrangą, mokslinių tyrimų medžiagą, žinių šaltinius, informacijos ir ryšių*

¹⁴⁰ https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/strategy/european-research-infrastructures_en

technologijomis grindžiamas infrastruktūras bei bet kurias kitas išskirtines priemones, kurios yra esminės mokslinei kompetencijai įgyti“.

Teisės aktuose nustatyti MTI tipai:

Apraše MTI skirstomos pagal svarbą ir aprėptį (nacionalinės ir tarptautinės), veiklos vietą (įsikūrusi vienoje institucijoje; tinklinė) ir vystymosi fazę (besiformuojanti, pradedanti veiklą, veikianti). Teisės aktuose ir strateginiuose dokumentuose nėra naudojama institucinės MTI sąvoka.

Apraše nacionalinės ir tarptautinės infrastruktūros sąvokos apibrėžiamos taip:

„nacionalinė – mokslinių tyrimų infrastruktūra, veikianti nacionaliniu lygmeniu, atitinkanti nacionalinius prioritetus ir specializaciją, tvari, turinti ilgalaikės veiklos planus, stabilų ir efektyvų valdymą, atitinkantis Europos ar pasaulio mokslinių tyrimų infrastruktūrose. Nacionalinė infrastruktūra suteikia galimybę atlikti aukščiausio nacionalinio ir tarptautinio lygio mokslinius tyrimus, užtikrina atvirą prieigą prie turimų priemonių, išteklių ir su jais susijusių paslaugų“;

„tarptautinė – mokslinių tyrimų infrastruktūra, veikianti tarptautiniu lygmeniu, yra tvari, turinti ilgalaikės veiklos planus, stabilų ir efektyvų valdymą (čia sąlygos kaip nacionalinei MTI). Narystė tarptautinėse infrastruktūrose suteikia galimybę atlikti aukščiausio tarptautinio lygio mokslinius tyrimus, užtikrina atvirą prieigą prie turimų priemonių, išteklių ir su jais susijusių paslaugų“.

Siūlymai

- Nacionaliniuose dokumentuose, reglamentuojančiuose MTI politiką, naudoti vienodą MTI apibrėžimą. Dėl MTI apibrėžties turi susitarti tyrėjų bendruomenė. MTI ne vien „kietoji“ dalis, tačiau ir akademinį pajėgų sutelktumas konkuruoti tarptautiniu lygiu. MTI yra tik priemonė ir galimybė aukščiausios kokybės moksliniams tyrimams atlikti, įsitikinimui, suteikiančiam dar platesnes galimybes tyrėjams tarptautinėje erdvėje, taip pat pritraukianti tyrėjus iš kitų šalių;
- Esminiai MTI kriterijai (požymiai):
 - unikalios ir sudaro sąlygas vykdyti aukšto lygio mokslinius tyrimus;
 - nacionalinės svarbos ir prisideda prie valstybės strateginių tikslų ir prioritetų įgyvendinimo;
 - kuria aukštą pridėtinę vertę šalies mokslui, yra svarbios ekonominiu ir (ar) socialiniu požiūriu;
 - suburia pakankamą aukšto lygio tyrėjų kritinę masę;
 - efektyviai valdomos;
 - suteikia atvirąją prieigą;
 - yra tvarios organizaciniu, techniniu ir finansiniu aspektu;
- Pagrindiniai tarptautinės MTI bruožai: didžioji dalis jos vartotojų yra užsienio tyrėjai, MTI unikali regiono mastu;
- Strateginiuose MTI dokumentuose išskirti šiuos MTI tipus: tarptautinės, nacionalinės ir institucinės. Institucinėmis laikyti tas MTI, kurios nėra unikalios ir tenkina tik konkrečios institucijos ar dalies institucijų poreikius. Šiam MTI tipui galėtų būti skirta atskira priemonė (pavyzdžiui, papildomai įrangai įsigyti, technologiniam atnaujinimui);
- Vykdam tarpinę Kelrodžio peržiūrą, atlikti MTI „kraštovaizdžio“ analizę, nustatant, kokiam tipui (tarptautinė, nacionalinė, institucinė) MTI priklauso, nustatyti MTI gyvavimo ciklą, atlikti trūkumų (*angl. gaps*) analizę.

MTI finansavimas

Esama situacija

Pagrindiniai MTEP ir inovacijų (toliau – MTEPI) infrastruktūros finansavimo šaltiniai – ES fondų investicijos (ESFI) ir Valstybės investicijų programa (VIP). Nuo 2000 m. per VIP į MTEP ir studijų infrastruktūrą investuota 200,4 mln. eurų, daugiausia – 149 mln. – skirta universitetams¹⁴¹. Didžiausias investicijų dydis per vienerius metus teko 2006 m. ir 2007 m. – po 26 mln. Eurų, mažiausios – 2012 m. – apie 2 mln. eurų.

¹⁴¹ Iki 2010 m. valstybės kapitalo investicijos buvo tvirtinamos Vyriausybės nutarimais, po – Švietimo ir mokslo ministro įsakymais. Lėšos apskaičiuotos vadovaujantis šiais šaltiniais:

2004–2006 m. laikotarpiu buvo įgyvendinama viena priemonė, skirta MTEP, studijų ir socialinei infrastruktūrai kurti. Finansavimas viešajai MTEP ir mišriai (MTEP ir studijų bendrai) infrastruktūrai siekė 30,7 mln. eurų. Įgyvendinti 37 projektai, iš kurių 13 skirti tik techniniams projektams parengti.

2007–2013 m. įgyvendinta 10 priemonių, skirtų viešajai (8) ir privačiai (2) infrastruktūrai kurti. Priemonės įgyvendino Švietimo ir mokslo ministerija (toliau – ŠMM) (6), Ūkio ministerija (toliau – ŪM) (3) ir Informacinės visuomenės plėtros komitetas (toliau – IVPK) (1). Į MTEPI infrastruktūrą investuota 537,1 mln. eurų, kurie skirti 209 projektams¹⁴².

2014–2020 m. laikotarpiu numatytos 7 priemonės (Švietimo, mokslo ir sporto ministerija (toliau – ŠMSM) – 2, Ekonomikos ir inovacijų ministerija (toliau – EIM) – 5), skirtos viešajai ir privačiai MTEPI infrastruktūrai kurti (visos ŠMSM priemonės skirtos viešajai, visos EIM – privačiai). Skirtingai nei ankstesniais laikotarpiais, dauguma priemonių skirtos ne tiesiogiai MTEPI infrastruktūrai kurti ir plėtoti, o tik suteikia tokią galimybę šalia kitų projekto veiklų. Iki 2018 m. gruodžio 31 d. buvo įgyvendinami 94 projektai, kurių MTEPI infrastruktūros kūrimo veikloms skirta 283,5 mln. eurų.

ŠMSM numčiusi skirti 169 mln. eurų tiesiogiai viešajai MTEPI infrastruktūrai kurti (iki nurodytos datos buvo pradėti įgyvendinti 14 projektų). 1,2 mln. eurų skirta infrastruktūrai kurti 8 projektuose.

Visos EIM įgyvendinamos priemonės skirtos ne tiesiogiai MTEPI infrastruktūrai kurti ir plėtoti, o tik suteikia tokią galimybę šalia kitų projekto veiklų. Iki 2018 m. gruodžio 31 d. buvo įgyvendinami 72 projektai, kuriuose į privačią MTEPI infrastruktūrą investuota 65,6 mln. eurų¹⁴³.

Mokslo ir studijų institucijoms jungiantis į tarptautines mokslinių tyrimų infrastruktūras, Apraše nustatytos šios galimos MTI išlaidų rūšys, finansuojant Lietuvos narytę tarptautinėse MTI: narystės (stojimo) mokesčiai; veiklų koordinavimo išlaidos (MTI valdymo organų susitikimų organizavimas Lietuvoje); veiklos išlaidos (patalpų, įrangos išlaikymas, darbo užmokestis, komandiruočių išlaidos, perkamų veiklos paslaugų išlaidos, veiklos viešinimo išlaidos); specifinės išlaidos (nurodytos konkrečios MTI steigimo dokumentuose).

Kadangi MTI didžiąja dalimi finansuojama projektų lėšomis, finansinis MTI tvarumas išlieka opus. Lėšų MTI veiklai ypač trūksta tarpprojektiniu laikotarpiu. Neabejotinai tyrėjai ar mokslo ir studijų institucijų padaliniai, kurie priskirtini MTI, laimi konkursus dėl MTEP projektų ar kitų veiklų vykdymo ir jų vykdomos veiklos tiesiogiai ar netiesiogiai prisideda prie MTI funkcionavimo ar plėtros, taip pat, kaip ir atnaujinant įrangą, dalis jos, tikėtina, lieka laboratorijose, tačiau finansavimas turėtų būti skirtas tiesiogiai MTI veikloms, numatytiems jų veiklos planuose, finansuoti ir MTI veiksmingam MTI valdymui užtikrinti.

Siūlymai

- Didelės apimties investicijos į infrastruktūrą turėtų būti vykdomos pagal strategines MTI kryptis ir atrenkant projektus, kurie atitinka strateginiuose MTI dokumentuose nustatytus MTI kriterijus;
- Valstybės finansavimo priemonės turėtų būti tvarios ir ilgalaikės, t. y. priėmus sprendimą tapti tarptautinės MTI nare ar kurti nacionalinę MTI, turėtų būti užtikrinamas nepertraukiamas narystės ir veiklos išlaidų finansavimas. Projektinis finansavimas tvarumo neužtikrina, todėl turėtų būti ieškoma nuoseklesnio finansavimo mechanizmo MTI veiklai finansuoti. Finansavimo tvarumo klausimas tampa ypač opiu tarpprojektiniu laikotarpiu, todėl „vegetaciniu laikotarpiu“, kai svarbu palaikyti veiklą, galėtų būti teikiama institucinė parama;
- Investicijos į MTI turėtų būti vykdomos etapais (peržiūrint ir įvertinant), o ne kaip vienkartinė galimybė gauti finansavimą;
- Valstybės finansavimo priemonės turi būti pritaikytos prie skirtingų tipų MTI poreikių. Skirtingų tipų MTI finansavimo tvarka turėtų būti teisiškai reglamentuota;

¹⁴² www.esparama.lt

¹⁴³ www.esinvesticijos.lt

- Investicijos į MTI neturėtų apsiriboti investicijomis į infrastruktūrą ar narystės išlaidų padengimą, o apimti ir kitas „minkštas“ veiklas, reikalingas MTI funkcionavimui užtikrinti pagal kiekvienos jų poreikį, atsižvelgiant į parengtus finansinius ir veiklos planus;
- Pagal galimybę turėtų būti formuojamos investicijų priemonės, apimančios visas MTI funkcionavimui ir plėtrai reikalingas veiklas (jei pagal ESFI taisykles tai sunkiai pasiekama, galima būtų derinti priemones arba numatyti priemones, finansuojamas valstybės biudžeto lėšomis (pavyzdžiui, pradžia galima būtų išbandyti bandomąją priemonę, paremiant keletą MTI);
- Nors vadovaujantis Aprašo nuostatomis, Kelrodis nėra finansavimo dokumentas, dėl patekimo į Kelrodį MTI turėtų konkuruoti pasiektais rezultatais, potencialu ir pan.;
- Vien investicijų į MTI nepakanka, reikalingos investicijos ir į žmogiškąjį kapitalą, jų kvalifikacijos tobulinimą.

Komunikacija apie investicijų į MTI naudą

Esama situacija

[Valstybinio audito 2017 m. balandžio 10 d. ataskaitoje](#) apie valstybės investicijas į MTEP siekiant inovacijų augimo teigiama, kad neišnaudojama slėnių infrastruktūra ir nevykdoma stebėseną.

Dalyvavimo tarptautinėse MTI rezultatai nepakankamai viešinami akademinėi ir plačiajai visuomenei.

Siūlymai

- Finansuojančios institucijos turėtų aiškiai komunikuoti, kokių tikslų siekiama skiriant finansavimą MTI ir kaip šių tikslų įgyvendinimas bus stebimas ir vertinamas (nustatyti kriterijai);
- Skiriant finansavimą MTI, numatyti finansavimą gaunančių institucijų atskaitomybės tvarką, įpareigoti plačiai viešinti informaciją apie pasiektus rezultatus naudojant MTI bei galimybes kitiems tyrėjams pasinaudoti atvira prieiga prie MTI. Visos MTI turi siekti kuo didesnio vartotojų skaičiaus;
- Skatinti mokslo darbų priskyrimo MTI kultūrą, pažymint, jei sukuriant mokslo (meno) darbus buvo pasinaudota MTI (padėka, nuoroda, pan.).

ESFRI politika ir Lietuvos mokslinių tyrimų infrastruktūrų kelrodžio atnaujinimas

Prioritetinių Lietuvos MTI ir tarptautinių MTI identifikavimas

Esama situacija

Šiuo metu atnaujinamas Kelrodis. Vadovaujantis Aprašo nuostatomis, Kelrodyje pateikiami Lietuvai aktualių Europos mokslinių tyrimų infrastruktūrų, įtrauktų į ESFRI parengtą Europos mokslinių tyrimų infrastruktūrų kelrodį, taip pat kitų tarptautinių mokslinių tyrimų infrastruktūrų atitikmenys, kuriuose tikslinga siekti Lietuvos narystės.

Aprašas nustato, kad kriterijus, pagal kuriuos vertinama mokslinių tyrimų infrastruktūrų perspektyva, mokslinių tyrimų lygis, pasirengimas įtraukimui į Kelrodį, nustato Lietuvos mokslo taryba.

Į 2019 m. Kelrodį įtraukiami MTI projektai bus vertinami pagal šiuos kriterijus:

- MTI indėlis MTEP kokybei, prielaidos inovacijų, grįstų moksliniais tyrimais, kūrimui;
- MTI svarba Lietuvai socialiniu ir ekonominiu požiūriu;
- MTI tarptautiškumas: bendradarbiavimas su tarptautinėmis MTI ir kitų šalių naudotojai;
- MTI žmogiškųjų išteklių pakankamumas ir jų kompetencija MTI veiklai užtikrinti;
- MTI turimos techninės infrastruktūros atitiktis tikslams;
- MTI panaudojimo galimybės, atvirosios prieigos apimtys ir pobūdis;

- Konsorciumo aprėptis (įvertinama kiek potencialių mokslo ir studijų institucijų yra konsorciume, atsižvelgiant į galimybes plėstis Lietuvoje ir užsienyje);
- MTI panaudojimo galimybė tarpkryptiniuose ir tarpšritiniuose tyrimuose (daugiadisciplininuose ir tarpdisciplininuose tyrimuose);
- Duomenų kaupimo, saugojimo ir panaudojimo plano (tvarkos) išsamumas ir pagrįstumas;
- MTI valdymo efektyvumas ir biudžeto pagrįstumas (biudžetas ir naudotojų apimtis);
- MTI tvarumas.

Galiojantys teisės aktai Kelrodį apibrėžia kaip dokumentą, kuris labiau reikalingas jungiantis į tarptautines MTI. Tik Kelrodyje esančioms MTI suteikiama teisė jungtis į tarptautines MTI. Tačiau vadovaujantis Aprašu, įsijungusioms į tarptautines MTI neprivalu pateikti paraiškų atnaujinamam Kelrodžiui, jų statusas Kelrodyje kaip MTI „rūšies“ yra neaiškus. Pavyzdžiui, [ESFRI 2018 m.](#) kelrodyje išskiriami įgyvendinti (įgyvendinami) projektai, t. y. brandžios MTI (*angl. landmarks*) ir projektai (*angl. projects*), kurie planuojama aukštą brandumo lygį pasiektų per 10–15 m.

Siūlymai

- Aiškiau reglamentuoti patekimo į Kelrodį mechanizmą MTI, kurios jau yra įsijungusios į tarptautines MTI arba gavusios finansavimą infrastruktūrų sukūrimui ir (ar) plėtrai, nustatyti, kokio pobūdžio informaciją turi pateikti įsijungusios į tarptautines MTI ir „naujosios“ MTI;
- Prioritetiniai MTI projektai, kurie įtraukiami į Kelrodį, turi būti identifikuojami vadovaujantis prioritetinėmis MTI plėtros kryptimis, nustatytomis strateginiuose dokumentuose ir vertinami pagal nustatytus kriterijus.

Sprendimų dėl Lietuvos narystės tarptautinėse MTI priėmimo principai

Esama situacija

Lietuva į tarptautines MTI jungiasi nuo 2013 m.: 2013 m. įsijungta į Europos mokslinių tyrimų infrastruktūros konsorciumą „Europos socialiniai tyrimai“ (ESS ERIC), 2014 m. – į Europos mokslinių tyrimų infrastruktūros konsorciumo statusą turinčią Bendrąją kalbos išteklių ir technologijų infrastruktūrą (CLARIN ERIC). Aprašas (atnaujintas 2017 m.) nustato, kad **„Lietuvos dalyvavimas tarptautinėje mokslinių tyrimų infrastruktūroje gali būti inicijuojamas, jei narystę inicijuojanti infrastruktūra yra įtraukta į Kelrodį ir turi Europos mokslinių tyrimų infrastruktūros, įtrauktos į ESFRI parengtą Europos mokslinių tyrimų infrastruktūrų kelrodį arba kitos tarptautinės mokslinių tyrimų infrastruktūros atitikmenį“**.

Šiuo metu galiojantis reglamentavimas (Aprašas) labiau pritaikytas įsijungimui į ESFRI Kelrodyje esančias MTI. Apraše nustatytas vienintelis teisinis įsijungimo būdas – Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai teikiant Lietuvos Respublikos Vyriausybei nutarimo projektą dėl Lietuvos įsijungimo į tarptautinę MTI.

2015–2019 m. Lietuva taip pat yra įsijungė į Europos molekulinę laboratoriją (EMBL) (nėra ESFRI kelrodyje), Europos molekulinės biologijos konferenciją (EMBC) ir Europos branduolinių mokslinių tyrimų organizaciją (CERN), kurios yra **tarptautinės organizacijos, ratifikuodama tarptautinius susitarimus**. Jungiantis į šias organizacijas, nesilaikyta Apraše nustatytos tvarkos, todėl neaišku, ar taikomos Aprašo nuostatos apskritai, kaip turėtų būti stebimas šių tarptautinių susitarimų vykdymas (už CERN susitarimo įgyvendinimą atsakinga Lietuvos mokslų akademija, už EMBC ir EMBL – Lietuvos mokslo taryba), kokia dalyvavimo stebėsenos ir vertinimo tvarka turi būti taikoma, kokios išlaidų rūšys laikytinos dalyvavimo išlaidomis, ar institucijoms išlieka prievolė prisidėti prie narystės išlaidų ir kt.

Aprašas nustato, kad Kelrodis atnaujinamas atsižvelgiant į infrastruktūrų poreikio ir su jų plėtra susijusių pokyčius ne rečiau kaip kas 4 m.

Siūlymai

- Stojimas į tarptautines MTI turi būti aiškiau reglamentuotas: jungiantis į tarptautines MTI, tarptautines organizacijas ar sudarant kitus susitarimus mokslinių tyrimų klausimais;
- Dalyvavimas tarptautinėse MTI turi būti paremtas valstybės strateginiais prioritetais ir ilgalaikiu MTI tvarumu. MTI yra tvarios, kai jos unikalios technologiniu požiūriu ir (ar) teikiamomis paslaugomis, t. y. naudingos ir reikalingos nacionaliniu mastu; turi aukšto lygio tyrėjų branduolį; efektyviai valdomos; turi pakankamą vartotojų skaičių (ženkliai vartotojų dalį sudaro kitų, nei infrastruktūros išteklių disponuojančios institucijos tyrėjai); užtikrinamas jų finansavimas, technologinis atnaujinimas;
- Turi būti sukurtas dalyvavimo tarptautinėse MTI koordinavimo mechanizmas, nes atstovaujanti institucija įgauna teisę išreikšti Lietuvos Respublikos poziciją dalyvavimo MTI klausimais, dalyvauti MTI valdymo organų veikloje. Pozicijos turi būti strategiškai koordinuojamos, visa informacija, susijusi su MTI turi būti renkama centralizuotai, operatyviai valdoma ir suteikiamas reikiamas grįžtamasis ryšys atstovaujančiai institucijai (pavyzdžiui, svarstyti galimybė ŠMSM padaliniui priskirti sekretoriato funkcijas).

Mokslinių tyrimų infrastruktūrų stebėseną ir vertinimą

Dalyvavimo tarptautinėse MTI vertinimas

Esama situacija

MTI veikla vertinama vadovaujantis [Lietuvos mokslinių tyrimų infrastruktūrų kelrodžio sudarymo, dalyvavimo tarptautinėse mokslinių tyrimų infrastruktūrose vertinimo ir finansavimo tvarkos reglamento](#), patvirtinto LMT pirmininko 2018 m. rugsėjo 19 d. įsakymu Nr. V-472, nustatyta tvarka (vykdomas dalyvavimo tarptautinėje MTI kasmetinis ir apibendrinamasis vertinimas). Apibendrinamasis vertinimas atliekamas ne rečiau kaip kartą per 4 metus. Atliekant kasmetinį ir apibendrinamąjį vertinimą, vertinama ar vykdytos veiklos ir pasiekti rezultatai dera su narystės tarptautinėje MTI planu ir ar pakankamai efektyviai panaudotos tarptautinės MTI galimybės.

Siūlymai

- Stojant į tarptautinę MTI, atstovaujančiai institucijai ar institucijų konsorciui turėtų būti nustatyti konkretūs išmatuojami siektini rezultatai (pavyzdžiui, publikacijų, parengtų pasinaudojant MTI, skaičius, naudotojų skaičius, bendradarbiavimo iniciatyvos su viešuoju ir privačiuoju sektoriumi ir pan.);
- Patikslinti dalyvavimo tarptautinėse MTI vertinimo tvarką, detalizuojant vertinimo procedūras:
 - Atnaujinti narystės tarptautinėje MTI plano formą, numatant reikalavimą pateikti informaciją apie konkrečius, pamatuojamus rezultatus (publikacijos, projektai ir pan.). Narystės plano projekte siūlytina pateikti informaciją apie išstojimo sąlygas. Plano forma turėtų būti lanksti, t. y. tikti skirtingų tipų infrastruktūroms. Atitinkamai turėtų būti patikslinta narystės tarptautinėje MTI ataskaitos forma;
 - Svarstyti galimybę numatyti, kad LMT MTI komisija kasmet vykdo narystės tarptautinėje MTI rezultatų stebėseną (pradedant 2 narystės metais), o ekspertinis vertinimas vykdomas ne rečiau kaip kas 4–5 metus, pasitelkiant ir tarptautinius ekspertus arba prireikus. Vadovaujantis stebėsenos rezultatais ar Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos MTI komisijos motyvuotu prašymu, LMT galėtų inicijuoti neeilinį apibendrinamąjį narystės MTI vertinimą. Neeilinio vertinimo išvados turėtų sąlygoti sprendimus dėl tolesnio dalyvavimo tarptautinėje MTI;
 - Vertinimas turėtų būti atliekamas pagal tuos pačius kriterijus, kuriais vadovaujantis buvo priimamas sprendimas dėl narystės tarptautinėje MTI;
- Nacionalinės MTI, kurios patenka į Kelrodį, bet nesijungia į tarptautines MTI (jei tokių bus) taip pat turėtų būti vertinamos pagal jų vykdomą veiklą nacionaliniu lygiu bei pasiektus rezultatus;
- Parengti tvarką pagal kurią būtų stebimos ir vertinamos MTI, į kurias jungiamasi kaip į tarptautinę organizaciją arba įgyvendinant tarptautinius susitarimus (CERN, EMBC, EMBL ir kt.).

Finansavimo negavusių MTI veiklos stebėseną

Esama situacija

Šiuo metu į Kelrodį įtrauktų, bet finansavimo negavusių ir (ar) į tarptautines MTI neįsijungusių MTI veikla nėra stebima. Dalį informacijos mokslo ir studijų institucijos pateikė su duomenimis 2018 m. vykdytam Palyginamajam ekspertiniam MTEP vertinimui, tačiau ši informacija nėra struktūruota, vienos institucijos MTI suprato kaip APC, kitos – teikė duomenis apie įgyvendinamus ES SF projektus, skirtus įsijungimui į tarptautines MTI. Institucijų teikiama informacija nebuvo susieta su Kelrodžiu ar kitais strateginiais dokumentais.

Siūlymai

- Į Kelrodį pretenduojančios MTI turėtų pateikti informaciją apie infrastruktūros veiklos organizavimą ir visus gautus finansavimo šaltinius;
- MTI reglamentuojančiuose teisės aktuose turėtų būti nustatyta, ar vykdoma ir kaip vykdoma finansavimo negavusių MTI būklės stebėseną ir vertinimas.

Kelrodyje nesančių MTI veiklos ir rezultatai stebėseną ir vertinimas

Esama situacija

MTEPI infrastruktūros kūrimas ir plėtra didžiąja dalimi finansuojama ESFI lėšomis, tad konkrečių MTEPI infrastruktūros projektų planavimas, įgyvendinimas, vertinimas ir stebėseną vykdoma remiantis Europos Komisijos ir Finansų ministerijos nustatytais taisyklėmis o jame tiesiogiai dalyvauja Vyriausybė, ministerijos, projektus įgyvendinančios institucijos, taip pat įvairaus lygmens organai, įtraukiantys socialinius-ekonominius partnerius – Veiksmų programos stebėsenos komitetas, sektoriniai ministerijų valdymo komitetai, projektų lygmens priežiūros komitetai (neprivalomi), specializuotos stebėsenos grupės ministerijose, skirtos įgyvendinti konkrečias ESFI priemones, atskiras jų veiklas, ar veiklas/iniciatyvas, kurioms įgyvendinti naudojamos ESFI lėšos.

ESFI įgyvendinimo stebėseną ir vertinimas remiasi trijų lygių rodikliais – uždavinio lygmens rodikliais, nustatomais veiksmų programoje, priemonių rodikliais, nustatomais priemonių įgyvendinimo planuose ir projektų rodikliais, nustatomais konkrečių projektų sutartyse. Rodikliai turi derėti tarpusavyje. Projektų sutartyse nustatomi finansiniai (lėšų įsisavinimas) ir stebėsenos (rezultatas, produktas) rodikliai, kurie turi būti pasiekiami per nustatytus terminus. Projektų vykdytojas projekto eigoje reguliariai atsiskaito įgyvendinančiai institucijai už rodiklių pasiekimą ir pabaigus projektą teikia galutinę projekto ataskaitą (sutartyje gali būti numatytas reguliarius ataskaitų teikimas iki 5 metų po projekto pabaigos). Įgyvendinančioji institucija įvertina ataskaitą po projekto finansavimo pabaigos ir toliau reguliariai vertina teikiamas ataskaitas, jei atsiskaitymas numatytas sutartyje. Įgyvendinant didelės vertės (daugiau nei 50 mln. eurų) projektus, projektų vykdytojais reguliariai atsiskaito Europos Komisijai (šiuo ESFI periode tokių projektų kol kas nėra, ankstesniame toks projektas buvo vienas – Nacionalinis fizinių ir technologijos mokslų centras).

ESFI sistemos rodikliai ne visuomet aktualūs vertinant „dalykinę“ MTI veiklą, kur svarbiau publikacijų, pasinaudojant MTI, skaičius, naudotojų skaičius (vidiniai, išoriniai, nacionaliniai, tarptautiniai), prieigos užtikrinimas, tarptautinio bendradarbiavimo ir bendradarbiavimo su verslu projektų skaičius. **Bendra sistema MTI veiklos stebėsenai nėra sukurta.** Investuojant į MTI, jungiantis į tarptautinius tinklus, turi būti aiškus valstybės tikslas ir interesas, nustatytas strateginiuose MTI dokumentuose (tarptautiškumo skatinimas, prieigos geriausiems tyrėjams suteikimas, tyrėjų pritraukimas ir pan.). Vadovaujantis šiuo strateginiu tikslu turi būti nustatyti rodikliai MTI veiklos rezultatų stebėsenai ir vertinimui.

Siūlymai

- Sukurti bendrą MTI veiklos stebėsenos sistemą. MTI politiką reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatyti MTI atskaitomybės principus, veiklos stebėsenos ir vertinimo procedūras. Taip pat nustatyti kriterijus ir realiai pamatuojamus rodiklius (pagal MTI gyvavimo ciklą), pagal kuriuos būtų vertinamas MTI veiklos efektyvumas;
- Kelrodyje nesančių MTI veikla ir jos rezultatai turėtų atsispindėti mokslo ir studijų institucijų ataskaitose (pateikiama kaip dalinai savarankiškas padalinys);
- Palyginamojo ekspertinio MTEP veiklos vertinimo duomenų surinkimo formos turėtų būti patikslintos, numatant galimybę institucijoms teikti informaciją apie institucinių MTI veiklos rezultatus (kasmetinės ataskaitos).

I skyrius. Įžanga

Narystės tarptautinėse mokslinių tyrimų infrastruktūrose apibendrinamojo vertinimo metodikos (toliau – Metodika) tikslas – pasiūlyti politikos formuotojams įrankį, kuris padėtų įvertinti narystės tarptautinėse mokslinių tyrimų infrastruktūrose (toliau – MTI). Metodikoje taikomi kriterijai taip gali būti taikomi ir vertinant Lietuvos MTI veiklą. Kriterijai turėtų būti tikslinami ateityje atsižvelgiant į diskusijų su akademinė bendruomene rezultatus ir strateginiuose mokslinių tyrimų infrastruktūrų dokumentuose įtvirtintus principus bei prioritetines infrastruktūrų plėtros kryptis.

II skyrius. Vertinimo principai

MTI veikla vertinama remiantis Lietuvos mokslinių tyrimų infrastruktūrų kelrodžio sudarymo, dalyvavimo tarptautinėse mokslinių tyrimų infrastruktūrose vertinimo ir finansavimo tvarkos reglamento, patvirtinto LMT pirmininko 2018 m. rugsėjo 19 d. įsakymu Nr. V-472, nustatyta tvarka. Remiantis šia tvarka, įvertinama MTI narystė tarptautinėse MTI, t. y. kaip įgyvendinamas narystės planas. Šią tvarką siūloma papildyti galimybe įvertinti MTI veiklą, apimančią ne tik narystės tarptautinėje MTI veiklas pagal 1 lentelėje pateiktus rodiklius, kurie bus išbandyti atliekant bandomąjį apibendrinamąjį Lietuvos MTI dalyvavimo tarptautinėse MTI vertinimą ir po vertinimo, prireikus, patikslinti, atsižvelgiant į ekspertų siūlymus ir vertinimo metu gautą informaciją.

1 lentelė. Narystės tarptautinėje MTI vertinimo kriterijai

Vertinimo kategorijos	Kriterijus
Narystės MTI nauda	<ul style="list-style-type: none">Narystės MTI suteikia galimybes vykdyti aukšto lygio mokslinius tyrimus;Narystės MTI sukuria aukštą pridėtinę vertę;Narystė MTI sudaro prielaidas tarptautinio bendradarbiavimo stiprinimui.
Lietuvos pasirengimas narytei MTI	<ul style="list-style-type: none">Lietuva turi kritinę tyrėjų masę atitinkamoje srityje;Nacionalinis atstovas gali užtikrinti tinkamą organizacinę aplinką ir suteikti atvirą prieigą Lietuvos mokslo bendruomenei ir kitoms suinteresuotoms šalims;
Narystės MTI tvarumas	<ul style="list-style-type: none">Narystė MTI yra tvari techniškai, finansiškai ir organizaciškai.

III skyrius. Vertinimo procesas

Metodiką planuojama išbandyti atliekant bandomąjį apibendrinamąjį trijų Kelrodyje esančių MTI, kurios yra tarptautinių mokslinių tyrimų infrastruktūrų konsorciūmų narės, vertinimą:

- MTI „Europos socialinis tyrimas (ESS LT)“;
- „E-lingua“ (CLARIN-LT);
- Kompiuterinės, struktūrinės ir sistemų biologijos centras („CossyBio“).

Išbandant Metodiką, atliekamas apibendrinamasis MTI narystės rezultatų vertinimas pagal:

- Iki vertinimo LMT pateiktas kasmetines MTI narystės tarptautinėje MTI veiklos ataskaitas;
- Užpildytą Narystės tarptautinėje mokslinių tyrimų infrastruktūroje apibendrinamąją ataskaitą (Metodikos 1 priedas);

- Užpildytą Narystės tarptautinėje mokslinių tyrimų infrastruktūroje apibendrinamąją ataskaitą (2 priedas);
- Palyginamojo ekspertinio MTEP vertinimo rezultatus;
- Kasmetinio mokslo ir studijų institucijų MTEP ir meno veiklos vertinimo rezultatus;
- Duomenis apie MTI suformavusių mokslo ir studijų institucijų padalinių ir pačių institucijų potencialą;
- Kitus viešai prieinamus duomenis.

Užpildytą Narystės tarptautinėje mokslinių tyrimų infrastruktūroje apibendrinamąją ataskaitą pateiks duomenų surinkėjai. MTI vertinimą atliks tarptautiniai ekspertai – ne mažiau kaip 3 atitinkamų mokslo sričių ekspertus kiekvienai vertinamai MTI.

Ekspertinio vertinimo medžiaga:

- MTI strategija ar kitas jos veiklą reglamentuojantis dokumentas (jeigu toks egzistuoja);
- Vizitai į MTI suformavusias institucijas, jų padalinius;
- Duomenys apie MTI suformavusių institucijų potencialą (išteklis, paslaugas, žmogiškuosius išteklius ir t. t.);
- Vertinimui reikalingų duomenų surinkėjo pateiktos užpildyta Narystės tarptautinėje mokslinių tyrimų infrastruktūroje apibendrinamoji ataskaita;
- Kiti vertinimui reikalingi, viešai prieinami duomenys.

Ekspertų grupė, susipažinusi su apibendrinamąja ataskaita, turės įvertinti šiuos aspektus:

- Mokslinių tyrimų, kuriems atlikti buvo panaudoti tarptautinės MTI ištekliai, lygį
- Narystės tarptautinėje MTI svarba atitinkamos srities šalies tyrėjams;
- Narystės MTI valdymas ir atviros prieigos užtikrinimo efektyvumas;

VI skyrius. Ekspertų parinkimas

MTI veiklą vertinti bus parinkti ekspertai, turintys tarptautinę patirtį savo srityje, aktyviai besinaudojantys bent viena tarptautine MTI, MTI vertinimo patirties turintys ekspertai. Tarptautinė mokslinio tiriamojo darbo patirtis, daugiadiscipliniškumas laikomi privalumais atrenkant ekspertus. Kiekvienoje vertinamoje srityje vienas ekspertas bus atsakingas už informacijos apie MTI veiklą parengimą vertinimui, siūlymų dėl šios metodikos tobulinimo parengimą ir nedalyvaus ekspertų grupėje, kuri atliks bandomąjį vertinimą

Ketinama pasitelkti 9 ekspertus:

- 3 socialinių mokslų srities ekspertus MTI „Europos socialinis tyrimas (ESS LT)“ vertinti;
- 3 humanitarinių mokslų srities ekspertus MTI „E-lingua“ (CLARIN-LT) vertinti;
- 3 biomedicinos mokslų srities ekspertus MTI „Kompiuterinės, struktūrinės ir sistemų biologijos centras („CossyBio“) vertinti.

VII skyrius. Vertinimo eiga

Vienas iš 3 ekspertų, vertinančių atitinkamą MTI paskiriamas ekspertų grupės vadovu.

Ekspertų grupės vadovas:

- koordinuoja visos atitinkamą MTI vertinančios ekspertų grupės darbą;
- kartu su atitinkamos mokslų srities ekspertais vertina atitinkamos srities MTI;
- koordinuoja MTI vertinimo ataskaitos, apimančios išvadas dėl MTI narystės tarptautinėse MTI rezultatų, naudos ir perspektyvų, rengimą.
 - dalyvauja vizituose į MTI suformavusias institucijas, jų padalinius, susitinka su atsakingais institucijų atstovais, MTI dirbančiais tyrėjais, siekiant gauti vertinimui reikalingą informaciją;
 - atlieka kitas būtinas einamąsias ekspertų grupės procedūras.

Ekspertai:

- vertina atitinkamos srities MTI;
- dalyvauja rengiant narytės tarptautinėje MTI apibendrinamojo vertinimo ataskaitą,
- teikia siūlymus dėl Metodikos tobulinimo;
- dalyvauja vizituose į MTI suformavusias institucijas, jų padalinius, susitinka su atsakingais institucijų atstovais, MTI dirbančiais tyrėjais, siekiant gauti vertinimui reikalingą informaciją.

Ekspertai susipažinę su vertinimo medžiaga ir pagal ją įvertinę atitinkamą MTI:

- Suformuluoja išvadas dėl MTI narytės tarptautinėje MTI rezultatų, naudos bei perspektyvų, užpildydami Mokslinių tyrimų infrastruktūros narytės tarptautinėje mokslinių tyrimų infrastruktūroje apibendrinamojo vertinimo formą (Metodikos 3 priedas);
- Suformuluoja siūlymus dėl tolesnės MTI narytės tarptautinėje MTI, Metodikos tobulinimo.

Galutinis MTI vertinimo rezultatas – galutinė apibendrinamoji narytės tarptautinėje MTI vertinimo ataskaitą, apimanti išvadas dėl MTI narytės tarptautinėse MTI rezultatų, naudos ir perspektyvų (3 priedas)

NARYSTĖS TARPTAUTINĖJE MOKSLINIŲ TYRIMŲ INFRASTRUKTŪROJE APIBENDRINAMOJI ATASKAITA

Informacija apie tarptautinę mokslinių tyrimų infrastruktūrą (MTI)
Pavadinimas:
Akronimas:
Narytės laikotarpis:

Lietuvą atstovaujanti institucija <i>(nurodyti institucijos (-ų) rekvizitus, padalinį)</i>

Kontaktinis asmuo <i>(už informacijos pateikimą atsakingas asmuo, institucija, pareigos, telefonas ir elektroninio pašto adresas)</i>

Nacionalinio koordinatoriaus personalas
--

Personalas, tiesiogiai dalyvaujantys tarptautinės MTI veiklose <i>(nurodomas personalas, kuris atsakingas už narytės tarptautinėje MTI veiklas)</i>	
Pareigos	Asmenų skaičius

Pagrindiniai tyrėjai <i>(nurodykite vadovaujančius tyrėjus, kurie atsakingi už dalyvavimą tarptautinėje MTI ir vykdomas tyrimų veiklas)</i>			
Vardas, pavardė	Institucija	Pareigos	Kita informacija

Nacionalinio koordinatoriaus veiklos ir rezultatai

Valdymas ir atviros prieigos politika

(aprašykite valdymo schemą (mechanizmą), detalizuokite atviros prieigos tvarką, jeigu prieiga mokama, pateikite planuojamus prieigos kaštus tiek privataus, tiek viešojo sektoriaus tyrėjams) (iki 2000 spaudos ženklų, galima pridėti schemą)

Nacionalinio koordinatoriaus narytės planas

(aprašykite narytės tarptautinėje MTI planą, nurodykite plane įvardintas veiklas ir suplanuotus pasiekti rezultatus arba pridėkite narytės planą anglų kalba)

Paslaugų sąrašas

(išvardinkite atviros prieigos paslaugas, teiktas narytės laikotarpiu)

Rezultatų sąrašas

(išvardinkite narytės laikotarpiu įgyvendintas veiklas ir pasiektus rezultatus)

Rezultatų sklaida

(aprašykite narytės laikotarpiu pasiektų rezultatų sklaidą)

--

Nacionalinio koordinatoriaus infrastruktūra

(aprašykite narytės laikotarpiu panaudotą mokslinių tyrimų infrastruktūrą narytės tarptautinėje MTI veikloje vykdyti)

--

Vartotojai**Vidiniai vartotojai**

(nurodomi naudotojai iš nacionalinio koordinatoriaus institucijos(ų), tiesiogiai tyrimuose naudojančios tarptautinės MTI resursus)

Institucija	Vertinamasis vienetas <i>(nurodyti Mokslinės veiklos palyginamojo vertinimo vertinamąjį vienetą)</i>	Mokslininkų skaičius	Doktorantų skaičius	Kiti tyrėjai

Nacionaliniai vartotojai

(nurodomi naudotojai iš Lietuvos institucijų tiesiogiai tyrimuose naudojančios tarptautinės MTI resursus)

Institucija	Padalinys	Dabartinis vartotojų skaičius	Numatomas naujų vartotojų skaičius po narystės laikotarpio

Tarptautiniai vartotojai

(nurodomas vartotojų skaičius iš užsienio institucijų, kurie naudosis tarptautinės MTI ištekliais)

Institucija	Padalinys	Dabartinis vartotojų skaičius	Numatomas naujų vartotojų skaičius po narystės laikotarpio

Rezultatai

Publications prepared by using international RI resources

(nurodykite 10 svarbiausių publikacijų, kurių rengimui buvo panaudoti tarptautinės MTI išteklių)

Autoriai/žurnalas	Pirmojo autoriaus prieskyra	Pagrindiniai autoriai	Pagrindinių atuočių prieskyra	Nuoroda į publikaciją

Publikacijų skaičius iš viso:

Tarptautiniai mokslo projektai

(nurodykite tarptautinius projektus, kurie buvo pradėti narytės laikotarpiu ir kurių įgyvendinimui buvo naudojami tarptautinės MTI išteklių)

Pavadinimas	Įgyvendinimo laikotarpis	Finansavimo šaltinis	Gautos lėšos	Kita informacija

Nacionaliniai mokslo projektai

(nurodykite nacionalinius projektus, kurie buvo pradėti narytės laikotarpiu ir kurių įgyvendinimui buvo naudojami tarptautinės MTI išteklių)

Pavadinimas	Įgyvendinimo laikotarpis	Finansavimo šaltinis	Gautos lėšos	Kita informacija

Verslo MTEP užsakymai

(pateikite informaciją apie verslo užsakymus, kurių įgyvendinimui buvo naudojami tarptautinės MTI išteklių)

Pavadinimas	Įgyvendinimo laikotarpis	Gautos lėšos	Įmonės pavadinimas	Kita informacija

Valdžios institucijų MTEP užsakymai

(pateikite informaciją apie vyriausybės, valstybės įstaigų, viešųjų ir kt. įstaigų užsakymus, kurių įgyvendinimui buvo naudojami tarptautinės MTI ištekčiai)

Pavadinimas	Įgyvendinimo laikotarpis	Gautos lėšos	Institucijos pavadinimas	Kita informacija

Kitų bendradarbiavimo rezultatų sąrašas

(nurodomos neatlygintinai suteiktos paslaugos verslui, valstybės įstaigoms, taip pat prieiga prie infrastruktūros kitų aukštųjų mokyklų studentams, mokyklų moksleiviams ir mokytojams, taip pat projektai, nenurodyti ankstesnėse anketos dalyse, kurių vykdymui tiesiogiai naudoti tarptautinės MTI resursai)

- 1.
- 2.
- 3.

Narytės atitiktis nacionaliniams tikslams**Narytės atitiktis nacionaliniams tikslams**

(nurodyti kaip narystės tarptautinėje MTI prisidės prie šalies nacionalinių prioritetų įgyvendinimo, pvz. prie Sumanios specializacijos veiksmų planuose numatytų sukurti produktų, procesų, technologijų)

Strateginio dokumento pavadinimas	Tikslas	MTI atitiktis

NARYSTĖS KAŠTAI**Iki šiol atliktos investicijos**

(nurodykite laikotarpį, investuotų lėšų sumą, lėšų šaltinį ir lėšų panaudojimo paskirtį (įsigyta įranga, personalas, veiklos). Nurodykite investicijų šaltinius: ES fondų investicijos, valstybės investicijų programa, konkursinis finansavimas, institucijos nuosavos lėšos, verslo užsakymų lėšos, ir kt.)

Laikotarpis	Lėšos	Lėšų šaltinis	Veiklos ar įsigyta įranga

Biudžetas narystės laikotarpiu*(Nurodyti metus, lėšas, finansavimo šaltinį, lėšų paskirtį narystės laikotarpiu)*

	2014		2015		2016		2017		2018	Total
	Biudžetas	Šaltinis	Biudžetas	Šaltinis	Biudžetas	Šaltinis	Biudžetas	Šaltinis	Biudžetas	Šaltinis
Darbo užmokestis										
Įranga										
Vartojimo prekės										
Palaikymo kaštai										
Narystės mokestis										
Netiesioginės išlaidos										
Kita										
Iš viso										

Kito narystės laikotarpio biudžetas*(Nurodyti metus, lėšas, finansavimo šaltinį, lėšų paskirtį kitam narystės laikotarpiui)*

	<i>(metai)</i>		<i>(metai)</i>		<i>(metai)</i>		<i>(metai)</i>		Total
	Biudžetas	Šaltinis	Biudžetas	Šaltinis	Biudžetas	Šaltinis	Biudžetas	Šaltinis	
Darbo užmokestis									
Įranga									
Vartojimo prekės									
Palaikymo kaštai									
Narystės mokestis									
Netiesioginės išlaidos									
Kita									
Iš viso									

21) Kita informacija*(galite nurodyti svarbią informaciją, kuri nebuvo pateikta kitose anketos dalyse)*

--

NARYSTĖS TARPTAUTINĖJE MOKSLINIŲ TYRIMŲ INFRASTRUKTŪROJE

Apibendrinamojo vertinimo ataskaita

Tarptautinės mokslinių tyrimų infrastruktūros (MTI) pavadinimas:	
Ekspertas:	

Ar narystės plane numatytos veiklos buvo įgyvendintos?

- Taip
 Ne
 Iš dalies

Pateikite argumentus

Ar narystės plane numatyti rezultatai buvo pasiekti?

- Taip
 Ne
 Iš dalies

Pateikite argumentus

Ar pasiekti rezultatai buvo naudingi Lietuvos mokslinei bendruomenei ir suinteresuotoms šalims?

- Taip
 Ne
 Iš dalies

Pateikite argumentus

Ar narystės MTI rezultatų ir galimybių pasinaudoti ištekliais viešinimas buvo efektyvus?

- Taip
 Ne

Iš dalies

Pateikite argumentus

Ar nacionalinio koordinatoriaus personalas ir narystės valdymo organizacinė struktūra yra pakankamai efektyvi užtikrinti sklandžią narystę MTI ?

- Taip
 Ne
 Iš dalies

Pateikite argumentus

Ar nacionalinis koordinatorius suteikia atvirą prieigą Lietuvos tyrėjams prie MTI išteklių?

- Taip
 Ne

Pateikite argumentus

Ar narystės MTI metu sukurti rezultatai yra pilnai panaudojami Lietuvos mokslo bendruomenės ir suinteresuotų šalių?

- Taip
 Ne
 Iš dalies

Pateikite argumentus

Ar narystės MTI biudžetas buvo naudojamas efektyviai?

- Taip
 Ne
 Iš dalies

Pateikite argumentus

Narystės MTI tvarumas

- Techniškai:
- Finansiškai:
- Organizaciškai:

Išvados

- Narystė MTI turi būti tęsiama
- Narystė MTI turi būti tęsiama įgyvendinus rekomendacijas
- Narystė MTI turi būti nutraukta

*Pateikti argumentus***Recommendations for the membership in international RI***Pateikite rekomendacijas***Kiti komentarai****3 priedas****NARYSTĖS TARPTAUTINĖJE MOKSLINIŲ TYRIMŲ INFRASTRUKTŪROJE****Galutinė apibendrinamoji vertinimo ataskaita***(pildo ekspertų grupės vadovas)*

Tarptautinės mokslinių tyrimų infrastruktūros (MTI) pavadinimas:	
Ekspertų grupė	

- Narystė MTI turi būti tęsiama
- Narystė MTI turi būti tęsiama įgyvendinus rekomendacijas
- Narystė MTI turi būti nutraukta

Pateikti argumentus

--

Rekomendacijos dėl narystės MTI
--

<i>Pateikite rekomendacijas</i>
